The University of Jordan
THE LIBRARY

הצופה

..., יום שישי, כ"ח אייר תשל"ו (28.5.1976)
...ל"ח — גליון 12238 — המחיר 1.50 ל"י
עתון התנועה העולמית של המזרחי והפועהמ"ז
מייסד ועורך ראשון: הרב מאיר בר־אילן ז"ל

...ריה הסכימה להאריך ללא תנאים מנדט של כוח האו"ם ברמת הגולן

...ראל הסכימה ✶ ואלדהיים חוזר לנ.י. להשתתף היום בישיבת מועה"ב

...ער רשמית הארכת תוקף המאנדאט לשישה חודשים נוספים

...2 (עיר, יופי"א, עי"צ) ...איה היום האריכה ...שה החודשים ...ם ברמת הגולן, ...א התנתה תנאים כל־...

...אמר כי נשיא סוריה ...סאד הודיע הבוקר על ...זכיר האו"ם קורט ולד־... הפגישה איתו. ...זכריא לאחר מכן דרך ...לניו יורק, שם ישתתף ...בישיבה של מועצת ...תאשר רשמית את הא־ ...של כוח האו"ם בגולן. ...נה לשעה 17.30 (לפי ...).

...משק הופתעו מהס־ ...ה של סוריה לחידוש ...הכוח בן 1,200 החיילים, ...ין בין כוחות ישראל ...ת הגולן. ...על הכבדם הסדם, הד־ ...כי מנדט הוש־ יאושר

רק אם מועצת הבטחון תקיים מושב מיוחד כדי לדון בבעית המזה"ת. דיון זה נערך בינואר. ישראל החרימה אותו, בשל השתתפות נציגי אש"ף בו.

אסאד לא התנה שום תנאים

הדבר הסורי שהודיע על ההסכם אמר, כי הנשיא אסאד לא התנה שום תנאים להסכמתו להאריך מחדש את מנדט הכוח, אשר הוקם ב־1974 ב־עקבות מלחמת אוקטובר שנערכה בשנה הקודמת.

הפגישה שנערכה היום בין ולד־היים ואסאד היתה השניה ביניהם מאז הגיע מזכיר האו"ם לדמשק.

בטרם המריא חזרה לניו יורק אמר ולדהיים, כי הבטיח לשלטונות סוריה לעשות כל מאמץ אפשרי למען „הס־דר צודק ובר־קיימא לסכסוך המזרח־תיכוני".

כאשר חנה חניית־ביניים בבלגרד אישר ולדהיים כי סוריה לא קבעה תנאים להסכם החדש. הוא אמר ל־עתונאים כי הנשיא אסאד „העלה לפני מספר שאלות לשם הבהרה, אולם הענין לא הועלה בצורה א־חרת".

כאשר נשאל אם ההסכם החדש עורר אצלו אופטימיות ביחס לסי־כויים לשלום במזה"ת, השיב ולד־היים: „אינני נביא אבל ברור כי הסדר באמצעות כו"ב הוא צו השעה. אנו באו"ם נעשה כל מאמץ כדי להשיג הסדר כזה".

גם ישראל הסכימה להארכת המנדט

בדו"ח שהופץ בין המדינות ה־חברות במועצת הבטחון המליץ ולד־היים על הארכת מנדט כוח האו"ם לשמירת השלום לתקופה נוספת של ששה חודשים עד ה־30 בנובמבר, בציינו כי להארכה זו נתנו את הס־כמתם סוריה וישראל.

מקורות באו"ם אמרו כי שגריר ישראל חיים הרצוג התקשר הבוקר עם הת המזכיר הכללי בריאן אור־קוהארט בניו יורק והודיע על הסכמת הממשלה ישראל להארכת הכבדה.

ישראל התנתה את הסכמתה להא־רכת המנדט בכך שסוריה לא תציג תנאים מדיניים להסכמתה היא.

המקורות ציינו כי עוזרו של ולד־היים יצא מדמשק לירושלים לאחר שנשיא סוריה האפז אל אסאד הודיע על הסכמתו להאריך את המנדט ל־לא תנאים, כדי להודיע על כך ל־שלטונות ישראל.

גנרל סילאסוואו מסר לשהייה אלון על עמדת סוריה

דובר משרד החוץ הודיע אמש, כי הגנרל סילאסוואו בא לביקור כדי למסור לשהייה אלון כי סוריה מוכנה להארכת מנדט כוח האו"ם ב־6 חודשים ל"א שום תנאים מדי־ניים, כפי שבהדו"ב מן ההסכם.

(סוף בעמוד 2)

ואלדהיים: המצב במזה"ת נשאר מתוח ובלתי יציב

מרכז האו"ם 27 (יופי"א קו"ר). מזכיר האו"ם קורט ואלדהיים הו־דיע היום כי המצב במזה"ת נשאר מתוח ובלתי יציב" בהגליבו בפני מועצת הבטחון על הארכת מנדט כוח האו"ם לשמירת השלום ברמת הגולן עד 30 בנובמבר.

בדו"ח שואלדהיים עומד להגיש למועצת הביטחון המתכנסת מחר (היום) אחה"צ, מציין המזכיר ה־כללי שהן סוריה והן ישראל קיימו את הסכם הפרדת הכוחות לפי דרישת מועצת הביטחון ותוך כדי שיתוף פעולה עם כוח האו"ם מנעו שתי המדינות תקריות חמורות בששה ה־חודשים האחרונים.

עם זאת כותב מזכיר האו"ם „אמנם הסקטור הישראלי—סורי שקט עתה, אך המצב במזה"ת בכללו נשאר מתוח ובלתי יציב.

„אם לא נמצא הדרך להשגת הת־

(סוף בעמוד 2)

אלפי זקנים, צעירים וטף, בעצרת חגיגות „יום ירושלים" — בבירת ישראל

ירושלים חוגגת את יום שחרורה

עצרת הודיה ממלכתית ואזכרה לחללי הקרבות לשחרור העיר — ברחבת הכותל המערבי

וזכרם של חללי הקרבות על שחרור ירושלים הועלה אתמול בחג „יום ירושלים" שבא לציין השנה שנים לשחרורה ואחדותה של העיר.

באירועים הרבים השתתפו אלפים רבים מתושבי הבירה ביניהם בני ציבור רבים.

„יום ירושלים" הוקדם ביום אחד על פי החלטת הרבנות הראשית, כדי לבנוע חילול שבת ביום ו' אחר ה־צהרים.

אלפי בני־נוער השתתפו בסיורים לאורך נתיבי הלוחמים וסללולי ה־קרבות במלחמת ששת הימים.

עצרת הודיה ממלכתית ברחבת הכותל

עצרת הודיה ממלכתית בהשתתפות נשיא המדינה אפרים קציר הת־קיימה לעת ערב ברחבת הכותל ה־מערבי ובה הועלה זכר חללי המער־כה על הבירה. הרב הראשי לצה"ל, אלוף מרדכי פירון, אמר תפילת אז־כרה לאחר הדלקת נר הזכרון בידי אב שכול, לקול שירת „ירושלים של זהב". העצרת ננעלה בתפילת „ער־בית" הגיגית מול הכותל המערבי.

עם רדת היום החלו המוני תושבי ירושלים להתאסף ב„גן סאקר" למר־גלות גבעת משכן הכנסת, למפגן אחוה לירושלים. שנערך מטעם תנו־עי „חירות" במפגן השתתפו משל־חות מרחבי הארץ, נציגי התיישבו־ת ציגי הפדרציות הציוניות באר־ה"ב, קנדה, אנגליה, צרפת דרום אפריקה, אלפי עולים חדשים וראשי תנועה „חרות".

במפגן שנמשך בשעות הלילה הו־פיעו אמנים רבים בזמר ובמחול וכן נשמעו ברכות מפי ח"כ מנחם בגין ראש עיריית ירושלים טדי קולק ואי־שים אחרים.

ברכו „אליצור" קיים מירוץ לציון שחרור הבירה בין ירושלים לגוש עציון. במירוץ השתתפו מאתיים רצים מכל רחבי הארץ וטקס הסיום נערך בכפר עציון.

(סוף בעמוד 2)

אלפי חוגגים מכל הארץ בישיבת „מרכז הרב"

אלפי חוגגים מכל רחבי הארץ נהרו אמש לשפת הכינוס שליד ישיבת „מרכז הרב" בשכונת ימין משה שם נערכה הגיגה לפני ליום שחרור ירושלים.

במשך הלילה הגיעו המונים רבים באוטובוסים ובמשאיות, ביניהם תל־מידי ישיבות בני עקיבא, אנשי ה־התיישבות הגבוהה, יחידות צה"ל, בני נוער מחו"ל וכמובן רבים מתוש־בי ירושלים עצמה.

בשעה 11.00 יצאו אלפי החוגגים בשיירה ארוכה של רוקדים ובראשם ראש הישיבה הרב ר' צבי יהודה ה־קוק שיש ועביד ברחובותיה המרכזיים של ירושלים בקירה אדירה כשלאור־ך כל הדרך מצטרפים לרוקדים עוברים ושבים רבים.

את פני החוגגים הקבילו מאות של בני נוער שנצבו לאורך חומת העיר העתיקה כשהם נושאים בידיהם לפידים בוערים ודגלי הלאום.

בשעה 2.00 לפנות בוקר עמד ה־רמטכ"ל ר/א מרדכי גור לשאת דב־רים בפני החוגגים.

אל הרמטכ"ל מתלווים מפקדים ו־חיילים רבים שהשתתפו במלחמה ל־שחרור העיר.

וביום השביעי...
שתו 777
ברנדי בינלאומי
כרמל מזרחי
יקבי ראשון לציון וזכרון יעקב

„מיכאל" — יישוב חדש ע"ש השר מיכאל חזני ז"ל — יתנחל בגוש עציון

על הקמת גרעין „מיכאל" על שם שר הסעד המנוח מיכאל חזני ז"ל, הוכרז אמש בעצרת הגשמה שנערכה מטעם הסתדרות הנוער הדתי העובד והלומד בגוש עציון, בהשתתפות 600 חניכי התנועה מרחבי הארץ, אישי ציבור, אנשי ההתיישבות ובני מש־פחת השר המנוח.

הגרעין החדש עתיד להתנחל בנ־קודה ההתיישבותית החדשה בגוש עציון. טקס ההכרזה עמד במרכז אירועי „יום ירושלים" של תנועת נוער זו.

קודם לדמותו של מיכאל חזני העלה הרב משה צבי נריה, ראש ישיבות „בני עקיבא" בארץ. דברי ברכה השמיעו מזכ"ל המפד"ל צבי ברנשטיין, מזכיר הסתדרות הנוער הדתי העובד הלומד משה שיבר ומרכז משק כפר עציון, טולי. הנהה בשה הכרמי.

בסיום העצרת הועלה חזיון אור־קולי על מפעלו ההתיישבותי של ה־שר חזני.

מברכתו של מזכ"ל המפד"ל בדברי ברכתו לגרעין מיכאל אמר צבי ברנשטיין בין היתר:

העצרת אשר לשמה נתכנסנו כאן מותחת גשר בין שני מאורעות — גשר שרגליו האחת מוצבת על אירוע עצוב, מותו ללא עת של אחד מ־בכירי חברנו השר מיכאל חזני ז"ל; ואילו רגלו השנייה מעוגנת במעשה שיש בו משום עידוד ונחמה: תהי־לתה של הקמת יישוב לזכרו של הנפטר הדגול.

עדיין לא נקפה שנה מאז נקטף ממשפחתו ומאיתנו האיש רב־הפע־לים ועתיד החזון ואפילו הצעירים שבתוכנו יודעים היטב את משמעותו של השם מיכאל חזני — אך ייתכן שלא כולם יודעים מה רבה היתה תרומתו של המנוח לכינון ישובים יהודיים בהרים אלה ייישובים שב־מלחמת העצמאות, שימשו מגן ל־ירושלים בירתנו הנצחית ובחסום לגייסות האויב לעיר קודשנו.

לפיכך נראה לי שהגרעין לכתן באיזור זה גרעין נחיל שסופו יישוב נוסף בשם „מיכאל" להנצחת זכרו של המנוח הדגול — שמסר כל הויו למפעל ההתיישבותי של הפועל־המזרחי בכלל ולהחייאת איזור זה בפרט.

בסיום ברכתו הביע מזכ"ל ה־מפד"ל את תודתו והערכתו של ה־תנועה הבוגרת לגרעין „על שנח־לצתם למעשה הגדול והנכון, הכש־ניק הוד ותפארת לנוער שלנו שאינו נלאה מלהמשיך את מפעליו החלוצים ברמת הגולן, דרך השומרון ויהודה ועד להרי ושערי ירושלים".

הדלקת הנר

	ע"ש	מוצ"ש
ירושלים	5.59	7.19
תל־אביב	6.17	7.21
חיפה	6.12	7.22
אילת	6.11	7.15
באר־שבע	6.14	7.13

תחזית מזג האויר

מעונן חלקית עד בהיר. תשקיף לשבה: מעונן חלקית עד בהיר.

הטמפרטורות להיום: ירושלים 11—22, תל־אביב וחיפה 18—24, רמת הגולן 10—22, נהריה 18—26, טבריה 17—29, נצרת 14—25, צפולה 15—27, השומרון 11—21, לוד 13—27, יריחו 16—31, עזה 19—26, באר שבע 14—27, אילת 20—33, בפרץ שלמה 22—31 מעלות.

פורד וברז'נייב יחתמו היום על הסכם להגבלת הפיצוצים הגרעיניים

וואשינגטון, 27 (יופי"א, עי"ר). — הנשיא פורד ומזכיר המפלגה הקומוניסטית הסובייטית לאוניד ברז'נייב יחתמו מחר (היום) ב־טקסים מקבילים שיערכו בוו־שינגטון ובמוסקבה על הוזה אמ־ריקני—סובייטי המגביל את עוצ־מת הפיצוצים הגרעיניים לצרכי שלום.

כזכור הוסט החוזה לוואשינגטון לפני כשבועיים, אך הנשיא פורד לא חתם עליו במצופה. דובר הבית הלבן רון נאסן אמר אז כי דחיית הטקס נובעת „מסיבות טכניות". לעומת זאת אמרו מקורות כי הנשיא דחה את טקס החתימה, בחשש מפני מתן נשק מדיני ליריבו רונאלד ריגן.

במוסקבה אמר דובר סובייטי כי טקסי החתימה יערכו בו־זמנית ב־שתי הבירות בשעה 16.00 לפי שעון ישראל.

דובר הבית הלבן רון נסן ציין כי מועד חתימת החוזה סוכם בשיחות עם הרוסים תוך הימים האחרונים.

נסן אמר כי פורד הזמין חברי קונ־גרס ופקידים בכירים להשתתף ב־טקס, שיערך כפי הנראה בחדר ה־מזרחי של הבית הלבן.

פורד ישמיע נאום במהלך הטקס, שגריר ארה"ב במוסקבה והאלטר שט־סל ישתתף בטקס שייערך בבירה ה־סובייטית ב„טקס". שגריר בריה"מ אנטולי דוברינין ישתתף אף הוא ב־טקס בבית הלבן.

החוזה שלגביו הושג הסכם ב־9 באפריל, אוסר על עריכת ניסויים גרעיניים בעוצמה העולה על 150 קילוטון וקובע שיש לבצע בדיקות במקום עריכת ניסויים גרעיניים.

ד"ר יוסף בורג יצא לוועידת ה„ביטאט"

הישגיה של ישראל ביישוב פ־ליטים, יהודים וערבים כאחד, יש־משו השובה ניצחת לכל ניסיון מצד אש"ף לנצל לטובתו טיל־טיות את ועידת „ביטאט" — הוועידה הבינלאומית להתיישבות האדם הצומדת להערך בוואנקו־בר. זאת אמר אתמול שר הפנים ד"ר יוסף בורג, לפני צאתו לוו־עידה זו אשר בה יעמוד בראש משלחת ישראל.

בוועידה ישתתפו משלחות מ־150 מדינות והדיון בכל הכרוך במגורי האדם, איכות החיים והסביבה, איכות החיים והשפעת האדם על סביבתו.

ד"ר בורג אמר לכתב עתי"ם: „כבר שעשו באוגנדה, וכבר פעם נוספת בוועדה הביטחון, יזכו כנר־אה הערבים, וכמובן משלחת אש"ף שהוזמנה לוועידה, להעביר ההחלטה נגד ישראל גם בוועידה זו.

בתשובה לשאלה על הופעתו של פרופ' ידין בתכנית הטלוויזיה אמר ד"ר בורג שאין הוא רואה בשידור זה מסגרת הבהירות הדיפלומטיות למכאו־נה. „השאלה היא אם זו שנה של עיסוק כוללת בארכיאולוגיה מהווה גם הכשרה מוצלחת לפעילות מדי־נית", אמר השר.

מקורות דיפלומטיים בניירובי:

ישראל שלחה לאתיופיה מדריכים לאימון צבאה

ניירובי, 27 (יופי"א) — מקו־רות דיפלומטיים בניירובי טענו היום, כי ישראל שלחה אנשי צבא לאתיופיה כדי להדריך את הצבא האתיופי בשיטות נגד להתקו־מנות גרילה.

להלן טענו המקורות, כי ממשלות ערביות בראשות מצרים ומספר מדי־נות אפריקניות שניתקו את יחסיהן הדיפלומטיים עם ישראל אחרי מל־חמת אוקטובר, זועמות על ההחלטה האתיופית לבקש את עזרה ישראל.

במהוה של סולידריות עם הער־בים, ניתקו מרבית ממשלות אפריקה את קשריהן עם ישראל בעקבות ה־מלחמה, והודיעו כי יחדשו אותם רק לאחר שישראל תשוב לגבולותיה ש־לפני מלחמת ששת הימים.

מלאווי, לסוטו, סואזילנד ומאו־ריציוס לא ניתקו את קשריהן, ו־מספר מדינות אחרות כגון אתי־ופיה וקניה, ניתקו אותן באי־רצון.

מקורות באדיס אבבה אמרו כי שלטונות אתיופיה בהגינם זה שנה לפתות את הרעיון של חידוש ה־קשרים עם ישראל, ביחוד נוכח התביעה הערבית הנרחבת התומכת למלחמה הבדלנית בת 14 השנים של מחוז אריתריאה שבצפון את־יופיה.

תחנת השידור הרשמית של אוגנדה מסרה היום על איגרת ששלח נשיא סודן ג'עפר נומיירי לנשיא אוגנדה אידי אמין ובה כותב: „על כל ה־צעדים הדרושים כדי להגן על ריבו־נותה כולל רדיפה אחר כוחות אתיו־פיים להחום אתיופיה, אם כוחות אלה יחדרו לתחום סודן.

אמין השיב כי המצב באתיופיה חמור, וכי ישראל מסייעת לאתיופיה בנשק ובייעוץ צבאי.

דיפלומטים בניירובי אמרו, כי ישראל שיגרה זה לא כבר 40 עד 50 יועצים צבאיים לאתיופיה, כדי לאמן את הצבא בשיטות פעולה נגד לוחמת גרילה.

נומיירי יבקר בארה"ב

חרטום, 27 (עי"ר) — נשיא סודן ג'עפר נומיירי יערוך ביוני ביקור של שבועיים ימים בארה"ב, אמרו כאן היום במקורות רשמיים.

נומיירי יוועד עם הנשיא פורד, מזכיר המדינה קיסינג'ר ולדהיים, ראשי ה־קונגרס האמריקאיים, ונשיא הבנק העולמי רוברט מקנאמארה.

יהיה זה ביקורו הראשון של נו־מיירי בארה"ב, מאז עלה לשלטון ב־1969.

הרבנות המקומית / המועצה הדתית — כפר־יונה
ברכת מזל־טוב
להרב עוזי שוויצה שליט"א
הרב המקומי —
להיבחרו לראש המועצה הדתית
ולמר גרידיש רחמים
להיבחרו כממלא מקום יו"ר המועצה
ולמר ציון ברזילי
להיבחרו כסגן ראש המועצה
בברכת
עלו והצליחו!
המועצה הדתית, הרבנות ועובדיה

רשימת תנועת האשה הדתית לאומית
לוועידת המפד"ל והפועל המזרחי
הדתית לאומית
פגישות בסניפים
בהשתתפות חברות הנהלת הרשימה
יום ראשון א' סיון 30.5.76
חולון — בסניף הפועל־המזרחי, רח' חומה ומגדל 16, בשעה 7.30 בערב: דבר התנועה — הח' לאה עדיני.
כפר־סבא — במועדון „החברה" רח' וייצמן, בשעה 8.00 בערב. דבר התנועה — חברת ההנהלה...
עכו — במועדון המועצה הדתית, בשעה 7.30 בערב, דבר התנועה — הח' צפורה פרוכטר.
יום שני ב' סיון 31.5.76
בני־ברק — בבית הפועל־המזרחי שד' רבי טרפון 7, בשעה 8.00 בערב: דבר התנועה — הח' לאה תירוש.
גבעתיים — ישיבת מטה הבחירות בהשתתפות הח' לאה עדיני.
רעננה — בבית הח' חוה קפלמן ברח' אחוזה 170, בשעה 8.00 בערב: דבר התנועה — חברת ההנהלה מרים יקיר.
הרצליה — בביה"ס הממלכתי־דתי „רמב"ם", בנוה־עמל: דבר התנועה — הרבנית חוה באר"י.
פרדס־חנה — בבית־הספר „אלישבע", בשעה 7.30 בערב: דבר התנועה — חברת ההנהלה...
יום שלישי ג' סיון 1.6.76
חיפה — במועדון „החברה", רח' ירושלים 27, בשעה 8.00 בערב: דבר התנועה — הח' טובה סנהדראי.
נתניה — במועדון „החברה", רח' הגליל 16, בשעה 8.00 בערב: דבר התנועה — הח' מרים אליאש.
אלישיב־אליכין — בביה"ס „אלישיב", — בהשתתפות הרבנית חוה באר"י.

מועדון עציון להווי ותרבות דתית
מלון "פאל"
תל־אביב
ב־28.5.76 כ"ח אייר תשל"ו יום שישי 21.00 — עונג שבת
מוצש"ק 29.5.76 כ"ט אייר 21.00 — מסיפורי מלחמת ששת הימים
✶ ת"כ מנחם הכהן — מי שלווה את הרב גורן בקרבות שחרור ירושלים.
✶ זבולון אורלב — ה„מתיהתי" מהקרב על העיר העתיקה.
דיון אקטואלי עם המשפטן זאב סגל — האם יש להסגיר את יהודי הנאצים טובית שוורץ לארה"ב?
מראיינים: שלמה נקדימון ושאול מייזליש
בתוכנית האמנותית הזמרת מיכל טל.
יום א' 30.5.76 א' סיון 7.30 — ערב עיון על הנושא „בית הכנסת במקום חינוך ולימוד".
בהשתתפות הרבנים: מ. מאיה, ד. שחור, מ. לופז, ת. זוננפלד
מנחה: ד"ר ש. ז. כהנא
הכניסה חופשית

בית כנסת „עטרת־צבי"
תל־אביב, רח' ידידיה 6
בליל שבת קודש פר' במדבר בין קבלת שבת ומעריב ירצה הרב הגאון ר' ישראל מאיר לאו שליט"א
על הנושא: „והנצח — זו ירושלים"
הציבור מוזמן
הנהלת בית הכנסת

לחג השבועות
גורו מודל
מציעה השבוע
חליפות ילדות — 80 ל"י
שמלות נשים — 100 ל"י
שמלות ערב — 180 ל"י
בדים קיציים
ת"א, רח' אילת 18
טל. 53222
פתוח כל היום

במלאת שנתיים לפטירת יקירנו

ד"ר אלכסנדר בר־אילן

בן הרב הגאון ר' מאיר ברלין זצ"ל

תערך אזכרה על קברו ביום שני, ב' סיון תשל"ו (31.5.76) בבית העלמין בקרית־שאול.

נפגשים על יד השער בשעה 4.00

המשפחה

ב"ה
המועצה הדתית לתל־אביב—יפו
בשיתוף מרכז הספריה
עונג שבת
מוקדש ליום שחרור ירושלים
ייערך אי"ה בליל שבת פר' „במדבר", אור לכ"ט סיון תשל"ו, בשעה 9 בערב, באולם מועדון „עציון" שבמלון „פאל", רחוב הירקון 277.
תכנית:
הרצאה על הנושא:
„ירושלים — מימי המצור ועד ירושלים השלמה"
ד"ר יצחק רפאל, שר הדתות
פרשת השבוע:
הרב יהודה לנדאו שליט"א
פרקי חזנות וזמירות שבת — החזן שלום רוזנברג
הפותח והמנחה: מר יצחק ורדי
הציבור מוזמן ✶ הכניסה חפשית

המרכז העולמי של המזרחי והפועהמ"ז
המפלגה הדתית־לאומית
והסתדרות הפועל־המזרחי בא"י
טקס החלוקה
של
פרס בן־מאיר
לזכר
הרב ד"ר י. ש. בן־מאיר
לעידוד המחקר של המשפט העברי
ייערך אי"ה ביום השני ב' בסיון תשל"ו (31.5.76), בשעה 5.00 אחה"צ
באולם „בית מאיר", רח' המלך ג'ורג' 54, ירושלים
התכנית:
• דברי פתיחה — יעקב דרורי
• נימוקי ועדת השופטים — פרופ' אהרן קירשנבוים
• הרצאת חתן הפרס — פרופ' מנחם אלון
על הנושא: „משפט עברי, היסטוריה וחינוך"
• דברי נעילה — צבי ברנשטיין

לאלימלך וחוה לנדנר
ברכות לבביות
להולדת בתכם
מזל טוב
המרכז לחינוך הדתי בישראל

בר בי רב דחד יומא
הכנה לקבלת התורה משעה 8.45 עד 7 בערב
יתקיים בס"ד ברוב עם ביום א' ד"ח סיון תשל"ו בביהכנ"ס הגדול רח' חובבי ציון פתח תקוה.
בהשתתפות: רבנים, ראשי ישיבות, גדולי ישראל
עצרת נעילה ע"י יחם הרעיון כ"ק מרן
אדמו"ר מקאליב שליט"א
סעודה חגיגית ומסיבת ראש חודש
באולם „חן" רח' פינסקר 14

...בינה המרכזית לישיבות בני־עקיבא
שלוחת כפר־הרא"ה בגוש דן
גבעת־שמואל
מועצת ההורים
...ת יום ירושלים תשל"ו
אודיטוריום על־שם שליפר
אוניברסיטת בר־אילן
...שון א' סיון תשל"ו (30.5.76) בשעה 8.30 בערב
✶ כניסת דגלים
✶ דברים: הרב משה צבי נריה שליט"א
✶ מקהלת המכינה ותזמורתה
בנצוח מרדכי סובול
„יפה נוף" — לקט ליום ירושלים — גופים ואתרים בירושלים שלמטה
עריכה ובימוי: דוד אלכסנדר
מזמרת הארץ — צמד־רעים
המנחה: מרדכי פרימן
...מנות ניתן להשיג במשרדי המכינה — טל. 751065
ובערב העצרת במקום.

אגודת חסידי ראדזין בארץ ישראל
...ת ב"ק מרן הרה"צ ר' אברהם יששכר אנגלרד
אדמו"ר שליט"א מראדזין
רח' אהרונסון 8, טל. 789754
...נו מתכבדים להזמין את כל אנ"ש ואוהדינו
...התועדות חסידית
...חדות ביומא דהלולא
של ב"ק האדמו"ר מראדזין
...ק ר' שמואל שלמה ליינר הי"ד זצוק"ל
...ה אי"ה בשבת קודש פרשת במדבר, כ"ט אייר תשל"ו
...קודש המרכזי של חסידי ראדזין, רחוב אהרונסון 8, בני־ברק.
...תתפות כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א מראדזין
אגודת חסידי ראדזין בא"י

...המפלגה הדתית לאומית
...המזרחי — הפועל המזרחי
...הרבנים — המחלקה לעניני דת
...שי י' מנ"א תשל"ו (6.8.76) יפתח אי"ה
...פעל של ירחי כלה
בניר־עציון
יתקיים בשני מחזורים:
א':
...חל מיום שישי י' מנ"א (6.8.76)
...ד יום שני כ' מנ"א (16.8.76) 10 ימים
ב':
...חל מיום שני כ' מנ"א (16.8.76)
...ד יום חמישי א' דר"ח אלול (26.8.76) 10 ימים.
הרישמה במשרד המח' לעניני דת, ...רול 166 חדר מס' 406, טל' 444151.
...דים המעונינים (בתחום הקבועים) להרשם מיד, ...מקומות מוגבל.

הגיעו
שמלות כלה
PARIS LONDON ROME
...וידמן, 3 קומות אופנה
דיזנגוף 128, ת"א

مكرر من الاصل

مكذا من الاجل

של המצפה

שישו את ירושלים

היום מלאו תשע שנים שירושלים בירת הנצח של עם ישראל חוברה לה יחדיו. יום זה — יום חג לדור ולדורות יבואו. הוא מציין שלב מכריע, בראשית צמיחת גאולתנו, לקראת הגשמת חזון נביאי ישראל — כבשורי הגאולה השלמה.

„ירושלים הבנויה, כעיר שחוברה לה יחדיו" — מסמלת את אחדות ישראל — את ישראל המחוברים זה לזה.

יום חגה של ירושלים מחייב אותנו לעריכת חשבון־נפש — לסיכומים ממה שנעשה וממה שיש לעשות, כדי לבסס את העיר המאוחדת כשלא רק הרים סביב לה, אלא שכונות ויישובים יהודיים, מקיפים אותה מכל צדדיה.

לקראת יום חגה של ירושלים נתבשרנו, כי העיר גדלה בהיקף האוכלוסין שלה, ובצתה — כיאה לה — היא הגדולה בערים במדינת ישראל.

איחוד העיר היה לעובדה קיימת, חרף הנסיונות הבלתי־פוסקים של קטני־אמונה וחסרי שורשים יהודיים מבית ודורשי־רעתו של עם ישראל מבחוץ, אשר עשו הכל, כדי לערער את שלמותה, לעכב את בנייתה והתפתחותה.

הבירה המאוחדת מהווה דוגמה חיה של דו־קיום יהודי־ערבי בעיר אחת, שהוכיחה את עצמו, למרות הפיגועים ומעשי־הסירור, אשר האפילו לא אחת על חיי העיר המאוחדת.

בשנה האחרונה היינו עדים, לא רק לפיגועים מצד מחבלים, אלא גם לנסיונות של מדינאים לערער על שלמותה, ריבונותה ויהודיותה של ירושלים. נאומו של נציג ארה"ב באו"ם, מר סקרנטון, יצר משקע עמוק ביחסי ירושלים־וואשינגטון. אולם התשובה הטובה וגם המשכנעת ביותר לכל אלה המטילים ספק בזכותנו על ירושלים המאוחדת — בהגברת הבנייה, בביסוס כלכלתה ובראש כל בהבלטת מרכזיותה, בחיי העם, לא רק בימי חג, אלא בחיי היום־יום.

ירושלים היא בירת ישראל. המעמד מחייב שלא רק הממשלה והכנסת יישבו בה, אלא גם יותר המוסדות המרכזיים והפוליטיים יקבעו בה את משכנם.

ביום חג יש לחזור ולהרהר ולהציג את השאלה: האם לא הגיע הזמן להפסיק את הבזבוז הכרוך ב„ירידת סוף השבוע" של אנשי המימשל לשפלה? הכלל המנחה צריך להיות — הכל עולין לירושלים, ולא יורדים ממנה. ובענין חובת הדוגמה האישית מוטלת בראש וראשונה על שרי הממשלה וראשה.

יש אף לבחון מחדש: האם נעשה מספיק למען יישוב העיר — למען ייהוד העיר שבין החומות? אמנם, אין לבטל מה שנעשה כבר, אך יש לעשות עוד הרבה ובקצב מוגבר ביותר — למען בניינה של ירושלים.

הקצב האיטי בהתפתחות הרובע היהודי — מכאיב, לא רק מבחינה נפשית, אלא גם בשל העובדה שהוא עלול להיות למוקש לנו, מבחינה מדינית.

אחת המשימות המרכזיות לקראת שנת העשור לאיחוד העיר — השלמת שיקומו של הרובע היהודי בעיר העתיקה, אכלוס השכונות הקיימות והוספת שכונות חדשות, כדי לשים חומת־מגן סביב העיר, שבלעדיה לא מובטח בטחונה ולא מובטח שלום אזרחיה.

שלומי־אמוני־ישראל ציינו את יום שחרור העיר, בתפילות הודיה ליד הכותל המערבי, בתהלוכת רבבות סביב חומות העיר, וקיימו את הכתוב: „סובו ציון והקיפוה". רבבות החוגגים, שהגיעו אתמול לירושלים מכל קצות הארץ, באו להעמיק את הזדהותם עם עיר דוד שחוברה לה יחדיו. הם חזרו על שבועת הדורות: „אם אשכחך ירושלים תשכח ימיני".

עם זאת אין להתעלם מהעובדה שיש בתוכנו גם רבים, נעדרי־זיקה יהודית־יהודית לעיר־הקודש. ואלה, מהם אנשי־מדינה, נחפזים להביע נכונותם לוויתורים, אשר יש בהם כדי לפגוע בשלמותה של העיר ובאופייה היהודי המקודש. לא אחת הם אף פוגעים במאבקים המדיניים של ישראל לשמור על שלמות בירתה. לא היה מזיק, איפוא, להעמיק את תודעת ירושלים בקרב מנהיגי העם בכלל והנוער הישראלי בפרט.

יש להבליט את יהדותה של ירושלים המוכחת למעלה משלושת אלפים וחמש מאות שנה — מדוד המלך ועד בני־בניו של דוד המחדשים את קוממיות ישראל בארצם, במדינת־ישראל העצמאית.

עלינו להיערך כראוי, כדי להדוף את המיתקפה הערבית ושל תומכיהם בעולם המתקרא „חופשי", נגד ירושלים השלמה. שנת העשור לשחרור העיר תהיה, לפי כל הסימנים, גם שנת המאבק הגדול, על יהדותה של ירושלים. בכוח מעינינו, בכוח העובדות בשטח, נוכל לעמוד במערכה זו. וירושלים לא תחולק שנית. היא תישאר כליל, בבירת־הנצח של עם־ישראל — קריה נאמנה. „כי הנני בורא את ירושלים גילה ועמה משוש. וגלתי בירושלים וששתי בעמי ולא ישמע בה עוד קול בכי וקול זעקה".

שישו את ירושלים וגילו בה!

ירושלים חוגגת יום שחרורה

(סוף מעמוד ראשון)

בשעת הצהרים התקיימה עצרת ירושלים של „הפועל" בסיסמה „סובו ציון והקיפוה".

אזכרה לחללים בגבעת התחמושת

זכר החללים הועלה בטקס רב־משתתפים שהתקיים בגבעת התחמושת בה הוקם אתר זכרון.

הרמטכ"ל רב־אלוף מרדכי גור נשא את דברי לזכר החללים ועמד על המורשת ההרואית, שהשאירו בנופלם על שחרורה של ירושלים. לאחר מכן דיבר הרמטכ"ל באוזני אלפיים בני נוער שעלו לרגל לירושלים באמפיתיאטרון של האוניברסיטה העברית בגבעת רם.

הוא קרא בכתבותיהם של לוחמים ואמר, כי אהבת הארץ, המיקד החשוב של התקופה, ויחודה של ירושלים, הם ענינים הניצבים בפני כל דור ודור ותובעים תשובתו של כל דור ודור. „אלה שלחמו על ירושלים לא היו סופרי קרב. הם הגיעו למלחמה מתוך תחושה של בורך שפיעם בהם יגברו את המלחמה מתוך הכרת השיבותה ומקיפה הנעלה של ירושלים בחיי העם היהודי".

ראש העיריה טדי קולק אמר כי „ברית הקרבתם של הלוחמים לאיחודה של ירושלים נאמן גם אנו את כוחותינו, להעלה כעיר לכל ויבנה בניני ובבניה את קומה של ירושלים המאוחדת בבירת ישראל, שבה חיים יהודי בני כל הדתות".

תעודות הוקרה ל־52 חיילים

„יום ירושלים" שהוא גם „יום פיקוד המרכז" בצה"ל, צויין אתמול בהענקת תעודות הוקרה ל־52 חיילים, במפקדת הפיקוד. את התעודות מסר אלוף פיקוד המרכז יונה אפרת, שבירך את מקבליהן והעלה על נס את עבודתם.

לאחר הטקס סיירו החיילים המצטיינים באתרי הקרבות במלחמת ששת הימים, מגבעת התחמושת, למוזיאון רוקפלר, עד לשער האריות אל הכותל המערבי.

התהלוכה הגיעה

התהלוכה קרנבל של חיות, גמלים, סוסים, ופילים, יחד עם תהפעה של חיות למיניהן. צורה את הדרותב של ילדי הבירה בשעות אחר הצהרים. התהלוכה יצאה מגן החיות התנכי ועברה ברחובות העיר אל בית העיריה, שם נתקבלו החיות בתשואות ובצהלות שמחה על ידי רבים מתושבי העיר ובעיקר ילדים עם הוריהם.

עצרת ההסתדרות בהר הרצל

לפני הצהריים התקיימה בבית העלמין הצבאי בהר הרצל, עצרת התייחדות עם זכרם של חללי מלחמת ששת הימים.

בעצרת השתתפו משפחות שכולות שיקיריהן נפלו במלחמת ששת הימים וכן נציגי ציבור רבים. אם שכולה הדליקה את נר הזכרון והחזן הצבאי הראשי אמר תפילת אזכרה, שבמהלכה הוקראו שמותיהם של כל הנופלים הגיבורים. דברי הספד נשא הרב הצבאי הראשי אליהו מרדכי פירון, שתיאר את גבורתם של הלוחמים, אשר במסירותם הצילו את העם בימים הקשים ההם והביאו לשחרורה של ירושלים.

אב שכול אמר קדיש בשתוף עם כל המשפחות.

שר הדתות קורא לפרוץ תחום המושב של הרובע היהודי

בעצרת יום ירושלים בבית הכנסת „תורת חיים" שברובע המוסלמי בעיר העתיקה קרא שר הדתות ד"ר יצחק רפאל לפרוץ את תחום המושב היהודי ברובע היהודי גם להתיישב ברובעים אחרים בעיר שבין החומות. הזכיר לגאול את הבתים הרבים שבעבר היו בהם מוסדות תורה וחסד.

היהודים גרו בעבר לא רק ברובע היהודי כי אם גם מחוצה לו. היו כאלה שפיצו בעבר להרוס הרובע בתוך מגבית חלקיות. כאשר הראשון שבהם היה הגאון ר' יצחק וינגרט שיסד את ישיבת „תורת חיים".

שר הדתות הביע שבתוכו על כך שישיבה זו מחדשת את פעולתה במקומה המקורי ושל נמצאה לביצת שומרי תורה המכפשים מקום זה, התפללים אותו לקליטת תפילה וליפתה.

תפילה חגיגית בבית הכנסת של הרמב"ן בעיר העתיקה

אמש נערכה תפילה חגיגית בבית הכנסת הרמב"ן בעיר העתיקה ששופץ ונפתח מחדש. בתפילה השתתפו קהל רב. ובתוכם שר הדתות, והרב הראשי לצה"ל.

עצרת „יום ירושלים" בישיבת נחלים

שר הביטחון שמעון פרס, אמר אתמול כי אין מדינת ישראל ללא ירושלים שלמה ומאוחדת, ולא רק ירושלים ממלכתית־עירונית, אלא ירושלים הגולה של כל העם היהודי.

מר פרס דיבר בפני הבנים בעצרת התפילה והודיה ליום שחרור ירושלים, בישיבת בני עקיבא בנחלים. שר הביטחון אמר כי „עלינו לבנות את ירושלים, לישבה סביב סביב, להפקיד עליה שומרים ולחתור לשלום ולבטחון".

מר פרס שיבח את תלמידי ישיבת נחלים שמבניהם יוצאים ל„ישיבות ההסדר", המשלבות תורה ולחימה, סיפר, כי פגש את הבחורים האלה בכור האש, במלחמות ישראל ובאימונים.

בעצרת נאם מנהל הישיבה הרב יוסף באגד. עם סיומה יצאו התלמידים בדגלים ובתופים לעצרת המרכזית ברחבת הכותל המערבי בירושלים.

רה"מ יצחק רבין נואם באוניברסיטת בר־אילן

רה"מ רבין באוניברסיטת בר אילן

עמדתו המדינית של ידין אינה מצדיקה הקמת מפלגה חדשה

ראש הממשלה יצחק רבין הגיב אתמול על דבריו של פרופ' יגאל ידין בתוכנית „מוקד" בטלוויזיה ואמר כי היא מבורך על כוונתו של כל אישיות שמילאה תפקידים במדינה — גם במהנהיים וגם ארכיאולוגיים — להצטרף לחיים הפוליטיים.

בהשיבו לשאלות סטודנטים באוניברסיטת בר־אילן אמר מר רבין: „שמחתי מאד על העמדה המדינית שהציג פרופ' ידין. גם שמחתי מאד לשמוע שיש לחדד את הדרכה המדיני, המהותי והעקרוני בנושאי הגישה לשלום ולבטחונה של מדינת ישראל. לפי הבנתי, עמדה זו קרובה לעמדת הזרם המרכזי במפלגת העבודה, עמדה המנוגדת את תפיסת הליכוד — אמר ראש הממשלה והוסיף כי במדינה יש די כפלגים ואין הוא רואה בעמדותיו של ידין צידוק להקמת מפלגה חדשה.

שתי תפיסות מדיניות

בתשובה לשאלה אחרת שלל מר רבין את הדיבורים על חוסר יכולתה של ממשלתו להכריע. גיבשה תפיסה מדינית כוללת, מקיפה ושלבה המתייחסת ליעד המרכזי והוא השלום האמיתי במושגים הישראלים. בהתאם לתפיסת הממשלה קיימות שתי דרכים כדי להתקדם ליעד הזה: האחת מדברות על כריתת ברית בין ישראל ובין שכנותיה ללא תנאים כדי לסיים את המלחמה במהלך אחד. האחרת — זו הדרך אשר בה הלכו כל הממשלות עד כה והיא שכל עוד אין נכונות ערבית לשלום יש להסתפק בהסכמי ביניים כדי ליצור תנאים נוחים יותר.

שלל בחירות מוקדמות

על השאלה — אם יש נושאים מדיניים הטעונים הכרעה והחייבים בחירות מוקדמות, השיב רבין בשלילה.

על מערכת היחסים בין חברי הממשלה אמר, כי אין מפלגה נקיה מויכוחים פנימיים — אם זו המפד"ל, הליכוד, מפ"ם או מפלגת העבודה. לדבריו, סמנו בכך אחד מייחודי הכח של הדמוקרטיה הישראלית.

על שאלה שנגעה למס הכנסה אמר מר רבין כי הרפורמה בוצעה ומבוצעת בהתאם להמלצות פרופ' בן־שחר אך ברור שקיימים קשיים.

אין „הטבות מן הצד" לשרים

על משכורות שרים אמר, כי חברי הכנסה יכולים לשמש דוגמה ומופת למרבית ציבור העובדים בארץ. „הייתי שמח, אילו פועלי אשדוד היו מסתפקים במשכורות של שרי, הדגיש. על קריאת הביניים השיב: „אין הטבות מהצד, כי אם הוצאות מוכרות בתוקף תפקידו של השר ואני סבור שהדיבורים בנושא זה מבעיכים את האוויה שלא בצדק. גם משכורות המנגנון הממשלתי נבוכות ביותר שלא כמו הטייסים ולא כמו הימאים", אמר ראש הממשלה.

לשאלה בענין קדום אמר רבין כי החלטת הממשלה ידועה ואין מקום לפרט כיצד תפעל הממשלה לביצועה.

משלחת המכללה לבטחון לאומי בקנדה — אצל מנכ"ל משרד החוץ

מנכ"ל משרד־החוץ פרופ' שלמה אבינרי, קיבל אתמול (יום ה') במשרדו בירושלים את משלחת המכללה לבטחון לאומי של קנדה, הנמצאת בסיור לימודים במזרח התיכון.

ד"ר רפאל: המדבר על שלום — משלה את עצמו ואחרים

מאז מלחמת יום הכיפורים ריכזה הממשלה את מיטב מאמציה ומשאביה בהגברת עוצמתנו ובחיזוק ההרתעה שלא יוכלו עוד להפתיע אותנו,

— אמר שר הדתות ד"ר יצחק רפאל באסיפת חברים של סיעת „ליכוד ותמורה" במפד"ל שהתקיימה בחיפה.

לדעתו של ד"ר רפאל איננו עומדים בפני שום הסכם של שלום, ומי שמדבר על הסיכוי לשלום משלה את עצמו ומשלה אחרים. כל הדיבור על שלום אין לו על מה להסתמך וזוהי הסחת דעת מראיית שורשי בעיות המדינה שהן הבעיות החברתיות, הפנימיות.

בהתיחסו לבעיית הנוער אמר ד"ר רפאל כי אנו עדים לפשיטת רגל מוחלטת של החינוך בישראל. זוהי התוצאה של הניסיון שנעשה לעקור דור שלם ממורשה ומסורת אבות. זהו כישלון שעוד לא היה דוגמתו. נוכח כשלונה של מערכת החינוך מוטל על התנועה ועל היהדות הדתית כולה להחליך לפעולות הצלה של הדור הצעיר שאיננו יודע יהדות מהי אך צמא לערכיה.

הנחה את הכנס חבר מועצת עירית חיפה יהודה עזריאלי.

פרס: ישראל מוכנה לשלום והערבים מדברים על מלחמה

ישראל חזרה והודיעה פעמים רבות שהיא מוכנה לפשרה טריטוריאלית, אם הערבים יעשו את דרך ההכרה. אולם הערבים דוחים את השלום משום שהפיצול בתוך העולם הערבי מכתיב להם כנראה התנהגות זו — אמר אמש שר הביטחון, שמעון פרס, בנאומו בפני חברי משלחת הבונים מאירופה.

שר הביטחון המשיך ואמר, שישראל ניסתה פעמים רבות את הדרכים להסדר ועשתה בעבר כל שיכלה כדי לקרב את השלום ונסוגה כמה פעמים משטחים שכבשה במלחמות שהערבים פתחו בהן, בעוד שהערבים אף פעם לא ניסו את דרך ההסדר לקראת שלום.

מר פרס המשיך ואמר שלא בעיית הגבולות והשטחים מונעת את הסדרים, אלא היחסים הפנימיים בתוך העולם הערבי המפוצל.

נפטר האדמו"ר מאמשינוב

האדמו"ר מאמשינוב הרב יהושע יחיאל יהודה מאיר קאליש נפטר אתמול בירושלים בגיל 75 וביום הובא למנוחות בהר המנוחות.

המנוח נולד בשנת תרס"א בפשיסכא והיה דור חמישי לאדמו"ר ר' יצחק מוורקה.

במלחמת העולם השניה ברח הרב קאליש לליטא ומשם ליפאן ולשנגחיי, לאחר המלחמה עבר לארה"ב. משנפטר אביו ר' מנחם מנדל, קיבל את עול האדמו"רות. עלה לירושלים ופתח ישיבה ובית מדרש בשכונת בית וגן.

השאיר אשה, בן ובת ונכדים. הובא לקבורות בהר המנוחות בירושלים ליד קבר אמו. בלוויה השתתף קהל רב מכל הארץ.

סוריה הסכימה

(סוף מעמוד ראשון)

סיפר עתיים בגליל מוסיף: בתשובה לשאלות העתונאים אמר הגזיל, כי בתקופה של שישה חודשים אפשר להשיג התקדמות לקראת הסדרים נוספים.

בשיחה בין אלון לבין סילאסוואו נכחו אליה כשנה ש... יביא קצין ... לשיחה עם האו"ם, יואל דרומי מנהל מחלקת האו"ם במשרד החוץ, מאיר רוזן היועץ המשפטי של משרד החוץ והבכיר של שר החוץ ח. בר־און.

בראיון עם תום פנסון, כתב רשת הטלוויזיה האמריקאית „סי־בי־אס" אמר שר החוץ אלון, כי הסורים לא עשו לנו טובה, שכן שני הצדדים מעוניינים בהארכת המנדט. שר החוץ הוסיף כי מעורבות הסורים בלבנון לא אפשרה להם להיות תוקפניים. בהשיבו לשאלה אחרת אמר אלון כי אם נכון הדבר שהסורים התנו התפייסות עם מצרים באיסור העברת מטענים ישראליים בתעלת סואץ, אין הדבר מבשר טובות. הדגיש, כי ישראל עוקבת בערנות אחרי ההתרחשות בזירה המדינית הבין־ערבית.

ולדהיים: המצב

(סוף מעמוד ראשון)

קרובה נוספה לקראת שלום צודק ובר קיימא הלך ותגדל בהדרגה הסכנה באיזור המזרח".

ואלדהיים מציין כי קיים מגעים עם ארה"ב וברה"מ, שני יו"ר של „ועידת ג'נבה בענין האפשרות לחידוש הועידה זו. הוא מציין בדו"ח לביצעה כמובן שאמשיך במאמצי להחדש תהליך המרימים.

בנסיבות הקיימות, נאמר בדו"ח, „דעתי השקולה היא כי נוכחות כוחות „אונדוף" ממשיכה להיות חיונית, לא כדי לקיים את השקט בגיזרה הישראלית—סורית אלא גם כדי לספק אוירה שתסייע למאמצי שלום נוספים.

„אני ממליץ על כן בפני מועצת הביטחון על הארכת מנדט „אונדוף" לתקופה נוספת של ששה החודשים עד ה־30 בנובמבר 1976", נאמר בדו"ח.

ואלדהיים מציין עוד, שממשלת סוריה שאצלה ערך זה עתה ביקור קצר לדיון בנושא זה נתנה את הסכמתה ללא תנאים להארכה. גם ממשלת ישראל הביעה את הסכמתה.

בהגרלת מפעל הפיס

בסך 800,000 ל"י זכה המספר: 308668.

בסך 100,000 ל"י זכה המספר: 592424.

בסך 50,000 ל"י זכה המספר: 759359.

בסך 10,000 ל"י זכו המספרים: 505898 ; 718011.

בסך 5,000 ל"י זכו המספרים הבאים: 002845 ; 013073 ; 029903 ; 176545 ; 295588 ; 478026 ; 497604 ; 498907 ; 576826 ; 661786.

בסך 1,000 ל"י זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב־: 15261; 52313; 58575; 82906; 83435; 85666; 87180; 91313; 96302.

בסך 500 ל"י זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב־: 04879; 10339; 20344; 21387; 28236; 29584; 53065; 69846; 94338; 98269.

בסך 200 ל"י זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב־: 0565 ; 2572 ; 6257.

בסך 100 ל"י זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב־: 0311 ; 1114 ; 1343 ; 1603 ; 1801 ; 1854 ; 2001 ; 2188 ; 2743 ; 3123 ; 3143 ; 3775 ; 4132 ; 4768 ; 4803 ; 4807 ; 4970 ; 5023 ; 5258 ; 5640 ; 5755 ; 6023 ; 6344 ; 6419 ; 6491 ; 6606 ; 6633 ; 6937 ; 7211 ; 7863 ; 8004 ; 8011 ; 8295 ; 8761 ; 8773 ; 8872 ; 9490 ; 9483 ; 9551 ; 9916.

בסך 8 ל"י זכו הכרטיסים הרגילים שמספריהם מסתיימים בספרה: 4.

בטקס חגיגי שנערך בעיר העתיקה בירושלים

39 חברים מוותיקי הפועל המזרחי קיבלו את אות „יקיר התנועה"

מאת מספר הצופה בירושלים

39 מוותיקי התנועה קיבלו אתמול ערב „יום ירושלים", את אות „יקיר התנועה" במלאת חמישים שנה לעלייתם ארצה ולחברותם בתנועה.

טקס הענקת האות נערך ברחבת היהודי בעיר העתיקה של ירושלים.

בפתחו את הטקס אמר אליעזר גואלמן כי מאורע זה יש בו משום „מצוות כיבוד אב", משום שמדובר בכיבודם של אבות התנועה שהניחו את יסודותיה לפני חמישים שנה ועלו לארץ כחלוצים ובונים. הוא סקר את ההתפתחויות של התנועה ביובל שנים לקיומה, הזכיר את הקרע בין ימין לשמאל שהתחיל בוועידה הרביעית וחילק את התנועה לשניים ואיחוי הקרע לקראת תנופה בשדה ההתיישבות. ראשוני הפוהמ"ז עלו להתיישבות בש"ד אבריק שבעמק, ללא רשות המוסדות המיישבים, לאחר שנוכחו לראות כי החלוצים הדתיים לא יכללו בתכנית ההתיישבות בעמק יזרעאל. היה מאבק גדול על גורל התיישבותם ללא רשות המוסדות. לא פחות כאשר המאבק ביום ההתיישבות בקדום. הנואם קרא לוותיקים לשוב לפעילות בתנועה ולהביא אליה מרוח הראשונית.

ברכת הגר"ש גורן

הרב הראשי הגר"ש גורן עמד על המצב במדינה ואמר כי מעולם לא היינו חזקים כל כך מבחינה צבאית, כמו היום, אך בעולם גם לא היינו ירודים יותר מבחינת המוראל כאשר היום.

בהעלותו זכרונות מתקופת מצור ירושלים סיפר הרב הראשי, כי נכח בבית הוהנו, הנזיר זצ"ל, כאשר הביאו רשימה של גדולים ותושבים בירושלים שחתמו על הצהרה להיכנע ולקבוע את ירושלים כעיר בינלאומית. כשראה זאת הוהנו, זעק זעקה גדולה. אך 100 אלף תושבי ירושלים עמדו במערכה למרות שלחג השבועות נשאר בעיר שק קמח אחד בלבד.

מזכ"ל הפוהמ"ז רפאל בן נתן הביא את ברכת התנועה ועמד בדבריו על הנס של שחרור ירושלים שהביא זיק של אמונה. לא ייתכן שלום בלי ירושלים כשם שהיא לב האומה — אמר בן נתן ויקרא לדור הצעיר הדתי לעלות לירושלים. כמו כן עמד על הצורך להחדיש תשומת לב לחבר הוותיק בתנועה.

הרב חיים ברוידא בירך בשם ארגון הוותיקים ואברהם פיש בשם סניף התנועה בירושלים. הרב צופי קלכהיים בירך בשם הבנים את האבות שקיבלו את העיטור של „יקיר התנועה".

הוותיקים שקיבלו אתמול את עיטור יקיר התנועה הם: איינצטל דוד, איינצטל יפה, אשכנזי שמשון, אורלין יוסף, אפשטיין דבורה, אלדדי אלימלך, איילני בנימין, איילני רבקה, בן מנחם אברהם, בן פנחס שרה, בן דב קלמן, בוגן גרשון, בנימיני אברהם, בר אבא חיים, בוצין יעקב דב, יוסף אברהם, ברנובסקי פנחס, ברנובסקי אליעזר, גבירצמן משה, גבירצמן ב., הכ"ה, הרב ד"ר הרכבי צבי, הרמלין יוסף, זיו קלמן, ליבש חיים, ליבסיג שלמה, לורבר רפאל, כלבהר דוד, צהר אברהם, קלכהיים משה, רוטשטין בליכה, שברצון פנחס, שברצון שפרה, שפירא לאה, אביבדק צפורה, השמונאי חנוך, יפה שכמון, סגל דב.

העיטור עוצב בידי האמן יהודה ברק בירושלים.

הוענקו עיטורי „יקיר נתניה"

עיטורי „יקיר נתניה" הוענקו אמש ל־25 מראשוני התושבים של העיר אשר התיישבו בה עד 1930, ול־5 תושבים ותיקים על פעולתם הציבורית.

כל אחד מהם קיבל תעודה „על חלקך בבניינה של נתניה, בהתפתחותה ושגשוגה" וכן סמל העיריה מזהב, עם הכתובת „יקיר נתניה".

ראש העיריה, ד"ר בר־מנחם, בירך את מקבלי העיטורים. מזכיר העיריה, יצחק נרי קרא את תולדות 5 פעילי הציבור שזכו בעיטור:

הרב אברהם ורנר בן 68, יליד ירושלים. על מפעל חייו כרבה של נתניה מאז 1935. הרשותו ופעולתו למען החינוך הדתי.

איזה אדיטוב, הנמצאת בנתניה מאז 1935. בראשונה העובדים בלשכת העבודה התמסרה במיוחד להקמת גני ילדים ובתי"ס לחינוך עובדים.

שושנה בן־דוד, ילידת מוצא, נמצאת בנתניה מ־1935 מפעילות ה„הגנה" ומדריכה ב„מגן דוד אדום".

אליהו הגליצרי, בן 78, הוסמך לרב ולמד גם תורה הכבלה. עלה ארצה ב־1919. מאז 1935 ניהל את סניף הברית החשמ"י בנתניה היה חבר המועצה המקומית ובפעילי ה„הגנה".

היה בכב, בראשית התנדבות להעתיק ספרים לכתב ברייל. ממייסדי הספריה המרכזית לעיוורים בנתניה ומנהלת הספריה עד היום.

נרצחה אחותו של גומבלאט

ביירות, 27 (עיר יופרים, ע"ב) — אנשים מזויינים פרצו היום לבית אחותו של מנהיג השמאלנים הלבנוניים קמאל ג'נבלאט, והרגו אותה בירית, מסרו מקורות מקורבים למנהיג המפלגה הפרוגרסיבית.

שתים מבנותיה נפצעו.

היתה זו ההתקפה השניה תוך שלושה ימים נגד אישים פוליטיים או בני משפחותיהם. ביום שלישי פצעו טירוריסטים בלתי מזוהים את ריימון אדה, שהיה יריבו של סארקיס בראשית החודש בבחירות לנשיאות.

אחותו של ג'ונבלאט הגב' לינדה אל אטראש היתה אשתו של השר הסורי לשעבר חסן אל אטראש.

בתה נהוא, כבת 27, נפצעה קשה בהתקפה ובת צעירה יותר, סאמאר, נפצעה קל.

ג'ונבלאט ביקש מתומכיו שלא לנקום את מות אחותו

ג'ונבלאט פנה לתומכיו שלא לנקום את מות אחותו.

נמסר כי הרוצחים הסתלקו מן המקום במכונית ירוקה קטנה לעבר האיזור המוסלמי.

בשיר ג'מייל, בנו של פייר ג'מייל, מנהיג הפאלנגות, הגיע אל המקום ופינה את האשה ההרוגה ואת בנותיה לבית חולים. פייר ג'מייל גינה את הרצח כ„מזימה שפלה".

נשדדו כספות בעוד בנק ביירותי

בביירות נודע על שוד נוסף של כספות אישיות בבנקי ביירות. הפעם ב„בנק באסיטיל דה פארי־אינטרקונטיננטל", השוכן בבניין „פאטאל" שבידי אנשי הפלגות הנוצריות, סמוך לנמל.

זהו הבנק הרבי שנשדד או נפגע בהתנגשויות מאז החלה מלחמת האזרחים. מספר בנקים, ביניהם „בריטיש בנק או דה מידל איסט", „בנקו די רומא" ו„סוסייטה סנטרל דה בנק", נשדדו או נהרסו לאחר שנפלו בידי המוסלמים השמאלניים.

קאדאפי ביקש להיפגש עם סאדאת

קהיר, 27 (עיר) — שליט לוב הקולונל קאדאפי ביקש להיפגש עם הנשיא סאדאת, בלוב עצמה או בגבול כדי לנסות לשפר את היחסים בין שתי המדינות, מסרה סוכנות הידיעות הלובית.

אליפות השחמט תסתיים במוצ"ש

אחרי הסיבוב ה־13 באליפות ישראל בשחמט טרם ברור מי יזכה בבכורה.

התחרות תסתיים במוצ"ש.

כהב עתיים מיסר, כי לכל אחד בארבעת המובילים בטבלה יש סיכויים טובים לזכות בתואר.

שני סיבובים לפני סיום האליפות צועדים שבעצין כהן ומאיר רום בראש הטבלה עם 9.5 נקודות כל אחד, נתן בירנבוים 9 ובלכיאל פרץ 8 נקודות.

בתום משחקי הסיבוב התשיעי באליפות ישראל לנשים שהתקיים אתמול מובילה אולגה בודוזנסקיה עם 8 (1) ליאה נודלמן ולאה גרינברג עם 8 נקודות כל אחת.

„החזית העממית": נוסיף לפגוע בטיסות שבין וינה לישראל

ביירות, 27 (ע"ר) — החזית העממית לשחרור פלשתין, שטענה לאחריות לפיגוע בנמל התעופה בן־גוריון ביום שלישי, הצהירה היום כי היא תוסיף לפגוע בתנועה האווירית בין ישראל לאוסטריה, ...

ההודעה העממית שבראשה ג'ורג' חבש פירסמה הודעה בה נאמר:

„הרכבת האווירית בין ישראל לוינה נועדה בעיקרה להסבת המהגרים הציונים היהודים, ולכן היתה ותמשיך להיות מטרה למהפכנים שלנו.

החזית גם האשימה את ישראל כי היא מסתירה את הנזקים שנגרמו בפיגוע. ישראל הודיעה כי שני אנשים נהרגו ו־9 נפצעו בהתפוצצות.

בהודעה של המחבלים נאמר „האבידות שנגרמו בפעולה זו היו הרבה יותר גדולות. ...".

עוד נאמר בהודעה כי הפיגוע תוכנן כדי להתבצע בעת ובעונה אחת עם באו של מטוס ישראלי בחברה, מטוס זה של „אל על" נחת גם הוא בערך, מסרה ההודעה.

אזהרת שווא על פצצה במטוס „נתיבי האוויר הבריטיים"

הודעת־שווא על הסכנה פצצה במטוס „נתיבי האוויר הבריטיים" שהמריא לישראל — נתקבלה אתמול ב־5 אחה"צ בטלפון בלשכת התיירות בנמל התעופה בן־גוריון באשה שדיברה עברית בניב ערבי.

ההודעה הועברה לידיעת ... ולקברניט כי ינחת באתונה לשם עריכת חיפוש. אולם ההודעה הגיעה אליו כאשר המטוס כבר היה מעבר לאתונה והקברניט החליט להמשיך בדרכו ללוד.

המטוס נחת ... אנשי הבטחון ערכו חיפוש במטוס.

יאסר עראפת ביקר בקהיר

באגדה, 27 (עיר) — ... יאסר עראפת ... ביקור בקהיר — על כך מסרה סוכנות הידיעות המצרית.

במהלך הביקור קיים עראפת שיחות ... „על המצב הפלשתינאי והמצב הלבנוני" ציינה ההודעה.

גמאסי הזהיר ...

קהיר, 27 (...) — שר ההגנה המצרי ... גמאסי ...

משטרת אוסטריה: טרם נקבעה זהותו של בעל המזוודה שהתפוצצה בלוד

וינה, 27 (ע"ר) — משטרת אוסטריה הודיעה היום שחקירתה ... של בעל המזוודה ...

קוסיגין יגיע מחר לבגדאד וביום שלישי יבוא לדמשק

מוסקבה, 27 (קיצ) — ראש ממשלת ברה"מ אלכסיי קוסיגין עומד להמריא ביום ה' (היום) בערב ממוסקבה לבגדאד, שם יבקר בבגדאד ובדמשק במסגרת ביקור רשמי „של ידידות והתייעצויות" — על כך נמסר היום ממקור סובייטי מהימן.

אותו מקור ציין כי ראש ממשלת ברה"מ עומד להגיע בשבת לבגדאד, וישהה בה שלושה ימים. הוא ישהה במשך שלושה ימים בכל אחת משתי הבירות הערביות.

משקיפים דיפלומטיים במוסקבה סבורים כי שני הביקורים נועדו לאשר מחדש את הנוכחות הסובייטית באיזור ואין בדעת מוסקבה עתה לגבש מדיניות חדשה במזה"ת.

במוסקבה מצביעים על העובדה כי ברה"מ ועירק תומכות בעמדות נוגדות באשר ליישוב הסכסוך המזרח תיכוני. עירק אינה מכירה בזכות קיומה של ישראל ותומכת בחזית הסירוב הפלשתיני ואילו ברה"מ מצדדת בכינוס ועידת ג'נבה.

אלכסיי קוסיגין יגיע לסוריה ב־1 ביוני. בהקשר זה אומרים כי הרוסים אינם ... הסורים. בין השאר ... קוסיגין לקבל עדכון על המצב בנקודת הראות של דמשק. סוריה קיבלה סיוע צבאי מברה"מ אך זה לא הפריע לה ... הסובייטי בלבנון.

במוסקבה סבורים כי קוסיגין ... לעמוד על הכוונות האמיתיות של ממשלת דמשק. הוא ינסה ... בחלק זה של העולם.

מפקדי ברית וארשה קיימו דיונים במוסקבה

מוסקבה, 27 (יופ"ע) — מפקדי ברית וארשה קיימו ... שבמשכה שלושה ימים נאמר בהודעה שפרסמה ... הידיעות הסובייטית ...

המדרשה הלאומית ע"ש אריה בן־אליעזר שלוחת ירושלים
האגודה להנצחת מורשת הרב אריה לוין

ערב הצדיק הירושלמי
רב האסירים
ר' אריה לוין זצ"ל

יתקיים ביום שלישי, ג' סיון תשל"ו (1.6.76) בשעה 7.30 בערב, בבית העם, רחוב בצלאל ירושלים

בתכנית:
* סבי ומורי ר' אריה לוין — מפי נכדו ותלמידו, הרב דוד לוין
* הרצאתו של הרב חיים דרוקמן: היש משמעות למושג "חילוני" במהפכה היהודית ובעשייה הציונית עפ"י הרב קוק?
* הענקת המילגה ע"ש ר' אריה לוין למכון העוסק בקירוב רחוקים לתורת ה' ולאהבת ישראל.
כיצד גיליתי את יהדותי? עדות אישית של חבר קיבוץ, תלמיד המכ...
* פרקי שירה: מקהלת בי"ס ממ"ד ... (ע"ש הרב אריה לוין) בת־ים.

המנחים: ח"כ גאולה כהן — מנחם שיף

אקדמאי דתי

את סיורך בחו"ל השנה, עשה בחברה המתאימה.
תא האקדמאים הדתיים
מציע לך להשתלב באחת מתוכניות הסיורים לקיץ תשל"ו:

א. אירופה: ספרד, אנגליה, ...
20 יום (29.8.76 עד 10.8.76) 5,400 ל"י +

ב. סקנדינביה: דאנמרק, נורווגיה, שוודיה + אנגליה
21 יום (11.8.76 עד 22.7.76) 7,370 ל"י +

ג. ארצות הברית: מחוף אל חוף
19 יום (עם אפשרות שהייה נוספת עד ...) בארה"ב או אירופה) מ־26.7.76 עד 17.8.76
15,480 ל"י +

אקדמאי דתי!
היה מודע ליתרונות אשר השתלבותך בסיורנו ...
* אוירה תרבותית
* אירוח בשר
* הווי דתי
* בתי מלון ...
* שימוש בקרן ההשתלמות

לחברי התא:
* הנחה משמעותית
* אשראי בתנאים נוחים

לבירור פרטים והרשמה נא למלא את הספח ה...

אל: תא האקדמאים הדתיים — ההוצאה ...
ת. ד. 31656 תל־אביב
נא להמציא לי תוכניות הסיורים לאקדמאים קיץ תשל"ו.
שם משפחה ______ שם פרטי ______
כתובת ______ טל ______
מקצוע ______ מקום עבודה ______
מתעניין בסיור ל: ______ חתימה ______

גן קפה נא

ירושלים — יפו 44 — טלפון 2861
* עוגות מעולות
* ייצור עצמי
* גלידה משובחת
* תוצרת עצמית

מיזוג אוויר

תנועת האשה הדתית הלאומית ירושלים
לכבוד יום שחרור ירושלים
תתקיים בהר קנג שבת שבמבנה הרי ...

מסיבה

בהשתתפות:
נציג המחלקה לתרבות תורנית בעיריית ירושלים
הרב יעקב מצליח ירצה על הנושא:
שבת קודש בירושלים
על פרשת השבוע ירצה הרב יוסף טוליד...
בשירים על ירושלים תקרא הגב' שושנה הו...

כל אשר רצית ממכונת תפירה ב־2495 ל"י בלבד!!

כולל מזוודה בידית ומנוע חשמלי תוצרת חוץ!

איגום אחריות בחזית בכל רחבי הארץ
להשיג אצל כל סוכני BROTHER ברחבי הארץ
משרד ראשי המלך ג'ורג' 47 ת"א טל. 253227/8/9

־ הדתות: השנה נבנים
זי תפילה ב־70 מיליון

־הפינה לבית־הכנסת המרכזי ומקווה טהרה בדרך נוה־שאנן

הסכמנה על המחוז, ד"ר ג. אילתי בירך על השותפות של אשכנזים ו־ספרדים בהקמת בית־הכנסת, שיהיה מקום תפילה אחד. יו"ר המועצה־הדתית בחיפה, י. לבנון, אמר כי יש צורך דחוף להקים בעיר ששה בתי־כנסת, עם תקציב של ארבעה מיליון ל"י. חבר הנהלת העיריה, פרופ' י. ירניצקי, קרא לציבור להגך את יל־דיהם במסגרת דתית כמתודה לבתי־הכנסת שהם בונים.

חבר מועצת העיריה, יהודה עזרי־אלי, אמר כי העיריה תירתם לבשי־כות ציבוריות דתיות, בהשפעת ה־נציגים הדתיים, אם הציבור ייאבק איתם למען מוסדות הדת בעיר. כן בירכו חבר הנהלת העיריה מ. בליו־סנטל, נציג ביהכנ"ס „היכל שמואל" יצחק וייסבוך ונציג ביהכנ"ס „אביר־יעקב" שמעון גנון. מארגן הטקס, ר' הכנסת היה דוד בר־דגן, שהביא את ברכותיהם של נשיא המדינה וראש־עיריית חיפה למעמד.

רבנים, שר־הדתות, המ־ב חיפה, חברי מועצת ־מוזמנים רבים ומאות מת־־הכנסת באיזור נוה־יוסף, נר־הפינה לבית־הכנסת ה־קווה הטהרה בדרך נוה־

הנוער העירונית ושורות ־ל חברי בני־עקיבא, ליוו ־ הנגינה, שנערך באולמי ־ מכון העירוני הדתי לבנות, ־ הבניה של ביהכנ"ס ה־

הברכה, אמר שר־הדתות ־ רפאל כי במבוכת הימים ־ ועזרה דאגה בלב כל איש, ־ שים הפרקים ששטפו את ־ איש ברצהו בהרג יהו־ ־ים, והיו הופעה מרנינה ־ דים הוגגים ונאבקים לשמן ־ת־כנסת. השנה נבנים ב־ ־ות הפילה בהיקף של 70 ־, מזה 35 אחוזים בא מ־ ־מתפללים — ואין תחום ־ הנדבה בהיקף כזה, בכדי־

הראשיים לחיפה, הרב ־ כהן הרב אליהו בקשי ־ט את היהמה של ההשי־ ־ים במלאכת קודש של בנין ־ באו לציבור הדתי באיזור ־ גם לרישום ילדיהם בחינוך־ ־פגר מבחינה מספרית. ולכן ־י הב"יס דתי בנוה־יוסף. ־ה של מורה חיפה, הרב ־, צוין כי קיימים באיזור ־ומת הפילה, כולם במיב־ ־ים ויש להיחלץ להקמת ־בתי ראויים לשמם. כן ־ של נוה־שאנן, הרב ב.

־ל קרית־אתא, הרב משה ־א ברכת ההאחדות הרבנים

1.7 מיליון ל"י פיצויים בעקבות תאונה

נהג סנדר חברת ביטוח הירבו אהמול לשלם 1.7 מיליון ל"י פיצויים למשפחה בעקבות תאונת דרכים, ש־בה נפגעה אם המשפחה בת ה־26 והפכה לנטולת הכרה לכל חייה, וכן נפגע בנה בן ה־3.

שופט בית המשפט המחוזי בתל־אביב מר אברהם חליכה אסר את פירסום שמות הצדדים למשפט זה.

נהג הסנדר שפגע באם ובנה כש־הלכו ברחוב הקישון בתל־אביב, הורשע בעשעו בבית המשפט לתע־בורה ונידון לחדשיים מאסר בפועל ועוד 4 חדשי מאסר על תנאי וקנס של אלף ל"י בלבד.

התאונה אירעה בראשית ינואר 1974. האם, שהיתה בהריון, הלכה עם בנה בן השלוש ברחוב הקישון בתל־אביב בשעה 6.30 לפנות ערב, כשסבר שרוה השיכה כוחלטת וגשם ירד. בגלל מהמורות במדרכה נאלצה האשה ללכת עם בנה על הכביש. נהג הסנדר, שפנסיו היו מואפלים מאז המלחמה ולא הסיר את הצבע מעלי־הם, פגע בהם והעיפם באוויר.

השופט קבע, כי לנהג היתה אח־ריות מוחלטת לתאונה וכי לאשה לא היתה כל רשלנות תורמת. הנהג ה־כיר את הדרך מנסיעות יומיומיות ודע על המדרכה הפגומה. הוא היה צריך לצפות למתרחש ולהיזהר ב־נהיגתו בתנאים של חשיכה וגשם ו־ראית לקויה.

האשה ובנה הובאו לבית החולים במצב קשה. תוך כדי טיפול לקתה בלבה ואחר כך לא חזרה להכרתה. האשה, המשותקת לחלוטין, הועברה למוסד שבו תישאר כל חייה, כשהיא מוזנת בעזרה צינורות, בהשגחה על ידי מיתקן מלאכותי ואיננה מסוגלת לעשות דבר. כשנשאל בעלה אם חל שיפור במצבה, סיפר כי בתקופה ה־אחרונה החלה לפקוח את עיניה, אבל לא ברור אם היא שומעת ומבינה דבר.

הילד שנחבל בראשו, איננו שקט, הוא בוכה ימים תמימים ללא סיבה ומתלונן על כאבי ראש שלא היו לו קודם. אם צריכה היא עושה במיטה ולא יודע ממה יסבול בעתיד.

נוכח נסיבות אלה חייב את חברת הביטוח לשלם 1.7 מיליון ל"י כפיצוי. 250 אלף ל"י ישולמו, מיד להורבים ושאר הכסף יופקד בבנק עד לדיון בבית המשפט העליון. נוסף על כך חייב השופט את חברת הביטוח ל־שלם שכר טירחה של 75 אלף ל"י לפרקליט התובעים.

נער נפצע קשה מפגיעת כדור תוך משחק ב„קאובראים"

נער מבית־שאן ששיחק ב„קאובר־אים" עם שניים מחבריו נפצע קשה מפגיעת כדור שפגע בראשו.

הנער אילן בודקיכיון, בן 16, יצא ביום ד' עם שניים מחבריו לאחת הגבעות בסביבות בית־שאן, כדי ל־שחק ב־2 רובי „טוטר" שהגיעו לי־דיהם.

במהלך המשחק הסכימו השלושה, כי אחד מהם יתחבא מאחורי מחסה ואילו השניים ירו וינסו לפגוע בו. אילן הרים את ראשו בעת הירי — ונפגע. הוא הועבר במצב קשה לבית החולים המרכזי לעמק בעפולה ו־כשם לבית החולים „בילינסון".

צדק ושלום

(סוף מעמוד 5)

מלהמה, נעשתה בירת העברים לש־לום ולצדק, הלכן נקראה „שלם" ומלכה „מלכי צדק".

ונראה שהיה המקדש אשר עבד בו מלכי צדק לאל עליון על הר ה־מוריה, וכן כתב מלבים בקדמוניות. ובעבור זה בעלת אברהם אבינו לעקוד את יצחק בנו ובעבור זה קודש לדו־רות.

הנגו רואים, כי מה שנעשתה אח־רי כי ירושלים בתולדות ישראל, ציר הקודש המקודשת להורה ולעבודה ולגמילות חסדים, וכן מה שהיא עתי־דה להיות באחרית הימים מרכז ה־חכמה ושלום העמים, הוא הוא צב־יונה אשר ניתן לה לכתחילה ביד בוניה, שם ובניו.

את התורה הזאת לצדק ולשלום למדו בבית מדרשו של שם ועבר, על הר המוריה, וכן אמרו חז"ל ש־יעקב למד בבית מדרשו של שם ו־עבר כשברח מעשיו, וכן יצחק אחר העקידה, יעל פי זה דב בית דינו של שם ועבר, לקרוא גם השם ירו־שלים, שהחלק הראשון של השם ש־נוסף אח"כ, מורה על יראת השם, אשר קבנה גם בעיר שלם, בזה בב־לים כי ירושלים בתחילת בנייה היה מרכז, גם למידיה דברים שבין אדם להבירו וגם לדברים שבין אדם למקום.

ואמנם נראה שבסוף ימי אברהם אבינו נכבשה ירושלים ואותה כל ארץ העברים בידי הכנענים ואבד ניר למלכי צדק, וזה מרומז במדרש הכנעני וההדריז זה בארץ וכו' עד עכשיו נתבקש להם זכות בארץ צ"ש. וירושלים לא יצאה מידי ארים עד כיבוש דוד המלך כמבואר בניך.

וכן נראה כי מה שבנו שם ובניו את ירושלים במקום הזה, אפשר ש־היה קבלה בידם בציון נבראה העולם כמבואר ביומא ניד ע"ב, ושתיה היתה נקראת, שממנה הושתת העו־לם, תנן כמאן דאמר מציון נברא העולם וכו'. וברמבם הל' בית ה־בחירה פרק ב' הל' ב' נאמר: ומסו־רת ביד הכל שהמקום שבנה בו

מינהל מחוז ת"א

לכבוד

מר שמעון בצלאל

יו"ר „האגודה"

אגודת מרכז רוחני דתי ובית כנסת „תפארת שמעון" מיסודו ש' שמעון בן שמואל בצלאל לק"ק יוצאי אפ־גניסטן, שיבנהנה מכספי בני עדה אפגניסטן

רח' אחד־העם 60

רמת־גן.

א.ג.,

הריני מתכבד לאשר קבלת הצ־הרתכם מיום 16.4.76 בצרוף הודעה לפי סעיף 6 של החוק העותומני לאגודות "שנת 1909, על יסוד ה־אגודה הבאה:

1. שם האגודה: אגודת מרכז רו־חני דתי ובית כנסת „תפארת שמעון" מיסודו של שמעון בן שמואל בצלאל לק"ק יוצאי אפגניסטן — שיבנתה מכספי בני עדת אפגניסטן.
2. כתובת האגודה: אצל מר שמעון בצלאל, רחוב אחד העם 60, רמת־גן.
3. המשרד הרשום של האגודה: כנ"ל.
4. מטרת האגודה: לייסד, להקים ולנהל מרכז רוחני דתי, כבית כנסת לעדה הספרדית יוצאי אפגניסטן אשר ישמשו את חברי האגודה לכטרות דתיות, חינוכיות, תורניות.

בכבוד רב,

ד. רזניק

הממונה על מחוז ת"א

שרה אלקונוביץ נמצאה בלתי מסוגלת לעמוד לדין

שופטי בית המשפט המחוזי בתל־אביב קבעו אתמול כי שרה אלקונו־ביץ איננה מסוגלת לעמוד לדין, ו־בעקבות זאת ביקש סניגורה עו"ד יורם שפטל להפעיל לראשונה את ה־חוק החדש, המאפשר להמשיך את המשפט ללא נכונות הנאשמת.

השופטים עדיין לא הכריעו ב־בקשה זו.

שרה אלקונוביץ, הנאשמת בפציעת שישה אנשים בידיות מאקדח טומן, הקניטה לבית המשפט במצב רוח מרומם ונִיהלה שיחות עירניות עם שוטרי ליווי ועם עורכי הדין שישבו ליד ספסל הנאשמים, עד שנכנסו שלושת השופטים — ז. צלטנר, ש. ולנשטיין ומ. בן־דרור. המתמחה של השופטים קרא את החלטתם: נוכח עדותו של הפסיכיאטור המחוזי ד"ר

א. הקר נקבע שהנאשמת איננה מסו־גלת לעמוד בדין. מבחינה אינטלק־טואלית היא מסוגלת לקלוט את ה־דברים הנאמרים בבית המשפט אבל בגלל מחלתה מתעוותים הדברים ב־מוחה.

אחרי שנאמרו דברים אלה ביקשה הנאשמת לומר דבר לשופטים, אולם הם סירבו לשמוע אותה בשלב זה של המשפט.

אז ביקש עו"ד שפטל להפעיל ב־פעם הראשונה את סעיף החוק, ה־מתיר לסניגור לנהל ללא נוכחות הנאשם את משפטו של אדם שאיננו מסוגל לעמוד בדין. הוא הסביר ש־ברצונו להוכיח כי שרה אלקונוביץ איננה אשמה. השופטים הודיעו ש־הסניגור צריך להגיש בקשתו זו ב־כתב והם ידונו בה.

ירושלים – חוקרים סביב לה

(סוף מעמוד 4)

שנתי בשעות אחה"צ. יושבים שם 1140 חיפאים. אנשים שישלמו מראש עבור כל השנה, ומקשיבים להרצאות בנושא: ירושלים, תולדות ותגליות. מורצחים לציין גם את החוקרים עצמם, אנשים כפרופ' יהושע פרוור, כפרופ' יהושע בן אריה, כנחום אבי גד, כמאיר בן דוב, המשקיעים בחזוה עצומים ונוספים בהתנדבות לכל רחבי הארץ, כדי להביא את ידע ירושלים לציבור הרחב: עד כמה מהעניין הציבור בנושא אפשר ללמוד מכך שבארבע חמש השנים האחרונות ערכנו ששים ותשע כנסים לתולדות ישראל וא"י. בכל כנס שלמה המזבח בגורן ארונה הוא המקום שבנה בו אברהם המזבח ר' עקד עליו יצחק, והוא המקום שבנה בו נח כשיצא מן התיבה, והוא [illegible] הקריב אדם הראשון קרבן כשנברא ומשם נברא, אמרו חכמים אדם במ־קום כפרתו נברא. ע"כ.

הרי מבואר שהמקום של ירושלים ובית המקדש והמזבח היה מקובל אצלם, ולפיכך נתקדש אצל שם ובניו למקום מדרש לצדק ושלום.

משתתפים כשלוש מאות איש, הה־היענות כה רבה עד שעלינו לסגור את הרשימה עוד לפני פתיחת הכנס עצמו. עבדנו על כך שכנס חייב להערך במקום שמשמש נושאו. וכך התקיימו הכנסים הללו בצפת, בסבריי בחברון, בעזה (בקרוב נתניא ספר על היישוב היהודי בעזה), שבו בין היתר, מתברר שבעבר קיים היה בעיר זו בי"ס עברי) בשכם (הכנס שנערך בשומרון, הקודש להוכחת העובדה שיהודים יישבו את השומרון

מקדמת דנא, והאת לא כהעמולה, אלא ממש מתוך מימצאי החפירות הארכאולוגיות ועדויות היסטוריות). במסגרת הפצת הידע פתחנו גם השי־תלמות למורים. לא פעם נתקלתי במורה העולה לירושלים עם כתות, וכאשר הגיעה ההבורה לאיזור בתי־המחסה, למשל, בכנסה המורה לספר את הולדות המקום ונכשל כשלון חרוץ בגלל בורות פשוטה. לא פחות מזעזע לשמע כיצד מורים מתארים את עברה של ירושלים, את אנשי החלוקה כאילו היו עלובים ומסכנים — את כל הגישה המסולפת הזו חייבים לשנות, הן בקרב המורים הן בנוער. הקמנו איפוא, בעיר העתיקה מרכז ללימודי ירושלים לנוער, יזמנו אפילו חידון על ירושלים בימי בית שני, בבתי הספר הממלכתיים דתיים, שעכשיו תורגם לאנגלית ועומד להי־שלח לבתי ספר יהודים בתפוצות. כלומר, השאיפה היא להפוך את יוד־שלים לנושא לימודים בפני עצמו, בכל מערכת החינוך בארץ, נושא שדרכו ילמדו בנינו על הקשר שלהם עם א"י ויעמיקו שורשים בה. כל הגישה החינוכית שהציגה את ה־„ישוב הישן" כציבור יהודי שבא, כביכול, למות ולהקבר ולחיות על צדקה — תוחלף בקרוב, אנחנו מק־ווים, ע"י גישה שתציג את היישוב הישן בקידושו ה' של חיי יום־יום. אנחנו מוכיחים במחקרים, שלא רק זקנים עלו לא"י במאות הקודמות אלא צעירים שעזבו משפחות אמי־דות ובאו לחיות כאן. אנחנו מתא־רים את הקשיים הנוראים, ההשפלות ההרדיפות שעברו על כל יהודי שרצה לחיות בירושלים (הסלאי הצוגב לא היה המצאה של היטלר) ולמרות זאת לא נרתעו יהודים מלבוא.

בני נוער שואלים — למה לא הזר עמנו לארצו במשך מאות השנים שקדמו לשיבת ציון, וי"א היה מי שיספר לו, עד לאחרונה, כי נאסר על יהודים לשוב. כי קברניט וספנים שיכול היה להסיע לא"י כל תושב אירופאי ללא הגבלות דרש שוחד רב מיהודי שביקש לעלות בספינתו. כפירסומם של זכרונות נוסעים קוד־מים לא"י, לומד רק עכשיו הנוער שלנו איזה טלטולי דרכים, סכנות ושחדלנויות צריך היה לעבור פעם יהודי שרצה לעלות. למכון הנוער שלנו בעיר העתיקה אנחנו מביאים עתה צעירים מקריית־גת, מדימונה, מתל־אביב, מפגישים אותם עם מו־רים צעירים, חוקרי ירושלים ועם העיר עצמה (אלהנן ריינר הצעיר עורך להם סיור מיוחד על גגות ה־עיר משער שכם ועד למרכז), מאפ־שרים להם להסיר חצי יום בארכי־אולוגיה (במסגרת השרות הלאומי ובשיתוף עם המכון הציבורי של משרד החינוך) והצי יום לשמוע הרצאות על נושאי הפירותיהם, וכך, אני מקווה שדי מהר, החזית ירושלים למקימה המרכזי והנכון בתודעתו של העם היישב בציון, בבעריכת החינוך ובקהדרות המחקר.

תל־אביב תשלים ־ת בית המלאכה

־נה המלאכה בשכונת עזר ־, יצחק הרוי הור בו מ־ ־ לבצע בעצמו את הריסת ־מקר הדי"נ לו ראש עירית ־ שלמה להם כי העיריה ־ נבה הוד השבועות הקרו־ ־הריסה.

אזכרה

־ ש. לוין ז"ל

־קהל רב נערכה בבית־ ־הל שלמה" שבמכללה ע"ש ־ , אזכרה לד"ר שלמה לוין, ־ מנהל ישראל בניו־יורק, ־ הבכירים של המחלקה ל־ ־רבות תורניים בגולה של ־ הציונית העולמית, ב־ ־נו לפטירתו.

־ למותו של המנוח הצלה ־ הביאל, מנכ"ל המחלקה ־ לתרבות תורניים בגולה, ־ בין על חביבותו, ידידותו ־ של ד"ר לוין — הכוונת ־ לקנות הברים רבים ־ בה, ועל יכולתו הרבה ־ להעמיד תלמידים ־ ו דעותיו הקבועות ו־ ־ לוותר ולתת מנפשו ־ תלמידיו.

־ מה דיכובסקי הרצה על ־ בות חכמי התורה בהלכה־ ־ השיטה השונות בחובת ־ מי התורה. הרב אלחנן ־ משניות לזכר המנוח. ־ ה לוין עשה שנים רבות ־ יכדהיה למען עמו. בגיל ־ היה המחלקה לחינוך ו־ ־ רניים בגולה לקונסטנטין ־. לאחר מכן יצא לדרום ־ הקים את מוסדות החינוך ־ יס אליבס. ורצה לקידום ־ הודי ביוהנסבורג. לאחר ־ היה מבכירי עובדיה של ־ חינוך ולהרבות תורניים ־ שים שלפני מותו השאל ־ וכיהן כקונסול ישראל

לבית מלון באופירה

דרוש

משגיח על הכשרות

תנאי הכרחי — מגורים במקום

לפנות בכתב למחלקה לדת וכשרות
ת. ד. 16250 תל־אביב,
עד לתאריך 7.6.1976

במפלגה ובתנועה

ב„היכל שלמה", ירושלים

השבוע ב„פרשת השבוע לאו־ ־מינו", מטעם „ארגון ותיקי התנ־ ־ער", יתקיים מחר, ב־4:15 אחה"צ, בביהכנ"ס של היכל שלמה. את ה־שיעור ילמד ר' משה שמיליק.

הרב מרדכי קירשבלום, חבר המד־כז העולמי דו"ר בפועל של מחלקת העליה של הסוכנות היהודית, ירצה על „מוסר היהדות לאור פרקי אבות", מחר, ב־5.10 אחה"צ, בהיכל שלמה.

השיעור בחומש ומפרשים, מאת ר' משה גבירצמן, יו"ר ארגון ותיקי ה־תנועה בירושלים, מתקיים בכל שבת בבוקר, ב־7.30, בביהכנ"ס של היכל שלמה.

הרב חיים ציטרמן, יקדיש את שעורו הבא, ביום ראשון, ב־7.30 בערב, בהיכל שלמה, לנושא: „ה־שיטה הכללית וההברתית של ה־תורה". סידרת השיעורים של הרב ציטרמן היא בחסות ארגון ותיקי ה־תנועה, האגף לתרבות תורנית שליד מהלכת התרבות של העיריה, איחוד רבנים־עולים והיכל שלמה. הקהל מוזמן.

עצרת מטעם איחוד רבנים עולים מארצות המערב

עצרת חגיגית מטעם איחוד רבנים עולים מארצות המערב ביום א', ר"ח סיון תתקיים מסיבה חברותית חגיגית ברוח חג שהרותה של ירושלים ב־היכל שלמה ב־7.30. הרב מרדכי קירשבלום והרב משה רוז יסקרו את ועידת הרבנים שהתקיימה בלונדון. החזן יוסף פריאר יגעים בזמירותיו וינצח על שירה בציבור. כיבוד יגש ברוח החג. חברי האיחוד וקיצותיהם מוזמנים. הרב צבי תבורי, יו"ר ה־איחוד יגחה את המסיבה.

המפד"ל הפוהמ"ז בת"א

במועדון קרית שלום ב־8 בערב שיעור בדף היומי ע"י הרב י. שולמן ב־9 בערב שיעור במדרש ע"י הרב ד. דייד. ב־4 מסיבת עונג שבת על פרשת השבוע ירצה הרב י. שולמן.

במועדון סניף נוה שרת ב־11 שי־עור בהדרש ע"י הח' י. ש. שפירא.

בביהכנ"ס עולי אפגניסטן נוה צה"ל ב־4 שיעור תורה ע"י הרב־מ. יודי.

בביהכנ"ס עולי אפגניסטן בכ. שלם א' ב־4 שיעור תורה ע"י הח' יצחק רבי.

בביהכנ"ס נוה כהן רח' המעפילים ב־4 שיעור תורה ע"י ר' זכריה כהן.

בביהכנ"ס זיכרון קדושים ביפו שי־עור בפרשה השבוע לפני קבלת שבת ע"י הרב אלעזר הגר.

בביהכנ"ס שבת אחים רמת ישראל ב־4.30 שיעור בהלכה ע"י הרב מ. מזרחי.

במועדון רמת ישראל דם המכבים 19 שיעור בפרשה השבוע ב־2.30 שיעור בגמרא ב־3.30 ע"י מר ארנברג.

בביהכנ"ס בר אילן ב־10 שיעור מסכת בבא מציעא ע"י הרב עזרא בר־שלום.

באהל שם רח' בלפור 30 ב־11 שיעור על הפילות ישראל ע"י הרב ד"ר ש. ז. כהנא.

בבית ישעיהו צלנוב 18 ב־11 שי־עור במסכת בבא מציעא ע"י הרב ס. נוף.

בביהכנ"ס הפוהמ"ז בהמשך שינקין שיעור במדרש רבה אחרי קבלת שבת שיעור בגמרא מסכת פסחים לפני מנחה ע"י הרב מרדכי בהרב.

בביהכנ"ס שערי שם־ב רח' הכיפה־לים ב־1.30 שיעור בפ' השבוע ע"י הרב כ. מלאכי.

בביהכנ"ס מגדל עוז רח' ראשל"צ לבנות ב־2 שיעור באורח חיים ע"י הרב י. כיאטי.

בביהכנ"ס שערי ציון רח' לוינסקי 130 ב־4.30 שיעור בפ' השבוע ע"י הרב י. מלאכי.

במועדון של ההקוה רח' צבאס 3. כשה לפני כניסת השבת מסיבת עונג שבת על פרשת השבוע ירצה מר דוד העשה.

בביהכנ"ס קהל חסידים רוקח 20 בשעה 11 קדישא רבא כסיבה יום ירושלים ירצה הרב ש.ז. היכבן על קדושה ירושלים ובירות ושירים ע"י החזן יהודה ואלר המנחה כאיר קר־בליו.

כוללים לאירופה ולרומניה יהקיימו עם אוכל כשר ההוי דתי. בענין פר־טים והרשמה לסור למשרדנו אחד העם 108 טל. 224175 ; 228642 ; 245660.

התנועה האשה הדתית הלאומית סניף ירושלים

בבית הכרם כפנסיון מרגוע פרשת השבוע הרב דוד שפירא. בגבעת שפירא: עונג שבת בבית הגב' ביל־דוד שניידר רח' אצ"ל 3/6 בשעה 4.

התנועת האשה הדתית לאומית ביום שני בשעה 9 בבוקר בבית התנועה אבן גבירול 166, בסמינר להנהגה תנועתית—קהילתית הרצה ההב' והבה כלכיאל — יו"ר יעדה הרבות. דוד שמש — הרקע ההסטורי

הועלה קצובת הנסיעה לעובדי מדינה

בעקבות ההעלאה שחלה בהחירי הנסיעה בתחבורה הציבורית, הועלה קצובת הנסיעה לעובדי המדינה ה־זכאים לכך בהתאם. לפי חוקי ה־ריפורמה, ינוכה מה הכנסה מקצבה זו. על כך נמסר מאגף החשב הכללי במשרד האוצר.

האדאולגי של הציונות הדתית — הרצאת המשך. דיון בקבוצות — ה־מנחות אילה אוסלנדר, הדסה פבר.

הנועצת האשה הדתית הלאומית סניף תל־אביב

פרשת שבוע — המשך שינקין רח' המעפילה 40. המרצה מר פרבר. קרית־שלום: בבית הח' היה כהן, רח' השתל המרצה: מר דוד זוהר.

תל־אביב

בבית הכנסת הגדול, רח' אלנבי 110

השבת מברכין החודש, יתפלל ה־רב הראשי לת"א־יפו, הרה"ג ר' י.י. פרנקל. „לפני התיבה יעבור החזן הראשי מר יהושע לרר בלווי ה־מקהלה.

מנחה ב־6.20 שחרית ב־8. לפני קבלת השבת, השעור ב„רמב"ם" ב־הלכות „שמיטה ויובל", ע"י יו"ר ההנהלה מר א. חצרוני בנושא: „הגיוס לצבא והפטורים ממנו".

בביהכנ"ס „בית מרמורוש" רח' שבט יזרעאל 80

זמני התפילות: מנחה וקבלת שבת לפי הזמן. שבת בבוקר ב־7.30 שי־עור בפרשת השבוע ע"י הרב שמעון פרנקל שליט"א. תפילת שחרית ב־8.00 ובשבת אחרי תפילת מנחה — סעודה שלישית. בכל יום שני בשבוע ב־7.30 בערב שיעורים בתנ"ך ומס־כת ישראל.

„אהל יצחק" רח' סוטין 12

בבוצש"ק פרשת „במדבר" תתקיים ב־8.30 מלוה מלכה בבית אהובה צ"פ"ק רח' סוטין 12, ת"א, בהש־תתפות סופרים דתיים.

בתכנית: ד"ר דוד קוליב, מרצה באוניברסיטת בר־אילן, ירצה על „היבטים החדשים על הערכות בהקמת המדינה", ועוד מרצים, רבנים, וחז־נים.

המנחה: ד"ר נ.ד. סרבר.

בכל יום חמישי ב־8.00 בערב מת־קיים שיעור בגמרא. מגיד השיעור הרב שמוקלר.

בכל יום חמישי משעה 3 אחה"צ עד 7 בערב בביהכנ"ס „שיבת ציון", בן־יהודה 86, מתקיים מפגש קשי־שים.

ב„אהל־שבי" — עונג שבת

השבת ב־10 — י. סברסקי — תנ"ך. ב־11 — ד"ר ש. ז. כהנא — תפילות. ב־5.00 במסבת „עונג שבת" ירצה: ד"ר צ. צמרירן על „הקמת רציפות בתרבות ישראל". הפותח: יו"ר אהל־שם מר משה גולדשטיין. דברי אגדה — ד"ר ש. ז. כהנא.

בית התנ"ך

מנהלי בתי הספר ומורים התנ"ך המעוניינים בבקור תלמידיהם בבית התנ"ך בת"א עוד לפני גמר שנת הלימודים, מתבקשים להתקשר לבית התנ"ך (טל. 57760). לתצוגות ה־תנ"ך בדפוס ובאמנות, שנוסדה ב־הסית דוד בן גוריון והמתקיימת בבית התנ"ך בת"א, שד' רוטשילד 16, נוסף כמה מוצגים בדפוס ובאמנות. התערוכה פתוחה לבקור לקהל כל יום פרט לשבת בשעות 9.30־1.30 לפנה"צ.

ירושלים

כינוס היגב למוזיאונים בירושלים

הכינוס לכוזיאון ישראל ולמוזי־און רוקפלר תהיה היום (יום ו'), יום ירושלים, חינם בין השעות 10.00־14.00. הדבר נאפשר באדי־בות בנק ספהות לציון תשע שנים לאיחוד העיר.

חיפה

ביהכנ"ס לנוער בביה"ס „יבנה" — נצח ישראל"

התפילות בליל שבת לפי זמני הדלקת הנרות. ובשבת בבוקר ב־8.15 לפני התפילה. ב־7.30 שעור בתל־מוד ע"י הרב ישעיהו נגר, רבו של בית הכנסת. לפני הקריאה לימוד משניות לזכרם של תלמידי ביהי"ס שנפלו במערכות ישראל.

קרית מוצקין

המועצה הדתית קריה מוצקין מו־דיעה כי היום (יום שני) בשעה 7 בבוקר התקיים תפילת הודיה חגי־גית בביהכנ"ס המרכזי. ישא דברה, רב הציה, הרב ר.ב. פוגלמן. יעבור לפני התיבה החזן כ. גולנה. תפילה שחרית חגיגית, עם הלל וברכה.

תורנות בתי מרקחת

יום שישי

תל־אביב: פרנקל — המלך ג'ורג' 38 טל' 223721.

ירושלים: מעלות דפנה — מעלות דפנה בנין 129 טל' 811804; חבש — ציר העתיקה, רח' הגיא טל' 284285.

פתח־תקוה: הירקון — שטמפפר 24 טל' 910946.

רמת־גן: רמה — ז'בוטינסקי 65 טל' 793483.

רמת־יוסף: ינגו — מרכז מסחרי טל' 867951.

רעננה: רעננה — אחוזה 78 טל' 821066.

חולון: אסותא — סוקולוב 4 טל' 858197.

נתניה: מרכז — הרצל 36 טל' 22739.

יום שבת

תל־אביב: בני — דיזנגוף 174 טל' 222386.

ירושלים: אשר — מרכז מסחרי, קרית היובל טל' 415841.

פתח־תקוה: מרכז השרון — חובבי ציון 40 טל' 911078.

רמת־גן: חן — ז'בוטינסקי 99 טל' 794434.

בת־ים: בת־ים — בלפור 45 טל' 864625.

רעננה: רעננה — אחוזה 78 טל' 821066.

נתניה: נתניה — הרצל 11 טל' 22842.

באר־שבע: ירושלים — רח' הרצל 34.

מוצאי שבת

תל־אביב: תרופה — דיזנגוף 217 טל' 223488.

ירושלים: אופלטקה — יפו 110 טל' 224021; אל ארז — שער הפר־חים טל' 282682.

● מצבו של רב החובל ברוך בלינאק, המאושפז בביה"ח רמב"ם בחיפה לאחר שנפגע מירית כדור בראשו, מוסיף להיות חמור.

לוח הצופה

● מגל קונה הכל הרשים פלזיות מקררים מערכות ותיסולים 832267 863748.

● דירה בת 4½ חדרים 2 שרותים 4 כיווני אויר 789793.

● למכירה לדתיים בת"א הפלמ"ח 2½ חדרים לוקסוס קומה א' + תוס־פות אפשרות עם רצפה 39355 מ־14"8 ומ־16"22.

● דירות 5 חדרים בגודל של 150—160 מ"ר, דירה אחת גג מרוצף בבקום הגבוה ביותר בבני־ברק, רח' הלוחמים ליד גן הצעמאות. פרטים במקום או בטלפון 746739, 782095.

● לדתיים! מפוארת 4 ע"צ, 135 מ"ר, 280,000, 759170.

● מוכר דרוש למחלקה סיטונית של ביח חרושת לקונפקציה. טלפון 295939.

● למכירה בהזדמנות גדירה! 3 מקסימה + 3 מרפסות בבני־ברק במרכז 785729.

● בהזדמנות מלון בנתניה 27 חדרים להשכרה מידית — 20.000.— לחודש. 03—220648 ; 03—291203.

● בהזדמנות דירת 3½ חדרים למגורים/משרדים, פיצוי מיידי, טל. 03—50934.

לוח ירושלים

● דרוש פועל כטבח ירחוץ כלים ובקיון כללי 8 שעות ביום 02־68667.

● דרושה מטפלת מנוסה, דתית + עבודות בית, בטלביה ירושלים טל. 66477.

● לדתיים בירושלים בקרית־משה למכירה מידית 3 + בעליה, 524100.

לוח חיפה

● למכירה דירת 2½ + הול + 3 מרפסות סגורות, השלות, טל. 641249 (04).

נרשמו לנשואין

הרבנות הראשית והמועצה הדתית — ירושלים

מיזלס (בוביסקי) רוני בניכין בן יורם (רוק) ירושלים; תמרי ברכה בת יעקב (רוקה) צפת—ירושלים.

קססובסקי זאב (וויליאם־הנרי) בן מוריס (משה) (רוק) ארה"ב־ירושלים; מיסגרהד נחמה בת ישראל (רוקה) קנדה־ירושלים.

[illegible]

משק ניר עציון מחפש: אחות

דיור במקום

לפנות בכתב, משק ניר עציון ד. נ. חוף הכרמל ל„ועדת בריאות"

רובקס

המתנה היפה ביותר

מורלה

מבחר תיקים האיטלקי

האופרה הישראלית

מייסדת ומנהלת: א. דה־פיליפ

24.5 לה טראוויאטה — אופרה מאת וורדי
25.5 האלמנה העליזה
27.5 טוסקה (הצגה באולם ארמון חיפה)
29.5 האלמנה העליזה
31.5 האלמנה העליזה

שרות כרטיסים: אלנבי 1, טל. 57227, תל־אביב

היום

יום ששי, כ"ח אייר תשל"ו, 28.5.76

פרשת במדבר

מ"ג בעומר

הפרק: תהלים צא—צב; המשנה: כלאים ה, ג—ד; הדף: פסחים יח; ההלכה: קצור שו"ע קסא—ב, ד—ה.

מ"ד בעומר

בש"ק — הפרק: תהלים צג—צד; המשנה: כלאים ה, ה—ו; ה"ד דף: פסחים יט; ההלכה: קצור שו"ע קסב, ד—ה.

שידורי ישראל

חדשות בעברית — בגלים א', ב', צ' — כל שעה.

09.55 (א) חדשות באנגלית
10.55 (א) חדשות בצרפתית
17.55 (א) חדשות באנגלית
18.50 (א) חדשות בצרפתית

שידורי תכניות לעולים (ב) עברית — 19.00; יידיש — 19.30; לאדינו — 20.00; מוגרבית — 20.15; רומנית — 20.30; רוסית — 20.45.

רשת א'

08.10 „קונצרט בוקר" 10.05 שיר הזמנה 10.15 שידורים להלבידים בבהיה"ס ה־יסודיים 10.35 עיונים בפרשה השבוע 11.15 שידורים להלבידים בבהיה"ס היסודיים 11.35 „מוסיקה חוקי־אירופית" 12.05 הקלטות התזמורת הסימפונית ירושלים 13.05 מהקלטות התזמורת הסימפונית יריד 13.55 „בה בבוקר" — תפנית 14.10 לאם לילד 15.05 „קבלת שבת" — פרשה „במדבר" — בבריכת אברהם דורון ✱ הגבות שבפרשה ✱ קריאה בספרי הקרא ✱ שיחה על הפרשה ✱ פרקי חזנות ✱ שיחה בהלכות שבת — באה הרב עובדיה יוסף 16.10 „החלטום גווריות" 17.05 „ביכוס כוסיקלית".

רשת ב'

06.00 „שבע ישראלי", „מה טובו אהליך יעקב" ופיכום המשנה היומית 10.05 „כאן בבית" 11.45 „כמה דקות עם..." 12.05 „בכקצב יונה" 12.30 „בשיר ובחיור" 14.10 „כאן, עם וכבל בקופ" 16.10 „סוסקבטה" 17.05 „זה איכפת לי".

גלי צה"ל

05.58 ברכת השחר 10.05 חמים וטפים 11.55 מאחורי הגדרים 12.05 גלגלי צה"ל 14.05 בכצד הבדגנית 15.50 בואי שבת 16.05 ארבע אחרי הצהרים 17.05 בעוזה שר לצידו.

טלוויזיה בללית

15.00 נהר יותר גבוה יותר חזק יותר בשדר ספורט לנוער 15.30 שיום לבוא שבת" — פרשה „במדבר" התכנית מוע־דשת ליום שחרור ירושלים.

טלוויזיה לימודית

08.15 בהכסיקה ז' 08.40 תמוד לשון ז־י"ס 09.05 גאוגרפיה ר 10.00 ביולוגיה ח 10.20 אזרחות ז' — הבכישלה 11.05 חברה והרבות (יסודי) 12.00 חברה והרבות (על יסודי) 16.10 אנגלית להבגוגים 16.25 שיר לי: ציון חבתי 16.50 זהירות בדר־כים.

מוצאי־שבת

רשת א'

20.05 יומן השבוע 20.50 פרקי פיוט בתנ"ך: תהילים, פרק צ"ו, ע"ן קריאה ספר יעקב גנאי 21.05 „הכבדיל" — „מלוה מלכה" 22.05 „בנות חייה" 23.05 „גוונים כעוווארה" 00.10 רגע של שיר.

רשת ב'

21.05 „בתאריכאומרי" 12.20 „פינת ה־ניגון" 22.05 „הכל על הכלי" 23.05 „רדיועקף".

גלי צה"ל

19.53 על כל פנים 20.05 בהזמר — „איש לה בבשה" 21.05 סמרה כסורות 21.45 עוקים רוח 22.05 חינוך ושיר — בנוחה: משה סיכור 23.05 חיגוך ושיר — הבשך 00.05 צינורי לילה 02.00 מבוק לידעת 02.05 קלסיקל 03.05 לא רוצים לישון.

טלוויזיה בללית

20.00 „עיר של זהב" תכנית ליום שחרור ירושלים — באומר ובכלל. בנחה: עוזרה בוריא 20.30 בבט לחדשות 21.00 בבט פורום 22.00 בקלאוד — סידרת כתה 23.10 בבוקו של יום וחדשות.

בבית המשפט המחוזי בתל־אביב יפו

תיק עזבונות 2361/76

בענין: עזבון המנוחה דינה בנקין ז"ל שנפטרה ביום 7.6.1963

המבקשת: רבקה ניר ע"י ב"כ עו"ד אבנון יונס מרח' הגת 4 רמת־גן.

הזמנה

להווי ידוע כי המבקשת הגישה לבית המשפט בקשה למתן צו המכ־רין על ירושת המנוחה.

הריני מזמין בזה כל אדם הטוען כי יש לו טובת הנאה בעזבון ה־מנוחה והרוצה להתנגד לבקשה, להג־יש תוך 15 יום כיום פרסום הזמנה זו, התנגדות לבקשה, שאם לא כן יתן בית המשפט צו כטוב בעיניו.

רשם בית המשפט המחוזי

לשכת הרבנות בת־ים

אבדה תעודת גרושין על שם פלדמן הרברט, ת. ז. 2608612, בעל תעודת גרושין מס' 48829.

האופרה הישראלית

29.5.76 במוצ"ש

הבימה: אוייב העם: אולם גדול; קרייש: אולם קטן

הקאמרי: כולם היו בני: ת"א; „התיאי" של אלתרמן: ב־11 בבוקר

משל יריתי: צוותא

הצפה

עתון יומי

HATZOFE DAILY

המו"ל: הצופה בע"מ, העורך: ש. דון־יחיא, מערכת ומנהלה: תל־אביב, רח' המסגר 66, טל. 35421, ת"ד: 2045. חשבון בנק הדואר 41144 ✱ סניף ירושלים: רח' בן־יהודה 3, ת"ד 1148, טלפון 234910, בערב טל. 528344 35609 ✱ סניף חיפה רח' ארלוזורוב 3, טל. 663628 ✱ דפוס העשור בע"מ ת"א. רח' המסגר 66, טל. 31564.

אין המערכת אחראית לתוכן המודעות והפרסומות

בתי קולנוע

ירושלים

שעות ההצגות: בימי חול — 4.00—7.00—9.00

אוריון — הפשיטה משחקם
אורנע — השובב
אדנון — שבוע 8 בושם נשים
הבירה — שלום לך יקירתי
מיטשל — שבוע 3 שילה לוין מתה וחיה בניו יורק
רון — שבוע 2 רחוב 60

תל־אביב

אסתר — שבוע 5 הצוענים
חן — שבוע 4 מלתעות

סינרמה — רחוב 60
דרייב אין — רבי יעקב
פאר — שבוע 9 8 ימי הקונדור

חיפה

אורה — שבוע 8 אחר הצהרים של פורענות
אמפי — העיקצנית
ארמון — שבוע 4 מלתעות
אורלי — שבוע 5 חסול בפסגה
חן — רק היום
פאר — שילה לוין מתה והיא חיה בניו יורק
רון — בגידות בנישואין

ארונות מטבח

מבצע החודש

2 מטר
חלק עליון ותחתון
3,000 ל"י בלבד!!!
כמו כן מבחר עשיר
של פנות אוכל וסלונים

„מודולוס"
בלפור 82 בת־ים
טל. 860255

דרושות עובדות להכנות פאות

מתקבלות בעלות מקצוע ומתלמדות

בתנאים טובים

לפנות:
ת. ד. 4496 ת"א
עבור א/7

־ית נורגוע ניר עציון

טלפון 04—942542/3 (מספר חדש)

מועצה אזורית שפיר

־ית־הספר העל־יסודי המקיף הדתי שפיר

דרושים

שנת הלימודים תשל"ז עובדי הוראה במקצועות:

פיסיקה
אנגלית (2 משרות)
חשמל — עיוני ומעשי
מדריך למכונאות רכב
מורה לציור אופנה
מדריכים לשל"ח (גרנ"ע לשעבר)

־ים בעלי כישורים מתאימים מתבקשים לפנות ־ת בית־הספר לפי הכתובת הנ"ל.

האוניברסיטה העברית בירושלים — הסתדרות מדיצינית הדסה

הפקולטה לרפואה

בית־הספר לסיעוד ע"ש הנריטה סולד של הדסה והאוניברסיטה העברית

רישום לבית הספר לסיעוד

לאור הפניות הרבות ומספר מצומצם של מקומות, יימשך הרישום ללימודי הסיעוד עד ליום ד', ב' בתמוז תשל"ו (30.6.76).

משך הלימודים — 4 שנים. למסיימים יוענקו התארים „אח(ות) מוסמכ(ת)" ו„בוגר אוניברסיטה".

תנאי קבלה:
1. בוגרי תיכון בעלי תעודת בגרות מוכרת;
2. בני מחזור — ילידי 1956;
3. מסיימי שירות צבאי או שרות הומניטרי של שנה אחת לפחות;
4. המועמדים יידרשו לעמוד במבחני קבלה.

על המעוניינים לפנות למשרד לקבלת תלמידים של האוניברסיטה העברית, בגבעת רם, ירושלים, לשם קבלת טפסי רישום ומידע נוסף.

مكذا من الاصل

مكبر من الاصل

שר האוצר: יש לרסן את השכר וההכנסות

דוחה לקצץ 4 מיליארד ל"י מתקציב המדינה

שר האוצר מר יהושע רבינוביץ הזהיר אתמול, כי אם לא תתממש מדיניות ברוסנה של שכר והכנסות בשנים הקרובות לא תצליח המדינה להשיג את יעדיה, ובמקום להפחית את התלות הכלכלית המדינית שלה היא רק תעמיק אותה. מר רבינוביץ דיבר בפני חברי ועדת לשכת המסחר ישראל אמריקה בת"א.

שר האוצר הצהיר כי הוא תובע הורדת רמת החיים מכולם. רמת החיים עלתה בהתמדה מאז קום ה־מדינה, ועד 1972 הגיעה למה שהגי־עה רק הודות להלוואות ולמענקים. כיום אין ארה"ב מכסה את צרכינו החיוניים ואנו חייבים להוסיף מעצ־מנו 1.5 מיליארד דולר. מי שטוען נגד חובות המדינה בסך 8 מיליארד דולר — שיראה כיצד היה הוא פותר את הבעייה.

שר האוצר אמר, כי מדינות שהיו במלחמה, פתרו בעיות דומות בצורה דרסטית, על חשבונם של מיליוני אזרחים. גם אנו יכולים לפתור ב־נקל בעיות של מטבע חוץ אך ה־מרשם אינו לרוחנו כי הוא מחייב אבטלה וקיצוב. אנו מעדיפים את הדרך ההדרגתית. לפיכך, הטעים שר האוצר, "אני דוחה בתוקף את העצות לקצץ 4 מיליארד ל"י מתק־ציב המדינה". קל לייעץ כך מדוכן האוניברסיטה או מדוכן הכנסת, אבל אני יודע בדיוק איזה זעזועים היו גורמים למחרת היום.

בדרך ההדרגה חייבים להגיע ל־שינוי במבנה התעסוקתי ע"י הגדלת הייצור.

הוא הצביע בדאגה על העליה ה־נוספת ברמת החיים ואמר כי הוא תוהה כיצד אירע הדבר למרות ה־צעדים שננקטו.

אברהמוביץ מביע תמיהה על עמדת שר האוצר המבקש לפגוע בהסדר תוספת היוקר

תמיהה על הצעת שר האוצר, י' רבינוביץ, כפי שבאה לידי ביטוי בעתונות, לפיה יש לקצץ בתוספת היוקר שיקבלו השכירים באוקטובר, הביע אתמול יו"ר המחלקה לאיגוד מקצועי, א' אברהמוביץ, בפגישה עם מנהל המחלקה של מרכז ההס־תדרות.

"איזו הצדקה מוסרית יש לתבי־עה מציבור העובדים לכבד הסכ־מים חתומים" — הטעים אברהמוביץ — אם שר האוצר עצמו מבקש לפר־וע את הסכם תוספת היוקר שנחתם רק לפני חודשים אחדים. על יסוד מסקנות ועדת זוסמן, שנתקבלו על ידי שר האוצר אשר גם הודרך להביע הערכה למסקנותיה.

אברהמוביץ שב והדגיש כי ההסכם שהמעסיקים וההסתדרות חתמו עליו, נועד להתקיים ארבע שנים ויודע כי הוא מבטיח פיצוי מאוחר בשיעור 70 אחוז בלבד מעליית מדד יוקר המחיה.

הסניף ה־58 של בנק המזרחי נפתח בבירה

הסניף ה־58 של בנק המזרחי המאוחד נפתח אתמול בירושלים.

בפתיחת הסניף השתתפו: מר נפתלי פייגנבלוד יו"ר מועצת המנה־לים, מר אהרון מאיר מנכ"ל הבנק, המנהל המחוזי מר אריה כהן ומנהל הסניף הראשי בירושלים מר אליהו פרוכטר. כמו כן השתתפו עובדים בכירים של הבנק מכל הארץ וקהל רב של תושבי שכונת גבעת שאול, זהו סניף בנק יחיד בשכונה.

בנק המזרחי המאוחד ערך אתמול את כנס המנהלים הארצי השנתי שלו בירושלים לרגל יום ירושלים. אנשי הבנק עלו בצוותא לתפילה לכותל המערבי.

מס הכנסה יעמיק את הטיפול בשומות של נסיעות לחו"ל

מאת סופרנו הכלכלי בירושלים

שלטונות מס הכנסה עומדים להע־מיק את הטיפול בשומה של נוסעים לחו"ל, ובעיקר אלה שיש מידע עליהם שערכו נסיעות תיור „מחוף אל חוף" בארה"ב.

נציב המס אליעזר שילוני הורה להקדים את הטיפול בתיקיהם של נישומים אלה. הכוונה היא לבדוק אם מקורות ההכנסה שלהם מאפש־רים אמנם עריכת נסיעה טיול שכזו.

בענין זה יהיה שיתוף פעולה בין מס הכנסה לבין המכס.

לפי ידיעות שונות יש השנה זרם מוגבר של ישראלים הנוסעים ל־חו"ל.

„דן" ינקוט צעדים נגד הממשלה

מאת סופרנו לעניני התחבורה

מזכירות „דן" החליטה אתמול לכנס היום את הנהלת הקואופרטיב לדון בנקיטת צעדים נגד הממשלה על שהיא לא העבירה סכום של 20 מיליון ל"י המגיע לקואופרטיב.

סכום זה מגיע לקואופרטיב, ל־דבריו, מהצטברות התחשבנויות מאז 1972.

בישיבה נמסר כי הקואופרטיב נאלץ לקחת הלוואה ולשלם ריבית גבוהה של 42 אחוז בכדי לעמוד ב־תפעול השוטף של שירות האוטו־בוסים. באותו זמן מכירים לקואו־פרטיב בהוצאות ריבית של 18 אחו־זים בלבד.

כפי שנודע לסופרנו אין כוונה להחליט על צעדים שיפגעו בציבור הנוסעים והכוונה היא להסתפק ב־סנקציות כלפי הממשלה בלבד.

ישראל תתקשר לאספקת נפט מהים הצפוני

מאת סופרנו הכלכלי

ישראל עומדת להתקשר בקרוב לאספקת נפט מהים הצפוני — גילה אתמול מנהל מינהל הדלק, מר ש. גלבע.

בדברו בסימפוזיון שנערך מטעם מכון הנפט אמר ש. גלבוע כי ה־תלות של ישראל בגורמי חוץ ב־אספקת הנפט מכתיבה לה גיוון מקו־רות האספקה. בין הקריטריונים של הגיוון הוא הזכיר את פיזור האספקה בין מדינות ויבשות, כשכיום מקב־לים נפט מאמריקה ואסיה ובעתיד, כאמור, גם מאירופה.

ש. גלבוע מסר על שורה של צעדים לחסכון בדלק שיוצעו על ידו לועדה העליונה לחסכון בדלק. בין היתר יוצע שבתון רכב ליום אחד, השבתת משאיות בשבתות, הע־דפת התחבורה הציבורית על פני הפרטית ועוד. כמו"כ יוצע תשלו־מים מוגדלים להשכל מעבר לרמת צריכה מסויימת ועוד.

הממונה על חיפושי נפט, מר י. ליאור, מסר על אפשרות להגברת ההשקעות בחיפושי נפט.

מנכ"ל „דלק", מר ע. רסין, תבע לזרז הקמת רשות האנרגיה.

30 מיליון ל"י — חוב רשות השידור למשרד התקשורת

רשות השידור חייבת למשרד ה־תקשורת 30 מיליון ל"י עבור שירותי שידור שקיבלה מן המשרד בשנים האחרונות. 19 מיליון ל"י מכלל ה־חוב נצטבר בשנת 1975 בלבד — זאת מסר אתמול המנהל הכללי של המשרד, מר משה גדרון, בתשובה לשאלתו של יו"ר ועדת ה־כספים, הח"כ ישראל קרגמן.

יו"ר הוועדה העלה את השאלה בהקשר לפרסומים על כוונת הרשות להפעיל בקרוב רשת שידור נוספת. היקף השירות שנתן משרד התקשורת לרשות השידור ב־1975 הסתכם ב־38 מיליון ל"י.

בעבר התעכבה פתיחת מרכזות ומתן שירות לציבור בשל הקפאות הבניה למיניהם וציוד רב הושבת. הקמתם של הבניינים שהושלמו לאחרונה החלה לפני 5 שנים ומעלה, כאשר הציפיה לאפשרויות התקציביות היו שונות מאלה שנוצרו עתה.

מכשיר התקשורת לחברה

מר גדרון אמר, כי במשרד מתכוונים להקים מועצה מייעצת, משותפת ל־משרד ולמפעלי התעשיה האלקט־רונית בישראל, כדי לנתח משותף את בעיות ההתפתחות הבדיות וה־טכנולוגית בתקשורת ולהתוות קווי פעולה לעתיד. כן הדגיש, כי הנושא של הפיכה במשרד התקשורת לחברה לא ירד מן הפרק. הענין נבדק בדי־קה בעשית במשרד.

מכשיר טלפון המופעל בלחיצים

משרד התקשורת אינו מתכוון להכניס את הטלפון המופעל בלחיצים במקום החוגה, לאספקה הסטנדרטית של המשרד. מכשיר הלוחצים בלבד כמכשיר החוגה בכעשר גחויות בלבד אך מחירו 1,700 ל"י לעומת 450 ל"י בלבד שעולה טלפון החוגה הרגיל למשרד התקשורת. על כן אין זה מתקבל על הדעה שהמשרד יספק לבניים טלפון הלחיצים ומי שמעוניין בכך יוכל לרכוש בעצמו מכשיר מסוג זה שאושר לייצור בארץ ע"י המשרד.

בניני מרכזות

בדבר עיכוב בניני מרכזות וצמצום ההוצאות מן התעשיה, הסביר מר גדרון, כי מרכזת טלפונים ציבורית בעיר גדולה על ציודה עולה למשרד כרוב ל־100 מיליון ל"י. הבנין עצמו עולה רק 10 אחוזים מסכום זה ה־

התאוששות ניכרת בתיירות מארה"ב

ב־4 החדשים הראשונים של השנה עלה היקפה של תנועת התיירות מ־ארה"ב לישראל ב־55 אחוז ובכך יחל שיפור ניכר לאחר הירידה, ש־היתה בתנועה זו בשנתיים הקודמות, זאת מסר אתמול שר התיירות, מר משה קול.

גם באירופה

מר קול גם הצביע על ההתאוש־שות בתיירות מארצות אירופה, ש־במנה חל גידול על 63 אחוז. עיקר העליה בתיירות לישראל היה השנה מארצות סקנדינביה והסתכמה ב־83 אחוז, ואילו בצרפת היתה עליה של 81 אחוז ובגרמניה עלתה התנועה ב־59 אחוז.

התפוסה בבתי המלון

העליה בתנועת התיירות לישראל גרמה גם לשיפור העיסת הכיסה בבתי המלון השונים, ולפי אומדני משרד התיירות הגיע השנה תפוסת הממוצעת ל־50 אחוז בדרגות של 4—5 כוכבים, ולכדי 45 אחוז בדרגות הגבוהות יותר. לדברי שר התיירות יהיה בכך שיפור משמעותי בהשוואה לתפוסת בתי המלון בשנתיים ה־אחרונות.

תיירות השכר לאילת

מר קול הצביע על התבוננות ה־תיירות שהלי בבצע התיירות ב־אילת, בה הוזמנו כבר מראש, מ־אוקטובר ולמשך כל חודשי החורף הקרוב, כמחצית מכלל 2,001 החדרים הקיימים בבתי המלון צבור התיירים מארצות סקנדינביה שיגיעו מאוק־טובר ב־4 טיסות שכר שבועיות ישירות לאילת, וב־7 טיסות נוספות כאלה לנמל התעופה בן־גוריון.

הצעה לסגור בשבת רחוב ראשי אחד לתנועה בעיר

מאת סופרנו בירושלים

הצעה לסגור בשבת רחוב ראשי אחד לתנועה בעיר, הוצעה בועדת התחבורה העירונית בירושלים על ידי נציג המפד"ל א. זליגמן.

הצעה זו באה לרגל הדיון על סגי־רת רחוב לתנועה ביום אחד לרגל יום איכות הסביבה הבינלאומי ב־מסגרת האו"ם.

יום זה חל בשבת שלאחר שבועות, ולכן הוצע לסגור רחוב ראשי, כגון רחוב בן יהודה בירושלים למשך יומיים, שבת ושבועות.

צוות תכנון תנועה בירושלים הביע הסכמתו לכך. הרחוב יסגר מככר צרפת עד רחוב הלל. רעיון אחר שהוצע הוא, לסגור רחוב יום אחד בשבוע, ובאותו יום למכור פרחים לעוברים ושבים לכל אורך הרחוב.

לא הוחלט סופית לאילו מוסדות־חינוך תופסק התמיכה

דובר משרד החינוך והתרבות, מר ישראל כהן, אמר אתמול בתגובה לפירסומים שונים בעתונות וברדיו, כי במשרד טרם החליטו סופית ל־אילו מוסדות תרבות ואמנות תופסק התמיכה התקציבית.

הדובר ציין, כי בפני המשרד עו־מדת הבעיה אם לקצץ באחוז מסוים את התמיכה בכל המוסדות הנתמכים ועל־ידי כך לגרום להתמוטטות כל המוסדות, או להפסיק את התמיכה בתקציב מוסדות לפי קריטריונים בדוקים.

המשרד לא החליט עדיין סופית באילו משתי האפשרויות הללו לבחור, ולא כל שכן טרם החליט לאילו מוסדות תופסק התמיכה. ועדת ה־חינוך של הכנסת ביקשה להיות שותפה בשיקולי המשרד בנושא זה ושר החינוך החליט לא להכריע סו־פית „לפני שישמע את חוות דעת חברי הועדה", ציין הדובר.

• בלשים שהתחפשו לרוכשי סמים עצרו בשכונת שבזי בת"א השוטר בסחר סמים מסוכנים, ואתמול הובא האיש לבית משפט השלום בעיר. השופט יצחק רבינוביץ ציווה לעצרו ל־9 ימים.

מושב הוועדה המעורבת ישראל — שוק משותף ייערך בירושלים

בין ה־2 ביוני ל־4 ביוני 1976 יתקיים בירושלים מושב הוועדה המעורבת ישראל—שוק משותף, המתכנס לראשונה מאז חתימתו של ההסכם ישראל—שוק משותף במאי 1975. ה־הסכם נכנס לתוקף ביום 1 ביולי 1976.

בראש משלחת ישראל לועדה יע־מוד שר החוץ יגאל אלון ובראש משלחת הקהילה, מר קלוד שאיסון הנציב הממונה על קשרי השוק עם מדינות הים התיכון והמדינות המתפתחות.

משלחת השוק המשותף תמנה כ־40 איש ויהיו בה פקידים בכירים בנציבות הקהילה ונציגי מדינות הי־9.

במסגרת הועדה המעורבת יידונו בעיות ישומו של ההסכם ישראל—שוק משותף ובנושאי חילופי הסחר, שתוף פעולה בתחומי המדע הטכ־נולוגי, עידוד ההשקעות ושתוף פ־עולה מדעי ותעשייתי.

בנציגות ישראל הקהילה היא להר־חיב את הקשר ושיתוף הפעולה ישראל—שוק משותף כפי שמתחייב מההס־כם. דבר זה יהיה בניה לפתוח ב־בסיס קשרי ישראל ואירופה של הי־9.

משלחת מ„השוק" תגיע לישראל בשבוע הבא

מאת סופרנו בירושלים

משלחת של 40 איש מנציבות ה־שוק המשותף האירופי בבריסל תגיע לישראל בשבוע הבא לשם שיחות בשותפות עם נציגי ישראל בהתאם להסכם שבו נקבע ועדה משותפת. בראש המשלחת יעמוד חבר ה־נציבות ה. ק. סאוסון.

הישיבה הפרלמנטרית שליד מועצת אירופה תקיים את מושבה השני ב־ישראל. לכינוס זה יבואו 30 איש. ישראל היא במעמד של משקיף ב־מועצת אירופה, ואורחים ישהו בארץ מה־30 עד 6 לח. ז. הם יהיו אורחי הכנסת ויכירו הקלקאות.

אנו מודיעים בצער על מותו של

סם המבורג ז"ל

הידיד, היוזם ו„אבי הכותנה הישראלית"

אשר נפטר ב־26.5.76 בקליפורניה, ארה"ב

המועצה לייצור ושיווק כותנה בע"מ

3 תלמידים זכו בחידון ירושלים

נסים שרעבי מקרית־ים זכה במקום ראשון

נסים שרעבי, תלמיד בית הספר התיכון הדתי המקיף בקרית ים, זכה אתמול במקום ראשון בחידון הגמר לבתי הספר העל יסודיים והישיבות התיכוניות, הנערך זו השנה השלי־שית, ביום ירושלים בירושלים, ע"י המשמרת הצעירה המחלקה לתרבות של הפוהמ"ז, משרד החינוך והתר־בות, עירית ירושלים והמדור לנוער שליד יד יצחק בן צבי בירושלים.

החידון יוחד השנה לנושא: היישוב היהודי בירושלים במאה הי"ט ושלב הגמר אתמול התקיים בבית העם ב־ירושלים, שהיה מלא מפה אל פה.

במקום השני זכה הדר גאור תלמיד בית הספר הריאלי העברי בחיפה.

במקום השלישי מנחם רישביד תל־מיד הישיבה התיכונית „קרית הרי"ף" בבני ברק.

את הפרסים חילקה הגב' רחל ינ־אית בן צבי אורחית הכבוד של ירו־שלים. ראש חבר השופטים היה פרופ' מרדכי אליאב וליד הפרופ' נתנאל קצבורג ויהושע בית אריה.

השופטים הביעו התפעלותם מהידע הרב שגילו הנבחנים בנושא בכלל, והזוכים במקומות הראשונים בפרט.

את ברכת משרד החינוך הביא מנ־הל מחוז ירושלים מר בניהו אביר הנוכחה מרדכי פריכון. את החידון על כל שלביו רכזו דב גולדברגר ושמו־אל גפן.

לציון יום ירושלים

מרוץ „אליצור" בין ירושלים לכפר עציון

מאת סופרנו

מרוץ „אליצור" לציון שחרור ירו־שלים נערך אתמול בין ירושלים ל־כפר עציון, בהשתתפות 200 אצנים מכל סניפי „אליצור" ברחבי הארץ.

בסיום המרוץ חולקו התעודות וה־מדליות לזוכים במקומות הראשונים: במקום הראשון קבוצת אליצור יכין ארוד וניר עציון (54.41 דקות) ב־מקום השני אליצור נתניה (55.49) ובמקום השלישי אליצור דימונה (57.03). מגן מיוחד הוענק לסגן הב"ב מבשרת ירושלים שאבטחה את המרוץ.

מזכ"ל „אליצור" זאב ברוורמן, מסר בטקס שנערך בכפר עציון, כי בסימן שחרור ירושלים והגברת ה־התיישבות מעבר לקו הירוק יקח חלק ארגון אליצור בהקמת מתקני ספורט ביישובים החדשים שביהודה ובשומ־רון, כדוגמה הזכיר את עפרה שב־שומרון.

מטולה ללא חלוקת דואר

מזה ימים מספר אין חלוקת דואר באצבע הגליל ובמטולה, והתושבים נאלצים לגשת למשרד הדואר המקומי כדי לקבל את הדואר שלהם, לרבות מכתבי אכספרס ומברקים.

מנהל הדואר במקום הסביר, כי אין מועמד מתאים לעבודת דוור במושבה. הדוור האחרון שעסק בכך החליט להתגייס ל־משטרה ועד כה לא נמצא דוור אחר במקומו.

החבדניקי"ב נוסעים לרבי לחג השבועות

קבוצה של כמה עשרות חסידי חב"ד יצאו אתמול לניו־יורק כדי להשתתף אצל רבם, הרבי מליובביץ, בחג מתן תורה חג השבועות. בראש הקבוצה עומד הרב מרדכי אשכנזי רבו של כפר חב"ד. הקבוצה תשהה בחצר הרבי עד לאחר חג השבועות.

פרס בן־מאיר יוענק לפרופ' מנחם אלון

מאת סופרנו בירושלים

פרס בן־מאיר ע"ש הרב ד"ר י. ש. בן־מאיר ז"ל לעידוד המחקר של המשפט העברי, יוענק השנה לפרופ' מנחם אלון בעד ספרו המונומנטלי „המשפט העברי".

הפרס יוענק בטקס מיוחד שיערך ביום שני בשבוע הבא ב„בית כאורי" בירושלים בהשתתפות אישי התנועה, רבנים, חוקרים ומוזמנים.

ועדת שופטים בהרכב: פרופ' אהרן קירשנבאום, יו"ר ראש החוג למשפט העברי באוניברסיטת תל־אביב, פרופ' יצחק גילת, ראש ה־מחלקה לתלמוד באוניברסיטת בר־אילן, ושופט בית המשפט המחוזי בתל־אביב אלישע שינבוים, החלי־טה פה אחד להעניק את הפרס בסך 5000 ל"י לפרופ' אלון עבור ספרו „המשפט העברי" שיצא בהוצאת ה־ספרים של האוניברסיטה העברית „מאגנס".

הפרס ע"ש בן־מאיר נוסד ע"י המפלגה הדתית־לאומית וההסתדרות הפועל המזרחי, והוענק לראשונה בשנת תשל"ג לד"ר שמואל שילה, מרצה למשפט העברי באוניברסיטה העברית, עבור חיבורו „דינא דמל־כותא דינא".

פרופ' אלון הוא השני המקבל את הפרס שסכומו הוגדל עם הצטרפות המרכז העולמי לקרן הפרס.

בתקנות הפרס נקבע כי מטרת ה־פרס היא לעודד את יצירתם של משפטנים, תלמידי חכמים, חוקרים, סטודנטים, בישראל ובתפוצות, ב־תחומי המשפט העברי מתוך רצון לקדם את מחקרו של המשפט העברי ביחס למשפט במדינת ישראל.

3 שנות מאסה על שוד

שלוש שנות מאסר בפועל ו־2 שנים מאסר על תנאי נגזרו אתמול על ידי בית המשפט המחוזי בחיפה על צהל כהן, בן 23, מקריית מוצקין, שהורשע בשוד צורף בנובמבר אש־תקד.

שלושה נאשמים אחרים בשוד, רפאל שלומי, עודד גורסקי וברק קוזיצבסקי נדונו לפני חודש ל־4 שנות מאסר כל אחד.

הנאשם צהל כהן נעצר בטבריה כעבור 6 חודשים מהשוד וכפר ב־אשמה, בפני השופטים א. פרידמן, ז. יהודאי וא. כרמי. הוא טען, כי היה „נוסע הבייבי" במכונית בה נסעו השודדים בעקבות הצורף.

• אשה בת 65 מתה אתמול ב־נסיבות טרגיות, בחדר האמבטיה של דירתה בת"א.

אישים ומוסדות

— במעמד הרב הראשי לישראל הגר"ע יוסף, רבנים, וראשי ישיבות, נערך טכס הכנסתו בבריתו של א־בינו של הילד פנחס בן הרה"ג יצחק יוסף ראש ישיבה „חזון עובדיה" בירו־שלים. בסנדקאות נתכבד הראשון ל־ציון הגר"ע יוסף, ובברכות נתכבד הרה"ג ר' שבתי אטון, ראש ישיבת „ראשית חכמה". ברכו את אבי הבן: הרבנים, ר' יהודה צדקה ראש ישיבת „פורת יוסף", ר' יוסף עדס, ר"מ ב־„פורת יוסף", והרה"ג ר' ישיבה עטיה ור' שלמה בן שלוש מחיפה.

— אליק וכיל: אריאל שרון שב מבריסל במטוס „אל־על".

הדברים ברורים ובדוקים

שמירתם והפצלת תפקוד נכון של כל הניגשא עליהם, היינו איברי גופך — הלויים בגעל, שבה מיר־קום שותאם לכל ספיגה ובליטה הבכוונה בפנה האנטומי של כל האברים.

בעל כזאת — היא אך ורק

זו הפטנטית הוהידה של

ד"ר פלסון

שנבחרה ונוכחה ע"י רבבות אנשים

שמור על עצמך ובריאותך והתאם לרגליך נעלים אלו, אצל:

א. צ. שבתי, ירושלים

רח' מאה שערים 7 טל. 285938

• בהזדמנות •

אוסף תמונות ויודאיקה מגלריה למכירה בזול

רח' בוגרשוב 92 ת"א, בין השעות 20.00—23.00 — פרט לשבת וחג

בנק המזרחי המאוחד בע"מ

קרנות נאמנות

	מחיר יחידה	מחיר פדיון
סלע	178.98	174.68
שחם	137.83	134.61
חלמיש	109.58	107

המנהל: חברת השקעות של בנק המזרחי המאוחד בע"מ

יוצע להחליף תעודות מלווה — שפרעונם יגיע באוקטובר

מאת סופרנו הכלכלי בירושלים

משרד האוצר יציע לבעלי ת־עודות מלווה חובה שפרעונם יגיע באוקטובר השנה להחליף אותם באגרות חדשות בתנאים עדיפים.

הדיונים על פרטי התכנית יסתיימו סופית בימים הקרובים והצעת חוק בענין זה תוגש לאישור הכנסת.

המטרה היא למנוע הזרמה גדולה של כספים כתוצאה מפדיונם באותו חודש. באוקטובר צפוי פדיון של אגרות מלווה חובה בלמעלה ממיליארד ל"י ויש מלוות מרצון בסכום של למעלה מחצי מיליארד ל"י. סכו־מים אלה כהיום מכבה הזרמה חמו־רה ולכן מעוניינים למנוע את ההש־פעה האינפלציונית שלהם.

הכוונה היא להציע מלוות מרצון ולא מלוות חובה עיי הארכה אוטו־מטית של האגרות הקיימות. זאת כדי שלא תהיה הרגשה בציבור שהממש־לה כופה הארכת המלוות בניגוד ל־התחייבות המקורית.

העדיפות תהיה עיי מתן האפשרות להמרה מוגבלת והצמדת האגרה ה־חדשה למדד מוקדם יותר. אפשרות אחרת היא לתת אגרות בהצמדה של 100% בעוד שהאגרות המונפקות עתה במקור הן בהצמדה של 90% בלבד.

סופרנו מציין כי בשנת 1976 צריך האוצר לפדות מלוות צמודים ב־8.6 מיליארד ל"י ובמשך 4 השנים הקרו־בות יהיה פדיון גלובאלי של כ־58 מיליארד ל"י.

הרבנות הראשית • הועד לבעני השבת • המועצה הדתית
חיפה

אחרי הפרת ההבטחות שנתנו ע"י בעלי הקולנוע החלטנו לערוך

תפילה מרכזית ועצרת מחאה נגד הקרנת סרטים בלילות שבת קודש

ציבור המתפללים בחיפה נקרא להשתתף בתפילת קבלת שבת וערבית שתתקיים ברחבת בית־הכנסת ע"ש הרב קופרשטיק זצ"ל ברחוב צפת 3, פינת הנביאים שכונת הרצליה בליל שבת קודש, פ' במדבר אור לכ"ט אייר תשל"ו בשעה 6.15.

על דעת רבני חיפה ייסגרו כל בתי־הכנסת בליל שבת קודש זו והציבור יבוא לתפילה במקום הנ"ל ושהרגתם במחאה נגד חילול השבת בעירנו למען השבת לא נחשה ולמען קדושתה לא נשקוט, עד לביטול רוע הגזירה.

בואו בהמוניכם

עיריית ראשון לציון
המחלקה לחינוך ולתרבות
ההסתדרות הפועל המזרחי — סניף ראשון לציון
ועדת התרבות

משרד החינוך והתרבות
המח' לתרבות תורנית

במוצש"ק כ"ט באייר תשל"ו (29.5.76) בשעה 9 באולם בית העם ע"ש ההדסה ז"ל מול גן העיר תערך אי"ה במסגרת חודש טוב

מסיבת יום שחרור ירושלים

בתכנית:

דברי פתיחה: הרב יחזקאל שמעוני שליט"א

ירושלים במקרא —

הרה"ג יוסף עזרן שליט"א, רב העיר.

שחרור ירושלים — תת אלוף דוד הגואל

נגינה במפוחיות פה — שלישית נגל

שירה בציבור בלווי סקסופונ

משירי ירושלים — אמנון הוברמן

הקרנת סרט — על ירושלים הבירה

מנחה — מאיר יכין

הציבור מוזמן

תנועת האשה הדתית הלאומית
המרכז לקליטה הברתית של עולים

מסיבות וארועים

לקראת יום ירושלים וחג מתן־תורה

שיחה בנושא „נעשה ונשמע"

מקהלה ★ ליל בכורים ★ כיבוד מסורתי

★ תרבות מאכלי חג השבועות ★

אשדוד — ניר גלים — בתגובה „יום ירושלים" בישיבת בנר עקיבא והתיה"ג, בהשתתפות רבנים, אישים ואמנים — ישתתפו: עירית משפחה, עולים משיכון הגרוזינים — ארגנו חברות בני דרום ויתל כפר; ישתתפו: עשרות משפחות עולים ממצוקה הקשישים — ארגנו חברות ניר גלים.

אשקלון — מעון הקשישים — חגיגת יום ירושלים עם ילדי כיתה ג' בי"ס „שפיר", הכינה המורה אביבה עצבון, הנגל — תבלים ירושלים, נעשה ונשמע — לעומד הפריטים, הפקת סיטון על ירושלים, הצגה ושירה בצוותא וכיבוד מסורתי ארגנה החבר' אהובה גאלדור מסורבי־שפירא.

יו"ט שבת כ"ט אייר (29.5.76)

תל־אביב — בעין עולים „קסמ" רח' בן יהודה 14 — מסיבת עונג שבת. שיחה ושיחה על פרשת השבוע עם החזן מר יוסף זיו. מעון עולים „הירקון" — רח' הירקון 66 — מסיבת ענג שבת, שירה ושיחה עם החזן מר יצחק ספירא.

יום ראשון, א' סיון (30.5.76)

תל־אביב — אולמי „מכבי" רח' קוליבר 10, עצרת מתן תורה בתכנית: הרצאת הרב ישראל מאיר לאו, על הנושא: „נעשה ונשמע". ברכות: הרבנית צפיה גורן, מר יצחק ארצי — מ"מ ראש העיר ת"א, נציג המועצה הדתית בתל־אביב־יפו, פרופ' משה גוטמן — חבר נשיאות ההסתדרות עולי בריה"מ. ● בתכנית האמנותית: — מקהלה פרחי צברים מתוכבת הבינוים של ישיבת נחלים, עם החליל מידמי ועבגבים, בלווי תזמורת, הזמר שמעון לוין, בלווי מתכונת. מלווה, ליד הפסנתר. המנחה — הגב' חנה רבינוביץ ● יחולק שי לחנות ותולקת גרזת שערך הרב דב קרשן קסטנבוים.

הכניסה למוזמנים — דמי כניסה: 5 ל"י.

אשקלון — שיכון הנרהיים והבוכרים — מסיבה ברחובה ליד בית הכנסת, דברים — הרב שמעטוב, על מגילת רות. ● העולה מיכאל ידבר על חג הבכורים. טכס זיכרון בבתים, ארגנו חברות בשואות יצחק.

יום שני, ב' סיון (31.5.76)

באר־שבע — בשעה 9 בערב, באולם ישיבת „בני עקיבא" — דבר תורה — הרב אברהם סילברג ראש ישיבת „בני עקיבא": דברים לעולים — הרב מאיר כהנא ומר ישראל עליזי: הופעת תזמורת של עולים, מקהלת הישיבה, כיבוד מסורתי: קבלת פנים למר יוסף בשנר — אסיר ציון, ולאנאטול גלפרין מראשי פעילי העליה שהגיעו בימים אלה ארצה — ארגנו הרבנית סילברג וכרידה גליק.

חיפה — חג לעולים אקדמאים מבריה"מ בבית הפרופ' תאוס. המרצה: הרב ד"ר אהרון שאר־ישוב מהטכניון: „מעמד הר סיני"; כיבוד מסורתי.

מעון עולים בית ברודצקי — מסיבת חג, שיחה בעניני דיומא הרב שלמה ספיר.

יום שלישי, ג' סיון (1.6.76)

אשדוד — מסיבה במעונות הקשישים — שיחה, נגינה, הופעת ילדי ניר גלים. — ארגנו: חברות ניר גלים ויתל כפר.

טירת־הכרמל — בביתה הקהילתי מסיבה לקראת חג השבועות. תצוגת מאכלי הלב בלווי הסברה, שיחה המורה מר מאיר כהן על יחוד החג הופעת זמר בלווי מוסיקלי בשעה 6 בערב. פתיחה — הרבנית ספיר.

קרית מוצקין — צור־שלום — מסיבה לעולים ילדיהם, בבי"ס המכבי, — לקראת חג מתן תורה — ארגנו בנות האולפנא. חוקה לל שבועות באולפנא — הארוח: בנות ממ"ד צור־שלום — יזמה יוספה קלר, בשיתוף מנהל בי"ס בני־עקיבא.

יום רביעי, ד' סיון (2.6.76)

תל־אביב — מעון עולים „בית מילמן" — תצוגת מאכלי חלב, בישול האפיה, עריכה ההריבה: המורה אביבה טל: שיחה על החג — מפי הרב חיים הנגבלי.

ערב חג שבועות, ה' סיון (3.6.76)

אשקלון — מעון הקשישים — שיחה על שבועות חג מתן־תורה ולימוד בצוותא, כיבוד מסורתי. — ארגנה: החבר' אהובה גאלדור מסורבי־שפירא.

עולים החמנו למסיבות חג שמקיימים סניפינו כמפורט במודעה לעיל;

עשרות עולים יהיו אורחי חברותינו בסעודת חג

המועצה הדתית בני־ברק

קרן מילגות לבני ישיבות ע"ש הרה"ג שלום צוקרמן זצ"ל

ב"ה

ביום שלישי ג' בסיון (1.6.76) בשעה 7 בערב בבית הכנסת המרכזי מוהליבר רח' מוהליבר 10

טקס חלוקת מילגות

לבני ישיבות תושבי בני־ברק לשנת תשל"ו

ברכות: הרה"ג אהרון לשצ־ובר שליט"א, הרה"ג שלמה ע. קורח שליט"א, רבני לשכת הרבנות בני ברק; מר ישראל גוטליב, ראש העיר; מר אלעזר גואלמן, יו"ר בית הכנסת

שעור לדוגמא בהלכות תלמוד תורה להרבנים ע"י הרב יהושע מנגס שליט"א, רב השכונה.

המנחה: הרב זאב וסרלאוף, חבר המועצה הדתית.

להקת הישיבה והתיכונית בני־ברק השיר מזמורות הארץ.

תנועת האשה הדתית הלאומית — משרד הדתות — המחלקה לתרבות — בדורי הרבנות והארגון

מסיבות חג מתן תורה

כ"ח אייר — יום שחרור ירושלים

הרצאות בעניני דיומא, ליד שולחנות ערוכים

שבת כ"ט אייר תשל"ו 29.5.76

שעריה — מוגן הרבנית משורר — בביה"ס משכנות, בשעה 5 אחה"צ, ירצה הרב משורר — „חג מתן תורה".

בני עי"ש — בסניף, בשעה 2 — הרבנית צדוק, מעניני דיומא.

מוצ"ש כ"ט אייר תשל"ו 29.5.76

גבעתיים — בהסותה של הרבנית אילה גליקסברג, בבית ראשי סמטת גזית 5, בשעה 8.30 בערב. אורח הכבוד — שר ה... מר זבולון המר; ברכות: מר קובא קריינמן ראש העי... עו"ד א. כשאלי, חבר הנהלת העיריה; בתכנית האמנות... צוות מוסיקלי של הקונסרבטוריון בגבעתיים. תומר: אורי...

פתח־תקוה — באולם הישיבה תורה ומלאכה בכפר אברהם, תמותיך ירושלים העקודה שומרים". המרצה — הרב צב... נריה; בתכנית האמנותית — מוסיקה מהפולקלור היהודי, אמן הקלרנית מר גיורא פיידמן; דברי פתיחה והנחיה — ... קרל, חברת ההנהלה הארצית.

יום ראשון א' סיון — 30.5.76

חולון — בסניף הפועל המזרחי, בשעה 7.30 בערב, רח' ... ומגדל 18, המרצה — הרב ג. לנדמן; דבר התנועה — ... עדיני, חברת ההנהלה הארצית; משירי ירושלים, שירה ב... מר צ. קוגל בלווי אקורדיון חשמלי; סרט — סיכות לח... מצטיינות; דברי פתיחה והנחיה — גב' המימה בר־אילן.

כפר־סבא — במועדון „החברה" רח' ויצמן 113, בשעה 8 ב... המרצה — הרב י. שיר, רבה של כפר־סבא; „בריאת ה... מול מתן תורה" — הרב שאול יורשוביץ, מרצה בסו... לתלמוד באוניברסיטת בר־אילן; שירה בציבור בהעת... תלמידות „אמנה" — כפר־סבא; נגינה במפוחיות פה... תלמידי בי"ס בר־אילן.

עכו — במועדון המועצה הדתית, בשעה 7.30 בערב, המרצ... אביבה סגל ביידיש לעולים חדשים, ירצה הרב פרנקל... ההנעה — הה' צפורה פרוכסר; שירה בציבור ב... אקורדיון ע"י שמואל נויפלד.

קרית־אתא — בבית החב' בהיה וינקלר, רח' הרצל 29. המו... גב' טובה פורמן.

גן יבנה — בסניף — ירצה הרב משומר: „חג מתן תורה".

יום שני ב' סיון — 31.5.76

בני־ברק — בבית הפועל המזרחי שד' רבי טרפון 1, בשעה ... בערב: דבר התנועה — לאה תירוש, חברת ההנהלה הא... מקור הסמכות של „דעת התורה" — הרב צבי גרג... מאכלי חג ומתבונות — החב' צפורה רכמוס; שירה ב... בלווי אקורדיון ושיקופיות — מר יגאל זיגלמן.

רעננה — בבית החב' חוה קימלמן, בשעה 8 בערב, רח' אחו... תרצה הח' קימלמן; דבר התנועה: מרים יקיר, חברת הה... מהכונים לחג — החב' אפרת נרין; שירה בציבור... אקורדיון — החב' אסתר וקסברגר.

הרצליה — בביה"ס רמב"ם נוה עמל — המרצה הרבנית ת. ג...

פרדס־חנה — בבי"ס „אלישבע", בשעה 7.30 בערב. דבר התנו... המרצה הרב בסיסט מאיר; הצגה „איש חסיד היה" — ... תלמידות בית־ספרנו „אלישבע".

יום שלישי ג' סיון — 1.6.76

חיפה — בבית „התבורה" בשעה 8 בערב: דבר התנועה — ... טובה סנהדראי; „חג הבכורים ומתן תורה" — הסופר... אוריין; שירה בציבור בליווי אקורדיון — מאיר פר... הערוכת מאכלי הלב לחג השבועות — המרכזיה ל... הבית; דברי פתיחה — שולמית מנסבך.

נתניה — במועדון „ההבורה" רח' הגליל 16, בשעה 8 בע... דבר התנועה — החב' מרים אליאש; „חג שבועות — ומנהגים" — מר מאיר מנדלא, סגן מנהל בי"ס „יש... מתכונים לקראת החג — שטיינר אהובה, מורה בכלכלת...

חמד — בבית התרבות — מגילת רות — גב' דינה ... ההפירות בעיר העתיקה — הה' יצחק נסאיר. מתכונים ל...

יום רביעי ד' סיון — 2.6.76

קרית־שמואל — בשיכון החדש בביה"ס, בשעה 9 בבוקר: חג מתן תורה לגני הילדים הדתיים. המרצה — הרב... מקהלה הילדים של ביה"ס. הנחיה — גב' מנינה שקלני...

אלישיב — אליכין — בבי"ס „אלישיב" — בשתתפות: ... חוה בארי; חג מתן תורה — המרצה — הרב מנחם פ... החב' יפין צפורה הופיע עם תלמידי ביה"ס.

גן־יבנה — בסניף הפועל־המזרחי — המרצה: הרב צבי...

קרית־שמואל — ליל תיקון חג השבועות, בשעה 10 בע... בבית החב' צוריאל חוה; המרצה: גב' רחל כוא"ת.

קרית־אתא — בבית המרכזיה — בהשתתפות מר ברוזו...

מעונות ילדים בישראל
קהית הילד ירושלים
רח' פרס 2 • ירושלים • טל. 222263

הודעה להורים בירושלים!

ביום שלישי, ג' סיון, 1.6.1976, מתחילה ההרשמה הסופית לגני הילדים קדם ח' לגילאי 4—3 (ילידי 1973-1972)

ההרשמה מתקיימת בגני הילדים בשעות הגן והרגילות כדלהלן: —

גרמנברג, רחוב הל"ה פינת משמר העם, ק...
שפירא, רחוב ברביקי 18, קטמון
חיים ישליט, רחוב גבעת שאול 20
הייפר, רחוב גג'יארה 35
בני ציון הריס, רחוב בצלאל אשכנזי 3
פוקס, רחוב שערי חסד 29
נוה הילד, רחוב מלכי ישראל 69
פייש, רחוב ישעיהו 4
מזרח תלפיות, בלוק 102/2
בית דבורה, רחוב הקיקון 16
גולדברג, רחוב צוה 47
קרית הילד, רחוב סורוצקין, ירושלים, עם הסעה מכל חלקי העיר.

ההורים מתבקשים להביא אתם תעודות זהות של שני ההורים ההרשמה תימשך שבועיים בלבד והיא הסתיים ביום שלי סיון, 15.6.1976.

הערה: במידה ולא יהיה רישום מלא איננו מתחייבים את הגן לקראת שנה"ל תשל"ז.

ב"ה

לקראת שנת הלימודים תשל"ז

דרוש מנהל

לבי"ס ממ"ד בכפר הראה

נא לפנות בכתב לועדת החינוך בכפר או טלפון 063־24153

מלון גלי צאנז

חוף הים - נתניה

• שרות אריב — באווירה מחודשת
• חדרים עם שרותים צמודים
• מיזוג אויר
• בריכה פנימית
• אמבטיות מי־ים
• מגרש משחקים — לילדים
• מזנון וקפטריה
• אולם לחתונות ולארועים משפחתיים
• מטבח בשר למהדרין

תחבורה מירושלים:
שרות מיוחד — כל יום בשעה 10 מנוניות „גאולה" 221226 ממלון לירושלים בשעה 12; נא להרשם ב... מתל־אביב: מוניות „השרון".

— הזמנות: טלפון 27674(053) בין השעות 1.30—... :00

צבי שכטר בשיחה ל"הצפה"

ה"ב תגביר לחצה ... ישראל

רב צבי שכטר, לשעבר נשיא המזרחי והפועל המזרחי ...ב, נשיא ועידת הנשיאים, יו"ר הוועדה למען ... ברית המועצות, בא לישראל כשגריר מיוחד של ... גרלד פורד, כדי למסור את האנדרטה של ה... אברהם לינקולן, מידי העם האמריקני לידי ישראל ...ת חגיגות 200 שנה לעצמאות ארה"ב. האנדר... צבה בגן "בית עמנואל" ברמת גן. בהזדמנות זו ...נו עמו על השאלות העומדות על הפרק, בין ... לארה"ב ובין ישראל ליהדות ארה"ב.

מאת יעקב אדלשטיין

...ות האנדרטה ועל שלי- ...לנו הרב שכטר: הכל ...תו של יהודי אמריקני ...ר גולטגים, מניו יורק. ...ש את האנדרטה של לינ- ...אמן נודע. הוא החליט ... מתנה לישראל. אבל לא ... אלא בשם העם האמ- ...כן הפעיל כמה סנטורים ... קונגרס כדי שיעבירו ...כך. ואכן, ההחלטה נת- ...אחד ולפיה על נשיא ...ל את האנדרטה כדי ל- ...תנה לישראל. כמובן ש- ...לא יכול להתפנות ל- ...על כן שלח שגריר מיוחד ...ם ההעברה. הוחלט ל- ...המשימה הזאת על הרב ... אין הרב שכטר יודע ...עליו, הוא מניח שזה ...ישר, נשיא הסוכנות ה- ...ב שכטר היה פעיל בשנת ...עם מכס פישר, בבחירות ...א ניקסון ויש לו מהל- ...של המפלגה הרפובלי-

*

...ה נשיא טוב

...כן, אני שאלתיו אותו, ...א מתכונן כיום על ... בתוך בחירות בנשיא ...

...הרב שכטר, זהו הפעם ...שני החלטי להתוך ב- ...הרפובליקני, ואינני ... הוא היה נשיא טוב ...נשים של ישראל והוא ...צמו בנושא זה בכנסה ...ריסיות.

...לעניין האנדרטה. הרב ... בארץ על ידי השג- ...ליקנית בכל גינוני ה- ...לים לשגריר ביוהד של ...כי שימש "שגריר ליום ... הטקס ברמת גן, היה ... לציין במיוחד את פעי- ...ש העירייה ד"ר ישראל ...את הטקס בטוב טעם.

...מהדעת את היחסים בין ...אל. מכלל הדבר שמדו- ... של הנשיא לינקולן ... מכובד בהיסטוריה ...ביחוד הצטיין באהבת ... מתוך באמנות לערכי ... על זכותו של ה- ...י את הכושים מעב- ...יחד את האומה האמ- ... מלחמת האחים בין ... הוא היה קרבנה ... שניחום את ספינתה ... במסגרת הגיגות 200 ...ת ארה"ב, סמלי הדבר ... מגיש מתנה זו ל- ... 28 שנה לעצמאותה. ... יושב זה כ-30 שנה ...ת בארה"ב. היה פעיל ... הציבוריים, אלא שבהת- ... דמוקרטיה, יש חילופי ... את מקומו לאחר ... עדיין הוא פעיל בנוש-

...א ממשיך להיות פעיל ... של יהודי רוסיה והש- ...ועידת בריסל. כן הוא ...ות אמריקנית ובמיוחד ...ליחסי ישראל—ארה"ב, ...ה נשיא ועידת הנשי-

*

אים שעלולים להיווצר. מציאות זו חייבים לראות בעיניים פתוחות, לברוה שהיא מציאות מרה.

*

הפגנות ו..סיוע

האם ההפגנות ביהודה ובשומרון משפיעו על דעת הקהל בארה"ב בכיוון שלילי?

משיב הרב שכטר: אם כלי התק- שורת "כפציצים" אותנו בלי סוף בתמונות מן ההפגנות הללו, הרי זה משפיע. נוצר הרושם שתושבים מת- קוממים נגד שלטון, כאילו יש רעי-

...דת אומה. אין זה מסייע להסברת ישראל בעולם, שכן מאורעות אלה הופכים אותנו לרודנים. למרות ש- האמת היא שהערבים מעולם לא בה- נו מחירות כזו ומעולם לא השת- תתפו בבחירות דמוקרטיות כפי ש- השתתפו תחת שלטון ישראל.

מה המצב כעת בנוגע לסיוע הכלכלי לישראל?

לדעת הרב שכטר, עשו שני הצ- דדים שגיאה בעניין הסיוע לרבע ה- ביניים. לא היו צריכים להתמודד על סיוע זה בסכום של 550 מיליון. ה"וטו" שהטיל הנשיא פורד לא נוגע לסיוע לישראל, אלא לסיוע הכללי למדינות חוץ, והנשיא פורד הביע צערו על כך. אין ספק שארה"ב תמשיך לשמור עצר את הסיוע הכל- כלי המדיני לישראל. אם כי לטווח ארוך, עלולה לבוא ארוזיה בתמיכה הכלכלית המדינית. אם המהיחות תימשך שנים רבות, יהיה קשה ל- גייס סיוע של מיליארדים לשנה ל- ישראל.

*

המשבר הכלכלי פוגע במגבית

מה כיום המצב הכלכלי בארה"ב וכיצד זה משפיע על תרומות ל- ישראל?

תשובה: אמנם יש שיפור מה ב- מצב הכלכלי בארה"ב. האינפלציה היא לא נוראה כל כך כמו כאן. אך מרגישים את המהיחות הכלכלית, וכמובן שהמגבית וכל עניני הקר- נות סובלים כזה. כל בית כנסת מת- חיל להרגיש את המחסור. בעניין זה מביא הרב שכטר אימרה לפסוק מן התורה. נאמר "ויכלא הגשם" בזמן המבול, ואחר נאמר "ויכלא העם" מלהביא לבניין המשכן. סמיכות ה- פרשיות, בין שני הדברים, אומר בעל הטורים, היא, שבאותו רגע שבא "ויכלא הגשם", שיש עצירות בגשמים, הרי הקרבן הראשון הוא המשכן, עניני הצדקה. "ויכלא ה- עם".

*

"אתמוך בנשיא פורד"

כיצד ניתן לראות כיום את ה- מאבק על הנשיאות בארה"ב? למי הסיכויים להבחר לנשיא?

לדעת הרב שכטר, העימות יהיה בין פורד לקרטר. אין הוא סובר שיש סיכויים ליוברט המפרי. אני באופן אישי, אומר הרב שכטר, את- מוך בפורד, אני מאמין שעם כל החסרונות שלו, הוא נשאר נאמן ל- אינטרסים של היהודים באורחים בארה"ב. הוא נקי מכל רגש של אפליה כלפי מישהו. הוא אדם הגון והרבה יהודים יצביעו עבורו. הרושם הוא שרוב היהודים עדיין נאמנים לדמוקרטים ויצביעו עבור המועמד הדמוקרטי. (כיום רואים שיהודים ספו כאשר הצביעו בשעתו למען המועמד הדמוקרטי מקגוורן, שדעו- תיו שנהגלו עכשיו לגבי הנושא ה- ישראלי, הוקיעו מלהניח את דע- תנו). אבל ביקום ניכר יצביע למען פורד.

הרב שכטר מביע דעתו שיש לת- מוך בנשיא פורד, והוא מוכן להעיז ולומר, כי עוד יבואו ימים שממשלת ישראל תתגעגע לתקופת קיסינג'ר, על אף שהתנגדתי בגלוי לכמה ב- מהלכי מדיניותו, הרי בכלול ה- נושאים אין קיסינג'ר שונא ישראל כפי שחשבו עליו.

*

המאבק על המשכיות העם

מה המצב כיום בתוך יהדות ארה"ב?

היהדות האמריקנית — אומר הרב שכטר — מהלכת על פני שלושה קווים מקבילים. קו אחד של התבו- ללות, נשואי התערובת, אדישות, כל- פי ערכים יהודיים. לעומתו יש קו מנוגד, שמהווה אחוז גדול, ועולה על כל מה שצפינו, של נוער לומד תורה, מסור ונאמן לערכי היהדות, מתרבים ספסלים בבית המדרש. בו- מן הפגנת ההזדהות עם יהודי רוסיה השתתפו 200 אלף יהודים ואין לזל- זל בקהל כזה. ביניהם צעירים ומבו- גרים. ובקו השלישי נמצא הקהל ה- רחב, שבתוך תוכו הוא נאמן ליסו- דה היהודית, אבל קשה לדעת לאן יפנה. לכן מתנהל מאבק על המש- כיות העם. אשר לעליה לישראל, הרי לפני כמה שנים, היתה תזוזה של ממש. עכשיו העליה מתנהלת טפין טפין. הרב שכטר משמש כיו"ר ועדת העליה של הפדרציה הציונית. לדבריו, השליחים לענייני עליה מ- ישראל ממלאים תפקידם באמונה, אלא שרבים הקשיים והמכשולים ש- בדרכם.

חולשה יהודית מעודדת התפרעות ערבית

מאת ד"ר יצחק בן גד (מכלוף)

בשבועות האחרונים נדמה היה כי ישראל איבדה את השליטה על ערביי הגדה המערבית וקרובה לאיבוד השליטה על ערביי עצמה. הפגנות מלוות בהתפרעויות והתפרצויות אלימות הפכו ללחם חוקנו, ידוי אבנים והתגרות גלויה בכוחות הבטחון הפכו לדבר שבשגרה. תחילה ייחסו את התופעה לתאריכים מסויימים: יום הבחירות בגדה, ה-15 במאי (התאריך הלועזי לקיום המדינה) אך מיד התברר כי לא תמיד היה קשר בין התאריך למאורע.

המאורעות והמהומות האלה בקרב ערביי השטחים הביאו שתי תגובות שונות בדעת הקהל והמשלטון שלנו. דעת הקהל בישראל תבעה לנקוט ביד ברזל נגד מפירי החוק והסדר ל- בינינם, לפזר את ההפגנות ולהעניש בחומרה את העבריינים. הממשלה והממשל הצבאי קיימו בחורים ב- סוגים ערביי ישראל וערביי השט- חים. על ערביי ישראל נתבשרנו ה- שבוע כי הממשלה החליטה להקים ועדת שרים קבועה להיאום הפעולה לשילוב הערבים בחיי המדינה. על ערביי השטחים נודע לנו כי הממשל הצבאי והמשטרה ינקטו מעתה ואילך שיטות יותר יעילות לפיזור הפגנות ולשמירת הסדר בשטחים המוחזקים.

יד קשה נגד המסיתים

אין ספק שערביי השטחים צריכים להבין בצורה חד משמעית שהם נמ- צאים תחת ממשל צבאי ועליהם לנ- הוג בהתאם. טוב יעשה הממשל אם ינקוט ביד קשה נגד הקומוניסטים, תומכי אש"ף והלאומנים האחרים אשר מסיתים באורח קבוע את התו- שבים נגדנו. אבל יד קשה המלווה אפילו בגרושים הגליים אינה תרו- פת פלא שתפתור לנו את כל הבעיות להתקוממותם של תושבי השטחים. ישנן סיבות אחרות אשר בחלקן ל- פחות תלויות בנו. אמנם נכון ש- הצלחתו המרשימה של אש"ף פורדה את חוגי ה"שבאבי" והקיצונים לבי- ניהם להרים ראש אך אין זו כל ה- סיבה. התנהגותנו אנו כעם מסוכסך ואובד עצות, חישובנו המוטעים מ- אוד באשר לתוצאות הבחירות בגדה המערבית, ההתנצחויותנו הבלתי פו- סקות והאומללות — ואפילו בין ה- מנהיגים — וההרגשה של רבים יהו- דים וערבים כי העם בישראל הוא כצאן ללא רועה הם מן הסיבות ה- ראשיות להתדרדרות.

הערבים אצלנו ובשטחים אינם חיים בחלל ריק או בבועה. הם חיים בתוכנו ולהם יש עיניים לר- אות ואזניים לשמוע את כל הנעשה אצלנו ובאורח טבעי הם מכלכלים את תגובותיהם בהתאם. אם במסך הטלוויזיה שלנו לועגים לערכים ה- מקודשים שלנו, עושים פלסתר אפי- לו ממגילת העצמאות כשהיא מצו- רפת לשיר אחילי "ערבי נשאר ער- בי" ועושי המלאכה הזו עוד צלולים כחור לזכות בפרסים כי אז מה ה- טעם כי נלין על שערבים בשטחים בנו? מדוע נופתע כשערבי יקרע את דגלנו הלאומי לגזרים אם יהודים הורסים ערכים קדושים בפרהסיה מעל מסך הטלוויזיה. אם אנו עצמנו פורקי עול, פורעים, בלתי מנומסים כאשר בינינו, על כל שכבותינו, לא הוסרה אפילו שנאת חינם כי אז מדוע לא יעשו לנו אחרים מה שאנו עו- שים לעצמנו?

נכשלנו כשלון חרוץ להבין את המנטליות הפסיכולוגית של השכ- נים הערבים. הפתגם הערבי קובע בפשטות: "מוטב לו לגבר שגופו יישרף אך כבודו יישמר". הערבים אולי יותר מעמים אחרים נוהגים כבוד באלה שמכבדים את עצמם. ההופעה המכוערת לה היינו עדים ל- אחרונה כאשר סטודנטים ערבים ב- או להפגנה בלתי חוקית מצוידים באבנים וזרקום בתוך הקמפוס לעבר סטודנטים יהודים בניגוד לכל ה- תקנות המוסכמות מדברת בעד עצ- מה. מדוע יירתעו הסטודנטים ה- ערבים מפעולה אלימה אם נוצרי- אגד השתוללו והתפרצו כול משכן הכנסת ואיש לא תבע אותם לדין? אם פועלי מפעל מסויים פרצו לבניין הוועד הפועל של ההסתדרות בתל אביב והשחיתו את הרהוט בו ואיש אינו מתהלהל כאשר שורר שלטון הג'ונגל כי אז מתאמתת נבואתו של תומס הובס: "כל איש לרעהו זאבי". או על לשון המקרא "איש באחיו ואיש ברעהו". הערבים אצלנו ובשטחים מתנהגים באורח טבעי ב- התאם לאוירה ולתנאים שלנו. יתֵ- רה מזו אצלם לא תמיד גדול המרחק בין הפנטזיה המציאות והמשגים ש- אנו עוד אולי מסוגלים לחושבם כ- דמוקרטים הם הישבים אותם ל- אנרכיה ואיבוד עשתונות שלנו.

החותרים תחת הדימוקרטיה

רק במדינת ישראל יכול להתהוות מצב אשר בו אנשים החותרים תחת קיום המדינה והדמוקרטיה ימשיכו להנות מהדמוקרטיה. כיצד ייתכן ש- אנו בישראל נסבול מפלגה קומו- ניסטית שונית ומסיתה נגד אישיות המדינה בזמן שבארה"ב הגדולה ש- אין לה בעיות בטחוניות חמורות כ- שלנו הוצאה מפלגה שכזו מחוץ ל- חוק? כיצד ייתכן שמנהיג של מפ- לגה זו ייאמר בריש גלי כי הוא רו- צה בניתוק הגליל ממדינת ישראל ואיש לא תבע אותו לדין? כיצד ית- כן שחבר המפלגה הזו יחבר שיר הלל לצבא המצרי וגבורתו במלחמת יום הכיפורים ואיש אינו תובע אותו לסדר? מה הפלא איפוא שערביי ה- שטחים וישראל חשים שהדמוקרטיה שלנו היא לפעמים קרובה לאנרכיה ולכן מותר להם להתגרות בנו.

זאת ואף אחרת, לא בערביי ה- שטחים האשם שהקומוניסטים האש- פים הקיצוניים והלאומנים למיני- הם הם ראשי המועצות העירוניות ב- גדה. היתה זו מדינת ישראל שדאגה — ובעיתוי הגרוע ביותר — לערוך בחירות ליהודה ושומרון ולהעלות קיצונים אלה לשלטון. ישראל אף דאגה לשנות את החוק הירדני וה- עניקה זכות הצבעה לנשים דבר ש- הרגיז עד מאוד את החוגים השמר- נים בגדה. ישראל "הצליחה" להו- כיח לעולם הרחב כי טיעוניה ה- מסורתיים כי לאש"ף אין תמיכה ב- גדה המערבית הם דבורי סרק. כפי שציינתי לאחרונה בסדרת מאמרי מ- ארה"ב הזיקו הבחירות האחרונות עד מאוד לעניינה של ישראל בחו"ל. בעקבות אותן בחירות קוראים היום פרשני רדיו, טלוויזיה ועתונאים מ- כובדים בעולם להכיר באש"ף כי הבחירות הוכיחו שהוא מקובל על ידי הציבור בגדה. למרות הכשלון החמור כאחד שלנו בגדה איש לא הסיק מסקנות לגבי האחראים לו. העולם כמנהגו נוהג. ברור שאנו היום קוצרים את אשר זרענו בעצם ידינו.

"ונוסף גם הוא על שונאינו"

השימוש בכוח בלבד, על ידינו לא יענה על כל הבעיות. אחד העם ש- כתב פעם על שאלת הכוח קבע ב- זמנו כי את הערבי תוכל להרתיע כאשר תוכיח לו כי בכוח אין כשרי- גים, אבל זאת אך ורק כאשר הוא מבין שהצדק אינו עומד לצידו אלא לצידך. מאידך גיסא אם ישתכנע ה- ערבי שהצדק איתו כי אז אולי יע- ביר פני נכנע אך יחפש הזדמנות בזמן אחר כדי להשיב מלחמה שע- רה וינקום את עלבונו. עובדה אחת אינה ניתנת לערעור, ערביי השט- חים אינם רוצים בנו למרות כל ה- יתרונות שלנו.

הממשלה חייבת להביא גורם זה בחשבון כדי להקל על עצמה למצוא מדיניות ריאליסטית וברורה בגדה. על ידי פעולות דיכוי, עוצר, מעצ- רים, מאסרים, עונשים אין כלליים לדכא את הרגש הלאומי של הציבור בשטחים. מדיניות של עונשים לא רק שלא תעזור לפתור את הבעיות לטווח רחוק אלא תפגע עוד יותר בדמותנו הפגועה בעולם הרחב ו- תעניק לנו דימוי של "כובש אכזרי". יתרה מזו, קיימות סברות רציניות כי אם לא נצליח לפתור את בעית ה- שטחים תחמיר וביותר חריפות בעית ערביי ישראל, בבחינת: "ונוסף גם הוא על שונאינו...".

המסקנה היא ברורה: השקט היחסי עכשיו בגדה ובקרב ערביי ישראל אינו לנצח. כדי להשיג שקט יציב בקרב ערביי השטחים וערביי ישראל אין מספיק לנקוט ביד קשה ב- גדה ולהקים ועדת שרים לפתרון בעיית ערביי ארץ ישראל. גם מא- סרם של מאות אנשים ומסיתים בגדה ומציאת עבודה למאות הסטודנטים הערבים המובטלים אצלנו לא יהוו מרפא לבעיותנו עם ערבים אלה. אלה גם אלה ישפטו רבות ממשטר התקין אצלנו, כחיים לפי החוק, כבוד לערכים, אומץ לב ובעיקר מדיניות המבוססת על העובדה הברורה ש- ערביי השטחים אינם רוצים בנו בכל מחיר ושהמתרחש בקרב ערביי ה- שטחים משפיע על ערביי ישראל ו- להיפך.

"התגלית"...

הבעייה הערבית — או ייעודה היהודי של המדינה

מאת יהודה עוזיאלי

מאז מהומות "יום האדמה" ב-30 במרס, נדמה כי הבעייה המרכזית של מדינת-ישראל איננה השאלה היהודית וקיום העם היהודי, אלא השאלה הערבית. ומינוייה השבוע של ועדת השרים בנוסף לוועדת המנכ"לים הממשלתיים "לתיאום הפעולות במיגזר הערבי". כמו תומך בהשקפתם של בעלי "הזרם הפלשתינאי" בקרב היהודים, דווקא, כי זוהי בעיית הבעיות של המדינה בשנת הכ"ח לקיומה. אין זאת אומרת שפסו הבעיות מבני-המיעוטים. אלא שהחלטת הממשלה מאשרת שנכשלה בטיפולה ב-520 אלף ערביי ישראל, כולל ירושלים המזרחית, ויש לגבש מדיניות חדשה.

הבחירות הפוליטיות בנצרת ונצחון רקי"ח, היו הלום הראשון שהיכה בדעת הקהל הישראלית, וחשף בפניו כי משהו לקוי במערכת המסובכת של יחסינו במגזר הערבי. הגאות הלאומנית הערבית, פתחה במסע הצ- חונות, שעמדו שוב על פרשת דרכים ביום הדמים של ההפגנות נגד ההפ- קעה, כביכול. הוסף לכך את הקונ- פליקטים בקמפוסים האוניברסיטאיים — התמונה כלל אינה מפתיעה. דווקא בקרב המשכילים, והצעירים הערבים, שנולדו במדינת ישראל, גוברת התסיסה וההעזה לבטא מרי בידוי אבנים ושריפת צמיגים. סוף סוף. לומדים משהו גם מאחיהם ב- יהודה ושומרון. שם עושים זאת יל- דים, בגלל פחדנות המבוגרים. בתר-

ככל הקו הירוק, יודעים המבוגרים — לפחות האמינו בכך עד ה-30 במארס — כי לא יוקרה להם דבר. עד היום הרותה התגובה של אלה, בלב אנשי הבטחון שנתקבלו בלעג מצד המפגי- נים: אדרבה, הירו בנו; אנו יודעים את ההוראות שקיבלתם לא לפתוח באש; הם מבינים הדוברים עברית, ושפת השוטרים היא גם שפת בני- המיעוטים בישראל.

המורך וההססנות בטיפול בתופעות של אלימות, הביאו להתדרדרות עד ה-30 במרס. פרשת השמירה של הערבים במעונות הסטודנטים, וה- ויתור לסרבנים, שלא סולקו מה- קמפוס, הכירו לכעשה בסיפון ש"ער- בי אינו יכול לירות בערבי". כלומר, שלא רוצים לפגוע ברוצחי אש"ף, ובכל זאת, הם מוכנים להתגורר במעונות שהעם היהודי בונה בשבילם באוניברסיטה יהודית. בריחה מחובה אזרחית אלמנטארית, היתה צריכה לתגובה חריפה, שלא באה. נתקבל הסיפון המגוחך, שערבי אינו יורה בערבי, דווקא בשעה שבלבנון רוצ- חים בסיטונות וטובחים ערבים בער- בים, במדבר סהרה, באפריקה, בתימן ואיפה "לא? רק לא בישראל...

ריש למורים וגננות): כלומר פי אלף. בחינוך היסודי היו הכפרים: — 11,129 בשנת תש"ט, וכ-141 אלף בשנת תשל"ו. מספר הסטודנטים הערבים עלה מ-10 בתש"ט, לאלף ושבע מאות בתשל"ה. בתקופת המנ- דט לא היו בתי-ספר ביותר ממחצית הכפרים. כיום אין כפר שאין בו לפחות בי"ס אחד. לחינוך ישנן הש- לכות גם בתחומים חיוניים אחרים, כמו בריאות ותברואה: שיעור הילו- דה הגבוה, 3.9 אחוזים, הוא גבוה ואופייני לחברה הערבית בכללה. אבל שיעור התמותה במדינת ישראל בקרב בני המיעוטים, הוא הנמוך ביותר עד 5.6 לאלף נפשות, לעומת 20 לאלף בשנה בתקופת המנדט. עליית רמת החיים המעיטה התמותה התינוקות למינימום אפילו בשבטי הבדואים הרחוקים, תוחלת החיים הממוצעת עלתה לשיא של 70.7 שנה, לעומת פחות מ-50 שנה בתקופת השלטון הבריטי.

אין הגירה ערבית

אם כל-כך רע לערבים במדינת ישראל, מדוע כל כך טוב מצבם?! כיצד מסבירים המסיתים, גם מתוך הסקטור היהודי, את הקו הנוסף ה- מיוחד את התפתחותם הדמוגרפית, של היעדר הגירה כמעט מוחלטת, של המיעוטים? עובדה היא, שיהו- דים יורדים בממדים מבהילים, ואילו מספר הערבים עולה.

גם בתחום הדתי, לגבי המוסלמים למשל, שהם הרוב בבני המיעוטים, 390 אלף נפש, משחרר החוק היש- ראלי את הקאדים מכל תלות, בארץ פועלים הגישה בתי-דין מוסלמים. לעדה 120 מסגדים, שהגדולים בהם, אלג'זר בעכו, "מסגד השלום" בנצרת וכדומיהם, נבנו ושופצו בעזרה ממשלתית, ועוד היד נטויה.

נגד "הייחוד הערבי"

המתונים והגורמים החיוביים במג- זר הערבי, אפילו בקרב הצעירים ההוססים, סבורים שכותרות העתונות הסנסציונית אינן משקפות את המצב, ותהליך ההשתלבות התיווב- גממצא בעיצומו. הם מאשימים כי הערבים ובעיותיהם באים לדעת הקהל, רק כאשר פורצת אש ומלחמה כל הלקה טובה. לדעתם הערבי היש- ראלי האופייני הוא זה שהשתלב במערכת הכללית, הכלכלית, של ה- מדינה. מחוללי המהומות הם מיעוט. כוכבו הזוהר של תופיק זיאד, ראש עיריית נצרת, טרם האיר את שמיהם. עובדה היא שבכינוסים של מנהיגים מכל הסקטורים של בני המיעוטים, נשארת רקי"ח במיעוט. כמה מהם אף הביעו בפניו התנגדותם להצעה של ראש הממשלה יצחק רבין בתחום הטיפול הנפרד במיעוטים, באמצעות ועדת השרים. נגד זה הם נאבקו מאז קום המדינה. נגד "תיווכם" של רשויות, מומחים ויועצים לענייני הערבים. אנו אזרחים שווי זכויות המבינים את שפת המדינה, תרתי משמע, ואיננו זקוקים "לוועדות מיו- חדות המנסחות החלטות שנשארות לרוב על הנייר"... הבעיה היא עמו- קה יותר וגוברת כחוק בכל המוסדות והרשויות הממשלתיות הציבוריות, שבהם לא משתלבים הערבים.

זכויות מלאות — מול חובות חלקיות

בסקטור הערבי ישנו התהליך ברור של ההתקדמות ברמת-המחיה, ברמת- ההשכלה, בעיקר בכפר, בהשתלבות על כמה ענפים כלכליים, המלווים בטשטוש החיצוני של ההבדלים בין יהודי וערבי ישראלי. גם בתחום הפוליטי, יש זכות בחירה לאשה. המיעוטים רשאים להתארגן כראות עיניהם במסגרות נפרדות או משול- בות עם רשימות יהודיות. בעלי זכויות מלאות, הם בעלי חובות ממל- כתיות חלקיות בלבד, כמו בגיוס ל- צה"ל. בתנאים החברתיים הקיימים, ניתן לנצל את הצעירים הערבים לשירות לאומי או צבאי, במסגרות שימנעו דיימוה בצפוניות מחד, ויקר- בו להם את הרגשת השילוב והשות- פות הכללית. מאידך גיסא. כתם המעמד השווה גם בשירות ממלכתי, יקנה להם גאווה ישראלית, שתחסום מסיתים לאומניים, תגביר את תחו- שת השותפות באורח דו-סטרי ויחו- דיך את הכהה הסיכה ההדדית. הגלוייה והכמוסה. מילוי החובות הללו יתן אפשרות "למיין" את ה- גורמים החיוביים ולעזור להם בתחו- מים אחרים, שבהם הם חשים קיפוח. גישה מציאותית לבני-המיעוטים, תוך עידודם של גורמים ומנהיגים חיוביים כמו אלה שהופיעו בכנס בשפרעם ושילובם של המשכילים בתפקידים הראויים להם, שיתרמו גם לשירות הציבור, יעמידו את הבעייה הערבית בקבוצה הנכון. אז, תוכל ממשלת ישראל וציבור הציבור כולו, להתפנות לבעיות קיום לא פחות חיוניות יהו- דיות. נוכיח גם לעצמנו, שעיסוקנו ושליחותנו הם קודם כל הייעוד ה- יהודי של מדינת-היהודים.

הערבים נשכרים מהשכנים היהודיים

לא פחות חמורה הגישה להתחשב בהתנגדות להפקעות של אדמות ה- גליל, לצרכי פיתוחו. כמו בקרב היהודים מבעלי הקרקעות, גם בסק- טור הערבי, אפשר לקבל פיצויים "אזרחיים", אבל לא לאומיים. במדי- נת ישראל מוחזקים רוב האדמות בבעלות לאומית-ציבורית. כך בסק- טור היהודי, ואין מניעה שכך יהיה בסקטור הערבי. זכות ההפקעה לצרכי ציבור ופיתוח, היא יסודית בניהול ממלכתי, מתקדם. רשאי האזרח להיו- אבק על זכותו, אבל אין לקבל טיעו- נים לאומיים-ערביים. כי מדינת יש- ראל נועדה מראשית ייסודה וייעודה להיות מדינת-היהודים, תוך התחש- בות בבני-המיעוטים. בחור שכאלה. ובסך הכל הם יצאו נשכרים מהשכ- נות ההכל-כלכלית הזו, הכרוכה גם "ברפורמה אגררית".

בתכנית הפיתוח הגלילית, מוצעים גם פתרונות במיגזר הערבי, כמו הר- חבת מקורות התעסוקה התעשייתיים; הקמת עיר ערביה חדשה ליד מכר, מזרחית לעכו; הגדלת השיכונים בשפרעם; תכניות בנייה לגובה ב- כפרים; ריכוז הבדווים בישובים שלהם והקמת עיירה דרוזית מודרנית לזוגות צעירים וחיילים משוחררים. בכל-בסום, כמו שהוצהרה דרכה של הציונות מראשיתה, כל זמן שהפיתוח וההתיישבות מתפתחים בדרכי שלום, ללא מאבקים מהוויים, אין נישול ערבי. ערבים ברחו או עזבו ממקומו- תיהם, רק בעקבות המלחמות שהם פתחו בהן — כך מלמדים תולדות הישוב בארץ-ישראל, בעיקר מאז מלחמת העצמאות בתש"ח.

מספרים מחכימים על המיעוטים

מאז, ידעו בני-המיעוטים רווחה חברתית וסוציאלית גדלה והולכת בכל התחומים: מספר התלמידים במוסדות החינוך הערביים גדל פי 13 מאז 1949, לעומת גידול פי שש במוסדות החינוך היהודים — אבל דווקא פה שורש הרע. בבתי-הספר מתרכזת הפעילות הלאומנית הקיצו- נית. מחנכים יהודים העברי מספרים לנו, כי על אף רמת השכלתו הגבוהה של הבוגר, כלהוב הוא בגדר אוני- ברסיטה או סמינר למורים, הוא אי- נגו יכול להתמודד עם הגורמים הקיצוניים, מול גלי ההסתה הפלש- תינאית. וגבורת המנהיגות המלהיבה את הערבים להציג את ייחודם, בב- דים את השתלבותם בחיי המדינה, גם כבגידה לאומית.

בני-המיעוטים בישראל, אינם מה- דרים המיבה אחת, ובמבוקן זה שגתה המדינה בדרך טיפולה הכוללני בערבים, בנוצרים ואפילו בדרוזים, המתלוננים על אפליות ומגלים כיום ביטויים של שמאלנות הרשנית.

כיום נהגים בחופש דתי, חברתי וכלכלי בלתי מוגבל. הדיבוק הצצום בשדה החינוך במיגזר הערבי. הוא המודד האמיתי לכך. כי איך אפשר להסביר את העובדה, שלעומת 14 תלמידים במערכת החינוך הצלחי-יהודי בשנת תש"ב, להוה בתשל"ה 14,043 תלמידים, רובם במוסדות ציבוריים (למעלה מ-11 אלף ו-587 בבתי מד-

ה"כפיר" יוצא לשווקים

מאת ברוך אדלר

שנה לאחר הפרסום הרשמי של ייצור מטוס קרב בישראל, "כפיר", הופתעו שוב אזרחי ישראל עם פרסום הידיעות ב- דבר המו"מ שישראל מנהלת בדבר מכירת מטוס זה לאוס- טריה. ידיעה זו, שפורסמה ב- עתונות האוסטרית, קיבלה ימים מספר לאחר מכן אישור רשמי ע"י ראש ממשלת אוס- טריה, ברונו קרייסקי, בעת ש- נפגש עם נשיא התאחדות ה- תעשיינים, אברהם שביס, ש- עמד בראש משלחת תעשיי- נים שביקרה בארץ זו.

ההפתעה בדבר המו"מ עם אוסט- ריה נבעה מכך שזו הפעם הראשונה שדובר על נכונותה של מדינה מער- בית לרכוש את המטוס, שהוא כולו על טהרת התיכנון, הפיתוח והייצור הישראליים. היתה זו גם הפעם ה- ראשונה שבה התקבל אישור ממקור רשמי בדבר מו"מ למכירת המטוס. קודם לכן נתפרסמו ידיעות בלתי רשמיות שונות בדבר מו"מ למכירת המטוס, אולם בכל המקרים דובר על מדינות לא אירופאיות. שמותיהן של המדינות שניהלו את המו"מ לא הת- פרסמו, פרט למקרה אחד, שבו הו- דיע שבועון התעופה "פלייט" על משלחת צבאית ישראלית שביקרה באחרונה בסינגפור למסע מכירות של המטוס. שבועון זה הזכיר גם כמועמדות לרכישת המטוס את מכ- סיקו וטייוואן. האחרונה, ידוע, רכ- שה כבר מטוסים מהתעשיה האווי- רית, "ערבה", ארצות אחרות שהן לקוחות פוטנציאליים של המטוס הן מדינות דרום אמריקה, פרו, וונצו- אלה. ידיעות ממקורות אחרים הז- כירו לקונים פוטנציאליים את אר- גנטינה ודרום אפריקה.

לרוב מו"מ שקט

מטבע הדברים שישראל אינה ששה לגלות את שמות הלקוחות שלה וודאי לא את שמות הלקוחות שאי- תן היא מנהלת מו"מ. כל פירסום כזה עלול להזמין לחצים על אותה מדינה מצד מדינות ערב לבל תתק- שר עם ישראל. לחצים קיימים גם בעיסקות ייצוא רגילות וודאי שהם יהיו כשמדובר בעיסקות רגישות של ייצוא נשק. יוצאת מהכלל היתה אוסטריה, שהודתה בגלוי על קיום המו"מ. הקאנצלר האוסטרי — אומר א. שביס — הסביר בשיחה עמו, שבה השתתף גם שגריר ישראל ב- וינה, כי נושא זה צריך לעמוד בוויכוח ציבורי מעל לשולחן. הוא הדגיש כי לא יכנע ללחצים פולי- טיים בענין זה ויחליט רק לפי מה שטוב לאוסטריה. הוא עצמו סבור שאין לאוסטריה בכלל צורך במטוסי קרב, אולם לגבי עצם הצורך הוא יסמוך על המומחים ואם אכן צריך מטוסים יבחרו בהם לפי הצורך — הדגיש.

חוגים הבקיאים בנושא סבורים שלא יצא דבר מהמו"מ עם אוסט- ריה, ולא משום שהמטוס אינו עונה לדרישות של ארץ זו או שהוא אינו טוב מספיק או שמחירו גבוה, אלא בסיבות פוליטיות. כשאר המדינות עונה המטוס לצרכים של אוסטריה ומדינות אחרות. כי אין להשיג כיום מטוס בעל ביצועים טובים כמו ה- מטוס הישראלי ובמחיר הזול שבו מציעים אותו. לישראל יש גם מו- ניטין בהיותה בעלת נסיון רב ביו- תר בקרבות אוויר. למעשה, אף יש לה הנסיון הרב ביותר בתחום זה וכמו לגבי כלי נשק אחרים כן לגבי מטוסים סומכים על הנסיון היש- ראלי. אולם, מדינות רבות נאלצות לכוון את מדיניותן לפי תכתיבים ערביים, או לפחות להתחשב בלחץ שלהן. לכן, יהיה משקל מכריע לצד הפוליטי באפשרות של ישראל לייצא את מיטב התוצרת של התעשיה ה- אווירית.

ייחודו של הכפיר

כניסתה של ישראל למועדון האק- סקלוסיבי של יצרניות מטוסי קרב צויינה לפני שנה בטקס הציגי. שבו הופגנו לראשונה הביצועים של ה- מטוס. המטוס, שפרטים כלליים עליו פורסמו בהזדמנויות קודמות שונות, הוצג בפני הציבור. הרחב הולוס הוסר מעל חלק מהפרטים עליו. רוב הפרטים נשארו עד היום חסויים. כיום ידוע שמהירותו היא 2.2 מאך ויכולתו בקרבות אוויר עולה על זו של ה"פנטום". הוא טוב יותר מ- מטוסים הדומים לו, המירז' הצרפתי ו"הוויגאן" השוודי. המטוס, בגירסה קודמת שלו, הוכיח את יכולתו בק- רבות אוויר במלחמת יום הכיפורים ולפי ידיעות שלא אושרו מעולם רשמית הופלו על ידו עשרות מטו- סים. החימוש של הכפיר, כפי ש- פורסם רשמית, כולל שני תותחים 30 מ"מ לקרבות אויר-אויר ולצליפות למטרות על הקרקע. בנוסף הוא מסו- גל לשאת תותחים בתליה חיצונית בקוטר של 20 מ"מ לתקיפת מטרות קרקע. הוא נושא פצצות במשקלים שונים, כולל פצצות חודרות שריון וביצורים ורקטות מסוגים שונים. כמו"כ הוא מסוגל לשאת טילי אויר- אויר "שפריר" הישראליים.

מחיר המטוס הוא 4.5 מליון דו- לר והוא זול, לדעת התעשיה ה- אווירית, ב-25 אחוז ממטוסים דומים לו. עתוני תעופה יודעים לספר כי ישראל תייצא 15 מטוסים לשנה ב- שנים הבאות. עד היום — מודה התעשיה האווירית לא נמכר עדיין אף מטוס, אולם היא בטוחה שהיא תוכל לייצא את המטוס. החלטה ממ- שלתית שנתקבלה בזמנו מרשה לה לייצא את המטוס.

היש תקווה ל...שכונת התקווה?

מאת חיים פיקרש

תמוהי המוות שתקפו ופגעו בראשית השבוע, את אנשי המשטרה והפיקוח העירוני, שביקשו להרוס מבנה בלתי חוקי שהוקם סמוך לשכונת התקווה בתל-אביב, גילו הפעם קיצוניות מדהימה בהשוואה להתפרעויות קודמות שידעה שכונה דרומית זו בעבר. מכאן, אומרים, חרדתם של פרנסי-הכרך ואנשי-החוק. הפעלתו של נשק חם, זריקת רימונים והשלכת "בקבוקי מולוטוב" על שוטרים, פקחים ו"סתם" אזרחים, הבליטה מציאות עגומה ומסוכנת.

ניצב דוד עופר, מפקד משטרת מחוז תל-אביב, הבהיר בצורה ש- אינה משתמעת לשתי פנים, כי ה- משטרה תעשה כל שביכולתה כדי לבער את קני הבריונות האלימות המתגלים בעיר הגדולה. המשטרה, צוין, הבליגה אל מול מאות המת- פרעים, ועל פי הוראה, לא אחזו השוטרים בנשק, ולא השתמשו בו גם לאחר הידיעות שנורו אל הכוח המשטרתי, שסרק את השטח בעי- צומה של ההתפרעות, ולאחר שנזרקו רימונים ובקבוקי תבערה ופגעו ב- שלושה שוטרים ושלושה אזרחים.

ראש עיריית תל אביב, מכיר ב- תופעה של השתלטות אלמנטים שלי- ליים על שטחי ציבור לצרכי ספס- רות. הוא מבטיח שלא יירתע מלהמ- שיך את מדיניותה של העירייה ב- הפעלת צווי ההריסה, נגד בעלי ה- מבנים הבלתי חוקיים ויקבע סדרי עדיפות לביצוע הצווים לגבי מבנים שהוקמו על קרקע ציבורית.

ששת אלפים תיקים

בתל-אביב הצטברו במשך השנים למעלה מ-6000 תיקים בהם נגזרים צווי הריסה למבנים בלתי חוקיים, שהוקמו, בחלקם הגדול, על שטחי ציבור. אולם ידם של אנשי הפיקוח העירוני "עהדהי" תושבים רבים, ו- במיוחד בשכונות ובפרברים, ליטול החוק לידיהם. על שטחי קרקע פ- נויים, מקימים אלה בבוקרו של יום צריף עלוב, יותר מאוחר בקירות אותו בגדר של בלוקים, וכך, בהסתר בונים את מבני הבטון. אנשי הפיקוח העירוני סיפרו לנו שאירעו מקרים בהם הוקמו מבני מגורים ובתי מלא- כה "תוך לילה אחד", בשיתוף חב- רים ובני משפחה. לאחר מכן כשי- נתגלתה העבירה החל התהליך ה- ממושך האיטי של הגשת צווי ה- ריסה, והעניין, לדברי אנשי הפיקוח, עלול להמשך שנים, ועד אז נקבעו עובדות בשטח. הפולשים אל אדמה לא להם, טוענים על בעלות, גם מבלי להוכיח בעלות זו במסמכים נדרשים. הם תובעים פיצויים, וב- היקף של מאות אלפי לירות. "על גופותינו ייהרסו המבנים" — הם מ- איימים.

בכחלקת הפיקוח העירוני מצבי- עים על מקרה שאירע לפני שבועיים בשכונת התקווה. שם עלתה משפחה ברובה ילדים על שטח בן חצי דונם השייך ליהודי קשיש בארצות ה- ברית. הלה נפטר והוריש את חלקת האדמה לנכדתו. זו באה ארצה עם בעלה, חוג הבעלים החדשים ביקשו, לראות מקרוב את חלקתם, כדי לבד- וק אפשרות של בניה פרטית. הדה- מתם היתה רבה כשהוברר להם ש- על חלקה הזו ניצב בניין בן שתי קומות. לסלק אותנו — השיבו ה- דיירים באיום, איך תוכלו? אפשר ל- דבר על פיצויים, העירו יותר מאוחר ונקבו בסכומים המתקרבים לשני מליון (!). עד היום, שנתיים לאחר אותה הגילוי מתנהל עדיין מו"מ עי- קש עם בעלי החלקה הפולשים, ו- כל מוצא לא נראה באופק.

יש אומרים, שההתפרעות בשכונת התקווה נבעה מחשש הגובר של מאות "פולשים קטנים וגדולים" אל חלקות לא להם. מפני צווי ההריסה. עד היום, גילה כר להם. ראש עיריית תל-אביב, מתוך 6000 צווי ההריסה ביצעה העירייה 111 בלבד. כל צו הריסה הוה בבחינת "קריעת ים סוף". בין המקרים הבולטים, גם נסי- יון ההריסה של המבנה הבלתי חוקי שהוקם "בלב שוק הכרמל" וביום ביצוע הצו התבצרו הבעלים על גג המבנה עם עשרות צעירים אחרים, ואיימו על השוטרים הפקחים. כאן, לא הגיעו אנשי החוק לעימות. ל- בסוף השכילו להבין ש"כדאי לסיים בשקט" ובעצמם, הרסו יותר מאוחר את המבנה...

מחפשים פשרה

אנשי העירייה יודעים לספר על מקרים רבים אחרים, שבעלי המבנים הבלתי חוקיים נכונים להגיע לידי פשרה עם העירייה, ולהרוס המבנים בתנאים מיוחדים. יש המזדרזים ל- הגיש מיד תכניה לבניה חוקית ב- תקווה שלאחר ה"חבהי שלום יינ- נו בחיוב ויש המכירים בעובדה לי- לא נהגו כחוק. עיריית תל-אביב דו- חה בין השאר טענות, כאילו ההרי- סות מבוצעות "רק בשכונות" וכמו לשם איזון. ביצעו לא מכבר, אנשי הפיקוח העירוני, צו הריסה נגד תע- שיין נודע, בצפון תל-אביב, והרסו מבנה בלתי חוקי על גג ביתו, ב- שכונת רמת אביב... אך עיקרה של הבעיה מתמקד בשכונות, ובין ה- שכונות נוטלת "שכונת התקווה" את הבכורה.

מסתבר שב"שכונת התקווה" וה- שכונות הסמוכות לה כמו שכונה עזרא, "שכונת הרגלגרים" מבוצעות בניות בלתי חוקיות. במשך כל חדשי השנה. "שכונת התקווה", כשלעצמה, בנויה ברובה הגדול על שטחי אדמה פרטיים. אלה נרכשו מבעלים הער- בים עוד לפני יובל שנים. והתוש- בים, שמשפחותיהם התרבו, מצאו ל- נכון להרחיב את המגורים על ידי תוספת בניה בלתי חוקית. "לא היה לנו ענין עם הבניות של ביהאר ופיהוה שכונתי", הסביר לנו תושב מקומי, והוסיף כי גם זמן לא היה להם, ל"התרוצץ במשרדי העירייה לבקש רשיון ואף לשלם בעד רשיון זה"...

הבניה הבלתי חוקית בשכונה כה מרובה עד כי נדמה שאין לך חצר מקומית, שלא נבנו עליה מבנים, תוספות של חדרים ובתי מלאכה וצ- ריפים, לאחר קבלת האישור הנדרש מוועדת בנין ערים. עיריית תל-אביב מודעת אל הבעיה ולא אחת היפנתה תשומת לבם של תושבי המקום ל- נושא זה, הפוגם כל כך לא רק בחזותה של השכונה, אלא גם ביחס התקין בין התושבים, שכן מקרים רבים של קובלנות על רקע של "פ- לישה" לשטחי השכנים, תוך כדי הבניה, נתקבלו במשטרה וזו חסרת אונים ונטולה כל אפשרות ממשית להיסולו של הנגע. "זה ענין של ה- עיריה" — אומרים אנשי המשטרה והעירייה מצידה, טוענת, ואולי ב- צדק, ששוב אין ביכולתה להשתלט על אנדרלמוסיה זו.

הצעה שנדחתה ונגנזה

היה זה שר הפנים הבנות, הד"ר משה שפירא ז"ל, שראה את מצוקתה של שכונת התקווה והעלה ב- שעתו הצעה, להעביר לרשותם של תושבי השכונה את האדמה החקל- אית של בית הספר החקלאי "מקוה ישראל", כדי להקים את "השכונה החדשה", תוך תכנון של כונהי ראוי ופיקוח כלא. אך היא נתקלה בהתנגדות לא רק מצד הנהלת בית הספר, שטענה, כי נטילת קר- קעות אלה יפגעו בעתידו של בית הספר. המכשיר חקלאים צעירים, כי אם גם מצד תושבי השכונה עצמה, שחששו פן רוצים "למכור" אותם ל- ליטול מהם את אדמתם היקרה.

לעירית תל-אביב אין בקיום כל- רזרבות קרקעיות, כך שגם כשמבק- שים להקים במקום את מבני הצי-

مكبر من الأصل

עיטורי

סופרים וספרים

שיר חדש

מאת הרב חיים דוד הלוי

מזמור, שירו לה' שיר חדש כי נפלאות עשה... הודיע ה' ישועתו לעיני הגוים גלה צדקתו. זכר חסדו ואמונתו לבית ישראל... הריעו לה'... זמרו לה'... הרים ירננו לפני ה' כי בא לשפט הארץ ישפט תבל בצדק ועמים במישרים (תהלים צ"ח).

מזמור זה נקרא בפי רבותינו במסכת עבודה־זרה (כ"ד): שיר יתום. ופירש רש"י שלא הוזכר שם אומרו. ובצדק הקשו עליו התוספות, שהלא כמה מזמורים יש כיוצא בו שלא הוזכר שם אומרם, והם פירשו משום שלא הוזכר על מה נאמר, כמו מזמור „לתודה", שמפורש שנעשה לאומרו על התודה. וכן מזמור שיר ל„יום השבת", והם עצמם הרגישו בדוחק פירושם, עיין דבריהם במקורם.

גם רבותינו חכמי האמת קראו למזמור זה שיר יתום (זהר שלח־לך קס"ז): ודבריהם לאמיתתם נשגבו מבינתנו.

אלא שמצאנו בדברי חכמי האמת טעם ונימוק לקריאת שיר זה בשם „שיר חדש", וכן נאמר בדבריהם טעם שלא נזכר שם דוד על מזמור זה. וזו לשונם (בזוה"ק פרשת חיי שרה קכ"ג): „כאן לא נזכר דוד כלל, אלא מזמור שרוח הקודש עתידה לשיר בזמן שיקים הקב"ה את ישראל מעפר. ואז שירו לה' שיר חדש, מפני ששיר כזה לא נאמר מיום בריאת העולם... בזמן שיעשה הקב"ה נקמות בעולם בשביל ישראל אז תיאמר שירה זאת..."

מעתה יתכן ששיר זה נקרא „יתום" כל זמן שלא הגיעה העת לשיר אותו, וכאשר יגיע עת דודים לגאולת־ישראל, ייגאל השיר מיתמותו ויקרא „שיר חדש", שלא הושר כמותו מאז בריאת העולם.

* * *

עוד נאמר בדברי חכמי האמת על מזמור זה: שירו לה' שיר חדש כי נפלאות עשה, שיר חדש נקרא ולכן בהקריבכם מנחה חדשה לה' בשבועותיכם, מנחה חדשה וכו' (זוה"ק אמור צ"ז:). כאן מוצאים קשר בין „שיר חדש", שכאמור הוא שירת גאולת ישראל העתידה, לבין „מנחה חדשה" של חג השבועות. לכאורה, אין נראה ביניהם שום קשר הגיוני, ופירש מרן החיד"א ב„ניצוצי אורות" (על דברי הזוהר שם): „ירצה שכאשר הקב"ה משנה סדרו של עולם ומחדש בו נסים, וכמו שאמר כי נפלאות עשה, אז שבוע הוא חדש ממש, להיות שהשפע המשפע הוא שפע חדש... וכך היה ביום מתן תורה וכו'".

לפי זה גילויים חדשים ומיוחדים בבחינת שינוי סדרו של עולם, נעשו ביום מתן־תורה, ואכן מבואר בזהר שם נפלאות יום מתן־תורה. וגם רבותינו חכמי הפשט הדגישו שינוי סדרי הטבע בשעת מתן תורה: צפור לא צווח, עוף לא פרח, שור לא געה וכו' אלא העולם שותק ומחריש (מדרש רבה יתרו כ"ט־ט'). ועיין עוד במס' שבת פ"ח). וכל זה הוא בודאי שינוי בטבע העולם, מה שהצדיק לקרוא את מנחת־הבכורים של חג השבועות „מנחה חדשה". כך יהא בגאולת ישראל העתידה, שיתחדשו בה נסים שיהיו בבחינת שינוי סדרו של עולם, ואז יצדקו לקרוא לאותה שירה „שיר־חדש".

* * *

ואכן, הנסים שנעשו לישראל מאז ימי „ראשית צמיחת גאולתנו" היו גדולים, וגולת הכותרת של כל נסי מלחמות הגאולה, הלא הוא שחרור ירושלים מכיבוש זרים והתחדש שלטון ישראל בה, אחרי כאלפיים שנות חורבן. בכך ניתן לראות חידוש בולט וראשית שירת „שיר חדש".

* * *

תופעה מעניינת ומאלפת יש למצוא גם ביום חלות כ"ח באייר, יום שחרור ירושלים.

כי הנה כבר קבעו רבותינו הקדמונים, שכל ימי חג הפסח הם סימנים לקביעת המועדים על סדר א"ת ב"ש כידוע (היינו האות הראשונה של הא"ב, לעומת האות האחרונה). ולכן, באותו יום בו השבוע שחל יום א של פסח, חל תשעה באב, ביום שחל ב של פסח, חל שבועות, ביום ג של פסח, חל ראש השנה, ביום ד של פסח, חל קריאת התורה (שמחת תורה). ביום ה של פסח, חל צום כיפור. ביום ו של פסח, חל פורים שעבר.

ואילו ליום ז' של פסח, לא נמצא לו גואל, עד שהוכרז על עצמאות מדינת ישראל, ואז בא גם יום של תיקונו. וביום שחל ז של פסח, חל יום עצמאות ישראל.

אף אני עוסק על דרך הרמז, ולפי כל המבואר, כי ביום שחל חג השבועות, חל תמיד יום כ"ח באייר יום שחרור ירושלים (לדוגמה השנה ביום שני בשבת, וכך בכל שנה ושנה).

ללמדך, שדברי רבותינו חכמי האמת על הקשר שבין יום חג השבועות שנאמר בו „מנחה חדשה" לימי גאולת ישראל שבהם ייאמר „שיר חדש", באים לידי ביטוי מוחשי וברור ביום שחרור ירושלים, ללמדך, שראוי הוא ומ זה להתחיל לשורר בו „שיר חדש".

ואידך פירושא הוא זיל גמור, על גדולתו של יום זה, שבו „העיר שחוברה לה יחדיו" שבה לידי שלטון ישראל. אין שום צורך להרחיב הדיבור על כך, זאת חש כל אדם מישראל בשעה שמקיים בעצמו מקרא שנאמר: „שמחתי באומרים לי בית ה' נלך".

* * *

ונבים במדרש רבותינו על פסוק שבמזמור „שיר חדש" זה: זכר חסדו ואמונתו לבית ישראל. זכר חסדו, זה אברהם שנאמר בו חסד לאברהם. ואמונתו, זה יעקב שנאמר בו תתן אמת ליעקב, לבית ישראל, מי שהיתה ביתו של יעקב, זו רחל, שעליה נאמר זכר חסדו, שנאמר בה ויזכור אלקים את רחל (ילקוט שמעוני תהלים שם).

וכבר נאמר בנביא שגאולת ישראל העתידה תבוא בזכות תפילתה ובכייתה של רחל, כאמור: כה אמר ה' קול ברמה נשמע... רחל מבכה על בניה. כה אמר ה' מנעי קולך מבכי ועיניך מדמעה כי יש שכר לפעולתך נאם ה'... ויש תקוה לאחריתך ושבו בנים לגבולם.

הכותל המערבי - מהותו ותכונתו

מאת מנחם בן־ישר

„כי אעבור בסך, אדדם עד בית אלקים, בקול רנה ותודה המון חוגג", פסוק זה ממזמור מ"ב בתהלים מתרונן בנו שלהי כל חודש אייר. מאז ימי תשכ"ז הגדולים. אמנם, „עד בית אלוקים", עד־ולא־בכלל; אך קול רינה ותודה של המון חוגג יש שם, החל מההתכנסות ראשונה של חוגגים בשבועות תשכ"ז, ועד עתה בכל חג ומועד.

כבר ההרגלנו אל מיכר הכותל רחב הידיים, זו שבתשכ"ז היתה חידוש לוותיקים שזכרו את סימטת־הכותל הצרה; חידוש מרנין של מרהבית שאליו יצא הכותל מן המיצר; וה־חידוש יש עמו גם צבם של נוס־טלגיה: לאינטימיות של סימטת ה־כותל; להתפעמות מול שגב הכותל, בהופיעו פתאום מבין סבך המבואות. אלה גנוזו ואינם. ובמקומם באה רח־בה גדולה, שטופת־אור, אך פתוחה לכדי; עד כי נדמה, שהכותל עצמו אינו משמש אלא כאחד מקירות־ההיקף לרחבה.

על כן לא ייפלא, שימים לא־רבים אחר השחרור הוקמו ועדות והוצעו הצעות לעיצוב אורבאני ואדריכלי של רחבת־הכותל. המפורסמות מבין התכניות, ועל־כן אולי המותקפת ב־יותר, היא משל האדריכל ספדי; לאחרונה מוצגה הכביתו הבאה של האדריכל הויפאי י. פרג.

לגבי מתכנני תוכניות אלה ואח־רים, כבר כתב לא־כזמן האדריכל הירושלמי דוד קסוטו: כל הבא ל־תכנן אובייקט, יקדים לשאול הנחיות מבעל־הבית: לשם מה ישמש הבניין מה יש להביע ולהבליט בעיצובו, ושאלות כיוצא בזה. כאן, בכותל, נתחלפו היוצרות והעגלה נרתמה לפני הסוס: האדריכלים המתכננים, הם הקובעים בהצעותיהם את תכלית הרחבה, שימושה ואופיה. אם אב־סורדי כדבר הזה בבנסי־הפרט, קיץ בנכס הלאומי הזה, כי הציבור לא ויתר על זכויותיו, ואין מי שרשאי לוותר בשמו. אמנם, אותה בעלות של הכלל, היא הגורמת לאנומליה: פשוט, אין גוף ציבורי שינהה ויקבע. יש עיריית ירושלים ויש ועדת־שרים בממשלה, יש משרד־הדתות ויש רב־נות ראשית ובעל־בית אין.

אולי את תקוות הרבים אביע, כש־אקווה שבינתיים, מרוב מהומה לא יעשה מאומה. שהרי מוטב שב־ואל־תעשה, מיטב המצב הארעי של עתה, שאינו מזיק לאיש, מתכנון ומביצוע שילו בלתי צירות וסופם יהיות בכיה לדורות.

מהותו של הכותל

כבר אמרו, לא נחלקה ירושלים לשבטים, כל אדם מישראל יש לו אפוא חלק ונחלה בה. ולא תהא זאת עזות־פנים יתירה, אם אבוא אף אני לשאול, עובר לכל תכנון פיזי: מה הכותל הזה לנו? ואקדים ואקבע לגביו שלוש נקודות.

תחילה ייאמר: הכותל המערבי אינו מקום קדוש כשלעצמו, ובכך שונה הוא מכל „מקום קדוש" שב־עולם. מקום כזה, ברי"ל תשובתו בו־עצמו: בקבר שצדיק קבור בו; במקום ש־אירע בו; במקדש ש־פולחן מתבצע או בוצע בו. לעומתם, הכותל אינו אלא כותל, כלומר, קיר חיצוני של „בנין שמאחוריו. ואכן, הכותל המערבי, מעיקרו ומיסודו לא בא אלא לתת ביטוי לגעגועים אל אשר מאחורי הכותל, לבית המקדש שהיה ויהיה.

יש הפוסלים משום כך את תכנית ספדי, שע"י העמקת מפלס הרחבה יבלט הכותל כמבנה סגולי בזכות עצמו; ועוד, שאותה העמקה תבטל כל קשר חזותי בין הרחבה, ובין הבניינים שעל הר־הבית שמאחורי ה־כותל. ודומני, שבבחינה זאת, סוגלה עד יותר תכנית פרג, הבא להעמיד ברחבת הכותל בניין בולט, היכל ל־תפילות ולאירועים; בדעתו או שלא כעדותו של המתכנן, יהיה בניין זה מרכז חדש, מעין „מקדש מעט", הל שהפיות והלבבות פונים אליו, במקום לפנות אל ההר העומד אחר כתלנו. ותוסיף באגב, שמבחינה תיפקודית אין כלל צורך בבניין כזה, כי ל־צרכים המיועדים לו משמשים האול־מות והחדרים שבמחילות, שנתגלו וסודרו עתה.

ייתכן שהש־טוף הפוליטי המוכתי יהא בעניין בבניין מרכזי ליד ה־כותל, שיסיח את הדעה מהר־הבית; אך לא באינטרס הלוף של שלטון חולף מדובר, אלא באתרי־נצח של עם־נצח. וכאן פסול כל תכנון שאינו בא להבליט את היות הכותל — כותל בלבד, כותל חיצוני להר קודש.

שנית ייאמר: מידה מסויימת של קדושה עצמית מיוחסה לכותל, על סמך דברי חז"ל „לא זזה שכינה מכותל מערבי". וחוששני, שכאן ח־לה טעות בהבנת המקורות. לא נאמר „כותל מערבי של הר הבית", וכזה הוא כותלנו, אלא מפורש נאמר „ב־כותל מערבי של בית המקדש". כך הלשון בבמ"ר י"א ג', וכך בשהש"ר ב' כ"ב. בשמ"ר מבואר הדבר: שם סתמית הלשון: לא זזה שכינה מ־כותל מערבי", אך אין זו אלא המשך ומסקנה מדברי ר' אליעזר הקודמים שם: שאע"פ שחרב ביהמ"ק, לא זזה השכינה מתוך ההיכל. מדובר אפוא בכותל המערבי של ההיכל. והגיון הדברים כך הוא: השכינה שרתה בחלק המערבי של ההיכל, בקודש־הקודשים. אחרי החורבן, כ־שנהרס פנים־הבית, גם אז לא זזה השכינה ממקומה. כלומר מהכותל החיצוני־מערבי של קודש־הקודשים, הוא כותלו המערבי של בית המקדש.

שאכן כותל זה, או שרידים ממנו, שרד וניכר עד דורות אחרי החורבן, מוכח ממעשה ר"י שראה שועל יוצא מבית קה"ק, כלומר מחורבות שנותרו ממנו (מכות כ"ד ע"ב); ומן מעשה באלישע בן אבויה (ירוש' חגיגה פ"ב ה"א). על אותם שרידים מן הכותל המערבי של ביהמ"ק, אמרו אפוא במדרשים, שלא זזה שכינה מ־שם; והלא אין כל סיבה הגיון לייחס אימרת־חז"ל זאת אל הכותל המערבי החיצוני של הר הבית. בכל מכלול הר־הקודש, שטח הר־הבית שמחוץ לעזרות הוא הפחות בקדו־שתו (כלים א' ה'), וכל העומד בהר־הבית, גם במערבו, פונה בעת תפי־לתו לכיוון מקום קודש־הקודשים. ש־עם עיקר הקדושה, גם בחורבנו (רמב"ם פ"ה הי"ג מהלכות תפילה).

ואמנם, כך צוותו דורות ראשונים: לבכות לפני הכותל על גלותנו ו־גלות השכינה מהר הקודש, כשל לבן סרות שהוסרה מבית אביו, ועתה עו־מד ובוכה על שערי החצר ועל כתליו. וכיוון שאין ייחוד לכותל המערבי החיצוני דווקא, הרי שבענו מימי ה־גאונים, שאז חגגו על הר־הזיתים, זכר למקדש. מאוחר יותר, רצו הד־רות אחרונים, ניצבו ובכו יהודים על שערי הר־הבית; הן מהר הזיתים הן משערי הר הבית, נשקף פנים הר־קודש. „הכותל המערבי" הנוכחי מוזכר כמקום תפילה רק זה כחמש־מאות שנה: מסתבר, שנבחר מסיבות מכניות, משהתיישבו יהודים ברובע היהודי הנוכחי, ונכו להתפלל ליד כתלי הר הבית, במקום פנוי הקרוב לשמונתם. עכ"פ, אין רציפות היסטו־רית בין המדרש „לא זזה שכינה מכותל מערבי", ובין השימוש ב„כותל המערבי" עתה; שהלא, כא־מור, כלל־הנראה לא באותו כותל מערבי מדובר.

הדבר ש־לישי: הכותל המערבי של עתה, כותלו של איזה מתחם הוא? הנה, בחלק הדרומי מכותל־מזרח של הר הבית, במרחק גב מטר מ־קצה דרום, ניכר לעין־כול „התפר" בבנינה: „תפר", שצפונו ודרומו שו־נים זה מזה בצורת הבנייה והסיתות ובגובה הנדבכים, כעין שתי חומות שנדבקו זו לזו. כבר קבעו ארכיא־לוגים, שצפונה מהתפר הבניה היא שיבת־ציון פרסית, כלומר, מראשית בית שני; הבניה בקצה הדרומי היא צעירה יותר, כנראה הרודיאנית. היא מורה על התוספת שהוסיף הורדוס במרחב הר הבית, כעדות יוסף בן מתתיה. חומת ההיקף ההרודיאנית נמשכת גם בדרום, ב„כותל דרומי", ובשם במערב, כ„כותל מערבי". תוך איחוד כל הבניה. נראה אפוא, שכמו בדרום, כך גם במערב, הכבך והקיף כותל הרודיאני זה את תוספת ה־חולין, שהוסיף הורדוס על ת"ק ה־אמות המרובעות של הר הבית ה־מקודש.

הגיון משולב

ויש הגיון להנחה זאת, מכמה בחי־נות: הגיון הנדסי, כי הכותל המע־רבי, לכל הדעות כותל הרודיאני הוא. כשבנאו, לא הרס תהיה את הכותל הקודם שהיה שם מימי זרו־בבל, כי אז היה מידרדר ומתמוטט כל מילוי העפר ליישור הר הבית, שאחורי הכותל. מהנדסי הורדוס הש־אירו אפוא את כותל־זרובבל במקומו, ובנו חיצה לו, מערבה, כותל חדש ומפואר, ואת הרווח בין שתי הכות־לים מילאו עפר, להרחבת שפה הר הבית.

הגיון אדריכלי בדבר, כי מכתבי יוספוס ידענו, שלאורך כתלי דרום, צפון ומערב בנה הורדוס סטווים מפוארים; וכשם שמוכח שסטווי צפון ודרום עמדו בתוספת החולין של הורדוס, כך כשהבר גם לסטיו ה־מערבי. והדעת כך נותנת, כי הור־דוס נזהר שלא לשנות מן המקובל בשטח המקודש. את סטוויו בנה אפוא בתוספת־החולין שהוסיף.

וגם הגיון מתמטי להנחה: רוחב הר־הבית במרכזו, הוא כשלוש־מאות מטר. אם כל הרוחב הזה יוזהה עם ת"ק האמות המקודשות, תתקבל אמה שלושים ס"מ, והיא מידה גדולה מדי לרוב הדעות; גם השערים ה־עתיקים, הניכרים עדיין בכתלי ההר, בנויים על אמה קטנה כבכך, חלק קטן מהרוחב הנוכחי אינו שייך אפוא להר הבית הקודש, והוא תוספת־הורדוס. התוספת המאוחרת אינה יכולה להימצא במזרח, כי לאורך כותל־המזרח היה ניצב אולם עתיק שכינוהו „אולם שלמה", ר מרוב עתיקותו יוחסהו לבית ראשון; כך מעידים יוספוס וכן „מעשה ה־שליחים". תוספת החולין היא אפוא בעבר ההר, מאחורי הכותל ה־מערבי.

ואמנם, ארכיאולוגים המודעים ל־כל הממצאים האלה, מסמנים את תוספת החולין בהר הבית, משל הורדוס, צפונה, דרומה, ורצועה צרה גם מערבה בסמת הר הבית המקו־דש; וכך לבשל קהילין עיון בספרו (האנגלי) „ארכיאולוגיה בארץ ה־קודש", עמ' 299.

מסקנה בשיטית זאת, שהמצויד לפני הכותל המערבי עומד למעשה לפני קיר־הבך של תוספת־חולין להר הבית המקודש, אין בה כמובן כדי להמעיט מהסימה הרגשי. אדם מ־ישראל רוצה לקרב אל הקודש, וכאן הכוונה, שבלב קובעת ולא המימצא הארכיאולוגי; הלכות המיוחדות ל־הר הקודש, מכל"א נוהגות רק על ההר, ולא למרגלותיו.

אולם, האפשרות הזאת שזה כותל־חולין של היקף הורדוס — אני אומר אפשרות, כי איני רואה אבה כ־בוהקת. אך באפשרות הכול חיי־בים „להתחשב בה — הלא תשפיע על גישתנו לתכנון הרחבה: לא רוח בה לפני אוביקט מקודש כשלעצמו, אלא המביעה את השאיפה אל, ה־שאיפה לקראת: הכותל כמבוא אל הר הבית, שאליו נעלה במהרה, כלו־מר: בימינו.

על כן, אם לכותל יש עתה מראה ואופי של ארעי, כך יאה וכך נאה לו. תכנון מפואר של רחבת הכותל, יהא בו משהו כשים כפה תבאה „להתחרות" בבית המקדש: וזה אסור בין שמקומה בהר־ציון, ובין אם מקומה בגיא הסיכוזיון שבירושלים. ברחבת־הכותל המוכחית יש לעשות סידורים ושיפורים לנוחיות הציבור המתאסף שם. יש לאפשר לארכיאו־לוגים לחפור שם, תוך התאמה עם סדרי־התפילה; שהרי אין כל קדו־שה, למשל, בשפר של סחף ושל־חורבות שנתגבב שם במשך מאות שנות חורבן, וראוי לנו להכיר את שרידי גוי ירושלים מימי תפארתה. ואת עינינו נושא אל הר בית ה', הרם והנישא בקדושתו.

„יביע אומר" חלק ו'

מאת הרב מ. יוחנן

...שתי דרכים להפסיקה הלכ־תית. האחת, עיון במקורות הש"ס הראשונים, עם השו"ע ונושאי כליו, ותוך כדי פילפול בסברה ובראיה, כדי לדמות מילתא למילתא, מגיעים לכדי פסק הלכתי בעניין מעש. ה־שנית, היא הפזיקה על דלתותיהם של ספרי הפוסקים, ספרי ההלכה והשו"ת, ובצירוף הפלפול בסברה, מסתייע הפוסק משיטת רוב הפוס־קים, שהם לא רק רוב מניין, אלא גם רוב בניין של הפוסקים מדורי דורות, וכך פוסק הוא הלכה למעשה.

רבות כתב ושוחח על־כך הראשון לציון, הרב הראשי לישראל, מרן הגר"ע יוסף, והוכיח כי יש לאמץ את הדרך השניה של הפסיקה ההלכ־תית. בהקדמתו לספר „ילקוט יוסף", הקדיש לכך מספר עמודים המבהי־רים, כי זו הדרך שיש להבחר בה, וכמובן, אם באה לכך המלצה, בוד־אי כך נהג גם המחבר. כך נהג בכל ספריו שיצאו עד כה. וכך גם עשה בספרו החדש שיצא לאור בימים אלה, „יביע אומר" חלק שישי. ספר שא־לות ותשובות בהלכה, בנושאים אק־טואליים, להלכה ולמעשה.

בספר שלפנינו מאה ושש תשובות, המשתרעות על גבי 380 עמוד. יש כאן שאלות מעשיות המתעוררות יום יום ושבת בשבתו, ויש כאן אף נוש־אים שנכתבו לשם „פילפולא דאו־רייתא". בסימן ה' מביא הגאון ה־ראשון לציון חליפת מכתבים עם מורו הרב הגרי"ע עטיה זצ"ל, שב־הם ישנו פלפול ארוך ומענין בנו־שא „אמתלא באשת איש". כאן ה־פלפול הוא לשם „חדי קודשא בריך הוא בפלפולא דאורייתא". כמאלף לק־רוא את התארים שלהם מכתיר את המחבר, רבו המובהק. אז כיהן ה־מחבר כראב"ד במצרים, והוא עדיין עלם צעיר כבן כ"ח שנה. הגרי"ע עטייה כותב לו: „לכבוד ידיד נפשי ואהובי, אור עיני, הרה"ג המופלג, וכבוד ה' מלא, סיני ועוקר הרים, המאיר לארץ ולדרים, פרח קודש הלולים, רחימו דנפשין ובסימו דרד־קין, כבוד מורינו הרב לבי עובדיה יוסף הי"ו..."

עלעול נוסף בין דפי ספרו החדש של הגר"ע יוסף, מפנה את תשומת הלב למשא ומתן הלכתי, בעניין העדפת היבום על־פני החליצה, מ־נקודת ראות הלכתית — גם בזמן הזה. כאן עורך המחבר ויכוח הלכתי עם קודמו בתפקיד הרבנות ורבו, הראשל"צ הגרב"צ עוזיאל זצ"ל. הוא מסיק, שלא כדברי הרב עוזיאל, ומוכיח בתשובה ארוכה, שכן כתבו רבים מגדולי התורה בדורות שלנו. תשובה בעניין אחר, עוסק המחבר בדין „נישואין אזרחיים" מה מקומם בהלכה. דפים רבים הקדיש למחק־ריו בנושאי „עגונות מלחמת יום ה־כיפורים", בהם ישב כאב"ד יחד עם הרב הראשי לצה"ל וסגנו. להלן הוא דן גם ביחס הלכה למסיבת „בת־מצוה" לבנות, ומאריך בחיובי ה־תפילה שעל הנשים, משא ומתן הל־כתי מייגע, מקדיש המחבר לנוסחי־אות התפילה ולמבטאים של הספר־דים והאשכנזים. הוא מגיע למסקנה, שיש לומר בזה „אל תטוש תורת אביך".

וכך בנושאים מעניינים מאד, דן המחבר, ושובה את לב המעיין, ה־רואה כי הרבה עמל ויגע והשקעה בכתיבתו, עריכתו, וסידורו של ה־ספר שלפנינו. המעניין, שאף בדיני נזיקין וממונות, מאריך המחבר, כיד ה' הטובה עליו, משל והיה אברך צעיר בישיבה ליטאית. אמנם כוונ־תו לפסוק הלכה, בנושאים השייכים לחושן משפט. אך „אגב אורחא" הוא מפלפל בנושאים קשים אלו, ומראה בהם את כוחו. וכך עשה בכל שש ספריו, שהקדיש תשובות מיוחדות בסוף הספר, בנושאים כגון אלו, מחלק החושן משפט, בדיני נזקים, הלואה וגזילות.

מאלפת ומעניינת היא הקדמתו של הראשל"צ לספרו החדש. וכך הוא כותב: „...והנה לאחר שנתנו עיניהם בי גדולי התורה בארה"ק, ושמו על שכמי משרת הראשון לציון וראש הרבנים לישראל, רבו טירחותי בעס־קי צבור, ומוקף אני בחבילי טרדין, ועול הציבור סבבוני כתרוני... ואני כותב בין גברא לגברא, ובין שיעור לשיעור, ובין נסיעה מעיר לעיר, בארצינו הקד' ובתפוצות הגולה"...

והוא מציין: „קראתי לחיבור זה יביע אומר, לרמוז את שמי, כי ר"ת (למפרע) יביע: עובדיה יוסף ב"ר יעקב. גם אומר גמטריי עובדיה יו־סף. וכמ"ש בס' הרוקח שצריך המח־בר לרמוז שמו בשם חיבורו".

אכן, ספר חשוב נוסף לספרות התורנית־ההלכתית המפוארת. ויש לברך בשמחה, על העושר שהעשיר המחבר את ספרות ההלכה. בודאי רבים ישמחו בו בספר, והוא, המחבר ישמח בהם.

ולמרן הרב הראשי לישראל, בר־כת יישר כח, ואיישר חיליה לאו־רייתא! כה לחי!

היום פה

(ל„יום ירושלים")

מאת אלעזר שביט

הַיּוֹם פֹּה שָׂשׂ אָנֹכִי עַל עַצְמִי
וְגוּף כְּלֵי הָדוּר בִּלְבוּשׁ וּבְגְלוּפִין שֶׁל חַג
כִּמְבַשֵּׂר הִזְדַּהוּת מֻחְלֶטֶת שֶׁל פֶּתֶק הַגּוֹרָל
עִם פְּרָטֵי גּוֹרְמֵי הַזְּכִיָּה וְשֵׁם זוֹכֶה רִשְׁמִי

הַיּוֹם בִּמְפֹרָשׁ וּבְמִכְלָל
לְמָחָר וְלִטְנָחֵי־עַד
כָּל שֵׁם לִי לֹא יְצַמֵּד.

הַיּוֹם הָרִיעַ וְעָנָה בִּי
כָּל שֶׁבָּא לִי בִּמְלוֹאוֹ בְּמִצְפֶּה וּבְנֶעֱרָג
כָּל שֶׁלְּפֶתַע הִשְׁתַּנָּה בִּי
מְמֻקְפָּק וּמְמֻסְיָג
כַּלְמַרְגָּל וְלִמְקֻבָּל.

כִּי עֵת לַעֲשׂוֹת לְגִלּוּי סוֹד
שֶׁעַד פֹּה רַק נָחַשׁ.
כִּי אֵיךְ לְקַוּוֹת יוֹתֵר מִכְּמַן מֵידָע
לְפִתְרוֹן הַחִידָה.

הַיּוֹם נִגּוּן תְּפִלַּת בִּקְרֵי גַּבְשׁ
הַיּוֹם שִׁירֵי קוֹל שֶׁל כָּרוֹז לָבֵשׁ.

לפרשת השבוע
במדבר

וידבר ה' אל משה
סיני באהל מועד (א', א)
אמרו חז"ל (במדר
משל למלך שנכנס למדי
ראו אותו בני המדינה
מלפניו; נכנס לשניה
נכנס לעיר הריבה וקדמו
אמר המלך: זו העיר טו
מכל המדינות, כאן אני
כך כשבא הקב"ה לים, בר
מנוס שנאמר: הים ראה
וכן ההרים רקדו כאי
במדבר הריבה, קדם
לא אותו, שנאמר: (יש
ישוש מדבר וציה... יר
סלע. אמר: זו העיר
מכל המדינות, בה אנ
שית לדור בתוכה.
הוא כי המלך שבא
והנה בני המדינה אנשים
ומכירים בגדולתו של המ
כן ברחו מלפניו, כי
אותם מאימת מורא
עד שבא לעיר הריבה
ראו גדולת המלך מ
בראותם — קבלו אותו
ושמחה. כך, כשרצה ה
את התורה, אזי „מלא
ידודון", שלא הוו יכו
במוראו ואימת גדול
שמים שמים לה', ש
בעליל הדר כבודו. ל
על הר סיני תתן
לאיש ישראל, בקדוש
שגם ישראל רעדה או
מור: „ויחרד כל הע
מחנה" (שמות י"ט)
לרוב ריחוקם משמ
לו לעמוד בזה וקבלו
רה. ומשום כך נתן ה
רה במדבר, כדי לה
אי־אפשר לגלות מק
מי־אם במדבר הריבה
באנשי־ארץ, שוכני ב
שאינם מכירים בהדר
הם יכולו לעמוד ל
רתו.
(באר מ

במדרש רבה: „ב
רים נתנה התורה: ב
במדבר. באש — וה
כולו... במים — גם
מים (שופטים ה'); ו
„במדבר סיני". מה
בתגם, אף התורה
באותו דברים: דע כי
רא בעל כחות. ה
גאוה, ענוה, רחמים
אהבה ושנאה, וכרומ
צריך לדעת מתי וא
מש בה. לפעמים יש
אכזר, או לשנוא, וכן
והדברים עתיקים.
תשוקה התאוה וכ
קות ההסתפקות; הת
בה להיות לתורה ו
התאפקות — מהא
והתענוגות העולם הזה
התשוקה נמשל לאש
התאוה בוערת כאש
וכח ההסתפקות וההת
של למים, כי מים
התאוה כמו שמכבים
המדרגה הגדולה ב
כאשר האדם אינו צ
ולהתגבר על התאות
ביטל כל כחות הה
שמונה פרקים להרמב
שלמה (משלי י"ט):
האריך אפו, ותפארתו
פשע". כלומר: הן א
לו של האדם הנבון
לא להתנקם בפוגעיו
„תפארתו עבור על
שיעבור בכלל על פש
פעל לגמרי ממנו;
„בשלושה דברים נתנ
— בשלש מדות א
נקנית: „באש" —
ושתוקק לדבר־מצוה
— להתאפק ולכבות א
הרעות; „במדבר"
עצמו במדבר, שהוא
התורה ניתנת לו במו
מר; וממדבר מתנה (
והואיל והבחים אלה
הם הברחיים בזהר
ניתנו לעולם חנם,
כאי־אפשר בלעדו,
כאויר לנשמה, מים
ותר הדברים ההכרח
מורה נבוכים פ"ג,
הלבבות, שער הבוח
(עפ"י שפ

*

ואתה הפקד את ה
ג')

במסורה; הפקד
הפקד עליו רשע (ת
ובואר עפ"י חז"ל שב
היצר מתגבר יומו
מתגרו יצרו גדול
הרמז: „הפקד את
נבחרו לשרת לפני ה
כך היצר מתגרה ב
והיינו: „הפקד עלו
כנאמר: „צופה רשע
בו (תהלים ל"ז) ד
היצר, צופה לצדיק
שלא הקב"ה עוזרו
בידו.
(ג

*

דגל מחנה אפרים
ימה (ב', ו"ח)
בגולם נאמר להם
לצבאותם"; „הזמנה
שהקדים את צאן הג
אותם, ובאן הקרים
מקום? כי הרגלים
מקומם, להשרות ש
שכינה, ברים במערב
שכינה שורה תמיד,
המקום את יושביו
אמר כאן „להפר:
ימה" — שזכו צבא
ימה.
(תב
ל"

*

ויתן משה את כס
לאהרן ולבניו על־
כאשר צוה ה' את
(נ"א)

אמר שאמר הכתו
ה", למה הוקף
ה' את משה" כי
זה של נתינה הכס
בנים, הטבה להם,
לאמר כי הזה לגשת
נתה־רוזה מזה —
הכתוב בהרגשת מו
של צוה ה' את משה
להם רק משום שבר
ולא משום טעם אח
רובת של מגיה אישי
(א

לקט: שלב

„ירושלים השלימה"

מאת טוביה פרשל

ירושלים השלימה! מאז שחוברה העיר והיתה שוב לאחת במלחמת ששת הימים, נוהגים בני ירושלים, שלמי־אמונה בנצח־ישראל, לציין כך את עיר מושבם בשולי כתביהם.

„ירושלים השלמה" לכאורה צירוף מלים חדש, יליד נסיבות הזמן. אך לא כן הדבר. גדול ורחב ים ספרו־תנו, ואף צירוף־מלים זה נמצא בו כבר.

לפני ארבע מאות שנה, בשנת של"ו, הופיע בקושטא ספר קטן ב־שם „איומה כנדגלות" לר' יצחק עקרישה, משורר, חכם וידיד דון יוסף הנשיא. ענין הספר שירה המבאות ריב של אותיות האלף־בית, כל האותיות מדברות בשבח עצמן ובגנאי חברותיהן. החרוזים עמוסים רמזים לדברים שבתלמוד, במדרש ובתורת הסוד, והמחבר מצ־רף לשירה פירוש ובו ביאור הרמ־זים.

והרי שורה אחת מתוך דבריה חרוזיה של האות יו"ד בשבח עצמה: „סגולתי לחבר א"ל ואמת ועיר קדש ירושלים השלמה."

ובפירושו כותב המחבר: „הכוונה שבמעלת היו"ד לחבר הא־ל הקדוש והאמת הגבורה ועיר הקדש כאשר כתבתי בספר הענק על „והייתם לי סגולה", ידיד כשמו הגדול, ידיד ישראל, ידיד משכן ירושלם, הרי שלוש נקודות, והוו „והייתם לי סגולה".

„ספר הענק" אשר המחבר מזכיר כאן, נזכר עוד כמה פעמים בספר „איומה כנדגלות", הוא לא נדפס ונראה אבד.

המחבר, כנראה, בחר לכתוב „ירו־שלים השלמה" במקום ירושלים לבד בשל החריזה, אך מה הפירוש כאן של ירושלם השלמה? האם התכוון המשורר לירושלים השוכנת בשלום, או לירושלים שהיא שלמה — תמ־מה, ומום אין בה, או לירושלים ש־היא שלמה — בנויה, או... או...

לענייננו אין הבדל בדבר. כל המובנים האלה של המלה „שלמה" משורש אחד הם צומחים, וצירוף־המלים של ר' יצחק עקרישה זה של ימינו אנו הם.

„לא נראה לי לקרוא החרוזים כך: סגולתי לחבר א־ל ואמת, ועיר קו־דש ירושלם — השלמה, למ"ד ומ"ם קמוצות.

המעיין לעניין באותו עניין, ב־מאמרים ב„הדואר" ציינתי כי כבר לפני ארבעים שנה השתמש אורי צבי גרינברג ב„ירושלים דדהבא", הוא השם הארמי של העדי „עיר של זהב", הנזכר בתלמוד, לשם תואר כבוד לכינוי־חיבה לעיר הקודש. גם הערתי שבספרותנו של רבנים ספר־דים מוצאים אנו שימוש זה החל באמצע המאה השמונה־עשרה. ל־אחרונה מצאתי שימוש זה אצל מחבר אשכנזי שבתחילת המאה הי"ח, והוא הרב דוד אופנהיים. במכתב תשובה ששלח בעניין רב"ה לעדת האשכנזים בירושלים ששלחה לו כתב רבנות ו־הוא קורא לעיר הקודש „ירושלם ד־דהבא"[1].

כינוי־יקר זה לעיר נמצא גם גם ב־כתב־רבנות השני ששלחו בשנת תס"ה אנשי ירושלים לרבי דוד או־פנהיים[2]. (אפשר גם שהכינוי בא כבר בכתב הרבנות הראשון — אך זה לא נשמר).

[1]) המכתב נתפרסם באחרונה על־ידי הרב יצחק דוב פעלד בההדרתו של שו"ת „נשאל דוד" לרבי דוד או־פנהיים (חלק אהע"ז וחו"מ, ירושלים תשל"ה). כוונתו של רבי דוד אופנהיים ב„ירושלם דדהבא", כפי ה־נראה מתוך המשך המכתב — לירושלים של זהב, של תורה, עפ"י המדרש לפס' „אשר שם הזהב" (ב־ראשית ב' י"א) — אלו דברי תורה שהן נחמדים מזהב ומפז (לפי תהי־לים י"ט, י"א) — „וזהב הארץ ההיא טוב" (בראשית ב', י"ב), מלמד שאין תורה כתורת ארץ ישראל (ב"ר פ"ז, ד'). ועיין שם בהערותיו המאלפות של הרב פעלד.

[2]) נדפס אף ג בספר הנ"ל.

שיחה עם יהודה בן־פורת, מנהל „יד בן צבי"

ירושלים - חוקרים סביב לה

מאת נעמי גוטקינד

ירושלים — חוקרים סביב לה. ומי שהתפעל מתה־ליך השיחזור הנמרץ הנעשה בה בשנים האחרונות באבן (בעיקר בעיר העתיקה) חייב להתפעל שבעתיים מתהליך שיחזור אינטנסיבי לא פחות המתרחש בה על גבי הנייר — ובלב שוחריה...

עשרות מחקרים בכל התחומים הנוגעים לתול־דותיה הארוכים של העיר נמצאים עתה בשלבי עשיה או גמר. מאות אנשי מדע בירושלים ומחוצה לה, כגל"ב צעיין מחודש בגילוי מסתרי עברה — הן מתחת לפני הקרקע, בחפירות ארכיאולוגיות, והן מעל לפני הקרקע „בחפירות" הידע ההיסטורי, הכלכלי, החברתי והרוחני של בקום יישוב זה שנפשו הן עבנו, וגופו, היתה קשורה בו משחר התהוותו.

בחקירת עברה של ירושלים כגלים ההולכים צפה עניין גובר אלפי ישראלים (בתוכם בני נוער). אלה האלפים הרוכשים במהירות כל מהדורה חדשה של מחקרים פופולאריים המתפרסמים על ירושלים, קוראים בלהיטות על מימצאי החפירות סביבות הר הבית והכותל, באים לכנסים מדעיים המוקדשים להכרת העיר, משתתפים בסיורים הנערכים בה בצל לחומות ובחוץ לחומות ומעל לכל, אלה — עולים ברבבות אליה, מדי יום כ"ח באייר, הוא יום ירושלים.

המרכז המבקר את כל הפעילויות הללו בארבע השנים האחרונות הוא „יד־בן־צבי", המוסד היחיד בא"י ובעולם שיש לו נושא אחד ויחיד בלבד — ירושלים. יתר על כן, יד בן צבי הוקם ע"י הכנסת והיכנן על פי החוק, להקדיש את עצמו לנושא היחיד — חקר ירושלים בעבר ובהווה. בשיחתנו השבוע עם יהודה בן פורת, מנהל יד בן צבי, פרש בפנינו האיש יריעה פעילות במחקר ובהפצת ידע ירושלים בקרב הציבור ונועד שדי בה לפרנס מוספות רבים אחרים.

מחקרים מקיפים

מה מחדשים במחקר ירושלים בשנים האחרונות?

בן־פורת: נתחיל אולי בכמה פירסומים שכבר יצאו לאור בחודשים האחרונים. ראשון לכולם — לקסיקון ירושלים, מפעל היחיד של יעקב שכטר, שהקדיש קרוב לעשורים משנות חייו כדי לאסוף את עשות הנושאים והחיבורים של כל המאמרים והרשימות שפורסמו אי־פעם על ירושלים. שכטר בדק שש מאות כתבי עת עבריים ושלוש מאות לועזיים והבין יעצמו שלוש מאות כרטסת, אותן הקדיש ליד־בן־צבי. החלטנו להדפיס השנה שני סעיפים מתוך מאתים ושבעים הנושאים שהבין: א) מקום מקדשנו. ב) הספק המים (לציר). מוכה בכל לעבודת חייו של שכטר — הסכמנו שהוא עצמו יבחר בנושאים ויהיה אחראי לפרסום הראשון. אבל צבטיו כבר יושב צוות של סטודנטים ומעבד את החומר, מפתחו ומכינו לדפוס, שכן בכוונתנו להוציא בעתיד עשרה כרכים של לקסיקון זה.

מפעל יחיד ברשים אחר הוא זה של „התקרות שושנה הלוי, שנרגמם גם הוא לפני כחודשים. הגב' הלוי עוסקת בספרים הראשונים שיצאו לאור בירו־שלים. במחקרה הראשון שהודפסנו עוסק בשנים 1841—1890. מדהים שירושלים של המאה ה־19, שהיתה מבחינה כפוטות עיירה של כמה אלפי יהודים, הקימה בתי דפוס והדפיסה ספרים לעשרות. ביקשנו את שושנה הלוי להמשיך במפעל שיזה ולאסוף את שמות כל הספרים שנדפסו בירושלים מ־1890 עד 1924, תקופה זמן שהיא שדה בור ממש ואין לנו עליה ידיעות מוסמכות. מ־1924 ואילך — הוקמה כבר „קריית ספר" ע"י האוניברסיטה העברית ובה בעקב מדריך אחרי הפירסומים. מכרחים לציין שהגב' הלוי ערכה עבודה בלשות ממש, נסעה וסירה בכל העולם, כדי לאתר את אלף הספרים החבורות הנדפים הבודדים שהודפסו בירושלים.

המחקר השלישי בכיוון דומה שנעשה ע"י יד־בן־צבי עוסק בעתונות הירושלמית. עיר — קטנה כירושלים מבליהה להוציא ריכוא קוראים לעתונים מלה: „הלבנון", „המגיד", „החבצלת", תופעה אופיינית כנראה, לשם הספר. המבקר בספריה הלאומית ימצא שם היום את הצגות שלנו, בראשותה של הביבליוגרפית ד"ר חנה אפשטיין, העוסק בביפהות העתונאית. פרסמנו כבר לא בזמן את הכרך הראשון של מפעל זה — אינדקס „הלבנון".

כיצד יש להבין את העובדה שבר מיום לא נעשו עבודות אלה, שהן כמו גם ראשוניות ואלמנטאריות, ע"י חוקרי א"י?

בן־פורת: א"י שימשה בעבר נושא התעניינות מרכזי לארכיאולוגיה. אבל הארכיאולוגים הגיעו בה בתקופה שנגעו עד לקיסרית הביזנטית בלבד. מכיוון ועד למאה העשרים, הוזנחו תולדות א"י וצריך היה לבוא אדם כבן־צבי המנוח, כדי לעורר את המודעות להיסטוריה של הארץ גם בתקופת הביניים. אנחנו עוסקים היום בעצם כמעט בגילוי חלל ריק. מי יודע, מי חקר את אשר התרחש בא"י במאה ה־11 או ה־15, בימי הביניים או בזמן הרנבאים? אני שמח שביכולתי לומר עכשיו, כי הצלחנו להדליק היסטוריונים וסטודנטים צעירים לנושא של א"י ובי סוף סוף ניגשים עכשיו ברצינות לחקר תולדות ארצנו ותולדות ירושלים.

היישוב הישן בתחומי דת וחברה

אילו מחקרים נמצאים עתה בשלבי ביצוע?

בן־פורת: אסתפק בסיפורם של הפרוייקטים העומדים בפני גמר או בשלבים האחרונים ממש. ובכן, ד"ר מנחם פרידמן, חוקר שקיבל מילגה ביד בן־צבי מקדיש עצמו לנושא: היישוב הישן בירושלים בתחומי דת וחברה. ד"ר יורם צפריר חוקר את תולדות ירושלים בתקופה הביזנטית. פרופ' יהושע בן־אריה עוסק בהכרת ירושלים של המאה ה־19. את ד"ר אמנון כהן, מרצה במכון אסיה־אפריקה באוניברסיטה העברית הצלחנו לעורר לכך שיחקור את הנושא — א"י בשלטון העותמני. ד"ר כהן, בוגהה לשפה הערבית, הצליח לחדור לגנזך ביהד"ד השרעי (יהודי ראשון שזכה לכך), ולהתוקף שם העדויות בגירה ביותר. ספרו: יהודי ירושלים במאה השש עשרה לפי תעודות הירכיה של ביהד"ד השרעי, יצא לאור רק השבוע, ובו אוסף מחקר של התעודות בשפה הערבית בכתיב ערבי ותרגום בצידן.

מחקר מעניין אחר מבוצע ע"י ד"ר משה שרון, מומחה לתולדות האיסלם, החוקר מקורות ערביים לתולדות ירושלים. ד"ר שרון מתרכז במקורות הספרותיים והכתובים בעיקר. כך למשל, הוא גילה את ספר המבטיחים האחרונים של מוביל א־דין, ערבי בן המאה ה־14, שישב בירושלים וכתב ספר שבו ליקט ספריים מן הדורות שקדמו לו. בספרו של א־דין יש תיאור ההנגבי, כמעט בן התקופה, של כיבוש ירושלים מחדש ע"י הצלבנים והמוסלמים מלבושה בני דורו, הוא מציין שמות של שופטים ובכוהנים בני דורו, ובסך הכל ניתן תמונה מרוקה תיאה של תקופתו. הספר המחזיק תשע מאות עמוד תורגם כבר לעברית ע"י אדם אחר, אבל הוא משמש כאביזר רק מקיר ספריתי אחד לתולדות העיר. קיימים רבים נוספים — לגשל כתובות ערביות, מיטבכים ותעודות וספרות ענפה שבגנזה באיסלם בשם: שבחי ירושלים. כאשר כבתגי האיסלם היו מעוניינים, בבחינה פוליטית, להעביד את ירושלים כמתחרה של מכה, עודדו כתיבת ספרות כדורשים, הבבייה על הר־אל. לפי עיטוה הזיכש ההסתעבכות המוכרית לגי כן המדיש העברי, והוא זו הבכונה שבחי ירושלים. בכריב, נוציא מבחר מבות, בעריכת ד"ר שרון הי"ד הסיף.

עוד פרוייקט העומד על סף עריכים הוא ספרו של ד"ר יעקב ברנאי, העליות הראשונות לירושלים, עם דגש מיוחד על עליית המערבים (המוגרבים) מצפון אפריקה. כידוע, עלו יהודי צפון אפריקה הרבה לפני יהודי אירופה, להיות בירושלים.

בצד המחקרים אנחנו מפיקים גם סידרה של מקורות, בבית קיסריות, המסייעים לסטודנטים ולמורים, ללמוד את ירושלים בהוות עצמה. בסדרה זו הוצאנו את „ירושלימה" מאת ל. א. פרנקל, משנת 1858. כפי שבבין על הספר זה: „ספר הבבש לארצה יון, איזה הקסבה, סירינן ולאדמת הקודש" — עדות אותנטית ראשונית של נוסע יהודי המבאר את ירושלים במאה ה־19. בהמות איזהו הבזן, שגילה במקרה את השבת הפרטי של יהודית מונטיפיורי, והעבירו אלינו, הדפסנו גם את הצלומו של יומן זה, בסבך גדול הדיכוי תקופה בלתי ידועה בחייו של סר מונטיפיורי הכה ידוע. הדפסנו כזכבן גם את „יבן הבבע הגאה־ית" של מונטיפיורי עצמו, ובו תאור א"י בשנות ה־30 של המאה שעברה.

האם אתה מציג גם כיגע פופולארי של ירושלים לעביך?

בן־פורת: בתחום זה יש לנו הצלחה אחת גדולה, כמש בספריתו, תסבינה: „פרקים בתולדות היישוב היהודי בירושלים", לכרית שבתחילה השתתפו בו הבוין, הגילו ביד בדבכבי לאסוף קיבן כן הרצאות שביאי אגלבי בהתדבביה שיבות ובק דיוון הבביתי, ביעין קלה, על מחקרים על ירושלים. כשהוצאנו כרך ראשון לפני נסיון — אזלה כל המהדורה הראשונה בבהירות. תבוק, כי התברר לנו, שהציבור בארץ ממש צמא, בשנים האחרונות, לידע יהודיים. ובכן, אנחנו מסיימים כבר מהדורה שלישית של הכרך הראשון, מהדורה שניה של כרך ב' ומגבירים על שלושה כרכים נוספים באותה הסידרה. בשלבי עבודה אחרונים נמצא גם כרך לזכרו של ד"ר יעקב הרצוג, שיעסוק בתולדות ירושלים במאות השנים האחרונות, בעריכת פרופ' משה מעוז.

כשאנחנו מדפיסים בכריכי „תולדות" אלה, נתקלת תמיד בנושאים מיקבינים כבו לביטל: הצבחות ההודים על הכותל המערבי, מאת יהודה פליקס, כאירוך — ביה בנגת הריבבין — של דן מגאי, „זכור לאברהם", כהרהותיו של ר' אברהם מלנדאי זצ"ל לתולדות קהילת הרנפיגים בירושלים, של יהודה רצהבי, ועוד. אישית, קסמו לי במיוחד הרסים במאמרו של שמואל אביצור על המצב היהודי בירושלים העתיקה הכבאר־רים „חיי יום יום של יהודי העיר העתיקה", הברוחים בבשפה: „יהודי שביקר לראשונה בירושלים, קיבל פני יהודי מבוש מבות, שחפשו בבגדו ועשה לו קריעה, זכר לחרבן, כמינו לירושלים החרבה ואנה לכך שהצטרף לאבלי ציון."

בהמשך המחקר בתיאורים התפריים (הגיל להתריד) של יושבי ירושלים בחיות צבת, כבבן הלבוש, הרוחות והירושלים ויבבאות וכלי בישול בלבד...), הרואות, ההתנהגויות ההותני של העיר, שיברות דלותם יש בהם חן רב ועניין מרתק: „בישראלי בן ימינו. במיוחד בקרב בני הנוער החילוניים, ניכר בשנים האחרונות צמאונו של אדם המחפש את שורשיו", מסביר בן־פורת, „והוא מרוה צמאון זה בלימוד תולדות עמו וארצו. מה שמדהים בכל הפרשה זו הבורות הקיימת בקרב תלמידים ומורים גם יחד, באשר לתולדות א"י וירושלים, בורות המוסברת בחלקה גם ע"י הזנחת הנושא במחקר עד לשנים האחרונות ממש. דוגמה מוחשית — מאז פירסם אבי־יונה את „ספר ירושלים" לפני עשרים וחמש שנה עבודה היסטורית מונומנטאלית, ספר יסוד בתחומו — לא נעשה דבר כדי להמשיך בכתיבת ההיסטוריה הרצופה של העיר, ואבי־יונה סיים כידוע, בתקופת בית שני. רק עתה, ביד בן צבי, החלטנו להמשיך במפעל: יש לנו כבר מערכת ובה יורם צפריר, פרופ' יהושע פרוור, ואחרים, העובדים על כתיבת ההיסטוריה של ירושלים בצורה שיטתית".

התקרבות למקורות
תוך כדי חשיפת העבר

וזה מביל אותנו כמובן אל נושא מיוחד אחר — הפצת ידע ירושלים בקרב הציבור הישראלי.

בן־פורת: גידלנו בארץ נוער חסר שורשים ובור בתולדות ארצו. תופעה שלא תתקבל על הדעת בשום ארץ אחרת. מי שביקר פעם בבי"ס אמריקאי, לשם השוואה, ידע כמה שעות וכמה מאמצים מקדישים שם להוראת תולדות ארצות הברית במאתיים השנים האחרונות. ואצלנו? תולדות הארשה או ספרד זוכים ליותר שעות לימוד מאשר תולדות ירושלים עצמה... אני מקווה כי תופעה אבסורדית זו תלך ותיעלם בשנים הבאות, הן בזכות המחקרים החדשים והן בזכות התעניינותו המחודשת של הנוער בתולדות ארצו. הנה עובדה להוכחת הנחתי: עד למלחמת יוהכ"פ השתתפו בכנסי יד בן צבי רק אנשים מבוגרים. מאז מלחמת יוהכ"פ אנחנו עורכים כנסים מיוחדים לצעירים — ופתאום מציפים אותנו מאות בני עשרים ושלושים. השנה למשל, ערכנו כנס בנושא: בעקבות בר כוכבא, שכל כולו בהשתתפות צעירים. בסוף חודש יוני, נערוך כנס בנושא: הגליל והגולן בתקופת המשנה והתלמוד, שאף הוא מיועד לצעירים בלבד. הגישה שלנו לנוער הוא — בלי נאומים, בלי אידיאולוגיות, פשוט הצגת עובדות ומסמכים. אנחנו מוכיחים מן התלמוד ומן המדרשים שבגולן ישבו ולמדו התנאים — ואין זה „שטח חדש" לעם ישראל. אספר לך על מקרהו של דני אורמן. נער חילוני, רחוק מהשקפת העולם של א"י השלמה, שפשוט הלך לחפור בגולן, ותוך כדי עבודתו, תוך כדי חשיפת בתי כנסת, וכתובות עבריות בגולן, החל להתקרב למקורות ופתאום למד להכיר את הקשרים ההדוקים של עם ישראל עם כל שטחה של א"י...

למרות שאנחנו מוסד אקדמי, החלטנו איפוא לרדת אל הציבור ולהפגיש אותו עם כל מימצאי החוקרים ועם החוקרים ממש, בכנסים ובהרצאות. אף פעם לא ניתן סיכומים או המציות. אדרבא, אנחנו מקיימים סמינרים שנתיים ודו־שנתיים בתולדות ירושלים, אותם נותנים החוקרים עצמם, וההתעניינות הציבורית בהם ממש עצומה. הייתי שולח כל מי שיוצא להיווכח בכך לחיפה שם אנחנו עורכים קורס

(סוף בעמוד 11)

ירושלים — עיר עוז לנו

...עולם, עם קדוש, שומר־אמונים,
...ת עיר־קדשך!"

אנו באים לדבר על ירושלים — אז שוד כל ...ירי־החול, כאבן ידמו כל רגשי הרבייות. פה — „ד' בדד ינחנו": פה — באין עמד בכל הדרך — — נשכח־אלקים־חיים ומתגברת בתוכנו, אומר גדול בפיה: לעשות ...לים תהלה בארץ, לבנות את ירושלים! אוצר הסוב של רגשות הקודש הקשורים ירושלים ומהותה הפנימית — „מרום מראשון קדשנו" (ירמיה י"ז, י"ב) גיא חזיון ומקור — יתגלה ויראה לעינינו ולעיני בנינו, לפי ...נשה, לפי חשק בנין ירושלים ההדר שכלולה (חזון הגאולה, עמ' ל"ר־מ"). ...ן הגאולה, עמ' רמ"ה, הוסיף מרן הרב זצ"ל אמר: ...ר הנה, מאורעות הימים קוראים לנו בקול

שיחות הראי"ה
פרק נ"ה
לוקטו וסודרו על־ידי
הרב משה צבי נריה

...שראל, בנה את עיר־קדשך! זכור עם־עולם, ..., שומר אמונים, את שבועתך אשר נשבעת ...דבבל: „אם אשכחך ירושלים תשכח ימיני, ...אני להיכי אם לא אזכרכי"! את החלק הקל ...זה קיימת, כביר זכרת את ירושלים ותזכור ...על כעת הזיסין נדרשת להיות יד פשוטה, ...ה, במיק־עזו רוממה — — — לבנות את עיר ..., הרימה משוממותה, לעטרה בתפארה, בבני־ ..., בהוד יקרת קודש — — — „זכרו מרחוק ירושלים תעלה על לבבכם" (ירמיה נ"א, ב').

...ת ירושלים
...בכל ארץ־ישראל

...שלום מלהקטין מעלת קדושת ירושלים תבנה ...נגד שאר ערי ארצנו־הקדושה, איזו שתהיה, ...ש גם איסור הבמות. והצעקה אשר היתה ...גד ובני־ראובן בבנותם המזבח, הכל הוא ...שות אפילו קדושת מקום אחר בארץ־ישראל, המקום אשר בחר ד', והעיר אשר נקרא ...ת, וקל חומר להפחית הס־ירושלים ממעלתה ...י דוקא ירושלים כוללת את כל ארץ־ישראל ...אחדות. וכה הם דברי הזוהר הקודש פ' ...(דף קכ"ח, ב'): תא חזי, ירושלים כל ישראל אתכפל תחותה, — — — וקדושת ירד...ירה בכל ארץ־ישראל. — — — ופשוט דמצות קדוש והגדול משאר ערי הקודש — — — ...ואים גם עתה, כל תלמידי־החכמים והצדי־ ...שוקקים להקדים ישיבת ירושלים, ורבים ...נגלים גם עכשיו, ומתפללים מוספים על יד ...שיבה במהרה בימינו — בקדושה ...ה נפלאה" (אגרות הראיה ח"א, עמ' ל"ד־...

...ל המערבי —
...כבוד ד' אלקי ישראל וקדושתו"

...תב הרב זצ"ל, אל המושל הבבאי הבריטי, ...ז תרפ"ו (המכתב נתפרסם ב„יומן הכותל" להר"י אורנשטיין ז"ל — ירושלים, תשכ"ח ...(45): שאין אנחנו נכנסים לפנים מן הכותל, הוא ...ל) מיעוט זכיותינו אל המקום הזה, אלא ...הקישור שלנו אליו ואל רוממות־קדושתו, ...נחנו מכירים שכמו אז, בעת שהיה בית־ ...על מכונו, כן גם עתה הוא מלא כבוד־ה' ...ראל וקדושתו. ואין לנו עכשיו אלה הצמ־ ...זאים שנוכל על ידם להכשיר את עצמנו, ...בא הזמן וימצא לנו כל הדרוש להכשיר ...לעמוד במקום הקדוש הזה, שאנו מקושרים ...מושו ובכל חוי־נשמתנו. ...המערבי" נשאר לנו לפליטה, לאות ולמופת ...והנו, וצל הבטחון של שובנו אל המעמד ...ואינו עליך בימים מקדם, בעת אשר אור־ה' ...הנבואה ורוח־הקודש האיר על עמנו, והננו ...במקום הזה רגש קודש ומרומם מאוד".

...ם לכותל מרחוק
...זכות־הנפש מקרוב

...יקתו הרוחנית־הנפשית העמוקה, של מרן ...ל, אל „הכותל המערבי", מספר מרן הגרי"ם ...צ"ל, באיגרת שנכתבה עשר שנים אחרי ...של הרב. בשורותיה הרטטות של איגרת־ ..., נמסרים פרטים, שרק ידיד־נפש קשור ...שמו, יכול היה לדעת אותם. הגרי"ם מתחיל ...מרחש בלבו של הרב, בהיותו גולה בנכר ...רץ, ומסיים בשתי עובדות, מפליאות של הרב ...ו בירושלים:
...ובו בהתבודדות בסט־גלין (בשוויץ), לא ...להשקיט רעיונותיו והמיית־לבבו, עד שהיה ...יון, שהוא נמצא בפועל ממש אצל „הכותל־ ..., ושופך שיחו לפני ד', והדברים כמוסים ...ה כך היתה נפשו עורגת ל„כותל המערבי", ...ד בזר, שביום שובו לירושלים, לא יכנס ...ה לפני שיבוא ל„כותל המערבי", וכן היה. ...ג' אלול תרע"ט, כשעלה לירושלים, בקש ...מן הגדול שיצא לקבל את פניו שילכו ...ושהוא צריך לגשת למקום אחד, קודם ...בית האכסניא שהכינו לו, ואני הלכתי אתו ...המערבי". בהגיעו להמבואות, נתלבנו פניו, ...„מה ידידות משכנותיך ד' צבאות, נכספה ...נפשי לחצרות־ד', לבי ובשרי ירננו אל א־ל ...לים פ"ד, ב'־ג'), ובבואו שמה קרע קריעה ...בבכי, ואמר בתחלתו „מלך על כל העולם ...כודך", „ומפני חטאינו", „מלך רחמן". ומשם ...ל פני בחולי העיר ושב לביתו.
...וזה פעמים, שבאמצע הלילה אמר לי שרוצה ...הסיב טיולו לצד העיר־העתיקה עד שהגיע ...אמר כיון שהננו קרובים ל„כותל המערבי", ...ו שמה, ואחרי התיפתו בבכי בתפילות הנ"ל ...ל כל העולם", „מלך רחמן" וכיוצא בזה, ...ו, ואמר היה לנו טיול טוב. ...היה אומר שמלבד עצם קדושת ירושלים

בכללה, ביחוד לפנים מהחומה, כמבואר בפרק א' דכלים ב„עשר קדושות", יש עוד שלשה דברים המושכים אותו לירושלים, ואלו הן: „הכותל המערבי" ביהכ"ס הגדול ד„חורבת רבי יהודה החסיד ז"ל", והתלמוד־תורה של ישיבת „עץ החיים".

* *

להבנת היחס העמוק המיוחד לביכ"נ עתיק זה בתוככי ירושלים, ראוי להביא כאן את דברי רבה של ירושלים מרן הגאון ר' צבי־פסח פרנק ז"ל, אשר כתב בסיון תש"ח, לאחר נפילת העיר העתיקה בידי אויב: „הנפש מתאבלת על תל־תלפיות, מאר הישוב, בית־הכנסת הגדול המפואר — „חורבת רבי יהודה החסיד", מרכז החיים הרוחניים בעיר־הקודש, שמשם יצאה הוראה לעולם במשך תקופה ארוכה, כשני יובלות בשנים. וזה אשר גם בבניינה ועמידתה בכל הדרה, היתה מכונה בשם „החורבה", יש יסוד לחשוב ולומר שהמקום גורם, והרמב"ן ז"ל ביצבו עמודי הישוב, לפני שבע מאות שנה, בחר בחורבה זו — אפשר — מפאת היותה מיוחסת כמקום הפגישה הגדולה בחורבות ירושלים בימי קדם, של התנא האלקי רבי יוסי עם אליהו הנביא" (הצבי ישראל — ירושלים תשל"א — עמ' ד"ש). ובו אינה צריכה לפנים — החיבה הלבבית למרכז־התורה הראשון בין החומות, תית והישיבה עץ חיים, אשר כוננו קדי סבא־קדישא הגאון רבי שמואל סלנט זצ"ל.

על ההשתקקות לגאולת ישראל,
התפלה לבנין המקדש ולבנין ירושלים

בספר־ההדרכה של מרן הרב זצ"ל „מוסר אביך", קובע אביהן־של־ישראל ואומר: „כל זמן שלא ילמד לעצמו, שתתברר לו מעלת האדם ומעלת ישראל, ומעלת הארץ הקדושה, השתוקקות הראויה לכל איש־ישראל לבנין־המקדש, וגדולת ישראל והתורה ממותם בעולם, כמעט שאי־אפשר לטעום טעם עבודה. שהרי כיון שחז"ל אמרו על הפסוק „ולעבדו בכל לבבכם": „עבודה בלב זו תפלה", אם כן התפלה היא בחינת העבודה, ואינו ראוי לעבודה כי אם כשיהיה במצב דעת יראת־ד' כל כך, עד שיהיו עניני התפלה קרובים אל לבבו.

ואם לא ידע מעלת ישראל, איך יתפלל בלב שלם על גאולתם. שודאי אין הכונה הרצויה בתפלת ברכת הגואל־ישראל, רק על מכאובי נפשו, שמרגיש מצד עצמו מעול הגלות, כי ענין הברכה מעיד שהרצון בה מצד מעלת ישראל וקדושתם.

ואם לא ישכיל מעלת הארץ הקדושה וסגולתה וקדושתה, איך יתפלל על בנין ירושלים, התפלה הלא היא דוקא מקירות־הלב, כשמרגיש שהוא חסר בדבר" (מוסר אביך, מהדורת תשל"א, עמ' י"ט־כ').

„כ"ח באייר — זה היום הגדול
אשר בו זכינו צור ישראל ברוך הוא
לבוא לארץ חמדתו"

יום השישי כ"ח אייר — יום שהוחד ירושלים עיר־קדשנו בשנת תשכ"ז, היה יום־הגו ביצו, בשנת תרפ"ו. בו ביום עלה לא"י הגיע ליפו רבה החדש — מרן הרב זצ"ל.

„ערב־שבת־קדש, לסדר איש ראש־לבית־אבותיו הוא" — כך הכריזו המודעות של ועד־העיר, אשר קראו את קהל עדת ישו, לבוא ולקבל בכבוד ויקר, את פני הרב החדש.

את נאומו הראשון, במסיבת קבלת־הפנים, נשא הרב בעברית, והדבר נתקבל באהדה גלויה מצד כל הציבור: — „רושם טוב עשה על הקהל, המנאם הזה אשר דבר הרב בשפת עברית, צחה וטהורה, וגם הספרדים הבינו היטב את דבריו וישבעו עונג" („השקפה", תרס"ד, גליון ל"ב).

* *

לעבור עשר שנים, בכ"ח אייר תרע"ד, כותב הרב לבנו־מחמדו: „ברוך ד', עבר עלינו יום אתמול כ"ח אייר, זה היום הגדול אשר בו זכינו צור־ישראל ברוך הוא, לבוא לארץ־חמדתו, ולראות בעינינו התגלות צמיחת קרן ישעי עם־קדשו. — — — תודות לד' על רוב חסדיו, וברחמיו יוסיף לאמצנו, לגבור חילים בעבודת ד' ועמו, במכון קדשו" (אגרות הראיה, ח"ב, עמ' רצ"ב־ג').

מבשרת ציון ומבשרת ירושלים

בשיחת־קודש הסביר מרן הרב זצ"ל, שמהלך בשורות הישועה והגאולה מתברר מתוך דברי־חזונו של נביא הנחמה:

„על הר גבוה עלי לך מבשרת ציון, הרימי בכוח קולך מבשרת ירושלים, הרימי אל תיראי" (ישעיה מ', ח') — מדוע פונה ואומר למבשרת־ציון שתעלה „על הר גבוה", ואילו למבשרת־ירושלים הוא אומר רק „הרימי בכוח קולך"?

ואמר הרב זצ"ל: ציון מסמלת את המלכות בישראל, וירושלים את הקדושה בישראל. והנה מב־שרת־ציון — התנועה הציונית השואפת להחזרת המלכות לישראל, היא משמיעה את קולה בכוח, שומעים את קולה מעל במות־העולם, אבל איך מדברת הציונות החילונית? היא רק תובעת מעמד בשם זכות ההגדרה העצמית של הלאומים, כמו כל הגויים המדברים על זכותם לעצמאות לשלטון בארצם, כמו שדברו הפולנים, הליטאים, האסטונים וכו'. היא עומדת עם כולם במישור הרגיל.

לעומת זה מבשרת־ירושלים, שהיא מדבר על החזרת הקדושה לישראל, על תקומת עיר הקודש המקדש. היא עומדת „על הר גבוה", היא עומדת במקום הנכון, דבריה ממקום קודש יהלכון, היא מדברת בשם ד', אולם היא חלשה מדי, קולה אינו נשמע. היא כאילו יראה להרים את קולה.

ולכן פונה הנביא למבשרת־ציון ואומר: מדוע את עומדת אי־שם למטה, יחד עם עמים אחרים, ומדברת בשם הרעיונות הרגילים של הגויים? עלי „על הר גבוה", דברי בשם ד', בשם הבטחות התורה, בשם חזון הנבואה.

וחוזר ופונה ישעיה־הנביא אל מבשרת־ירושלים, ואומר לה: מבשרת ירושלים, מבשרת הקודש והמק־דש, את אמנם עומדת במקום הנכון, את מדברת בשם ד', אבל אין שומעים את קולך, ועל כן — „הרימי בכוח קולך! הרימי אל תיראי"!

* *

ביאור־הסברו של מרן הרב זצ"ל, הוזכר במסיבת התודיה ההגיגית, רבת־העם, אשר התקיימה ב„ישיבת מרכז־הרב", אחרי מלחמת־ששת־הימים. ובאותו מעמד נאמר, כי על פי דברי הרב, יפה נדרשת ה„סיפא דקרא" בישעיהו שם — „אמרי לערי יהודה הנה אלקיכם", היינו שעוד אנו זקוקים לאמירה מיוחדת, לבשורה מיוחדת, ביחס לערי־יהודה, שיהא ברור לכל באי־עולם, כי אלקי ציון וירושלים, הוא שהחזיר לנו את ערי־יהודה, הוא שהשיב את נחלת־האבות לבנים, והוא שיתננה לנו ולבנינו לאחוזת־נצח — „ויהודה לעולם תשב, וירושלים לדור ודור".

עיר הקודש

מאת הרב כ. פ. טכורש

במסכת כלים (פרק א', משנה ו') נאמר: עשר קדושות הן, ארץ ישראל מקודשת מכל הארצות וכו', לפנים מן החומה מקודש מהם, שאוכלים שם קדשים קלים ומעשר שני, הר הבית מקודש מהם וכו'.

רואים אנו, שגם דרגות של קדו־שה, ארץ ישראל קדושה בפני עצ־מה, וירושלים עיר הקודש לפני מן החומה, קדושה בפני עצמה. ובמדבר רבה (ז', ח') נאמר: „ירושלים מקו־דשת מערי החומה, שקדשים קלים ומעשר שני נאכלים שם" והיא נק־ראת בלשוננו השגורה: „ירושלים עיר הקודש", שנתקדשה קדושת עו־למים.

וידועה דעת הרמב"ם, בפירושו למשניות בראש השנה (פרק רביעי, משנה א') על „יום טוב של ראש השנה, שחל להיות בשבת, במקדש היו תוקעין אבל לא במדינה", המא־מר בזה הלשון: „כי מקדש תקרא: ירושלים כולה, ומדינה: שאר העי־רות שבכל ארץ ישראל". ובמשנה הנ"ל נאמר: ועוד זאת היתה ירוש־לים יתירה על יבנה, שכל עיר שהוא רואה ושומעת וקרובה ויכולה לבוא תוקעין, וביבנה לא היו תוקעין אלא בבית דין בלבד.

הרי משמעותה של ירושלים ומהר־תה, שמקודשת מכל ארץ ישראל, אפילו מיבנה, שיש בה בית דין. ירושלים משמשת כמרכז הקדושה והטהרה, גולת הכותרת של ההויה היהודית, משוש כל הארץ, מרכז ייעודנו, מגמתנו ומסורתנו היא ירוש־לים, „היה עומד בארץ ישראל יכוון את לבו כנגד ירושלים" (ברכות דף ה' ע"א). וזהי עיר הנצח לעולמי עולמים, „והנצח זה ירושלים" (בר־כות, נ"ח ע"א). וכל כך למה? משום שנאמר (ישעיה ב', ג') „כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים" (שם ד' ס"ג ע"ב).

ירושלים היא היסוד של האחדות הישראלית ומקור השלימות והשלום, „ירושלים הבנויה כעיר שחוברה לה יחדיו" שמחברת ישראל זה לזה (ירושלמי קמא ד' ח'), „עיר שהיא עושה כל ישראל חברים וכו'", בשעה עשם עלו שבטים" (ירושלמי חגיגה ג', ו'), „מכל שבטיכם, זו ירושלים, שכל ישראל שותפים בה" (אבות דר' נתן, ל"ה), וירושלים לא נתחלקה לשבטים (יומא כ"ב ע"א). ירושלים סמל השלום „ולא נבשלה ירושלים אלא בשלום", אין הקב"ה עתיד לנחם את ירושלים אלא בשלום (ספ־רי זוטא, נשא כ"ו).

חכמינו ז"ל ייחסו לירושלים כל היופי, ההדר, החשיבות והשגב. אין לך יופי כיפי ירושלים (אבות דר' נתן, כ"ח). „עשרה קבין יופי ירדו לעולם, תשעה נטלה ירושלים" (קי־דושין, מ"ט, ע"ב).

שבעים שמות לירושלים: שלם, יראה וכו', משוש כל הארץ, וכו' רבתי עם, רבתי בגויים שרתי במדי־נות, גן עדן, הר מרום וכו' (מדרש זוטא שיר השירים, א) „וירושלים אורו של עולם" (בראשית רבה נ"ט). ירושלים הוכתרה בתפילה במלה — „טובי", המבטאה ומדגימה שלימות, ובבעילה דיום כיפור אומר הכהן: „יברכך ה' מציון וראה בטוב ירוש־לים כל ימי חייך" (מס' סוטה מ' ע"א). ושיא השגב בא לידי ביטוי בדברי חז"ל: ג' נקראו על שמו של הקב"ה, וירושלים אחת מהם (בבא בתרא דף ע"ה ע"ב).

השמחה, הרננה והצהלה התבטאו ביותר שאת יען לגבי ירושלים. „ב־שלום הזה שבת משוש כל הארץ, וכשיבנה הקב"ה את ירושלים, הוא מחזיר לתוכה את כל השמ"ה (שמות רבה, נ"ב, ה'). „ביום שמחת לבו" (שיר השירים ג' י"א) — בירושלים (ילקוט שהשיש תקפ"ו). „כל המת־אבל על ירושלים זוכה ורואה בשמח־תה" (תענית ל' ע"ב). „וכיון שנבנית ירושלים בא דוד" (מגילה י"ז ע"ב). אמר הקב"ה „לא אבוא בירושלים של מעלה, עד שאבוא לירושלים של מטה" (ר"ה כ"ג ע"א). יבוי עיטרו חכמינו ז"ל את ירושלים בהילה של קדושה ואצילות, ואף הכבינות השיל־בה במערכת תפילותינו יצקין לחשנו בפני הקב"ה, כנאמר (בשיר השירים רבה, כ'): „בקריאת שמע הוא או־מר: בונה ירושלים, בתפילה ובבר־כת המזון הוא אומר: בונה ירושלים, וזי, שכל הפיות מתפללין עליו". ר' אהבתה, חיבתה והערצתה השתרשו עמוק בלבות ישראל בבחינת „שאלו שלום ירושלים" (תהילים קכ"ב ו'), „אם אשכחך ירושלים תשכח ימיני" (תהילים קל"ז ה'). ירושלים השהל־בה והתענגה בתוככי כל ארץ הקודש כדברי הזוהר (במדבר, קי"ד): „כל ארץ ישראל, בכלל ירושלים היא".

כך היא משמשת כעיר הבירה וכ־מטרופולין ואף עתידה להיות מטרו־פולין לכל המדינות, כדברי חז"ל (שיר השירים רבה א') וכדברי הזו־הר (ויקרא ל"ז): „ירושלים איתב־רכא, כל עלמא איתברכא".

*

זכינו בחמלת ה' עלינו — במה שלא זכו עשרות דורות לפנינו — לשני אירועים היסטוריים: הראשון ביום ה' אייר תש"ח שבו הוכרזה עצמאות המדינה העברית והשני — כ"ח אייר תשכ"ז שבו זכינו לשחרור שטחים גדולים של ארצנו, וביניהם מקום המקדש והכותל המערבי שמ־עולם לא זזה השכינה משם (מדרש שמות ב' וזוהר שמות ד' ה' ע"ב), והגענו בעזרת אלקי ציון, על ידי שליחינו הנאמנים והמסורים. חיילי צה"ל הגיבורים, לאחודה של ירוש־לים עיר הקודש ולשלמותה המוחל־טת.

שני התאריכים הללו הוכנזו לעו־למים במערכת היינו וחרוטו באותיות של זהב בלוח ההיסטוריה העברית. והימים האלה נזכרים ונעשים, אפו־פים בהוד תפארתם ויפעה: הדרים ובעיקר כ"ח אייר, שבו נהרים יהו־דים מכל השכבות לירושלים, לכותל המערבי, מעין שחזור של עליה לרגל הקדומה. ומתרפקים על שריד מקד־שנו זה בתפילות ובתחנונים — מ־חד, ובצהלה אדירה — מאידך הם מביעים הודיה להקב"ה על הנסים ועל הפורקן בלווית אמירה הלל השלם עם ברכה לפניה ואחריה, כמו שהנהיגו רבותינו שבארצנו.

ובעמדנו על התופעה הנשגבת, שח־רור ירושלים השלימה, של הר הבית והכותל המערבי, שהגישה אליה הי־תה חסומה יותר מעשרים שנה, ובה־ביטנו במציאות היה מרוננת ומרענ־נת, כהרחבת השטח הרחבת הכותל המערבי, בחישופו וגילויו של שטח גדול מרהיב עין, הרי הלבבות מת־רוננים, והנפש מתלהטת ומשתלהבת לרום הנסים הגלויים שנתגלו בדורנו, ולעינינו היתה זאת.

ובהיותנו נפעמים ממצב זה, עולים דברי חכמינו ז"ל (שבת דף י"ג ע"ב) תנו רבנן, מי כתב מגלת תענית, אמרו, חנניה וסיעתו שהיו מחבבים את הצרות. ופירש"י שם: כגון אילין יומיא דלא להתענאה בהון וכו'. והנה גם לפנינו מגוללת מגילת תענית חדשה, „ימים דלא להתענאה בהון". ימי שמחה וצהלה, ימי הודיה וגילה, ונותנים הודיה ושבח להקב"ה על הנסים הגלויים שבששת הימים, על פדות ירושלים, גאולתה ושחרורה, שלימותה ואחדותה.

ויהיה זה גם רמז להאריך שבו שחרורה של ירושלים השליכה, ביום כ"ח לחודש זה, בהכנסת זכ"י הנפלא, שהראו גבורינו, ו„קול ה' בכח" הזה הוא יצעידנו הלאה לקראת ייעודנו הנצחי, לגאולתנו השלימה בראשם עט־רת מקדשנו, ירושלים הבנויה, כי ירושלים „קנין כל העם כולו" (רמ־בים, בית הבחירה פ"ו ה"י"ד), ומ־תוכה ובה סוד קיום עמנו הנצחי לעולמי עד.

השתרגו אלי קסמי הדריך

מאת מרדכי חנזין

השתרגו עלי, אמא, אם־ירושלים, קסמי הדריך
ספוגי נחום צרי קדומים, הד צלילים, חזון נביאיה,
נעמי גבורה דרוכים, הזלה זיות מעל תצפיות פסגותיך.

שרשורות סלעים, צוקי הרים סביב, סביב..
סלסיסי סרשים נפתלים — סגולת מידקם פלאים,
חירת צבור „עיר־ועם" — „ישראל־ירושלים"..

מעלי —
ביעות, גבעות עטוני יעד הבוים מבמני נפילים:
הצופים, הזיתים, הר־ציון,
הר־זוד, גבעת־התחמושת.
מולי —
המוריה — עקידת, הקרבת, חר־חבית — מבוע ראשית השראה,
שיא אבני־קדש — נדבכים לשמם אבות, דורות, יובלות.
רזובת כבר מואר, עשבי־הכותל, שריד מיגון —
הזיכל הרב, שממו — ודביר נחדר מהמן..
ורבבות.. רסט רבואות לבבות,
אושת רחש תפילה — עם־הנצח מתפלל: „עד אנה ד' יפ
עד אנה מצור, איבת־עולם, אימים?
עד מתי תפלוות, סיוטים, תלאות, מלחמות?
עד אנה זה.. מתי קץ הפלאות?..

ואני —
תפילותי ברמעתי. „ממעמקים קראתיך ה'.."
שמעה תפילתי: האזינה צעקן לחש לב בן רב־הסבל
צור ישראל — שמור על עמך ישראל.
שמור על עמי אישוני, בל לגעת.
הגן על ארצי, על עירי, ועלי — זהלון תתולעת..
הבטחות:
על חומותיך ירושלים הפקדתי שומרים"..

עירי, ביחזו — ירושלים אמי —
אור הנצח, זיו כבודך ספון, גנה בנקיקי הדריך.
לשיבת־ציון, לקיבוץ נידחים וזוו, הבטחות תורה,
נכספים, מתרפקים, דומעים תפילות
ראשותי חולצים, בני שכוליך.
לא יעשור לא יעזבון עוד בנייך!
אור הגנה, ברק שמשך מבשר. מאותות
עתיד ורדים לבנים, מעל רמות הדריך..

פועם לבבי. מפרכס לבבי.
השתרגו עלי קסמי הדריך..

נהרה על פני ירושלים

מאת משה עציוני

האור המורה
מהר המור עד הר חברון /
ופעה חכלילות מאפסים.
אור צח,
אור זך.
אור בהיר בשחקים,
נהרה על פני ירושלים.

מגואיות בין הרים
עולים ערפולים,
ברוסים זכי כנפים
עוטי זיו,
סובלי טל,
מתנשאים אל על
נושאים תפילות על כפים.

צפצוף צפרים
קול רוך וקול שיר,
קול אלמי מנורות ומצלות,
מבתי כנסיות
ובתי מדרשות,
ומעל יד כותל מקדש החרב,
עולה תרינה שבעתים.

עטופי טליתות
ועטורי טוטפות,
וחזור שוריות בעינים,
עומדים זוזים
משתחוים ומודים
בתפילת חרישית על שפתים

ועולות התפילות,
השירות והתשבחות,
מ„שער הרחמים"
עד שער השמים.

צדק ושלום

מאת הרב יהודה גרשוני

אחרי אלפיים שנה של שעבוד ועינוי, נשתחררה ירושלים עיר ה' קודש מעול זרים, ירושלים מחבקת את בניה ששבו אליה מארצות פזו־ריהם.

גדולי ישראל בכל הדורות לא יכלו לעמוד בצער הגלות ושמו את פני־מיהם לירושלים עיר הקודש. גם הרמב"ן כשהגיע לשערי ירושלים, שפך לבו בתפילה שחיבר: תפילה על חורבות ירושלים. בחלק ראשון של תפילתו מביע הרמב"ן את רג־שותיו העמוקים על גדולת ירושלים ותפארתה, על ירושלים של מעלה ושל מטה, בחלק השני, שופך לבו על גודל החורבן של ירושלים וה־מקדש, ובחלק השלישי, מביע את אכזבתו העזה בעתידם של ירושלים ועם ישראל, שעוד תזכה האומה לראות את ההיכל בבנינו ועדי יהו־דה בתיכונן.

החזון והאמונה העזה של גדולי הדורות בעתידנו ובתקומתה ובנ־יתה של ירושלים הביאונו עד הלום.

בתלמוד מסופר: פעם היו עולים לירושלים, כיון שהגיעו להר הצופים קרעו בגדיהם. כיון שהגיעו להר הבית ראו שועל שיצא מבית קודש הקדשים התחילו הם בוכים ור' עקי־בא מצחק. אמרו לו, מפני מה אתה מצחק? אמר להם, מפני מה אתם בו־כים? אמרו לו, מקום שכתוב בו והזר הקרב יומת ועכשיו שועלים הלכו בו ולא נבכה? אמר להם, לכך אני מצחק, דכתיב ואעידה לי עדים נאמנים את אוריה הכהן ואת זכריה בן יברכיהו, וכי מה ענין אור־יה אצל זכריה, אוריה במקדש רא־שון וזכריה במקדש שני? אלא תלה הכתוב נבואתו של זכריה בנבואתו של אוריה. באוריה כתיב לכן בגלל־כם ציון שדה תחרש (מיכה ג'), בזכריה כתיב (זכריה ח') עוד ישבו זקנים וזקנות ברחובות ירושלים. עד שלא נתקיימה נבואתו של אוריה הייתי מתירא שלא תתקיים נבואתו של זכריה, עכשיו שנתקיימה נבוא־תו של אוריה בידוע שנבואתו של זכריה מתקיימת, בלשון הזה אמרו לו ר"ע ניחמתנו עקיבא ניחמתנו ע"כ. (מכות כ"ד ע"ב)

הסיפור הנפלא הזה מלמד אותנו איך להתרומם מנקודת מבט מצומצ־מת ולראות את תולדות עמנו בהיקף אין־סופי, כי ירושלים של מעלה היא למעלה מהזמן והמצום. הזמן שולט רק בפלגסה שלנו וכשבו אדם זוכה ומסלק את המחיצות המוגבלות מתג־לה לפניו כל האושר של עמנו בצב־עים הנכונים. גדולי התנאים, רבן גמליאל ורבי אלעזר בן עזריה ור' יהושע ור' עקיבא, הזו עולים לירו־שלים וראו את החורבן. רבן גמליאל ורבי אלעזר בן עזריה ור' יהושע, התכוונו מתוך הצרות ונפגעו עד דכדוכה של נפש, העצבות התגברה עליהם ואיבדו את החזון ורוח הקו־דש. אבל ר' עקיבא, שנאמר עליו (במדרש אחרי מות) מה שנתגלה לר"ע לא נתגלה למשה רבנו, הוא נכנס בשלום ויצא בשלום, הסתכל באספקלריה המאירה, הסיר את ה־מחיצות של הזמן של ההווה והעתיד וראה את התמונה הבהירה של עתי־דנו כמו שנתקיים עכשיו, ולכך היה מצחק.

ויש לרעיון זה רמז בירושלמי, יומא פרק א': אמרו, כל דור שלא נבנה בית המקדש בימיו מעלה עליו הכתוב כאילו החריבו. כי בניין המקדש וירושלים אינו תלוי רק בבניין הפיזי, אלא באמונה וב־חון דורות להשתוקק לבניינו, והד־אנו בבנינו ושמחנו בתיקונו, ואם מפסיק את האמונה הזאת ואינו מוסר אותה לדורות הבאים, מעלה עליו הכתוב כאילו החריבו.

„לישועתך קוינו כל היום"

רבנו הגדול הרב קוק זצ"ל מס־ביר בסידורו „עולת ראיה" מה הכוו־נה של אנשי כנסת הגדולה שתיקנו לומר בכל יום בשמונה עשרה, „כי לישועתך קוינו כל היום", הוא אומר: צפית לישועה (שבת ל"א). האדם באשר הוא אדם פרטי, הוא מוגבל בהגבלה צרה, בכל ישותו ומציאותו, נגד אותו הערך שצריך הוא להש־כיל בנפשו במה שהוא אבר מן הכלל הגדול, של כל האומה, שהיא גם כן מסתעפת לכלל המציאות, אשר פר־טי הטוב והאור הולכים ומצטרפים אל החשבון הכללי, באין הבחון אם הכללות נראית לשעתה או תבא לא־חר זמן, אבל נדע נאמנה כי אם תבא, וכל חלק מן הטוב שבאוצר כל איש פרטי מצטרף הוא עם הח־יים הכלליים, ההולכים לכונן את ישועת ה' הכללית בבא עתה, על כן התביעה היותר שלמה היא על כל מהלך החיים של האדם, אם ניתן לו עיכוב הכללי בתור צפיה לישועה. הצפיה כוללת גם שימת עין תדירית, גם באין שום יחס של הכרה גלויה תיצטית אל הישועה, כמו שהמצפה עומד על המשמר ימים על שנה, ולא יעזוב את עמדתו גם באין לפניו דבר מחודש, וגם בכל עת מצא של איזו הערה, שיראה שראוי לעשות איזה דבר לישועה, יחיש פעולתו ולא יעזוב במה שהמצפה בראותו על פי צפיתו, שבאה שעת מעשה, לברי־חה או הגנה מאיזה אויב וכאלה, עליו החובה לעשות מה שדרוש לע־שות לטובת המצב, כן יורו לעת הנ־כון בלי איחור רגע הזמן. לאלה שתי התכונות, יחודי, הנראות כמתנגדות זו לזה, ההתמדה בצפיה מחשבתית והזירות בעת הכושר, צריך להתרומם בעומק הציון של צפית לישועה. עד כאן דבריו העמוקים.

הרב מדגיש כאן שתי נקודות ב־הבנה „צפיה לישועה" — לצאת מההגבלות הצרות של אדם פרטי, ולהצטרף אל החשבון הכללי של האומה, והאומה היא בבחינת הזמן אינו פוגע בה. וכנראה למד הרב הסיפור שהבאנו מר"ע חבריו, ול־פיכך צחק ר"ע כי בנוגע לחורבן האומה וחורבן ירושלים והמקדש כאן התפיסה צריכה להיות כללית ובלתי מוגבלת ורואים את העתיד כהווה.

והנקודה השניה, צפית הזירית תמידית, בלי הפסק, כמו צופה שעו־מד על משמרתו ומסתכל על תנועה שיכולים לבצל לישועת עמנו, ויפעל בכל המרץ בלי איחור רגע הזמן.

הכופרים בעתיד האומה

במדרשים ובתלמוד מרומז על אלה הכופרים בעתיד הגדול של עמנו, וכנראה מתוך דבריהם שהענין מחו־לק לשלשה סוגים: תלמיד, אפיקו־רס וחסיד.

בתלמוד, בבא בתרא ע"ה, מסופר: יתיב ר' יוחנן וקא דריש, עתיד הקב"ה להביא אבנים טובות ומרגלי־יות שהם שלשים על שלשים וחוקק בהם עשר על עשרים ומעמידן בשע־רי ירושלים. לגלג עליו אותו תל־מיד, השתא כביעתא דציצלא לא משכחינן כולי האי משכחינן? לימים הפליגה ספינתו בים. חזא מלאכי השרת דיתבי וקא מינסרי אבנים טובות ומרגליות שהם ל' על ל' וחו־קק בהם עשר ברום עשרים. אמר להו, הני למאן, אמרו לו, שעתיד הקב"ה להעמידן בשערי ירושלים. אתא לקמיה דר' יוחנן, אמר לו, דרוש רבי, לך נאה לדרוש, כאשר אמרת כן ראיתי. אמר לו, ריקא, אלמלא לא ראית — לא האמנת, מלגלג על דברי חכמים אתה. נתן עיניו בו ונעשה גל של עצמות. ע"כ.

ובילקוט שמעוני ישעיה נ"ד: ר' יוחנן הוה יתיב ודריש גבי כנישתא בצפורי, עתיד הקב"ה לעשות שער המזרח של בית המקדש, הוא ושני פשפשין (פתחים) אבן אחת של מר־גליות, הוה תמן חד אפיקורס. אמר, אפילו כהדא ביעתא דשפנינא ליתא אנן משכחינן והדין יתיב ואמר הד־כדין? עם שהוא מפרש בים הג־דול שקעה ספינתו בים וירד לעמקי תהום, וראה מלאכי השרת מסתתין בו מגלפים בו מסרגין בו, אמר להם, מהו זה, אמרו לו, זה שער המזרח של בית המקדש הוא ושני פשפשים אבן אחת של מרגליות. אמר לו, סבא סבא כל מה דאת יכול למגלג (לס־פר) גלוג, למשבחא שבה, דאלולא חמון עיני לא הימנא מהימנא. אמר לו, ואילו לא חמון עיניך לא הוינא מהימנא למילי דאורייתא. תלא עי־ני ואסתכל בו מיד נעשה גל של עצמות. ע"כ.

והסיפור השלישי גם כן באותו המקום בילקוט שמעוני: „מעשה ב־חסיד אחד דהוה מטייל בשוניתא (לשון הים) דימא דהיפא, והרהר בלבו ואמר, ואמר שהקב"ה עתיד לעשות שער המזרחי של בית ה־מקדש הוא ושני פשפשין אבן אחת של מרגלית? מיד יצאה בת קול ואמרה אלולא שאותו הסיד גמור כבר היתה מידת הדין פוגעת באותו ה־איש. עולם כולו בראתי בששת ימים וכו' ושער המזרח של בית־המקדש אי אפשר לעשות הוא ושני פשפשין אבן אחת של מרגלית. מיד ביקש רחמים על עצמו ואמר, רבון עולמים אף על פי שבלבי הרהרתי בשפתי לא דיברתי. מיד נעשה לו נס תקבע הים לו וראה מלאכי השרת מסתתין בו מגלפין בו מסר־גין בו, ואמר להם, מהו זה? אמרו לו זה שער המזרחי של בית המק־דש הוא ושני פשפשין אבן אחת של מרגלית. ע"כ.

שלושה סיפורים אלה מלמדים על שלושה סוגי בני אדם בעמנו: תל־מיד שיצא לתרבות רעה, אינו מאמין אלא רק מה שעיניו רואות — אין לו קיום, נעשה גל של עצמות, כי בלי אמונה בעתידנו אין קיום לא ליחיד ולא לשבט, ואפילו לעם כולו. הסיפור השני הוא על אפיקורוס. אחד מבני עמנו שיצא מעולמו, כופר ב־תורת משה והבטחות הנביאים, ספינ־תו שקעה בים וירד לעמקי תהום, כל באיה לא ישובון ולא ישיגו אור־חות חיים. אין לו תקנה, לשוב למקורו — נעשה גל של עצמות. ה־סיפור השלישי, על חסיד אחד, שגם אצלו נכנס ספק בעתיד של עמנו, בתקומת המקדש וירושלים, ורק מתוך חורבן האומה ואסונות של ההיסטור־יה שלנו לא החזיק מעמד לקיים האמונה הטהורה. החסיד הזה נתגלה לו ברחמי ה' העתיד וזכה לראות בריה קדשו את העתיד בהווה.

החסידים התמימים, שמסרו את עצמם על קדושת הארץ והעם, נפתח להם ים של חורבן ומתוך זה הכי־רו את גאולת ישראל. לא כן אלה המתחסדים, שקעו בתהום ולא זכו לראות וטבעו בים הזועם.

שלום וצדק

בספרו הנפלא „משך חכמה", מפ־רש הגאון ר' מאיר שמחה (בפר־שת וירא), המדרש: אברהם קרא אותו יראה, שנאמר ויקרא אברהם שם ה־מקום ההוא ה' יראה. שם קרא אותו שלם, שנאמר ומלכי צדק מלך שלם, אמר הקב"ה, אם קורא אני אותו יר־אה כשם שקרא אברהם, שם אדם צדיק, מתרעם, ואם קורא אני אותו שלם אברהם אדם צדיק מתרעם, אלא אני קורא אותו ירושלים כמו שקראו שניהם „יראה שלם" ירושלים.

הוא הולך ומסביר, ששם היה בי־זור המבול ובזמנו השחית כל בשר את דרכו על הארץ ומלאה הארץ חמס. הוא למד מתוך החורבן הזה, כי בכדי לקיים העולם יש לתקן מידות האדם והתכונות בכל חי, כי בלעדי זה אין קיום לעולם, ועל זה מורה השם „שלם", שכל המין האנו־שי הוא בבחינת כמו גוף אחד, וכל פרט ופרט הוא אבר מאיברי האדם הגדול, וכל אחד מקושר עם חברו וצריך לו, מושפע ומשפיע זה על זה, וכולם כאחד נושאים קיום המין האנושי ונצחיותו. וכנראה העיר נב־נתה ע"י העברים בני שם במגמה רוחנית להיות להם למרכז עבודת א־ל אחד, על ידי מעשה צדק ושלמות.

אמנם, אברהם התפלסף בחכמה ולמד כל דרכי הסודים והעיונה עמ־דה וחקר בשכלו, כי יש ה' אחד המשגיח על העולם, וכן מבואר ב־רמב"ם ריש הל' ע"ז באריכות, כי אברהם הכיר א־ל אלקי עולם דרך מחקר בשכלו ובתבונתו הנכונה והת־בית את העולם בתבונתו שיש אלי־קים אחד, והיה הולך מעיר לעיר וממ־לכה לממלכה עד שהגיע לארץ כנען והוא קורא, שנאמר ויקרא שם בשם ה' א־ל עולם, וגם חיבר ספ־רים על זה.

וזה אשר יאמר בהר ה' יראה, רצה לומר שיתגלה אלקותו בראות כל בשר את כבוד ה', דרך היצירה ה־נפלאה, והנה ירושלים בנויה על שני יסודות, היינו לתקן את המושכ־לות שעיקרן במח, ולתקן ולקשט את המידות שעיקרן בלב. ולכן ירו־שלים כלילת יופי משוש כל הארץ, ושם עלו שבטים להודות לשם ה' כי המידות והמושכלות שניהם בד־דכבו וגמגרו בירושלים, ולכן קרא אותה ירושלים על שתי האיכויות האלה. נקראה ירושלים יראה, על שם טהרת המושכלות ושלם על הד־דכות התכונות והמידות, על זה נאמר כלילת יופי. ואמרו במדרש רבה פרשה ויצא פרק ע', הזא אמרה שאנשי מורח גדולים מן הערים, ש־על זה פעלו שם ועבר לתקן את המדות והתכונות, אך לא הועילו לבני דורם לתקן את המושכלות. וזה שאמרו במדרש רבה פרשה נ"ה: המוריה שיצא הוראה לעולם, זה תי־קון המושכלות, ושיצאה יראה לעו־לם, זה טהרת התכונות ועונש על השחתת המדות, וכמו שכתוב ולא תקיא הארץ אתכם כאשר קאה הגוי אשר לפניכם, כי את כל אלה עשו הגויים וכו'. מו שמבאר האבן עזרא, כי באיי עובדי הכוכבים שלא נצטוו נענשו על העריות. עד כאן דבריו הנפלאים לפי הבנתו.

והנה דעת חז"ל כי מלכי צדק מלך שלם, הוא שם בן נח, ושם היה „אבי כל בני עבר" המונה „אבי" בימים ההם הוא אב ומושל על אלפי בניו ונכדיו, וזה שם אבי כל בני עבר, ושם נקרא בשם ממלכתו, מלכי צדק מלך שלם. יושבי שלם הקדמונים היו ככל היושבים על יד הירדן — העברים, שהם בני עבר בן שלח בן ארפכשד בן שם, וזוה ממשלת שם זקנם, וכל הארץ ההיא נקראה ארץ העברים מנגד לעיר „צורי", מב־צר הכנענים בני חם היושבים על שפת הים, אשר נעשתה למצור ול־

(סוף בעמוד 3)

ירושלים במצור

מאת מ. אונגרפלד

המערכה על ירושלים היתה נקודת המוקד במלחמת השיחרור של העם והמדינה. היתה זו המלחמה על חיים ומוות, שהתנהלה בכל שכונה, בכל רחוב ובכל בית ובדרך לירושלים, מאבק הדמים של עיר נצורה ומבו־דדת. כל תושב יהודי לוחם בה, ראה במאבק זה סמל להגשמה החזון היהודי עתיק היומין של שיבת העם לארצו ולבירתו.

ביטוי נאמן להוויית ירושלים ה־נתונה בכבלי העוצר, המצור והמח־סור, נותן הסופר והעיתונאי הוותיק יונה כהן בספרו „ירושלים במצור"*, הכתוב בצורה של יומן והמיטיב לתאר את אווירת הנצורים, את הה־שגים והכשלונות בניהול המערכה, את דיוני הסריק על בינאום ירושלים ועוד. לפנינו אמנם תיאור חוויותיו של יחיד, שהשתתף בקרב המכריע הזה, בסבלו בהלאותיו וביבטו, אבל ניתן בו ביטוי עז ונאמן לרגשותיהם, לפעולותיהם ולעמידתם של כל לוח־מי ירושלים ואזרחיה, במאבקם ל־קיום השליטה הישראלית בבירת ה־מדינה, ששבה כאז מלחמת ששת ה־ימים והיתה לעיר מאוחדת המתפתחת בקצב מהיר, ומתוך תודעה, שרק שלטון ישראל יבטיח את שלומה ו־את שלמותה של ירושלים, שבה גי־שה חופשית לכל אדם למקומות ה־קדושים ושבה קיים חופש פולחן לבני כל הדתות.

גשר בין המדינה ובירתה

כידוע, הפקיר השלטון הבריטי למעשה את ירושלים, לבן הרגע שבו החליט ארגון האומות המאוחדות, בכסלו תש"ח, על חלוקתה מחדש של ארץ ישראל לשתי מדינות. ה־פורעים הערבים ערכו את התקפו־תיהם על היהודים בירושלים, לעי־ניהם של שוטרים וחיילים בריטיים, ולפעמים גם בעידודם ובסיועם. ל־אחר שעזב השליט הבריטי את ה־ארץ ותושביה היהודים ניגשו לבצע את החלטת האו"ם, הגבירו הערבים את התקפותיהם, כדי להביא לביטולה של ההחלטה הזאת. תושבי ירושלים היהודיים הסתייגו מן ההחלטה של האו"ם להקים מדינה יהודית, שירו־שלים לא נכללה בה, והיו מתוך ידיעה ברורה, שכל יום העובר ב־מעשי גבורה פשוטה וכל קרבן וכל סבל, הם אריח ולבנה וגם בשר בל יימוט בין המדינה הנבנית לבין בירתה הנצחית. תשע עשרה שנה היתה ירושלים חצויה, מצוצה ושסו־עה בגדרות תיל ולוחמיה ומגיניה גברו על מזימות אויב, כשם כהת־עלמו מהשוני שבהרגלי חייהם וב־בוצאם, רוח של הבנה ועזרה הד־דית לבשה אותם גם בעה ששתינו את מימינו במשורה ואכלנו את לחמנו במשקל ובמנה קצובה, וה־אויב הרעיש את העיר והמטיר עליה עגוי מות.

עיקר תוכנו של ספרנו — הוא יומנו של עתונאי חרוץ, שבתוקף תפקידו כמשקיף תר־עין, ליווה ב־שנת תש"ח את כל האירועים בירו־שלים, שבה הונחו נדבכים ראשו־נים למדינת ישראל הריבונית ול־ירושלים בירתה.

המחבר הוא יליד ירושלים, חניך ה„ית מזרחי וישיבת פורת יוסף, מד־ריך בתנועת הנוער הדתית „בני עקיבא" ומדריך ושליח של המוסדות הלאומיים בענייני חינוך ועליה ב־כמה ארצות באסיה, באפריקה ובאי־רופה. הוא סופר של „הצופה" מ־יום היווסדו בתרצ"ח וכתבו הפרל־מנטרי מיום כינונה של הכנסת ה־ראשונה.

מאבק מדיני וצבאי

ביריעתו על רשימותיו של בעל היומן, אנו נתקלים בקביעת העובדה שב־18 החודשים, מיוני 1946 ועד סוף 1947, ניהל היישוב היהודי ב־„מדינה בדרך" מאבק מדיני, מלווה פעולות צבאיות באמצעות ה„הגנה" אצ"ל ולח"י, וכל אירגון פעל בדרך משלו. ירושלים היתה בחודשים אלה עיר של גדרות־תיל ושל מחסומי פלדה שהבריטים ריכזו בהם את ה־רחובות המרכזיים של העיר.

הנה אנו עדים להוויה, לציפיה ולחרדה בקרב יהודי הארץ סביב ה־שאלה כיצד יצביעו נציגי האומות ב־דיון באו"ם בעתידה המדיני של ארץ ישראל. כשנודעו תוצאות ההצבעה באו"ם, פרצו אל הרחובות משעה שלוש אחר חצות הלילה, אלא שאת השמחה הזאת הפרו הבריטים, שהע־לימו עין ממעשי הפורעים הערבים שהציתו והשחיתו רכוש יהודי ופגעו ביהודים שלווים. מחאות מנהיגי ה־יישוב היהודי בפני השלטונות „נענ־ו בתשובה מחהמקת: „אנו בוחנים ו־בודקים את המצב". הנה מה ש־רשום בשני בטבת תש"ח: „לילות הנוכח קשים... מתגברות התקפות הערבים על התחבורה העירונית וה־בינעירונית... כריגמת אוטובוסים באבנים עברו לירויות". דוגמה מאל־פת ל„ג'נטלמניות" הבריטית.

וחומר לא יסולא בפז, לתולדות ירושלים העברית ולתולדות מאבקו של היישוב עם הרוצחים הערבים ועם מנהיגיהם המתנפים האנגלים, מקובץ בספרנו זה, שנכתב בידי אדם מוכשר שהיה עד ראייה לכל המתרחש כאן. הדברים מסופרים כאן בלבביות רבה ובלשון עסיסית. הנה אנו שומעים כי דובר הממשלה אמר לעתונאים כי בעיר העתיקה ישרור שקט רק כאשר אנשי ה„הגנה" וה־אצ"ל ייצאו ממנה, ועל כך השיב ראש הוועד הלאומי והכריז כי לא נעשה את רצונה של ממשלת המנדט ולא נמלא אחר מבוקשה ואנו הוד־רים אמונה איתנה שירושלים היתה והיה לב האומה ובירתה.

הטקסט של הספר מלווה צילומים רבים. זהו ספר שמלבד החומר ההיס־טורי המקובץ בו, הוא נקרא בענין רב, ויש להמליץ עליו במיוחד בפני בני הנעורים שלנו.

יונה כהן, מחבר הספר „ירושלים במצור", כותב עתוק של ספר לראש עיריית ירושלים, מדי קולק, במסיבה שנערכה בלשכתו בהשתתפות בכני ראש העיריה וחברי המועצה.

*) ירושלים במצור, דפי יומן תש"ח, מאת יונה כהן, הוצאת בלוא, תשל"ו, 230 עמ', 30 עמ' ציורים ו־תצלומים.

האנציקלופדיה התלמודית

דורשין דבר יום ביומו!

12 ערכים לחדשי אייר־סיון שנדפסו ב־14 הכרכים שהופיעו עד כה

אייר
בין פסח לעצרת
בה"ב
בכורים
אבילות בבכורים
הגבלה (הגבלת הר סיני)
הלל
הזכרת נשמות
זבירות
זכירת מעמד הר סיני
חגיגה (קרבן)
אסרו חג

14 הכרכים שהופיעו עד כה
מכילים למעלה מ־1000 ערכים־ענינים בכל שטחי ההלכה: ברכות ותפילות, זרעים ומועד, נשים ונזיקין, שופטים ומשפטים, ארץ ישראל והמקדש, טומאה וטהרה, איסור והיתר, תקנות ומנהגים.
• כרך ט"ו עומד להופיע במהרה •

מחיר כל כרך — 60.— ל"י

הכתובת:
אנציקלופדיה תלמודית, בית וגן, ירושלים
הפצה ראשית לא"י:
בי"ם ספרים גיטלר, רחוב בילו 4, תל־אביב

* יצא לאור *

...ר השאלות־ותשובות, ...צי כולל לספרי השאלות־ ...ותחות התלמוד עד זמננו, ...ר אורח־חיים, כרך שני — ...ע־קנ"ו. לוקט וסודר ע"י ...בני בית המדרש הגבוה ...מכון מהרשי"ל ירושלים, ...יב מבוא מאת כהנא־שפי־ ...מכון מהרשי"ל, ירושלים, ...2 עמ'.

...נעודים, מסות והערכות ...דות והגברות, מאת משה ...הוצאת „עם הספר", —

...ת בתי הדין הרבניים, מאת הרב דב כ"ץ, מנהל ...הרבניים בישראל, הוצאת דפוס ויס ירושלים, תשל"ו—1976. 160 עמ'.

— לכבוד שבת, אוצר פרקי קריאה, סיפורים, שירים, תיאורי הווי ומרפראות. ליקט וסידר יחזקאל רו־טנברג, הוצאת „נצח" בני־ברק, תשל"ו. שני כרכים, 670 עמ'.

— קדמות המונותיאיזם ורא־שיתה של המשפחה במסורת ישראל ובאנתרופולוגיה, מאת אשר בר־תנא, בהוצאת בית האולפן ליהדות בכפר־שמריהו, בהדרכת הרב שמואל אביגדור הכהן, 72 עמ'.

— איש האמונה והנאמנות, ספר זכרון לשמו ולפעלו של ר' יעקב יוסף שטרן ז"ל, בהוצאת ועד קריית־שמואל המשפחות, חיפה, תשל"ו — העורך אריה שנטל, 160 עמ'.

— מערת המכפלה, מאת אלי שילר, הוצ' אריאל ירושלים, 64 עמ'.

— עת־מול, עתון לתולדות ארץ ישראל ועם ישראל, גליון מס 5 (7), אייר תשל"ו — מאי 1976, מיסודם של אוניברסיטת תל־אביב ומשרד־החינוך והתרבות. העורך: שלמה שבא

— פרופיל השכונות 1976, — בהוצאה המחלקה לשכונות ולפעולה קהילתית בהסתדרות הכללית.

— מדיניות ופעולות של ה־קונגרס היהודי העולמי, 1966־1974, דו"ח לאסיפת המליאה הששית, בהוצאת הקונגרס היהודי העולמי, משרד המזכיר הכללי, ג'נבה.

هكذا من الاصل

אורה של ירושלים

מאת הרב יהודה שפרן רב הראשי לגעבה, שווייץ

ירושלים מציינת את כל מהלכי רוחנו, מדי יום ביומו, ומאפיינת את כל הוויתנו היהודית. כמו מרדכי בשעתו, כל אחד מאתנו מרגיש שהגלה מירושלים וכמו רבי נחמן מברסלב בזמנו, כל אחד מאתנו, במדה שהוא מתקדם והולך, משתוקק להמצא בדרך העולה לירושלים. לאור הרגשה זו, הממלאת את בתי נפשנו, בכל עת ובכל שעה, ירושלים, כפי שרואה אותה הגר"א, נבנית „בתמידות", כי הלא „בונה ירושלים ה'" הקב"ה בונה ירושלים, בכל זמן ועידן, מעבודתם של ישראל. וכבר רמז לבנייה זו המתמידה, הנמשכת והולכת, המהרש"א (מנחות פ"ז, א), בכתבו: „וכן מה שאומרים: „בונה ירושלים ה'", שהוא לשון הווה, דבכל עת ושעה הוי זמן הגאולה".

אמנם, אם על ירושלים שכנסת ישראל חוברה לה יחדיו, בלי הפסק, נאמר ככה, מה נאמר אנחנו על ירושלים, שמשום שהזמן גרמא, מחייבת אותנו בתוספת ריכוז של מחשבה, דיבור ומעשה עליה.

בימים אלה, חשים אנחנו שמחובתנו לחזק את התקשרותנו עם עיר מקדשנו ולהפגין בחוץ את התקשרותנו עם עיר תפארתנו. אם חובה זו חלה על כל אחד מישראל, על אחת כמה וכמה היא חלה, גם בתור חובה וגם בתור משימה, על רועי ישראל, על לומדי ותופשי התורה, כי הלא תלמידי החכמים הם בבחינת ציון, כמו שפירש רש"י (סוטה מט, א) את דברי הנביא: „כי עם בציון ישב. אלו יושבי ישיבת תורה"; וכהרש"א, בחידושי אגדות שם, מוסיף ומפרש: „דהיינו בציון, היינו בירושלים. ועל כן דרשו מיציה בציון הם התלמידי חכמים, המצויינים בהלכה, גם לאחרי חורבן בית המקדש".

מה עמוקה איפוא השתייכותם של רבנים בישראל לירושלים ומה גדלה אחריותם כלפיה, בכל יום ובכל לילה. אכן יש זמנים שמן הדין הוא שהשתייכות זו תתאמץ ואחריות זו תתעמק. בחינת: אבוך במאי זהיר טפי. על ימינו אלה באמרו הדברים. מודעים אנחנו כי שעה קשה זו, וכאילו על שעה זו ניבאו נביאי ישראל בהודיעם ש„על ירושלים ידו גורל", וכל הגוים צובאים על הר ציון, על ירושלים. מודעים אנחנו כי זמנים קשים הם זמנים הללו, וכאילו על זמנים אלו רמז הזהר הקדוש בפענחו את דברי תורינו ומשוררנו בהודיעו כי „בני ישמעאל זמינין בההוא זמנא לאתערא עם כל עמין דעלמא למיתי על ירושלם, דכתיב: ואספתי את כל הגוים אל ירושלים וגו', וכתיב: יושב בשמים ישחק, ה' ילעג למו". (זהר, א, קי"ט, א; ר' גם זהר, ב, לב, א)...

רבנים קמים ונושאים עיניהם אל המקום שישבה שם הסנהדרין, כי „זה המקום הוא", עדיין ותמיד, „תכלית התורה", כאימרתו של הרמב"ם (מו"נ ב, מה). הוא הוא המקום, ה„הר שיצא ממנו הוראה לישראל" (תענית כז, א), ו„שממנו יצא תורה לכל ישראל" (סנהדרין פו, ב במשנה). ובעיצומו של דבר, מן המקום ההוא שואב תמיד, בכל מקום שהוא, תלמיד החכם, שהוא בבחינת ישראל, את כח הוראתו שלו: הוא בא לו ישר משם. כח זה מגיע אליו דרך צנורות התורה שבעל פה, כיצאו ויוצאים מבית דין הגדול שבלשכת הגזית ונותנים לו את הסמכות להורות ולדון. וכן הורה הרמב"ם (בריש הלכות ממרים): „בית דין הגדול שבירושלים הם עיקר תורה שבעל פה, והם עמודי ההוראה, ומהם חוק ומשפט יוצא לכל ישראל. וכל המאמין במשה רבינו ובתורתו, חייב לסמוך מעשה הדת עליהם, ולהשען עליהם" (ר' גם רמב"ם, הלכות קידוש החודש פ"ה, ה"ג).

בשביל התלמיד חכם, התורה שניתנה בהר סיני יוצאת מהר המוריה, „דזה ירושלים". „המוריה זה סיני, ונקרא מוריה על שם שממנו יצא מורא לעובדי כוכבים במתן תורה" (תוספות תענית טז, א). בעיני תלמיד החכם, הר סיני והר המוריה מזוהים איפוא.

אמנם בסיני ניתנה תורה שבכתב, המכילה תורה שבעל פה שקדמה לה והמקפלת בתוכה תורה שבעל פה ה„עתידה" להתחדש; אבל לפי כוונת נותן התורה נבנה בית המקדש על הר המוריה ולא על הר סיני. הר סיני היה אדמת קודש רק בשעה שירדה עליו שכינה והופיע עליו הקב"ה כדי לתת בו תורה לישראל; ברם הר המוריה „בקדושתו הוא עומד" המאמר קדוש „עד עולם" (ר' מגילה כח, א, במשנה; רמב"ם, הלכות בית הבחירה פ"ו הט"ו).

מדוע גדלה זכותו של הר המוריה עד כדי כך שנעלה היא מזכותו של הר סיני? שאל אותו רבי חיים מצאנז, והוא משיב: „בשביל שעל הר המוריה פשט יצחק אבינו את צוארו על קידוש השם. ואין לך מדה יותר נעלה ממדת גבורה זו של יהודי שמקריב שם עצמו. בבחרו את מקום המקדש לקבע קדיש לעולמים, הקב"ה בכבודו ובעצמו מעיד על גדולת ערכה של מדה זו..."

*

ירושלים מגלמת את תולדות העולם ואת תולדות האדם, את תולדות ישראל ואת התולדות האנושית; היא מייצגת את ההיסטוריה של היחסים שביניהם לבין הבורא. ירושלים משקפת את זוהר הרקיע עלי אדמות והיא נותנת דין וחשבון על הערך שהארץ הקנה לה בשמים. ירושלים מסוגלת לספר את הכל מה שנתהווה בשמים מבעל ופתרוש על הארץ. כי בה, בנקודה הפנימית שלה, לא רק נולדו שמים וארץ, אלא „נשקי אהדדי ארעא ורקיעא", כהערתו של הגר"א. זאת אומרת, בה, בנקודה המכוונת שלה, משתלבת ההתחברות של גשמיות ורוחניות, כפירושו של ה„שפת אמת", האיל ובה נתחברו כבר ארבע רוחות העולם, כדברי הזוהר, והיא המקום הכולל בכל ההויות, מוקד כל ההבחנות, שבו נכללו כל הבחינות, כראייתם של הרמב"ן ואליטיך — ראייה אישית, יצירה, את ירושלים עיר הקודש. ירושלים היא, איפוא, בבת אחת, „שער השמים", שדרכה עולות התפילות הבאות מכל קצוי תבל, כמו שכתוב: „ויתפללו דרך ירושלים", ושבור הארץ, שאליו קשורים, קשר היוני, תבל ויושבי בה.

בירושלים, בנקודה מרכזית זו, כאמצעו של עולם, יוצא „קו אמצעי" (השל"ה הקדוש אומר כי עליו רמז הנביא באמרו: „וקו ינטה על ירושלים"). כי זה עולה למעלה ומייסד את העיר העליונה, ירושלים של מעלה, שבאמצעיותה נבנה בית המקדש של מעלה; קו זה יורד למטה ומייסד את העיר התחתונה, את ירושלים של מטה, שבאמצעיותה נבנה בית המקדש של מטה. בית המקדש של מעלה מכוון כנגד בית המקדש של מטה ובית המקדש של מטה מכוון כנגד בית המקדש של מעלה. הודות להתאמה זו, בין ירושלים של מעלה וירושלים של מטה, הן ממלאות את תפקידן האחיד והמיוחד הן בעלמא הדין והן בעלמא דאתי.

ירושלים, נקודת פגישה בין שמים וארץ, כחלומו של יעקב אבינו מבאר, כדעת המדרש והזהר נעשית לכלים פגישה בין האלקים והאדם. בין הקב"ה, שנתאוה להיות לו דירה בתחתונים, והאדם עלי אדמה בימי חלדו, למטה, בעולם השפל, ושיכירתו למעלה, בעולם העליון, הואיל והוא נברא גם מעליונים ועליו נאמר: „נעשה אדם..." ושלמעשים הנעשים על ידו בעולם העשיה יש השפעה למעלה, כעבר לגבול הארץ, כתאורו של השל"ה הקדוש, רבי חיים מוואלוזין ובעל אור החיים הקדוש. ולפיכך ירושלים מוצגת כמקום פגישה ראשוני ותכליתי בין אלקי ישראל וישראל בנו ועבדו.

בדין היא שירושלים תהוה את הנקודה המרכזית בעולם, שאליה תהיה מכוונה הזיקה לבה של האנושות, כדי לקבל, ברצון או שלא ברצון, הוראה והארה. ההוא בירושלים ניגש הבורא אל האדם, ופונה אליו בפעם הראשונה, בדברו אליו, בקריאתו אליו. „ויאמר לו: איכה?" הבורא שאל את יציר כפיו, לא באיזה מקום הוא עומד, אלא באיזו מדרגה הוא עומד: הוא היה כל כך קרוב אליו עד עתה, ועכשיו הנה הוא התרחק ממנו בשאלה זו, „איכה?" כאימרתו של בעל התניא, הקב"ה פונה בכל יום ויום לכל בן אדם, שאת מקומו הוא מכיר על בוריו וגם את מדרגתו הוא יודע היטב: הוא פונה אליו בשאלה מצומצמת זו כדי לדרוש כמבו בירור דברים על התנהגותו ולעורר שימת לבו על תפקידו הוא, כלומר על מקומו הרוחני שעליו לתפוס בעולם, על אחריותו שעליו לשאת בעולם, שהוא, הקב"ה, תיכנן ותיקן כגן עדן בשבילו, כדי להיטיב לו, ושהוא, האדם עלול לקלקל במעשיו המקולקלים.

אותה הדיברות, „איכה?", יוצאת בכל יום מהר המוריה, כמו מהר חורב, „ומכרזת ואומרת: אוי להם לבריות מעלבונה של תורה", שהקב"ה תיכנן ותיקן בשבילם, כדי להורות להם את הדרך הישרה ילכו בה ואת המעשה הטוב אשר יעשו.

בשביל האדם, התוצאה של אי־מתן תשובה ברורה על השאלה של הבורא, היא גירושו של האדם מגן העדן וקלקולו של העולם כולו על־ידי מעשיו המקולקלים.

בשביל ישראל, האדם שבאדם, התוצאה של אי־מתן תשובה מספיקה על השאלה הנוקבת „איכה ?", היא, לפי המדרש, הקריאה־צעקה, „איכה ?", שבכפנת את תחילת הגלות של ישראל מירושלים, שבקומת הראשוני בגן עדן יסודה, ושבגלל חטאי ישראל הרבה.

*

ירושלים היא עיר הקודש, מתחילת בריותו של העולם. הקדושה ניתנה לה מאת הבורא; והיא נתקדשה אחר כך, קידוש אחרי קידוש, על ידי צדיקי עולם, על ידי מעשי בני אדם. הקדושה הראשונה, האלקית, נתגברה תודות להקידוש האנושי שניתוסף לה בידי ישראל. קדושה ראשונה, קדושה שניה... עד שקדושות אלו, הן קידוש אנושי לפי צו אלוקי, תאושרנה באחרית הימים, לעולמים, ובאופן מוחלט, על ידי הקב"ה, בכבודו ובעצמו. הוא יוריד ירושלים בנויה מלמעלה, בבנין שלא תהרס (כהבטחת הזהר הקדוש, א, קיד, א. מדרש הנעלם) וכן היא גם דעת רש"י (ר"ה ל, א; בניגוד לדעת הרמב"ם, בהלכות מלכים, פי"א, ה"א) ש„בנין (הבית השלישי) העתיד לבוא (יהיה) בידי שמים", בנין של אש ירד מלמעלה (כי אתה ה' באש הצתה, ובאש אתה עתיד לבנותה), מפאת האש הבוערת בלב ישראל (כהסברו של בעל שם משמואל, בנו של בעל אבני נזר). חותם האמת של הקדושה הראשונה האלקית, ייחתם איפוא לעולמים בגושפנקא דמלכא, מלך מלכי המלכים, וישם (בבחינת „ירושה המנורה") על ראש ירושלים, שאת שמה קבע הקב"ה, בכבודו ובעצמו, לצמיתות.

כן, הקב"ה, בכבודו ובעצמו, ייסד ביסוד עולם את שם ירושלים. אבל השם הזה לא הגיע לידי שימוש מלא אלא בשעה שכלל ישראל נראה ראוי לשאת השם הזה להתפארה ולהראות לעיני כל שהשם הזה מתנוסס בתור שם המציג, בעת ובעונה אחת, את איחוד האומה בשלימותה החומרית ואת ייחוד האומה בפנימיותה הרוחנית. ירושלים התכוננה איפוא רק כשדוד המלך איחד את כל שבטי ישראל וייחד את שבטי ישראל לשם בנין בית המקדש. בחירת דוד למלך ישראל והתוואתו לאבי משיח צדק, איפשרה בחירתה המוחלטת של ירושלים.

(ר' ירושלמי ברכות פ"ב ה"ד, פ"ד ה"ג; בבלי ברכות מח, ב־מט, א, ב"ק צז, ב רמב"ם, הלכות ברכות פב ה"ד והלכות מלכים פ"א ה"ה.)

„בחירת זרע דוד היתה על שם בחירת ציון", כותב מלבים בפירושו על התהלים (קלב, יא־יג), בהזכרתו את סדר הכתובים: „נשבע ה' לדוד אמת לא ישוב ממנה מפרי בטנך אשית לכסא לך... כי בחר ה' בציון אוה למושב לו". כאשר דוד, משיח ה', כינן את מלכות בית דוד והכין נצר משרשיו, משיח בן דוד, לתקן עולם במלכות שדי, אז ורק אז התכוננה ירושלים. ונכונה היא מזיגתם של דוד וירושלים ועשייתם חטיבה אחת: דוד הוא המלך, ומלכות בית דוד היא מרכבה למלכות שמים; וכמו כן, כותב השל"ה הקדוש, „ירושלים רומזת מלכות, כי שם בית המקדש, כי המלכות היכל..." (או במגנונו המאיר עינים של הרב קוק: „...ירושלים, עיר מקדש מלך באון הקודש וגבורת החיל".) אמנם, המלכה היא בבחינת אחדות; המלך הוא „לב העם" ומייצג את העם המאוחד סביבו. בבחרו את דוד על שם ירושלים, הקב"ה נותן עוז מקומי מיוחד לבחירתו העל־מקומית של ישראל. „ה' בחר בירושלים נהלה לשכינתו, ובחר בישראל לסגולתו" (רמב"ם, פיהמ"ש זבחים יד, ח). ובכן הודע שקיים קשר בל ינתק בין בחירת ירושלים לבין בחירת ישראל.

ירושלים התכוננה לכינון עולם ולקנין עדי עד של עם ישראל כולו, משעה שדוד המלך גבה את הכסף מכל השבטים (כמו שמדגיש רש"י יומא יב, א) די לקנות את גורן ארונה היבוסי, שעליו יתנוסס מקדש מלך עיר מלוכה. ובהר הבית שעליו ייבנה המקדש, שנים עשר שערים ייפתחו בו, במספר שבטי י"ה, כפי שציין רבנו יונה מגירונדי, עדות לאיחוד ישראל מסביב לירושלים ולייחוד ישראל בתוככי ירושלים. אז ורק אז צוויתה ירושלים, באמת ובפעל, לנחלת ישראל, כל ישראל.

בכן, בהיותה במיוחד נחלת כל העם, ירושלים מצדיקה, לעיני כל יושבי תבל, לעולמים, את נחלתו הכוללת של עם ישראל כולו, שהיא ארץ ישראל, שניתנה על ידי ה' לאברהם ולזרעו אחריו „לאחוזת עולם". ולא זו אף זו. נחלה זו, הכוללת, ארץ ישראל, שואבת את כח קדושתה מירושלים עיר הקודש. ובאמת, קדושתה המלאה של נחלה זו, הכוללת, ארץ־ישראל, לא הופיעה לידי גלוי שלם, רק אחרי התגלותה השלמה של הקדושה הראשונית, מתוך הקידוש האנושי, של ירושלים, כשקדושתה הביזותה, הפנימית, המרכזית של ירושלים התגלתה בתור קדושה תכלי־תית (בין עשר הקדושות שמונה המשנה במסכת כלים), רק אז הקדושה של נחלת ישראל, הרחבה, ארץ ישראל, הגיעה אף היא לידי שלימותה, התעטקה במלואה. ארץ ישראל נעשית, בשלימותה ובמלואה, ארץ־ישראל, כשירושלים נעשית רשמית לירושלים ונתבססה בתוכיותה למקדש מלך עיר מלוכה. כי הלא „שלש מצות נצטוו ישראל בכניסתן לארץ: להעמיד להם מלך ולהכרית זרעו של עמלק ולבנות להם בית הבחירה" (סנהדרין כ, ב), המצוה האחרונה, החביבה ביותר, המצוה התכליתית, בין שלשת המצוות האלו היא בנין בית המקדש אבל; היא לא נתאפשרה אלא על ידי קיום המצוה הראשונה: העמדת מלך (המלך: הוא דוד, המאחד שבטי ישראל והמייחד את מקום המקדש). העמדת מלך: זה היה תנאי ראשון קודם למעשה. אבל סוף מעשה, הוא העיקר: כי רק על ידי בנין בית הבחירה באמת נגלית לבסוף כניסת ישראל לארץ ישראל. אם כן צדק תאי איש ירושלים הצדיק, מבית מדרשו של הרב קוק, רבי יעקב משה חרל"פ, שזכות קדושת ירושלים משפיעה לטובה על קדושת ארץ ישראל כולה. לא רק זאת, אלא אף היא עומדת לקדושת ארץ ישראל כולה. ויש ראיה לרעיונו הנשגב, מזהר הקדוש (ג, צג, ב) שאומר: „בירושלים דלתתא אקרון ישראל אחד, מנא לן דכתיב: גוי אחד בארץ", „לאזדווגא ביה בקודשא בריך הוא, הדא הוא דכתיב: ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד". אם כן, בירושלים ישראל נעשה לגוי אחד בארץ, בייחודו עם שמו יתברך שמו אחד. והתוצאה מכך: „כל אינון דאשתארו בארעא קדישא דישראל דינא דילהון בירושלים וכציון לכל דבר. מלמד דכל ארץ ישראל בכלל ירושלים היא" (זהר א, קיג, ב, מדרש הנעלם). היוצא מזה: כשהקדושה הראשונית של ירושלים, שהיא על פי ה', מקודשת בידי ישראל, גם הקדושה הראשונית של ארץ ישראל, שהיא על פי ה', מקודשת כולה ובשלימותה, בידי ישראל.

*

תבונה זו של ירושלים שהוצגה בפנינו בידי מאורי ישראל מדור דור, מה מלמדת היא אותנו לעת כזאת, בנסיבות שאנחנו נתונים בהן? בפרק זה מלא נוראות הוד אבל גם מאד קשה שבהיסטוריה שלנו, כשאבירי תבל וגדוריהם, מלכויות רשעה וסתם רשעי ארץ, צובאים על ירושלים, כסא ה', מתוך שנאה לישראל, עם ה', מה נמצאים אנחנו למדים, אנחנו רבני ישראל? מה עלינו לעשות, רבני ישראל?

עלינו להפגין, בכח התורה, בשני מישורים שמשלימים זה את זה.

א) בעיני אומות העולם, עלינו לקרוא בשם ה' ולהכריז בקול גדול את דברינו האמיתיים, דברי אמת ואמונה, שהם דברי התלמוד הירושלמי (תענית פ"ד ה"ב): ולאמר לציון עמי אתה, אלו ישראל. חזרתי על כל המקרא ולא מצאנו שנקרא ישראל ציון אלא זה: „ולאמר לציון עמי אתה"; והם דברי הזהר הקדוש (ג, לה, א): „מכאן אליפנא דישראל אקרון בשמא דציון..."

בין עם ישראל לירושלים, יש, כידוע, מה שקוראים בלשון מודרנית, הזדהות שלמה. אבל יותר מכך: עם ישראל נקרא ציון. ואצלנו (לפי יודעי חן, ובפרט לפי האר"י הקדוש) השם מורה לא על החיצוניות של הנושא או של הנשוא, אלא על מהותם הפנימית, השורשית שלהם. ישראל הוא ממש ציון. יש ביניהם איפוא יותר מן הזדהות חיצונית או פורמלית, אלא דביקות יש כאן, דביקות פנימית דתית. עם ישראל כולו, השוכן בציון והמפוזר לתפוצותיו, דבוק בירושלים, דביקות מלאה, בלי כל הפסק, כי ירושלים היא נחלתנו; דביקות שלמה, בלי כל סדק, כי ירושלים היא חיינו (ואף כשהיהודי התבוננו בארץ נכר עולה לגדולה יוסף, שנשאר עברי ואינו שוכח את ארץ מוצאו ותקותו, הוא „יוסף בגימטריא ציון"!).

אין בכחם של בני אדם להפריד בין הדבקים שהקב"ה דיבק אותם דיבוק נצחי: „הנצח — זו ירושלים". עוד יותר, ירושלים מייצגת בשבילנו לא רק ענין חיוני של אכותה, אלא מהות את לב האומה שלנו, הן כשאנחנו נמצאים בפזורה והן כשאנחנו נמצאים בארץ ישראל ובירושלים גופא, שכן הורו לנו חכמינו: „היה עומד בחו"ל, יכוון את לבו כנגד א"י; היה עומד בא"י, יכוון את לבו כנגד ירושלים; היה עומד בירושלים, יכוון את לבו כנגד ביהמ"ק" (ברכות ל, א) ובאמת, כן הוא. בכל מקום שהם נמצאים, היהודים מכוונים את לבם ל„לב העולם", לירושלים: „כי נגע עד לבך"... ירושלים נוגעת ללבנו. היא דבר המסור ללבנו: ספון בלבנו ואין להוציא אותו מתוך לבנו.

ב) בתוככי ירושלים. נגדה בא לכל עמו, לעם ישראל, שבתוכו אנחנו יושבים, עלינו להשמיע בחוזקה את קולנו, קול התורה, קול חוצב להבות אש דת — „ואין אש אלא תורה"! — כי איכלוס ירושלים, איכלוס יהודי, בנין ירושלים, בנין יהודי, הם דברים נחוצים עד למאד. הם דברים חיוניים, אבל לא מספיקים. בהם לא יצאנו ידי חובתנו כלפי ישראל שנקרא ציון, כלפי אלקי ציון, שעלינו לקבל אותו בירושלים בקריאה של חיבה: „הנה מלכך יבוא לך", כי „גדול ה' בעיר אלקינו". כדי לזכות לכך, עלינו לזכור את ה', בזכרנו את ה', ביישובנו את ירושלים, בפקדנו את ירושלים בבנינה. זכרו את ה' וירושלים תעלה על לבבכם"... וזכירה כזו מביאה לידי עשיה. נזכור את ה', בזכרנו את מצוותיו. שהן כל כך קשורות לירושלים עיר קודש „בזכור ושמור" בדיבור אחד נאמרו גם בנוגע לירושלים, עיר מלוכה שהיא בבחינת שבת מלכתא, שבת הארץ.

בעשייתנו בכל המרץ ובמסירות נפש למען ירושלים השלמה, המאוחדת, הארצית, עלינו לעשות באותה מדה וגם ביתר שאת, בכל העוז ובמסירות נפש, למען ירושלים השלמה, המאוחדת, השמימית. בעשותנו לבנין ירושלים הבנויה, שתהא בנויה כמש, באופן חמרי, בבחינה כדוגמת אימרתו של רבי נחמן מברסלב, עלינו לדעת, באותו זמן, שירושלים הבנויה, כלומר כשהיא בנויה ממש, צריכה להיות עיר שחוברה לה יחדיו, כלומר, כפירושו של הגר"א, חוברה לה יחדיו ירושלים של מטה וירושלים של מעלה. יחדיו, ירושלים תתאה וירושלים עלאה, כהוות את ירושלים השלמה, האמיתית, המאוחדת, זאת אומרת והאחידה והמיוחדת. ולפיכך השם ירושלים היא בלשון רבים, כי היא מכילה בתוכה את ירושלים של מעלה ואת ירושלים של מטה, שכתאוחדות.

כשנזכה לראות ירושלים השלמה כזו. אז יאמר הקב"ה לישראל: הואיל ואורי היא אורכם, ואורכם הוא אורי, אני ואתם נלך ונאיר בציון, שנאמר: קומי אורי כי בא אורך". וירושלים שכזו „עתידה לעשות פנס (גם) לאומות העולם, והם מהלכים לאורה, שנאמר: והלכו גוים לאורך".

כזו תהיה „ירושלים: אורו של עולם" (ב"ר נט, ח)!

(מתוך הרצאה בועידת רבני אירופה)

דורות נפגשים ליד הכותל

עיר דוד במלחמת הקוממיות

מאת אברהם ב. ריבלין

אחת המסורות החשובות והנשגבות במלחמת הקוממיות בשנת תש"ח היתה שירושלים תעצר בידינו. ידוע שדוד בן־גוריון דרש מצה"ל, שהיה אז בעצם התארגנותו תוך כדי המלחמה הקשה והעיקשת, לפתוח ולטהר את הכביש הראשי מתל־אביב לירושלים, גם על חשבון הזנחתן של חזיתות אחרות וביחוד חזית הדרום. ולא קל היה לפתוח דרך זו אשר בכל החלק מגבולה המערבי של ירושלים ועד אחרי שער־הגיא (באב־אל־ואד) שלטו הערבים.

את העיר העתיקה של ירושלים לא יכולנו להחזיק אז, — שכן השתלטו עליה חיילי הלגיון הערבי שהיה מזוין היטב ועבד בפיקודם של קצינים אנגלים; נוסף לכך נהנה צבא ירדני זה גם מעזרת שלטונות המאנדאט הבריטים בארץ, בשם שגם קודם לכן נטו האנגלים לצד הערבים (ובל נשכח את „הספר הלבן" שלהם). בסוף מאי 1948 הוכרחו מגיניה היהודים של העיר העתיקה להכנע לפני כחות תהוץ של הערבים אשר גם לאחר הכניעה החריבו בוואנדאליות את בתי הכנסיות היהודים כמעט עד היסוד, מהם עתיקים מאד.

*

אולם את ירושלים החדשה אסור היה לנו לאבד, — וטוב שבן־גוריון עמד על כך והורה לצבא־ההגנה־לישראל להתגבר על כל הקשיים, — המלחמתיים והארגוניים, — להחזיק בה ולאפשר גישה אליה מצד תל־אביב, מבלי שים לב לחוסר נשק, ובמיוחד נשק כבד ותותחים ושריונים — שהיו בידי הלגיון הערבי למכביר, ולעובדה שחלק גדול של מגוייסי צה"ל היו עולים חדשים שזה עתה הועלו ארצה מקפריסין שבה הוחזקו חדשים רבים על ידי האנגלים בבתי־מעצר, ולא הספיקו לעבור קורס כל שהוא בלחימה. אין לתאר כאן מה היו עושים הערבים לירושלים החדשה לו היו מצליחים להתגבר ולהכניע את מגיניה היהודים.

כיבוש ירושלים כולה על ידי הערבים היה מעלה דכאון כבד ביותר על היישוב העברי בארץ ישראל כולה שעמד בגבורה רבה בפני התקפות המדינות הערביות. ועל העם העברי בתפוצות. ויתכן שמשבר זה עלול היה להשפיע על מהלך הקרבות ותוצאתם בכל יתר החזיתות.

*

המצב בירושלים היה קשה ביותר. לא היה בה מלאי של צרכי מזון, לא היה בה נשק בכמות המינימאלית ואפילו מים צריך היה לחלק לאוכלוסיה במשורה מתוך עגלות. התושבים, — אלה שלא היו עסוקים בהגנה על העיר, — עמדו בתורים ארוכים לקבלת המים, וזה בעת הפגזות פגזים כבדים של חיילי הלגיון הירדני שעמו מצור על העיר, כי תחנת השאיבה שעל יד לטרון פוצצה על ידי הערבים ולא ניתן היה להמשיך בהזרמת מים מן הירקון לירושלים. יום־יום נפלו קרבנות מבין האזרחים בעיר מהפגזות הירדנים שלחמו תחת פיקוד מפקדים בריטים.

מן ההכרח היה, איפוא, לדאוג לאספקת מזון ונשק לירושלים שתושביה יוכלו להחזיק מעמד. אבל איך? ראשית ניתנה הוראה לצה"ל לכבוש את לטרון, את הר הקסטל וכל הכפרים הערבים בדרך לירושלים בהם התבצר האויב. הקסטל אמנם נכבש לאחר שעבר מיד ליד כמה פעמים ושם נהרג גם המפקד של הלוחמים הערבים, אבל בלטרון התבצרו חיילי הלגיון הירדני ולא הצלחנו לכבוש אותו. לדאבוננו נפלו שם הרבה מחיילינו בחלקם הגדול עולים חדשים שלא הספיקו להכיר את הארץ, כי מן האניה נשלחו כמעט במישרין לחזית. למרות זאת הצליח הישוב העברי להעביר שיירות גדולות של מכוניות עם מזון לירושלים. בתל־אביב הסביבה רוכזו מכוניות־משא לרוב, ודבוה מזון נלקחו במישרין בהרהוב תוך כדי בנישועותיהן, או מהכסיף שבו צמה, העביכו בהן מצרכי מזון, ונשלחו בלווי חברי ה„הגנה" לכפר ביליה. כאן קבלו את הפקוד על השיירה חברים אחרים של ה„הגנה", צעירים יותר ומאומנים יותר. ולאחר הכנה קצרה המשיכה כל השיירה לירושלים. הרבה מן המכוניות נפגעו בדרך העולה בבאב־אל־ואד, זה שער־הגיא, ולא הגיעו ליעדן. את שרידיהן רואים עד היום בשבילי כביש ירושלים, כזכר לאותם ימי־דמים קשים וגורליים. רבים היו אז חללינו על כיבוש הכביש החשוב הזה, ביניהם נערים בני 17־16, שהתנדבו להגן על ירושלים.

*

למרות כל הקשיים, — ירושלים לא הוכנעה ובאחרי הוכח את שבכבוש זה לירושלים, אין מישום עזרה רבה, היה בסלילת דרך חדשה לירושלים, שלהם לא יוכלו להגיע מגודיהם של חיילי הלגיון, דרך שתעקוף את לטרון. תוך כדי הקרבות נסללה במהירות ובחפזון דרך חדשה. היה זה מבצע הנדסי גדול — אם גם לא היה זה כביש מפואר. ביום הסביבה יצאו אנשים לסלול את הדרך מצד מערב, ומירושלים יצאו אנשים לסלול אותה מצד מזרח. ותוך זמן קצר ביותר ובמאמצים על־אנושיים נוצרה הדרך שכינוה „דרך בורמה". כאמור לא היה זה כביש הדר עם אספלט. המכוניות „הפצעי" עליה ולא היה נוח ויכל לנסוע בה, כשהיו בה עליות וירידות, סלעים ואבנים — והיה בה הרבה אבק. אבל העיקר הושג. — אפשר היה להעביר בה מכוניות־משא.

וכך אפשר היה להציל את יהודית ירושלים החדשה, את ירושלים העברית, שלא תיפול בידי אויב.

ירושלים כסמל החיים הלאומיים, הדתיים וההיסטוריים של עם ישראל. היה הכרח להחזיק בה גם מבחינה צבאית, כי היא ריתקה את מרבית חיילי הלגיון הירדני. יש להניח שאילו נפלה ירושלים, היו חיילי האויב מתפנים לפעולה במקומות אחרים. וכאמור, — רוח הלחימה של כל הישוב העברי עלול היה לרדת עד כדי יאוש.

לאחר הפליטה, לאחר שהכריזה החדשה, מדינת ישראל, הלכה בה־כנסת, הודלתה עיי המצצמיה יצ"י ההחלק הדרישה לביצועם ירושלים, ואז פיתר בן־גוריון, הכריז על ירושלים כעיר הבירה שלנו ואליה הועברה הכנסת.

*

זמן רב, 19 שנה, נשאר הרובע העתיק של העיר, הרובע שבתוך החומות, בידיהם של הערבים ולא ניתנה רשות ליהודי להכנס אליו. רק במלחמת ששת הימים, בכ"ח אייר תשכ"ז — 1967, שוחרר גם חלק זה של העיר ובו הכותל המערבי השריד היחיד של בית־המקדש. התרבות שנעשו מבתי הכנסיות שהחריבו הערבים. גם ביטוס זה דרש, לצערנו, קרבנות רבים.

ואם כיום ירושלים מאוחדת וירושלים על כל חלקיה היא בירת מדינת ישראל, הרי יש להודות על כך לאותם אבירים שבמאבקים קשים ובקרבנות רבים שמרו בשנות הקשים על הקשר בין ירושלים ובין שאר חלקי הישוב העברי.

מלחמת הישע וירושלים השלימה

מאת אלכסנדר מלכיאל

מלחמת הישע פרצה ביום כ"ו באייר תשכ"ז בהיות הבוקר. אם נתבונן בהסטוריה העתיקה של עמנו נמצא, שתאריך זה חשוב הוא מימי קדם ובו נחלנו נצחון צבאי ראשון בקרב.

המלחמה הראשונה של עם ישראל בראשית הדרך על בימת ההסטוריא היתה נגד ע מ ל ק. „ויבא עמלק וילחם עם ישראל ברפידים" [1]. לפי חשבון הימים שבתורה נסעו בני ישראל מאלוש ובאו לרפידים ביום כ"ג באייר. [2] וברפידים קרו כמה דברים בלתי נעימים, כמסופר בתורה: „ויצמא שם העם למים, וילן העם על משה" [3] סיבת המריבה היתה התרופפות האמונה והחלשת הבטחון בה' — לאמור: „היש ה' בקרבנו אם אין" [4]. מיד — „ויבא עמלק"... משה רבנו הטיל על יהושע בן נון לארגן צבא מובחר, כדי להדוף ביום המחרת את התוקפים — „מ ח ר אנכי נצב על ראש הגבעה" [5].

לפי המסורת הנ"ל באו אבותינו לרפידים בכ"ג באייר, ויש להניח שנדרשו שנים־שלושה ימים להתארגנות התניה, לפתרון בעית המים ושיכוך התלונות ולגיוס אנשי חיל להדפת התנפלות העמלקים. נמצא, שמלחמת עמלק נערכה ביום כ"ו באייר, ונצחון יהושע הושלם בו ביום „עד בא השמש" [6].

משמע מכאן שהימים הללו — ימי סוף אייר — הם ימי הנצחון הצבאי הראשון של ישראל על עמלק (בשנת ב' תמ"ח — 2448 — לבריאת העולם). וכתב הרמח"ל: [7] „סדרה החכמה העליונה, שכל תיקון שנתקן ואור גדול שהאיר בזמן מן הזמנים — בשוב תקופת הזמן ההוא יאיר עלינו אור מעין האור הראשון, ותתחדש תולדות התיקון ההוא במי שקיבלו". פירוש הדברים: כאשר מתרחשת ישועה בזמן מסויים — הרי בכל שנה ושנה כאשר חוזר אותו תאריך, שב ומתנוצץ אותו אור־ישועה מחדש. פעמים יש להתנוצצות זו במה להאחז, קיימת סיטואציה קונקרטית להפוך את האור המופשט שוב למוחשי, לאקטואלי; ופעמים זורח לו אותו אור בחושאי, במופשט, איש אינו מבחין בו, והוא חולף עם חלוף היום. אבל כשישראל זקוקים לישועה — הרי בהגיע אותו תאריך, שיש בו מכבר מעין נסתר של ישועה, מועל אז מטען זה. האור הגדול שדבק בעבר במועד זה, שב יוצא מן הכח אל הפועל.

נמצאנו למדים, כי בשלהי אייר — שהוא זמן נצחון ישראל על עמלק בימים ההם — זרח מחדש בצורה חביה אור הישע של נצחון צבאי, וגבר ישראל על אדום וישמעאל יחדיו.

ב

אותם ששת ימי המלחמה היו, לפי מה שחשנו בשעת מעשה, ימים בלתי רגילים, ימים של שגב, ימים שמימיים, ימי פלאות. הרגשת אז, שאותו מהלך לא בעלמא הדין — הבשורות המרנינות זרמו בזו אחר זו מדי שעה בשעה. אולם אין לשכוח ואין להסתיר, שהיתה מועקה בלבבות ב„תקופת ההמתנה", הם השבועיים שקדמו לפרוץ המלחמה. למרות הרגשת הבטחון שררה במדינה חרדה כללית. כולנו האמנו באמונה גמורה ובטוחים היינו בכוחו של צה"ל. אך איש לא ידע שהמלחמה תסתיים כל כך מהר ואיש לא חלם שהנצחון יהיה כה שלם, כה עצום ומרשים.

עובדה מעניינת: המפקד ישעיהו גביש, אלוף פיקוד הדרום, סיים את פקודת־היום ליחידותיו עם פרוץ הקרבות במלים „ה' עמכם"! כיון שהזכרת שם שמים בפקודות יום בצה"ל עדיין נדירה בימינו, יש לעובדה זו משמעות ליהדות. משמע, שאלוף הפיקוד רצה לבטא בברכה מסורתית זו הרגשה מסותרת שבלב, כאילו אמר: אנחנו מתפללים לתשועת ה' ומצפים לסייעתא דשמיא — עם כל ההערכה הנכונה כלפי הכוחות, היוצאים עמו למערכה. משל למה הדבר דומה? — לרופא מומחה, המשיב בדבר מצבו של חולה מסוכן: „ה' יעזור". נתכוון לומר: כל מאמצי הנאמנים להצלת החולה אינם מבטיחים הצלחה ודאית, דרוש עזר ממרום.

אותו סיום מיוחד של פקודת־היום מעיד איפוא אף הוא על החרדה בלבבות, שקדמה לנצחון הצפוי. וכל המתעלם מאותה חרדה כללית, שאפפה את הציבור אז, מסלף את המציאות ומכחיש את האמת. אמנם לאחר נצחונותיה הגישניה של מלחמת הישע נשתכחה החרדה שבתחילה. לאחר מעשה נעשו רבים גבורים מופלגים והעמידו פנים כאילו היו כל ההישגים הצבאיים המזהירים מובטחים בכיסם מראש בוודאות גמורה. הבטחון הכביר סינוור עיני רבים, ומחמת זוהר ההצלחה התנדפו ונעלמו מן הזכרון רגשי החרדה שמלפני כן, כאילו לא היו מעולם.

מצוה עלינו לזכור ולהזכיר גם את החרדה החוטשית, בצד גדולת הנצחונות, כדי שיראה הנס בפרופורציה האמיתית שלו. שכן אם לא נמנע את שכחת הרקע — לא יבלוט הישע במידתו הראויה והנכונה.

ואם נתבונן בתוצאותיה של מלחמה זו בהשוואה למלחמות הקודמות, נראה שלא היתה זאת סתם עוד מלחמה, נוספת על הראשונות. אין לומר: מלחמת הקוממיות — היתה מלחמה עם נצחון והישג חשוב; ומלחמת סיני — עוד מלחמה ועמה הישג מסויים נוסף; ועכשיו שוב מלחמה — ושוב הישגים נוספים. אין הדבר כן. מלחמה זו איננה חוליה נוספת רגילה בשרשרת מלחמות הקיום של מדינת ישראל. לפי תוצאותיה של מלחמה זו אנו חשים, שמדובר כאן בענין בעל משמעות רבה ומיוחדת. שכן נפרצו גבולותינו מערבה ומזרחה, צפונה ודרומה — לכל הכיוונים. התקיימה ההבטחה האלקית ליעקב אבינו [8]: „ופרצת ימה וקדמה וצפונה ונגבה".

ימה — רצועת עזה.
וקדמה — יהודה ושומרון עד הירדן.
וצפונה — רמת הגולן.
ונגבה — סיני עד שארם א־שיך.

התוצאות האלה לא היו מחושבות מראש. לא היה תכנון צבאי להתקיף בכל ארבע הרוחות ולהשיג בכולן יעדים מוגדרים. התכניות והמטרות היו מצומצמות בהרבה. ולא זו בלבד, אלא נעשו מאמצים מיוחדים שלא נזדקק להילחם נגד חוסיין, כי חששנו שמא לא יספיקו כוחותינו להילחם בבת אחת בשלוש החזיתות — בדרום ובצפון ובמזרח. כזכור, שיגר ראש הממשלה, לוי אשכול ע"ה, לאותו מלך אביון, שאם ישב במנוחה ויעצור את נשקו, מתחייבת ישראל לא לפגוע בו לא בירושלים העתיקה ולא במה שמעבר לה מזרחה. אך הלה ברוב חכמתו לא רצה לעצור את נשקו. ואנחנו הצטערנו אז על כך. בראייתנו האנושית המוגבלת לא יכולנו להבין, שיש כאן כוונה מן השמים — „פלגי מים לב מלך ביד ה', על כל אשר יחפוץ יטנו" [9] — וקיימות תכניות במטכ"ל של מעלה, אם לא במטכ"ל של מטה. ואכן היו הפירות מרובים בהרבה מן הצפוי והמתוכנן מראש, והנצחון הגיע עד לשחרור העיר העתיקה והר הבית. זה היה שיא הכל.

נמצאנו למדים, שמלחמת הישע שונה לפי תכליתה בדיעבד מקודמותיה, היא היתה צריכה להביאנו למצב חדש, לקראת המשך, שעודנו עומד לפנינו.

ג

הכתוב אומר [10]: „יצאת לישע עמך, לישע את משיחך". פעמים הקב"ה בא להושיע את עמו, אך פעמים מכוונת ישועת ה' לא כלפי העם בלבד — והיינו להציל נפשות מפגיעת אויב — אלא יש בה תכלית נוספת, אספקט של „ישע את משיחך". כלומר: ההצלה הזאת צריכה לקרב אותנו לבסיס טריטוריאלי מתאים להתגלות מלך המשיח — „יצאת לישע עמך, לישע את משיחך".

וכן בכתוב אחר [11]: „עתה ידעתי כי הושיע ה' משיחו, יענהו משמי קדשו בגבורות ישע ימינו". כלומר: „גבורות ישע ימינו" באו בעצם להושיע את המשיח, את המלך הקיים, שעדיין אינו גלוי, אלא יושב בסתר, כשרי וחבוי.

לפיכך כבורני, שכן הראוי שמלחמה זאת לא תקרא „מלחמת ששת הימים", כי „מלחמת הישע" שמה. כי באמת „מלחמת ששת הימים" שם סתמי הוא, שב שאין בו טעם. כי מה פירוש „ששת הימים"? אם תאמר: שנמשכה ששה ימים — אין דבר זה מדוייק. שהרי המלחמה לא נמשכה ששה ימים ממש. בדרום ובמרכז התנהלו הקרבות שלשה ימים בלבד (יום ב', יום ג' ויום ד', כ"ו־כ"ח באייר) ואילו ביומה הרביעי (כ"ט באייר) וביומה החמישי (א' בסיון) היה כמין הפסק, וביומה האחרון (ש"ק ב' בסיון) הוכרעו על הגולן ובכושו של דבר בבשחוד. באמצע היה יום וחצי של רגיעה יחסית להעברת הכוחות מן הדרום אל גבול סוריה. אם כן לא נלחמו ששה ימים. אלא „ששת ימים" פירושו: מיום תחילתה ועד יום סיומה.

יש אומרים, שהמלחמה לא נמשכה אפילו ארבעה ימים אלא בעיקר ארבע שעות בלבד — אותן ארבע שעות ראשונות של יום ב' בבוקר (כ"ו באייר), שבהן הפליא חיל האוויר של צה"ל את בכשרון רב ובשלמות באוויריה המצויה אותה. בזה בעצם כבר הוכרעה כל המערכה. זה שאנו אומרים ביום הושענא רבה: „ארבע שעות" — הקב"ה מושיע במשך ארבע ישע רב.

מכאן, שאם נבוא למדידה מספרית — שעות או כך וכך ימים — אין זו משקף העניין כלל. לפיכך מן הראוי לקרא לה „הישע", ואם תרצו — גם רמוזים בשם זה כל המלחמה. זהו לארבע רוחות השמים. „הישע" נוטריקון: ה — הגולן (צפון); י — ירדן (מזרח); ש — שארם א־שיך (דרום); ע — עזה (מערב).

נמצאנו למדים, שהשם „מלחמת הישע" ביותר הן מבחינת המשמעות הפנימית של והן מבחינת השיגיה בכל ארבעת הכיוונים. מן הראוי, שננסה לסגל לעצמנו שם זה. מאוחר מדי ואפשר עדיין לנסות להחליף את הבלתי מוצלח, הטכני „מלחמת ששת הימים" במקומו את השם המשמעותי, ההולם: „מלחמת הישע".

ד

אין לשכוח חלילה ואין להתעלם מ היקר הנורא, שלמנו תמורת הישע הזה. כל זה עלינו לזכור מה הוכן ברחבי המדינה לקראת המלחמה, אם תפרוץ. בן התקנו מרפאות חירום ובתי חולים מאולתרים. הוקצו שטחים לבתי קברות על כל צרה, וכן נקבעו אנשים לטיפול בענינים אלה הצורך, רחמנא ליצלן. והנה אחר ששת כל אותם „בתי קברות" אזרחיים נעלמו, היה צורך בהם כלל. אף מרפאה אחת לא הגיעה לכלל שימוש, ואף לא משה לא נזקק איש בשום מקום לאותם הרפו שמורים ומוכנים במרתפים.

היה חשש והיתה חרדה פן יופצצו ע בישיבת הממשלה נשאלו אלופי צה"ל: „הא הערבים את תל־אביב? וחברי המטכ"ל בהחלטיות: „לא יפציצו את תל־אביב". פי כן דאגו לכל ההכנות הנ"ל — שמא ז בכל זאת יפגעו מרכזי האוכלוסיה. ובאמת להפציץ את תל־אביב דבר? כמה זמן ט מעבר לגבול עד תל־אביב מן המזרח ו הדרום? ובסיכומו של דבר נפלו שנים־שלש בלבד, שנפגעו מהפגזה שמעבר לגבול בא סבא ומהפצצה אווירית בודדת באיזור נתו

ועתה — בואו חשבון, ונחשב חישוב פורציה: מדינה קטנטנה צרת ממדים, ארוכים ומפוצלים, והים פתוח לכל אורכו לסגירה הרמטית, והיא מוקפת אויבים מכל וצבא רציני ניצב כנגדה מעבר לגבול ממש. והנה בנתונים מכבידים כאלה, בשע כללית בשלוש החזיתות לא נפגעו בקרב האזרחיות שבעורף אלא כמה יחידים בלבד אין להקל ראש, חלילה, בשום קרבן נפש מישראל יקרה לנו מכל יקר — הנ הכללי הפרופורציונלי הוא אחוז אפסי.

מחמת דאגה וחרדה וחששות צודקים אותן הכנות מיוחדות במינן, כדי לקדם רעה, ה' ישמרנו, מאחר שלא היינו מוכ בתחום מסלטים ושאר אמצעי התגוננות ומי פילל שכל זה יהיה מיותר לחלוטין, עלינו, ולא יבוא כלל לידי שימוש? זו ד הפתעה עצומה בשבילנו.

עובדה זו אינה מובנת לפי ההגיון הפ כן היא בגדר נס ופלא. „מאת ה' היתה נפלאת בעינינו" [12]. כלומר: אם זה בפל פלא, בלתי מתאים להגיון של ההתרחשות המצויה — הרי זה מאת ה', מעשה אלקי.

נס הצלה הלזה משתלב אף הוא בכות הישועה. התשועה זו — „יצאת לישע עמך" את משמעות השם „מלחמת הישע".

ה

„יום ירושלים" — זהו הכינוי הנה באחרונה, ליום כ"ח באייר. בתאריך זה את שחרורה של ירושלים עיר הקודש העתיקה, הכותל המערבי והר הבית, ואגב ומודים על הנצחונות המרשימים של מל שהחזירו לעם ישראל את הארץ הטובה נחלת אבותינו.

בנוהג שבעולם חוגגים חגיגת נצח סיומה של המלחמה, ואילו כאן נקבעה שי לא ליום ב' בסיון, שבו נסתיימה מלח כידוע, אלא לכ"ח באייר, הוא יום שחרו שחל באמצע המלחמה. ולכאורה תמוה ז „הנח להם לישראל — אם אין נביאים בני נביאים הם" [13]. יש לעם זה חוש בריא והוא חש ומבין, שגולת הכותרת של כ הזאת היא ירושלים העתיקה ובראשה מק ואין חשיבות בדבר אם היה זה הכיבו או שלפני האחרון. תכלית ההישגים ושיא חל בכ"ח באייר, ולפיכך זכה תאריך ולתואר „יום ירושלים", והוא הזכר העקב הישע מדי שנה בשנה.

האולם לגבי עצם השם „יום ירושלים" כי במקורו הוא שם מעציב ומצווד צער. בבל, שם ישבנו גם בכינו בזכרנו זכור, ה', לבני אדום את יום ירושלים" זה פירושו שם: יום אסונה של ירושלים, וחורבנה. „יום ירושלים" מורה אפוא על כאב וצער.

ובדורנו נצמד הכנוי המצער הזה בכ י"ט באייר. שכן בי"ט באייר תש"ח מלחמת הקוממיות, שבועיים לאחר תקומת נפלה העיר העתיקה ושרידי מגיניה הלכו הירדן. במשך י"ט שנה — מן תש"ח עד מזכירים היינו בעצב מדי שנה בשנה ב למחרת ל"ג בעומר, את „יום ירושלים" מפלתה וחורבנה של ירושלים העתיקה החדשה של דורנו. הכנוי המקורי „יום היה מתאים לי"ט באייר, ויכולנו לומר לבני ישמעאל את יום ירושלים". כי הוא ישמעאל, כפשוטו כתובו [15].

והנה לאחר תשע־עשרה שנה בחודש בהרשה תפלה עיר, באותו חודש עצמו של מספר ימים שבין י"ט באייר (בה כ"ח בו (בתשכ"ז) — תורה העיר ליד והרבה, מושפלת ובזויה — אבל ש וראשוני כובשיה־משחרריה פרצו נלהבים ובבכי של אושר הכפות של גזי הגזית אבניה ואת ראשם הבטוהרר השזו לו העתיקים. כאילו אומרים בלאס: „שלום ירושלים! שלום, אמנו הזקנה! שבנו א קרב, בלהט אהבה. גאלנוך מן השכול משתה — בטל האבל, הסבל. אנחנו גלבי אנחנו גבנך להפארת".

המאורע המופלא הלזה הציף את בבית ישראל והזריח בנשמת האומה קרן נוגה — בידוע ובזכור. האז לקתנו את ירושלים" שהוא שם של אבל ומכאוב הימים ההם ומכאוב מן הדור הזה — ו באור של ישע הכנו אותו לשם של שב כדבר ה' ביד נביא הנחמות [16]: „לשום לתת להם פאר תחת אפר, שמן ששון מעטה תהלה תחת רוח כהה". האפר — בהיפוך סדר האותיות. הרה הכנו ירושלים" הישן, האפר של ההריסות הו לנו בחסדי שמים ליום של ששון ושל ת סימן לתפארת מחודשת ולהחזרת עטרה.

לפיכך שם נאה השם „יום ירושלים" אינני יודע מי הציעו ומי קבעו — אך הוא ויאה. שכן הוא מבטא יפה את היפוך יציאה אנושה בכאב ואבל הפכה לשיבה רמה ובששון. — „והפכתי אבלם לששון ושמחתים מיגונם" [17].

הערות

1) בשלח י"ז ח. 2) (עיין בסידור לרבי יעקב כעמדין, לצמברג תרס"ד, 3) בשלח י"ז, ג. 4) שם י"ז, ז. 5) ש 6) שם י"ז, יב. 7) ספר דרך ה' — פ"ק ד סעיף ו'. 8) ויצא כ"ח, יד. 9) מש 10) חבקוק ג' יג. 11) תהלים כ', ז. קי"ח, כג. 13) פסחים דף ס"ו, א. קל"ז, א"ז. 15) ישמעאל היה חותנו של עשיו לקח את בשמת בת ישמעאל לאשה (כ"ח, ט). 16) ישעיהו ס"א, ג. 17) ירמיהו ומעיין: מליצת ירמיהו „והפכתי אבל דומה למליצת ישעיהו „שמן ששון תחת

...ושלים בבנינה ובבעיותיה

מ א ת שלום צוריאל

...ע שנים חלפו מאז חתם שר הפנים המנוח משה ...פירא, על הצו ההיסטורי לאיחודה של ירושלים ... החומות שהפרידו בין שתי חלקי העיר במשך ...רה שנה.

...אות הבטון וגדרות התיל שניצבו בלבה של העיר ...ו ביום, והמון אדם משני חלקי העיר נהרו, אלה ...לה מכאן.

...חתם של תושבי העיר באותו יום לא ידעה גבול. ...ת הרגשות והכיסופים שהיו אצורים במשך תשע־ ...נה באו על סיפוקם בנהירה המונית למקומות ...ום, ובראש וראשונה אל הכותל המערבי.

...פרת ירושלים ובקרב כו־ ...ן השמחה לא היתה שלי־ ...יתה מהולה בדאגה לבט־ ...ושביה. עם פתיחתם של ...י העתיקה ומתן חופש ...בים בעיר החדשה כרס־ ...אמות רבות באשר לשקט ...ר שהפכה להיות מעור־ ...יצות בין שני חלקיה.

...ית ירושלים, טדי קולק, ...ר יותר, שעם כל שאיפתו ... העיר כאחדות, הוא היה ...ם לקראת הבאות.

...אלה לא באו לבסוף מידי. ...ער התחלכו תושבי מזרח ...כמו גם תושבי יהודה ו־ ...שום אחווי הלם שלאחר ...אלם, עם ההתאוששות ...חמה החלו ארגוני הטרור, ...ם מקומיים, ברקימת ...לה. ארגוני הטרור שמו ...ה מיוחדת לפגוע בדו־ ...הודים וערבים בירושלים, ...קימה ומוחשית מיד ...ל העיר וביטול החומות ...אך, מרבית הפיגועים ... ירושלים החדשה.

...כה והחריפה מאז מלחמת ...ים. הסיבה לכך נעוצה ...בשינוי האווירה הכללית ...בי ובעידוד שהם שאבו ...ם הכיפורים.

*

...לנות חד־קיום

...צות רבה למצב המיוחד ...ם, נעשו מאמצים רבים, ...ורמים, על מנת ליצור ... שכלנות חד־קיום בין ...יר.

...ו בחודשים האחרונים, ...התערבותם של גורמים ...שמו לתסיסה בקרב ה־ ...ערבית בעיר, נוצרה א־ ...ו שהיתה מלווה לעיתים ...ו ומעשי אלימות. לזכותם ...בטחון ייאמר, שלמרות ... התמורות, ע"י צעירים ...ן בעיקר, נהגו המשטרה ...טחון באיפוק רב.

...ו לקשור את ההתפרעויות ...ולם עם נסיונותיהם של ...ם יהודים להתפלל על ...ם ספק דינה של השופ־ ...ר כי קבעה שלא מצאה בחוק איסור ליהודים להתפלל על הר הבית.

מצער שגם ראש עירית ירושלים נתלה בנימוק זה כדי להסביר את התפרעויות ה,,שבאב", ובבקום לגנות את המתפרעים יצא בהתקפה חריפה נגד צעירי בית"ר האשימם בגרימת המתיחות בעיר.

דומה, כי מעבר לבעית הבטחון, שאותה בצדק כנראה להתמודד, איחודה של ירושלים הביא ברכה לעיר ולתושביה ולתנופה רבה בבניה ובפיתוח.

לפני ימים אחדים התבשרו תושבי ירושלים כי עירם איננה רק בירת ישראל אלא גם העיר הגדולה במדינה, תואר בו החזיקה תל־אביב במשך שנים רבות. גם בשמחה ירושלים היא הגדולה מבין ערי ישראל. אכן, זכתה ירושלים בכל הכתרים להם היא ראויה כבירת הנצח של עם ישראל.

איחודה מחדש לאחר מלחמת ששת הימים, ההתפתחות הדינמית שבאה בעקבותיה הפכו את ירושלים למטרופולין של העם היהודי. המקומות הקדושים היו אבן שואבת להמוני בית ישראל מכל העולם הרואים בירושלים מרכז האמונה והרוח של עם ישראל.

עובדה זו היתה לצנינים בעיני עולם האיסלם והנצרות. מדינות האיסלם העלו בכל ועידה ובכל התכנסות את שאלת ירושלים כשהמגמה היא החזרת גלגלי ההיסטוריה אחורנית על ידי חלוקתה של ירושלים מחדש וניתוק עם ישראל מהמקומות המקודשים. ההחלטה הקיצונית של מדינות האיסלם התצלשו מן המציאות בה יש כיום גישה וחופש פולחן לכל הדתות באשר הן.

גם הכנסיה הקתולית לא אחת יצאה בהכרזות שמשמעותן ערעור על שלטונה של ישראל בירושלים השלימה. ושוב, גם כאן, תוך התעלמות מכוונת מחופש הפולחן הבלתי מוגבל ממנו נהנות כל הכנסיות בירושלים.

הדברים אולי אינם מעוררים פליאה כאשר הם נשמעים מפי אנשי דת שנאתם ליהדות מעוגנת באמונה בשמה נרדפו היהודים במשך דורות רבים.

לא כן כאשר הם יוצאים מפי נציג ארה"ב באו"ם ויליאם סקרנטון. בנאום במועצת הבטחון השמיע נציג ארה"ב, לראשונה בפורום זה, דברים חמורים המטילים ספק באיחודה ובשלימותה של ירושלים תחת ריבונות ישראלית.

על דבריו הגיב ראש הממשלה יצחק רבין בחריפות ובתקיפות: ,,ריבונותה של ישראל בירושלים היא עובדה שאינה ניתנת לשינוי, לא על ידי נאומו של שגריר ארה"ב במועצת הבטחון ולא על ידי עמדה מדינית זו או אחרת".

*

מתוך עמדה תקיפה

עמדתו התקיפה של ראש הממשלה משקפת אל־נכון את הקונצנזוס הלאומי לגבי מעמדה של ירושלים שהוא מעל ומעבר לכל חילוקי הדעות על עמדות פוליטיות אלו ואחרות.

היטיב לבטא עמדה זאת שר השיכון אברהם עופר באחת מהופעותיו הציבוריות בירושלים: ,,יש מקום אחד שכולנו מאוחדים סביבו, ובו יש ליצור עובדות בשטח, וזוהי ירושלים".

על רקע מציאות פוליטית זו עוררה התבטאות אומללה של טדי קולק לגבי מעמדה של ירושלים סערה ציבורית.

בהרצאה שנשא בכנס בינלאומי לבחינת האספקטים הצבאיים של הסכסוך במזרח התיכון הצהיר ראש העיר כי בעית ירושלים לא תהווה מכשול להשגת השלום, וציין כי היא תוכל להיפתר בדרכים שונות שבחלקן יקבעו לחלק גדול מהציבור היהודי בעיר. זמן קצר לאחר הכרזה זו שעוררה זעם, תבעו נציגי המפד"ל והליכוד בעירית ירושלים כינוס דחוף של מועצת העיריה. ישיבה זו היתה אחת הסוערות שידעה מועצת העיריה. בההלכה הוסחו דברי ביקורת קשים על עמדתו של טדי קולק. ,,אתה נבחרת לראש עירית ירושלים כדי לשרת את תושבי העיר, ואינך רשאי להכריז הכרזות פוליטיות המסכנות את שלמותה של ירושלים". התריסו נציגי המפד"ל והליכוד כלפי ראש העיר.

לאור ההכחשות והפירושים שבאו בעקבות הכרזתו של ראש העיר, לא ברור למה התכוון טדי קולק בדבריו.

אמרנו התבטאות אומללה. כי כאשר בודקים את תרומתו של טדי קולק לפיתוחה של העיר ולקידום מעמדה כעיר הבירה ולמעשה ולא רק להלכה, אפשר לציין את מאבקו הרבים למען גיוס משאבים לבנינה ולפיתוחה המהיר. לא אחת התריע טדי קולק על שהממשלה לא עושה די לחיזוק מעמדה של ירושלים כבירת ישראל למרות היותה נושא מרכזי בחיי העם היהודי ובחיי המדינה.

באחת מישיבות מועצת העיריה אמר קולק כי מעמדה של ירושלים יקבע על פי המעשים שאנו עושים מתוך תבונה ושיקול דעת. הוא לא חסך דברי ביקורת מהממשלה אשר הכרזותיה לא יכולות לבוא במקום מעשים. הוא הזכיר בהקשר זה, כי אין היא מעבירה את משרדיה מתל־אביב לירושלים, מקיימת חלק מדיוניה בתל־אביב, ולא דואגת להעביר לירושלים עתון עברי.

עיקר הטענות מכוונות כלפי דברים שהם אולי ,,שוליים" מבחינת תרומתם לפיתוחה של העיר, אבל הם ללא ספק מהותיים לגבי מעמדה הרשמי של ירושלים הבירה גם כלפי חוץ. כדוגמא לכך אפשר לציין את המאבק הממושך להעברתה של לשכת העתונות הממשלתית מתל־אביב לירושלים. לא יתכן, נטען לא אחת, שההודעות הרשמיות של ממשלת ישראל יתפרסמו בכל התקשורת בעולם בשם ,,ממשלת תל־אביב". למרות ההגיון המדיני הרב הטמון בטיעון זה נמשכה פעולת השכנוע מספר שנים עד שלפני מספר ימים נפלה ההכרעה בדבר העברתה של לשכת העתונות הממשלתית לירושלים.

ודוגמא נוספת — המאבק הממושך סביב התכנסותן של ועדות הכנסת בתל־אביב, דבר הנוגד את ההחלטה ההיסטורית להעברת הכנסת לירושלים וקיום כל ישיבותיה בה.

נראה, כי בדעת נשיאות הכנסת לקיים דיון עקרוני בנושא זה, ולקבל החלטה כפורשת אשר תכפה על ראשי הוועדות קיום הישיבות בירושלים ללא התחשבות בנוחיותם האישית של חברי הכנסת.

■

ירושלים שכונות סביב לה

,,ירושלים הרים סביב לה", היא מטבע לשון שהמאה ללא ספק את זמנו של משורר התהלים.

,,ירושלים שכונות סביב לה" הולם ללא ספק את המציאות של היום. מאז מלחמת ששת הימים קיבלה ירושלים תנופת בניה בממדים שלא ידעה לפני כן, וסובבת של שכונות חדשות ונאות מקיפות כיום את ירושלים מכל עבריה. נזכיר את השכונות: רמות אשכול, נוה יעקב, ארמון הנציב, רמות, גילה ואחרות, ואת, מלבד הבניה בתוך העיר עצמה.

בינוי ופיתוח ירושלים הוא נושא לאומי בעל חשיבות ממדרגה ראשונה. לפיכך יש לראות בריבוי הרשויות הדוסקות בכך דבר הגורם נזק לענין עצמו, באשר אין יד אחת שתרכז את כל התוכניות והכוון את פעולתם של הגורמים השונים. הדברים הגיעו לידי כך שהנהלת העיר וראש העיר היו מתוודעים על תוכניות שונות הנוגעות לירושלים דרך אמצעי התקשורת. יתרה מזאת, לא אחת קרה שבעת ובעונה אחת התפרסמו תוכניות שונות שבאשר בההתן סתרו האחת את רעותה. ועדת השרים לענייני ירושלים גיבשה תוכניה משלה לגבי תפרוסת הבניה של ירושלים. על פיה יש להקים 29 אלף יחידות דיור בחמש השנים הקרובות, כשהדגש הוא על פיתוח דרום העיר ומילוי השכונות הקיימות.

באותו זמן התפרסמה תוכנית משרד השיכון שנשאה את השם ,,עיבוי ירושלים" כשבמגמתה ההפרסות לכיוון צפון. ואם לא די בשתי תוכניות נוגדות אלו פרסם פרופ' רענן וייץ, ראש מחלקת ההתיישבות בסוכנות היהודית תוכנית משלו לגבי עתידה של ירושלים.

לאור זאת, בקל יהבין את התרעומת שהביעה לא אחת מועצת העיריה נגד מצב בלתי נסבל זה, ותבעה מהממשלה מינוי רשות אחת שתרכז את נושא ההכנון של ירושלים.

ככלל ניתן לציין, שכל הגורמים, הממשלתיים והעירוניים, מודעים היטב לתהליך ההיסטורי החשוב בו נתונה העיר, ההליך שיקבע לא במעט את אופיה וצביונה היהודי של ירושלים לדורות רבים.

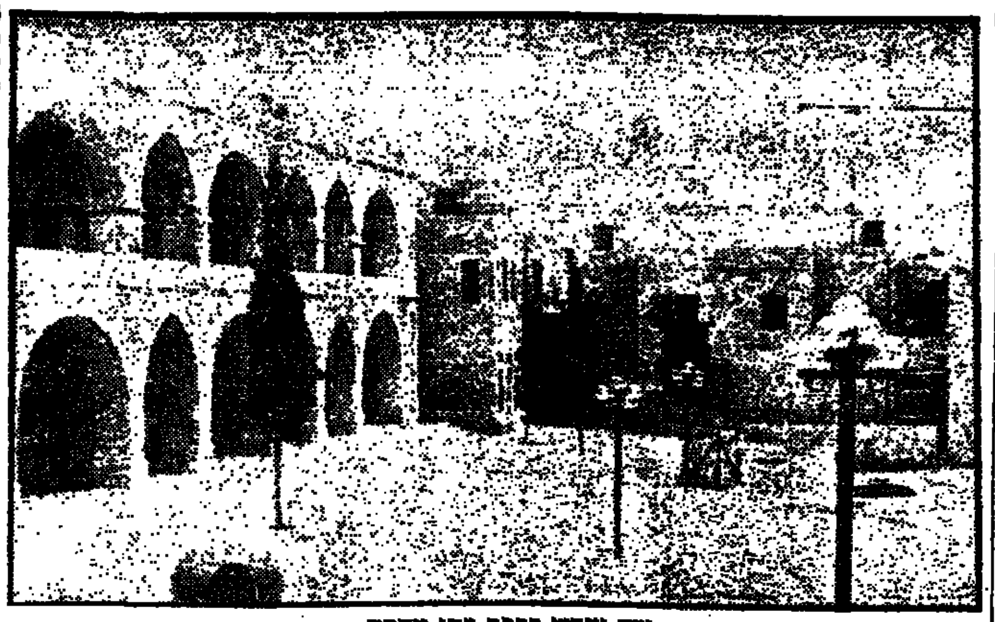
ישן וחדש בככר בתי מחסה

הבעיות בצד מעמד הבכורה

מאת יצחק דויטש

בין יום העצמאות לכ"ח אייר התבשרנו, בהודעה של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, כי ירושלים הפכה להיות העיר הגדולה ביותר בארץ. היא מונה עתה 356 אלף תושבים, קצת יותר מאשר תל־אביב.

מה שנוגע לתל־אביב אפשר לראות את התהליך ברגשות מעורבים. עם הקמת המדינה מנתה תל־אביב כ־245 אלף נפש. הגידול נמשך בהתמדה ובתנופות ובשנת 1965 מנתה העיר 386 אלף נפש. מאז החלה ירידה במספר התושבים, כאשר בשנת 1974 הוא הגיע ל־350 אלף ובשנה האחרונה היתה ירידה בכמה אלפי תושבים נוספים. ככל שהדבר בא מסעבים של פיזור אוכלוסין הרי הדבר מבורך; ראוי שהאוכלוסיה תצא ממרכזי הארץ הצפופים ותצא יותר למרחבים המדוללים באוכלוסין. אך לם הדבר איננו נובע דווקא מצד התיזם. העיר פשוט הולכת ומזדקנת וקצב התחדשותה והתרעננותה הוא איטי ומפגר. היא הופכת להיות יותר איזור מסחר ותיירות ומרכז מעבר למטרות אלו; במה שנוגע למגורים גוברת הנטייה לבריחה של תושבים צעירים.

גידולה של ירושלים

מעמד הבכורה של ירושלים הוא ודאי אירוע משמח. אולם כדאי לבחון היטב את משמעות המספר הזה של 356 אלף תושבים. הוא מורכב מ־260 אלף יהודים ו־96 אלף לא־יהודים. בשנת 1948 — בעיר המחולקת — היו 100 אלף יהודים ובצד הכבוש 65 אלף ערבים. בשנת 1967, כלומר במלחמת ששת הימים, היו 195,700 יהודים ו־65,760 ערבים. במלחמת ששת הימים עצמה לא היתה בריחה של תושבים ערבים מהעיר העתיקה ומזרח ירושלים.

מכאן שבקרב האוכלוסיה הערבית במזרח העיר היתה תופעה זו: בין מלחמת השחרור למלחמת ששת הימים היה גידול מעט באוכלוסיה הערבית. יש להניח שתחת השלטון הירדני היה שם תהליך נדידה ומעבר למדינות ערב ואף לארצות אחרות, באירופה ובאמריקה. לעומת זה השתנתה המגמה מאז מלחמת ששת־הימים. תחת השלטון היהודי חל גידול עצום במספר האוכלוסין הערביים: מ־65760 ל־96 אלף. זהו גידול של כ־45%. יש להניח שהגידול מקורו בשתי סיבות: א) מעבר אוכלוסין מיהודה ושומרון לירושלים בשל היותה בספרה ישראלי מושלם והעיבודה שהיא נהנית מכל הזכויות (פארדוקס: תושבי מזרח ירושלים משלמים 17 מיליון ל"י מס הכנסה לשנה ומקבלים 20 מיליון ל"י בטוח לאומי באותו זמן); ב) קצב הריבוי הטבעי המהיר, כאשר הילודה עולה והתמותה פוחתת.

היחס המספרי:
יהודים ולא־יהודים

מתוך 261469 תושבים בירושלים השלמה בשנת 1967 היו הלא יהודים 25% ואילו מתוך 356,000 תושבים בשנת 1975 27% הם לא־יהודים.

הנסיגה באחוז היהודים בירושלים השלמה מושפעת מכמה סיבות חידיו. הזכרנו שבתקופה הראשונה לאחר איחוד העיר היתה משיכה של תושבים ערביים ממקומות אחרים אליה. אולם גורם מרכזי הוא הילודה הגבוהה שם.

יש לזכור כי בשנים הראשונות שלאחר מלחמת ששת הימים היתה עלייה גדולה של יהודים מחו"ל שבאו לירושלים. התהליך זה הצטמק במידה רבה לאחרונה ואף ישנם סימנים שונים של ירידה (ראה בלוחות המודעות של מכירת ,,דירות מרווחות קומפלט").

אם כך הדבר יש מקום לדאגה רצינית לגבי העתיד.

ריבוי טבעי מהיר
של לא־יהודים

הנתונים מורים כי שיעורי לידות חי בקרב יהודים בירושלים הם 38.7 לאלף (24.7 בממוצע ארצי של יהודים), בעוד ששיעורי הילודה בקרב לא־יהודים בירושלים הם כמעט כפול: 44.5 לאלף.

מכאן, שכדי להתמיד בהפרשיות הקיימת יש להבטיח מקורות אוכלוסין נוספים לירושלים השלמה.

הבכורה והבעיות

למרות הבכורה במספר האוכלוסין לא חלה ההפכה במבנה התעסוקתי של העיר; היא ממשיכה להתבסס על שירותים וחלק התעשייה בה נמוך. כדי לגדול ולתפוס את המעמד הנכון, דרושה הפנייה מוגברת של מפעלי תעשייה לבירה. בשנים האחרונות פותחו איזורי תעשייה בגבעת שאול, עטרות, תלפיות נתה במעלה האדומים. אך קצב התיעוש אין בו כדי לשנות באופן יסודי את המבנה של הפרנסות בעיר. הדבר משתקף ברמות ההכנסה ובהפרשים ברמת חיים בין האוכלוסיה הירושלמית לזו שבתל־אביב. ממשיכה להתקיים הבעייה של חלקי אוכלוסיה הסמוכים על שולחן תמיכות.

בירה ארבעה ימים בשבוע

בהיותה הבירה מרוכזים בירושלים משרדי הממשלה ושפעלת בתוכה הכנסת. אולם נמשכת התופעה של נדידת כל הכבודה לשפלה בסופי השבוע. בפועל משמשת ירושלים הבירה ארבעה ימים בשבוע, ואילו בימים האחרים נודדים השרים, הפקידים, החיכים — לתל־אביב.

נדידה זו צופנת בחובה נזק כלכלי: הוצאות של כפילות, תשלומים עבור דלק, אש"ל וכיו"ב. אך הקובע הוא הפגישה בבירה עצמה.

למרות הדיבורים הרבים שהיו בנושא זה לא תוקנו הדברים.

בעיית הבטחון היא ארצית ולא ירושלמית ייחודית. אולם בתחום זה ישנה רגישות מיוחדת ללב הבירה. הוכח כי המשולש הירושלמי הוא מקום פגיע יותר, נמצא על הכוונת יותר מאשר שאר האזורים. זוהי אחת מבעיותיה המרכזיות של הבירה.

ביום ירושלים יש מקום לסיפוק רב מגידול האוכלוסין ומעמד הבכורה של העיר. אולם מתחייב להקדיש יותר תשומת לב לבעיותיה של העיר הגדולה בחיי היום־יום.

המאבק על עיר הנצח

מאת יונה כהן

מהי לנו ירושלים — גלוי וידוע. מאז קבע דוד מלך ישראל את ירושלים כעיר בירת המדינה, לפני כשלושת אלפי שנה, ירושלים היא מרכז מדיני־לאומי־דתי של עם ישראל.

גם לאחר פילוג הממלכה בימי רחבעם, נשארה ירושלים מרכז רוחני לעם כולו ואליה באו העולים לרגל. עם החורבן היתה ירושלים מחוז כיסופיו של העם, ובטוי לכאב ולכיסופים אלה ניתן במזמור קל"ז שבתהילים:

על נהרות בבל, שם ישבנו גם בכינו
בזכרנו את צ י ו ן.
אם אשכחך ירושלים תשכח ימיני
תדבק לשוני לחיכי אם לא אזכרכי
אם לא אעלה את ירושלים על ראש שמחתי.

מאז הננו קשורים לירושלים בעבותות השבועה האהבה, האמונה והתקווה.

✶

ירושלים — העיר השלישית לערבים

לפני כ־1340 שנה, משנכבשה ירושלים בידי הערבים, היתה העיר לשלישית במעלה לבני הדת המושלמית. קודמים לה מכה ומדינה, כמרכז דתי. ואף פעם לא מרכז לאומי־מדיני.

כמאה שנה (משנת 1099) היתה ירושלים בירה של ,,ממלכת ירושלים הצלבנית", לאחר שכבשו את העיר וערכו טבח ביהודים שישבו בה.

לעומת זאת במשך כמאה חמישים שנה רוב תושביה של ירושלים יהודים הם, ומזה כששים שנה היהודים הם כשני שלישים מתושביה. אלה הן העובדות ההסטוריות למי שמתכסה בגלימתה של ההיסטוריה להצדקת גישתו ההיסטורית האנטי־יהודית.

✶

תמיכה בבינאום והתפכחות

אמנם כן, בעת צרה ומבוכה, כאשר לעיפי גלות ושקועים בשכול רחמות השואה התחיל זורח אור עצמאות מדינית, אמרו ,,אכן" לתכנית העמדתה של ירושלים תחת משטר בינאום לתקופה של ע ש ר שנים. זכורים הימים שישבנו מוכי תדהמה בחדרו של הרב מאיר בר־אילן (בר־אילן) בשכונת רחביה, ושמענו מפיו את הקריאה, כאם אמיתית במשפט שלמה: ,,תנו לה את הילוד החי והמת אל תמיתוהו".

ראשי המוסדות ומנהיגים בולטים של ,,המדינה בדרך" נתנו את ידם לתכנית הבינאום מתוך שאיפה עזה לשמור על שלימותה ואיחודה, לבל תחולק ותיקרע, וכן מתוך הרצון שלא להעביר את העיר או חלק ממנה לשלטון ערבי. מ,,בכייה לדורות" זו פוכחו המנהיגים דאז. לזכותם ייאמר כי כאשר האויב והעולם הנוצרי ראו את ההרס והחורבן שהערבים זרעו בירושלים ואת הרג תושביה היהודים, ראו ושתקו, הכריזו המנהיגים בקול: תכנית הבינאום בטלה ואיננה.

מגוחכת היתה והינה הטענה שהערבים, ומספר סנאטורים אמריקאים אויבי ישראל, טוענים: הרי בשלב מסויים הסכמתם לבינאום. לפי גישה־טענה זו יוכלו להזכיר לנו שמנהיגינו תבעו והיו מוכנים להסתפק בזה. הצלאתם של מאה אלף יהודים ממחנות הפליטים באירופה לארץ ישראל. כבר כתבו על כך, שקרוב לודאי שאם אותו בווין, שר החוץ הבריטי דאז, לא היה מתעקש, אלא היה מבצע את ההמלצה של נשיא ארה"ב בדבר מתן רשיונות עלייה ל־100 אלף יהודים, לא היתה קמה אז מדינת ישראל..

✶

התקפות אנטי ישראליות

זאת ועוד: בשוך הקרבות בתש"ט (1949) חזרו המדינות הנוצריות ופעלו למען העמדת ירושלים תחת משטר בינלאומי, ונהמכו ע"י מדינות ערב, פרט לירדן. בספטמבר 1971 חזרה מועצת הבטחון החליטה (בהימנעות סוריה שרצתה בהחלטה קיצונית יותר) נגד איחודה של ירושלים.

אותה שנה המשיכה ירדן בהתכחשותה להתחייבותה בחוזה שביתת הנשק שיש לאפשר גישה חופשית למקומות הקדושים. במשך תשע־עשרה שנות הכיבוש הירדני לא רק שמנעו מיהודים לגשת אל הכותל המערבי, ומנעו גם מאומת התושבים אזרחי ישראל להגיע למקומות הקדושים להם (לישראלים) בירושלים העתיקה, הירדנים אף פגעו והרסו בשיטתיות בתי כנסת ובתי מדרש, בתי עלמין עתיקים, ובמצבותיהם הקימו עמדות קרב.

עד בוא צה"ל בשער האריות והביא שלום ואחדות לירושלים, שוויון וחופש אזרחי ודתי לכל תושביה.

✶

איחוד ירושלים בכבוש החוק

בי"ט בסיון תשכ"ז (27 ביוני 1967) חוקקה הכנסת שני חוקים המהווים בסיס משפטי להחלת המשפט, השיפוט והמינהל הישראלי בכל שטח של ארץ ישראל, שהממשלה תחליט עליו.

✶

לכלול קבר רחל בירושלים

עוד באותו לילה, על יסוד החוקים הנ"ל, שרק נציגי הקומוניסטים הצביעו נגדם, חתם שר הפנים, שפירא, על צוו המאחד את ירושלים ומרחיב את תחומי ירושלים עד לשאעפאת ושדה התעופה עטרות בצפון, ועד לחצי קילומטר לפני קבר רחל בדרום.

מאז רבה התמיהה והתרעומת על הממשלה שמשום מה לא השכילה לכלול גם את קבר רחל (עוד חצי ק"מ...) בתחומה של ירושלים, וגם עתה ניתן לתקן מישגה זה.

מאז מלחמת המגן הישועה בתשכ"ז מדינה ישראל על נכונותה להעניק מעמד דתי מיוחד לנציגות הדתית המושלמית הנוצרית במקומות הקדושים להם. לפני כארבע שנים הנהגה בכנסת דיון חריף בנושא זה. סגן רה"מ יגאל אלון, הבהיר אז (23.2.1973) שאין הכוונה חלילה, לתת לנציגות דתית מעמד מדיני בירושלים, וכי מדובר במעמד דתי על המקומות הקדושים במסגרת הסדר שלום, בלי שזה יפגע בריבונותה של ישראל על ירושלים השלימה. דומה כי נוסחה זו מקובלת על דעת הרוב במדינה. שנוייה במחלוקת הכוונה של אלון להעניק לירדן, שהיא מדינה ולא נציגות דתית, מעמד דתי. דבר זה איבד את אקטואליותו מאז נזהרת ירדן שלא לראות את עצמה שותף למו"מ מדיני להסדר..

✶

נגד סיפוח אחר

סילוף מכאיב אחר, שלא־יהודים ויהודים מיפחים, הוא כאילו ,,הישוב הישן" תלמידי הגר"א והחתם סופר וכל הבאים אחריהם, לא באו לירושלים אלא להיקבר בה. ,,חוקרים" נכרים ויהודים שהתרחקו מתורה ומצוות, תיארו את ירושלים של אז כעיר של ישישים ובטלנים. עיר הסמוכה על שולחן אחרים בלבד. לשמחתנו, אם אם מופרכת טענה זו. ממכתביהם של העולים בימים ההם לירושלים לאחיהם בתפוצות מוכח שהם רצו בהרחבת גבולות ירושלים, בבניין שכונות חדשות ובהקמתם של מפעלי מלאכה. ברינה ובצהלה קיבלו תוספת כל שכונה וכל בניין בעיר, בעוד שהחלוניים שלחו את בניהם ובנותיהם ללמוד בצרפת או בגרמניה. כך הגיעו בניה־בוניה של ירושלים לייסודה של חבורת הבונים את ,,אם המושבות", היא פתח תקוה.

מאז ועד עתה ירושלים נותנת ונותנת ממד רוחני למפעל התקומה והעצמאות המדינית ומחזקת את קוממיות ישראל, לפי העידוש היהודי הנפלא, ,,בשתי הקומות — התומרית והרוחנית".

✶

מעשינו בירושלים יקבעו

החלטת מועצת הבטחון נגדנו בענין ירושלים (מ־25 בספטמבר 1971) היתה כאמור, על מעשינו לביצורה והרחבתה של ירושלים. על כך אמרה אז רה"מ גולדה מאיר שבסו"ם מאשימים אותנו משום שהבאנו לאיחודה של ירושלים, משום שהוסרו המחיצות מלבה, הקמו בתים בשטחים השוממים שמסביב לה, ובידינו תכניות נוספות לבינה העיר.

✶

כי מעשינו בבניינה של העיר יקבעו את מעמדה ועתידה. ראש העיר הצלה לאחרונה את התביעה ממערכות העתונים היוצאים מההסתדרות הכללית, מלשכת המודיעין הממשלתית, ממרכז קופת חולים ומכל שאר המוסדות הממשלתיים והציבוריים ששרדו בשפלה — לעלות לירושלים.

עם כל ההנאה והשמחה מכך שירושלים הרים סביב לה, חשוב ומועיל יהיה בהמשך הפעולה שירושלים ש כ ו נ ו ת סביב לה.

...ן וחדש ברובע היהודי

מאת זיוה קרן

...דים נוהרים לתפילה מארבע כנ־ ...רץ ובחורי ישיבה יוצאים בריקוד ... במורד הדרך לכותל" — כך מ־ ...לאה אברמוביץ תושבת הרובע ... מזה שלוש שנים את הנעשה באן ...בת. ,,כלום יש מראה משובב נפש ...— היא שואלת ופניה מתכסים ...אין כל צורך לשאול מדוע באה ...אן, ומדוע היא כה מעורבת ב־ ...המקום.

...לה היא השער לתפילותיהם של כל בני ...מרום לשמים. קל וחומר — הכותל, ...כאן משמעו לדור במרכז העולם. ...ים־תיכוני, אבן ירושלמית, בניה מחוזקת ...ות על שרידים. סמטאות צרות ומשחק ...ות תלולים. מה פלא שגם אנשים חילו־ ...ומנים, אנשי רוח וסתם שוחרי יופי בעלי ...היסטורית בחרו להם המקום במשכן, ...שהבניה עדיין לא הושלמה (ותסתיים לק־ ...צת העשור) ודרכים הקשיים. כחמישים ...מהתושבים הם חילונים וכחמישים אחוז ...היחסים ביניהם טובים בפרט בין הילדים ...בקהילה סגורה ובונים להם כאן חיי ...מיוחדים" — מסבירה לאה שהיא אשה ...אם לעשרה ועוד ידה נטויה. נוסף לכך ...בשורות הסוציאלי של בי"ח ,,שערי־צדק", ...בענייני הרובע חוקרת וכותבת על תול־ ...היא מספרת מתוך אהבה על תולדותיו ...ת־הכנסת ,,החורבה" שחושבים להשאירו ...ב לחורבן. ,,ר' יהודה חסיד מקובל מ־ ...אירופה הגיע למסקנה לפי חשבון הקץ ...עם תלמידיו שהמשיח צריך להגיע ומ־ ...ד שומה עליהם לעלות לירושלים. כ־300 ... צעירים עם משפחותיהם נילוו אליו וה־ ...או לא כהיום. חלקם חלו ומתו בדרך ...לאחר שהגיעו לירושלים נפטר ר' יהודה ... בכל זאת — לקחו הנותרים הלוואות ...ו ובנו בשנת 1702 בית־כנסת. משעבר ...א פרעו חובם, רגזו הערבים שרפו את ...נסת והניקו ליהודים וגרשו אותם. מאה ...ער המקום בשממונו, היו אלה תלמידי ...שהגיעו בראשית המאה ה־19 לצפת ,,הת־ ...לירושלים בבגדי ספרדים (שאלה מקובלים ...ר על ערבים) ובגלל מספרם המועט נאלצו ...ו לשכור להם ספרדי למניין. אולם, כא־ ...התחזקה התחבורה גדל מספרם והם החליטו ...בית־כנסת מרכזי. התורכים סרבו לאשר ...היה זה השליט המצרי מוחמד עלי ש־ ...להם ב־1831 לבנות שוב את ,,החורבה". ...עבודה נעשתה בידיים יהודיות וזה היה ...הגדול" — מציינת לאה שלדעתה יש ...לבנות ה,,חורבה" —".

...כל הפרעות והקשיים הכספיים הוקם ... באמצע המאה ה־19. אלא שבמלחמת ...חרב שוב. ליד החורבה גילו לא מזמן ...ת־הכנסת הרמב"ן שהיה נעלם בזמן גדול. הוא ... על ידו ב־1267 כאשר הגיע לירושלים ...הפלישה הפרסית. היהודים נמלטו מהעיר ...ספרי התורה, לכן בראש ובראשונה לאחר ...בקושי שני יהודים צבעים (מקצוע יהודי) ...ת־כנסת על חמשה עמודים והקים קהילה ...אלא שלאחר כמה דורות הוא נשכח. ... מספרת לאה בשמחה — גילו מקום ...בפה עמודים ושמצאו על הרצפה את ... ידעו שזה בית־הכנסת של הרמב"ן"... ...שני אלה שיקמו ושיפצו את ארבעת ...כנסת העיקריים כשהאמצעי מקשר בינם ...הבי"ד — התפילות בו הן בנוסח אשכנזי, ...בן־זכאי — נוסח ספרדי, בו מתפללים ...אנשים מבחוץ; האיסטמבולי שאינו ב־ ...אלא רק בשבת שמחה או שעור. ר' ... הנביא — בו מבקרים מרבית תושבי ...ונוסחו ישראלי ספרדי.

...קהילה והקימו ברובע עוד לפני תש"ח. ...ה פרופ' מגנס — רקטור האוניברסיטה ...ה אשר יום כמעל קהילתי ברובע. ומי ...ו אם לא הסטודנטים והדתיים ואבי בתר־ ...נזכרת מלכה סרגון ילידת ירושלים שלחמה ...ש"ח. ,,הסטודנטים חיו חיי קומונה בקומה השניה של ,,בית יכבני" שחצרו פנתה לכותל. וכל פי שסיים את ה,,קונצנזיה" שלו באוניברסיטה דאג למחליף ממשיך. ומה לא עשו נערים אלה? ארגנו מועדונים לנוער ומבוגרים, קופה לגמ"ח, והוציאו מכאן קבוצות נוער ל,,רודגס" — קבוץ דתי ליד פתח־תקוה. משגבורו המשיכו אחדים מהם בחיי קולקטיב בשדה אליהו. אני שהתפרנסתי מגינע כמיים היותי במסגרת זו כח חיצוני. לימדתי נערות שלא ביקרו בבית־ספר ומאוחר יותר רכזתי מועדון. אהבתי לבוא לכאן להריח את ריח התבשילים הספרדיים ולראות את עקרות הבית צובעות בסיד שהכינו במו ידיהן את פינות החצרות, כל יום שישי. היתה אווירה טובה וחברית בין השכנים לספרדים הם אף נישאו ביניהם. כאשר המסירו העניינים אחרי כ"ט בנובמבר, כשאנשים התחילו לברוח מהעיר העתיקה והועד הלאומי שבראשו עמד הנשיא המנוח יצחק בן־צבי החליט לשמור על הקיים — עברתי לכאן ועסקתי בעבודה חינוכית עד שהבריטים עזבו. יש לציין שזו היתה עגמה ביותר בשנה האחרונה של הרובע. תוך מגמה שהילדים לא ישוטטו בסימטאות קיימו פעילות לכל הגילים כשהבולטת ביותר היא במסגרת הגדנ"ע. כאשר מפקד ההגנה אברהם הלפרין ניהל את ענייני העיר העסקו גם כל המבוגרים. נפתחה לשכת עבודה שסיפקה תעסוקה לפועלי דחק — ניקוי עמדות ועבודה במכבסה ובמתפרה. על הזקנים הוטל לומר ,,תהלים" — תמורת שכר. בכאב רב מספרת מלכה על התקופה שלאחר עזיבתם של הבריטים — אני הפשנו עמדה בריטית מצויינת בכנסיה הארמנית. זו היתה נקודה שחלשה על כל האזור אך נאלצנו לעזבה לפי הוראת הסוכנות והועד הלאומי — מכיוון שאסור שיהיה שם יהודי. אומנם אני לא יריתי אפילו כדור אחד עסקתי בענייני אפסנאות ואיני מבינה בענייני איסטרטגיה אך נראה לי שעזיבת העמדה הארמנית היתה משגה חמור. מיד אחרינו תפשו את המקום ערבים (לערבי מותר לשהות במקום נוצרי?) ומאז אני רואה את תחילת הנסיגה של העיר העתיקה. נשים וזקנים וטף התרכזו בבתי־כנסת. לא ויתרו על הפלמידה (בקלה יבש וכלוח) בזמן שהפגזים נפלו. יום לפני הכניעה חורה מלכה פצועה בראשה מרסיס פגז ומובלת ע"י לגיונר — לכנסיה הארמנית. בבוקר יום שישי נכבש הרובע, באו ערבים וצילמו את הפצועים ובשבת ב־3 אחה"צ יצאנו הפצועים ושארית הפלטה דרך שער ציון.

כאשר רואים בכמה אהבה מטפחת מלכה את ביתה וגינתה הקטנה שעל המרפסת אפשר להאמין לה שכל חייה חלמה לחזור לכאן כתושבת מן המניין. מדפים עמוסים ספרי קודש מעידים על עיסוקה של בעלת הבית. כמי שלמדה תלמוד באוניברסיטה היא עוסקת עתה בהוראת המקצוע בסמינר מזרחי. יש בדעתה לפתוח בסאלון ביתה בית מדרש. לשם כך הכינה ספסל מיוחד שפניו אל הכותל.

לדידה חיי הקהילה שהולכים ומוקמים כאן אינם אלא חזרה לעבר. שעורי תורה לילדים ונוער בשבת ובאמצע השבוע וספריה לילדים. למבוגרים המון פעילויות וחוגים, יש יותר מרוצים מבקרים — אומרת מלכה בבדיחות דעת. היחסים בין אנשי המקום מתבססים על עזרה הדדית בין התושבים, שיתוף גורל ואווירה טובה וסלחנית. הורי החוגים והשמחה בעיקר בחגים כמו סוכות ול"ג בעומר סוחפים גם את החילוניים. קיימת השפעה הדדית.

ד"ר לופסטר שעבדה כרופאה בבי"ח ,,משגב לדך" בין השנים 35—46 הזדמנה במקרה לירושלים מיד אחר כיבושה בששת הימים. משהתברר לה שניתן להגיע לרובע דרך שער מנדלבוים יצאה אליו. ואז בראותה את גל האבנים החליטה שהיא תשוב לגור כאן. ואכן כך היה. אומנם היא מלאה טענות כרימון מדוע מתחשבים בעיריה יותר מאשר בדיירים? במקום שתכננו גנים ציבוריים בונים עוד בתים ומשום מה גבוהים מדי. יש להן לדירות היפות הרבה פגמים כמו עבודות החשמל, התריסים, המרזבים שפונים לרחוב ומכלאים אותו מים בחורף. אולם כל אלה הם כאין וכאפס לעומת ההרגשה הנפלאה לגור כאן. ,,אומרים שאלוהים העניש אותנו על שעזבנו את הרובע לכן הביא לחורבנו. עכשיו אנו בונים הריסותיו ומתכוננים להשאר כאן לעד", — מדגישה תושבי העיר שבין החומות.

מלחמת יהודים וערבים באוניברסיטה

מה בדיוק מתרחש בקמפוס האוניברסיטאי בירושלים בין סטודנטים יהודים וערבים? על שאלה פשוטה לכאורה זו, שהתעוררה בציבור לאחר תיגרת הידיים האלימה, שבה נפצעו כזכור גם שוטרים, בשבוע שעבר, לאחר ההפגנה לזכר ,,הרוגי הפגנות הגדה" שערכו פעילי הסטודנטים הערבים, לא ניתן היה למצוא תשובה פשוטה. כמו בסיפור רשומון — לכל צד המתעניין בפרשה: ,,השמאלי" ו,,הימני" (אנשי התאחדות הסטודנטים) ו,,המרכזי" (אנשי הנהלת האוניברסיטה) גירסה אחרת על המצב. במבט ראשון, אגב, נדמה למבקר בירושלים כי המלחמה המתנהלת בקמפוס היא בין יהודים ליהודים ולא בין יהודים לערבים.

מאת נ. גולן

מערכת הבחירות לאגודת הסטודנטים נמצאת בעיצומה והחה כל גדר ירוק ומעל לכל דוכן רענן המצאו כרוזי תעמולה מלאי השמצות הדדיות.

,,האם אתה רוצה להפוך את הקמפוס לקרכלידיה? זועקת מודעה בסגם קסט"ל (ליכוד) המזהירה מפני בחירה בשמאלנים האדומים. בדוכן של מע"ש (מערך) הניצב מול סוכת השומר בכניסה לרחבת האוניברסיטה מדברים על ,,הימין הלאומני הקיצוני" היושב בהתאחדות הסטודנטים, ואילו בכרוז שהופץ לידינו צעירים נלהבים מטעם קמפוס (שמאל קיצוני) מצאנו הזהרות נוספות מפני ,,מחרחרי המלחמה" הימניים וקריאה נמרצת בנוסח: ,,סטודנט, אל תתן להפתה הלאומנית לגרוך ב.. אוהד ולהבל ביחסים התקינים שבין יהודים וערבים בקמפוס. סטודנט, אל תאפשר ,,להרבות האליה" להיות הרבות היהודה הנרכשת באוניברסיטה העברית".

אי אפשר לסיים את פרשת ציטוטי החומר שבכתב בלי להזכיר גם את ההודעה המודפסת של המחלקה להסברה וליחסי ציבור של האוניברסיטה האומרת: ,,האוניברסיטה העברית בירושלים רואה בחומרה רבה את התיגרות שהיו... בין סטודנטים בקרית האוניברסיטה בגבעת רם... במשך כל שנות קיומה היו פועלו באוניברסיטה זו לצד זה מורים, חוקרים תלמידים ועובדים ללא הבדל דת או גזע תוך כדי כבוד הדדי לדעות ולהשקפות אישיות... האוניברסיטה מאפשרת דיונים ויכוחים חופשיים, אך כדי לשמור על אופיו של המוסד היא לא תתיר בשום פנים ואופן שימוש בהתקניה ובתחומיה לצורך הפגנה בעלות אופי פוליטי... בכל מקרה שיעשה נסיון לקיים הפגנה ללא אישור מראש, תפנה האוניברסיטה למשטרת ישראל בבקשה שתתערב כדי לשים לאל נסיון זה..."

התפוצצות מתמדת

עד כאן תודה שבכתב. ועתה — לסיפורים שבעל־פה. מסורת אקדמאית היא שאין מכניסים כוחות משטרה לקמפוס של חינוך ולימודים אלא על פי בקשה מפורשת. אם הגיעה הנהלה האוניברסיטה להחלטה הקיצונית. לגיוס שוטרים בכל מקרה של הפגנה בלתי מאושרת אות היא כי ההוהים הפוליטיים והחברתיים שבקרב ששה־עשר אלף תלמידיה ומתנכיה מצויים היום על סף ההתפוצצות בתמידיה. ואכן, חילופי המכות בשבוע שעבר הם רק סימפטום של מחלה מתמשכת. בקומה העבניה של בנין ,,אקדמון", בחדרה של יו"ר התאחדות הסטודנטים אריאלה רבדל, שמענו גירסה אחת של אירוע מחלה זו. אריאלה, צעירה מרשימה בלהט שבה נאבקים דבריה ובשכנוע העצמי שבו היא מסוגלת להשמיע אפילו סיסמאות נדושות, מסבירה: ,,חילופי המכות הם לא תוצאה נבדלת בקמפוס, צריך להבין שהם המשכו של תהליך הנמשך פה כבמעט שנה. ההתנגשות החריפה האחרונה התחילה לפי שעכה, בזמן סירובם של הסטודנטים הערבים הגרים במעונות להתחפש בשמירתם. הסירוב הזה עורר המון התמרמרות והרעומת בין סטודנטים יהודים הגרים גם הם באותם מעונות. לידיעתך, אנחנו אנשי התאחדות הסטודנטים ישבנו עם פעיליהם במשך כמה ימים ולילות של דיונים ארוכים עד שהגענו להסכם פשרה — לא תורנות שמירה עם נשק אלא תורנות עזרה ראשונה במקומה. כלומר, ששמרות של סטודנטים ערבים האייש את חדר עזרה ראשונה לכל בקרה של סיוע לנפגעים. באותו הסכם גם ביקשנו שיפרסמו הודעה שהם מכחישים לסיסמאות האשפיות שהשמיעו באותם הימים. ובכן, הם לא ממלאים אף אחד מסעיפי הפשרה. לא פירסמו שום הודעה ולא יושבים בחדר עזרה ראשונה — פשוט כך. כשפנינו לאוניברסיטה בדרישה שהיא כצד בעניין, תעמוד על מילוי ההסכם — התחמקה ההנהלה. בשם המטרה הקדושה של שמירת השקט בקמפוס מסרבת האוניברסיטה ללחוץ על הסטודנטים הערביים לקיים התנהגות אזרחית אלמנטרית — והתוצאה כמובן. רגיל בכניעות מסוג זה, הוא לא שקט אלא יתר העזה מצידם ויתר תגובה מצידנו."

המפגש היחידי קריאות בוז

שאלה: האם כאלה הם פני הדברים היום — ציוב וציינה? איך שוב מפגש חברתי אין נפגשים כדי ללמוד בשותף או להחליף דעות?

אריאלה: — מפגש חברתי קיים רק בהר הצופים שם גרים ערבים ויהודים יחד, אבל שוב, איזה מין מפגש הוא זה? בדרך כלל רק כהילוכים קריאות ביניים או מהומות בהרצאות, ומה הפלא? כאשר אתה עובר בפרוזדור ורואה בחדרי סטודנטים הלומדים איתך הביתה על יאסר ערפאת או לילה חאלד, כשאתה שומע ביום הזכרון לחללי ישראל שירי נצחון בוקעים מחדריהם ורואה שם כיצד עורכים דווקא ביום הזה מסיבות עליזות — זה מביא לפגוע ולבוה יצרים. הסטודנטים הערביים הם הכי מאורגנים ובעלי התודעה הפוליטית החריפה ביותר בקמפוס. בשיחות שהיו לנו איתם באופן פרטי הודו בגלוי שהם אלה העומדים מאחורי תסיסת התלמידים בירושלים המזרחית והם בין הפעילים בהפגנות האלימות בגדה — אתה שומע את כל הדברים האלה, רואה כיצד הנהלת האוניברסיטה עומדת תמיד מנגד והסרבת לחתוך דברים מתוך השתה, ואז יש לך הרגשה שאם הסטודנטים היהודים לא יקחו את הענינים בידיים, הרי שלא תהיה פה דמוקרטיה אלא אנרכיה. יש גבול גם לדמוקרטיה — בשבוע שעבר לא הסתפקו הסטודנטים הערבים בהנפת תצלומי הרוגי הפגנות הגדה, הם גם הניפו סיסמאות שניסה ערפאת, וקראו לעברנו: ,,היטלר לא גמר איתכם". ,,נאצים". ודרך אגב, כשראינו כיצד מתחממת האווירה, בקשנו מאנשי בטחון האוניברסיטה לקרוא למשטרה — אבל עד שהחליטו אלה מה לעשות, כבר פרצו פה מכות והשוטרים הגיעו מאוחר מדי ובכוח דל מדי. בינתיים התברר שהסטודנטים הערבים מצויידים באבנים שהוכנו מראש בתיקים ונהיה ממש לא נעים".

הסטודנט היהודי אדיש

שאלה: כיצד בכל זאת אתם, נציגי הסטודנטים היהודים, מבהנגים את המשך פעילותם התקינה של האוניברסיטה האם באווירה של תיגרה ומתח מולישי אפשר להמשיך להתרכז בהשנים אקדמאים?

אריאלה: האמת היא, ומשיחות עם המון סטודנטים אני יודעת זאת, שהסטודנט היהודי הטיפוסי אדיש מבחינה פוליטית. הוא בא ללמוד — ולא מעניין אותו כמעט שום דבר אחר. כלומר, האינטרס של רוב הציבור היהודי זהה לאינטרס של הנהלת האוניברסיטה — לשמור על השקט. אבל זהו בדיוק האינטרס המנוגד לרצון הסטודנטים הערבים, הם מעוניינים בהתססה, הם באו לא רק ללמוד אלא להפגין את ,,העניין שלהם", הם משתדלים להתגרות ולהתבלט בשטח כי כל התבלטות, כל דיווח בכלי התקשורת הוא ניצחון בעבורם, כך שגם התיגרה שכתבו עליה וצילמו אותה בארץ ובעולם היא בעבורם הישג. כשתיכננו את הפגנת ,,יום האדמה" הלכתי בעצמי ל,,חבריה" שלנו, באחד לאחד ואמרתי: עזבו אותם, אל תתייחסו — הם מעוניינים שנגיב להתגרות שלהם — אל תיפלו קורבן לנשחקם. ובאמת עבר הענין בשקט. אבל יש דברים שפעמים אי אפשר לעבור עליהם לסדר היום — בשנה שעברה נגנבו נרות הזכרון שהוצבו בפתחי המעונות לזכר יום השואה, ארבעה סטודנטים ערבים נתפסו והודו במעשה. היתה החלטה להרחיקם מן הלימודים, ובעקבות ,,וסרי מלמעלה — לא הרחיקו אותם ורק סטודנט ערבי אחד קיבל נזיפה. השנה, כמה ימים לפני התאריך המקביל, פנינו אל שלטונות האוניברסיטה וביקשנו שיאשרו רישמית משמרות, שאנחנו מוכנים לאייש, שיעברו בפרוזדורים וישגיחו שאיש לא יגנוב ולא יכבה נרות אלה. האוניברסיטה סירבה. אמרנו וכיה תעשו אם שוב ישחיתו את הנרות? ענו לנו: אז אל תדליקו אותם... בסגנון התנהגות שכזה, כשמי שהפקידו לנהל ולמשול — חושש, בגלל שיקולים מוסמים של שמירת השקט בכל מחיר, למלא תפקיד זה, אל יתפלאו אם נאלץ לקחת את העניינים בידים..."

כשאיומה המרשים של אריאלה מהדהד באזנינו, שוחחנו עם יואב לזק, המועמד מטעם מע"ש (השמאל של המערך) להנהלת ההתאחדות הסטודנטים על אותה הפרשה. יואב מכחיש בעובדות ,,לא נכון שהסטודנטים הערבים הביאו איתם מראש אבנים להפגנה שלהם, אף אחד לא הוכיח זאת. לא נכון שסטודנטים ערבים כיבו נרות זכרון — ההפך הוא הנכון, הסטודנטים הערביים מסתובבים בינינו בהרגשה של מיעוט דפוק, הם בסך הכל חמש מאות איש בין אלפי יהודים ויש להם הרגשה שכל הזמן מנסים להקשות עליהם.

יואב משוכנע שרוב ציבור הסטודנטים הוא ,,ימני" בהשקפותיו, שבהתאחדות יושבים ,,ימנים פנטיים" שהנהלת האוניברסיטה במסווה של שמירה על ,,הסטטוס קוו" בעצם נוטה גם היא לעבר עמדות הימין וכל הסטודנט הערבי נלחץ באווירה כזו, מטבע הדברים, לעמדות פוליטיות קיצוניות. הוא מכיר, אומר יואב, מקרה מאפיין של צעיר ערבי שבא לעשות רק תואר שני בפיזיקה והיום הוא פעיל פוליטי.

שאלה: אתה משוכנע שהפניה לפוליטיקה בקרב הערבים היא רק תגובה לאווירה בקמפוס ולא תוצאה טבעית של הרגשות הלאומניים שבם באו הסטודנטים הערבים בראש לירושלים?

יואב: (בסוג) ודאי שיש להם רגשות לאומיים. אבל זה בגלל מצבם המיוחד במדינה...

ליד אנשי מע"ש המתונים יחסית, ניצבת הגירסה הקיצונית פי כמה של פעילי קמפוס, היהודים והערבים הפעילים בחזית אחת, ברשימה מועמדי קמפוס, אגב, לבחירות הסטודנטים. בולטים שמות סטודנטים ערבים בפקולטות לרפואה, חקלאות, גאוגרפיה והוראה.

והערבים מערערים על קיום המדינה

במסיבת עתונאים שקיימו אנשי התאחדות הסטודנטים נאמר שהפגנה הערבית באה לערער נגד קיומה של המדינה, אומרים על כך אנשי קמפוס השמאליים בסגנונם המוכר: ,,ראשי ההתאחדות הסטודנטים האמונים על חוק מהצבעת וסדר אינם מוצאים להניף להסתייג מן הפרוניה הפאשיסטית כפי שהתגלתה... האלות ההגריפים הם לגביהם אמצעים לגיטימיים לשיבוש הפגנות ה־

(סוף בעמוד 9)

هكذا من الاصل

هكذا من الاصل

★ כ"ח באייר - יום שחרור ירושלים ★

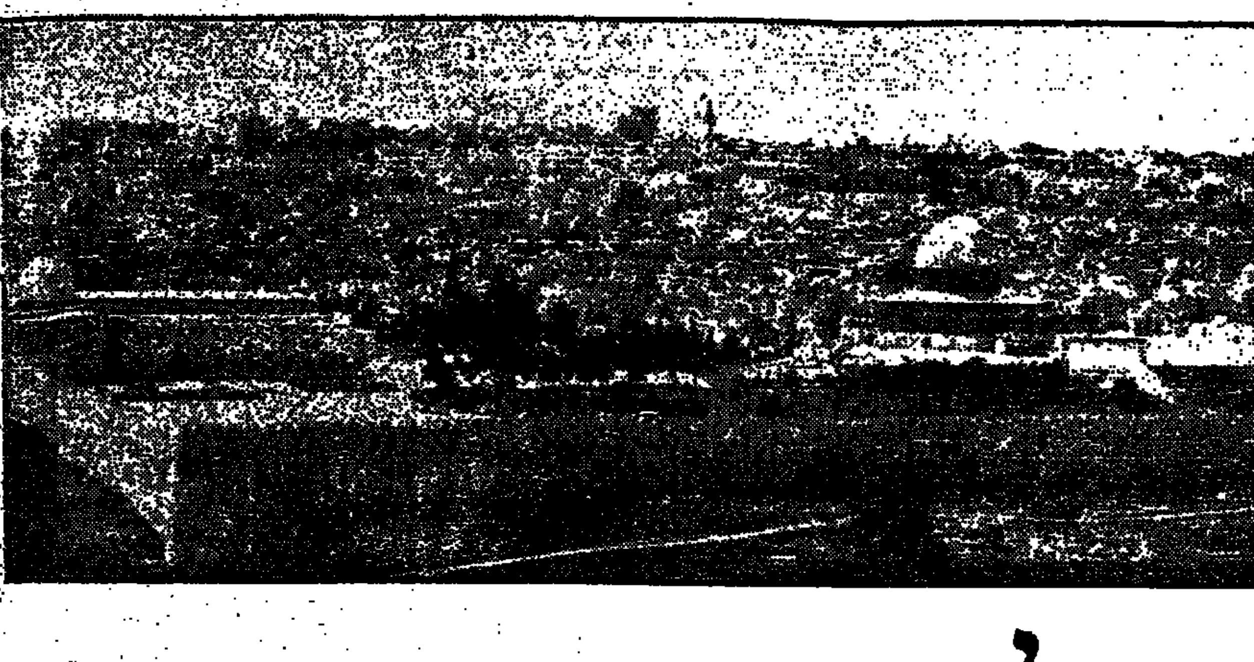

שר הפנים: ירושלים — מימד של דת היסטוריה איכות חיים ומדע

מאת סופרנו בירושלים

ש. אדוני השר, אנו חוגגים השנה מלאות תשע שנים לאיחודה של ירושלים בירת ישראל, לאחר שהעיר היתה חצויה תשע עשרה שנה, מה מצבה של בירת ישראל מבחינת גודלה, אוכלוסיתה וכו'.

ת. בימים אלה נתבשרנו שבסוף חודש דצמבר 1975, הגיעה האוכלוסיה בירושלים ל־356 אלף נפש, כן ירבו. אם כן זוהי היום העיר הגדולה

ד"ר יוסף בורג
שר הפנים

בישראל הן בשטח והן במספר הנפשות. שטחה של ירושלים המורחבת הינו למעלה מ־110 אלף דונם, יותר משטחם של ערי גוש דן ומספר זה יכול לשמח את לבנו.

אני יכול לציין בסיפוק רב כי הושלמה הכנת תכנית מתאר לירושלים העתיקה וסביבתה ו־אנחנו נמצאים כיום לפני אישור סופי של התכנית זו.

ש. אנו מתארים לעצמנו כי התכנית מפרטת בתכנון אלמנטים רבים לגבי ירושלים?

ת. לקחנו בחשבון את חשיבותה ההיסטורית, הדתית ומעמדה בעולם הדתי להרבה דתות ו־התחשבות זו מאופיינת בתכנית עצמה על הר הזיתים.

ש. מה לגבי תכנית המיתאר המחוזית?

ת. התכנית נמצאת בהקפדה ולמעשה גולת הכותרת שלה במעוף ובחזון כשהיא חוזה בירושלים בשנת 1992 למעלה מחצי מליון תושבים, ובפריפריה — דהיינו בחזון — 650 אלף.

אולי אזכיר בהקשר זה כי בשנת 1967 גרו בירושלים כ־195 אלף יהודים, ובשנת 1975 260 אלף יהודים. לעומת מספרים אלה של יהודים גרו ב־1967 74 אלף מוסלמים וכיום 84 אלף. לעומת מספרים אלה מספרם של הנוצרים הוא פחות — 12 אלף. מול מספרים אלה וחלק בלתי נפרד מהם הוא מספר הילדים של עיר דוד והגידול הטבעי בה. 80 אלף תלמידים וריבוי טבעי של 40 לאלף הרי אלו מספרים רציניים שיש להתחשב במשמעותם.

ובשנה האחרונה הגיעו לירושלים 3400 עולים.

למעשה משרד הפנים מתוך מגוון העבודה שהוא עוסק בה הן בתכנון והן בנושאי השלטון המקומי, ניתן לראות שירושלים איננה רק צבירה של סכומי כסף או עבודה מוניציפאלית גרידא. ירושלים הוא מימד של היסטוריה, מימד של דת ומימד של איכות חיים. למעשה, אנו רואים בבירור כי הבעיה הנצחית וההיסטורית של עיר הנצח קרובות אלו לאלו.

ש. אדוני השר, למעשה הנתונים אותם הבאת בפנינו מצביעים על גידול מואץ ואנו יודעים כי גידול מואץ מייצר עצירה בעליית רמת השירותים.

ת. בהינת הנתונים עלולה להביא למחשבה כזו אולם הן עיריית ירושלים והן משרד הפנים עושים כל שביכולתם למנוע הנמכת רמת השירותים מחד, פגיעה רצינית בערכי נוף העלולה להיווצר כתוצאה מבניה בצורות וסטנדרטית. למעשה כמעט הגענו למצב כזה והיינו עלולים לפגוע בערכי ירושלים וכח המשיכה שלה לכוחה רהוק. לכן יש צורך והכרח להזכיר ולהדגיש שיקולים וסייגים אלה כאשר הדרישה לגידול מואץ של אוכלוס ירושלים מכבידה על פתרון הבעיות התכנוניות של העיר שהוא איננו קל כשלעצמו.

למעשה עלינו המופקדים על עיצוב דמותה של עיר נצח זו לדאוג לירושלים יותר במושגים של איכות תוך שימת־לב לכמות.

פיתוחה של ירושלים תוך שמירה על ערכיה ההיסטוריים

מאת אדריכל אליעזר ברוצקוס

ספק אם במשך כל זמן קיום המדינה וכן בתקופה שקדמה לה היתה קיימת בעיית תכנון, או בינוי שעוררה פולמוס כה ער, חריף וממושך, כמו זה שמסביב לגורלה של תכנית האב לירושלים ותכניות בינוי אחרות במסגרתה.

תולדותיה של ירושלים הנמשכות לאורך תקופה של למעלה מ־3000 שנה ספוגות מעשי הרס ובינוי מחדש. אבל גם תולדות של תכנונה בתקופה החדשה ביותר רבי תחלופות וגלגולים.

תכנית האב הראשונה לבינוי העיר נערכה מיד עם הכיבוש הבריטי עוד בשנת 1918 על ידי מי שהיה אז המהנדס העירוני של אלכסנדריה — מקלין. מאוחר יותר טפל בתכנונה של העיר אחד מגדולי המתכננים והוגי הדעות של זמננו, פטריק גדס ואחרי שורה של גלגולי תכנון נוספים קיבלה תכנית העיר את גיבושה האחרון והרשמי מתקופת המנדט בתכנית המתאר משנת 1943 הנושאת את שמו של הנרי קנדל — היועץ לתכנון ערים של ממשלת המנדט.

★ תוכנית מקלין

הרעיון המרכזי של תוכנית מקלין משנת 1918 העובר כחוט השדרה דרך כל התוכניות של תקופת המנדט הוא ההפרדה בין עיר ה„חול" ועיר ה„קודש" כאשר שימור האופי, הנוף והצביון המיוחד של האחרונה הזהה עם החלק ה„היסטורי" של העיר ירושלים הכולל את העיר העתיקה, הר ציון, נחל קדרון, הר הזיתים והאזורים והעמקים הסמוכים להם מהווה את הדאגה הראשונה של המתכנן. כל אזור נתון למגבלות חמורות ביחס לאופי הבינוי הכמות לבינוי בכלל. כמו כן הדאגות התוכניות לכך שהשמורה הזו לא תהפך לאי המוקף בכל עבריו על ידי אזורי בינוי מודרניים אלא תימצא בגבול האזור של הנוף המדברי והבלתי מפותח.

לעומת זאת עיר „חול" המשתרעת לצפון ולמערב מהעיר העתיקה והיא עיר מאוכלסת ברובה על ידי ישוב יהודי מותרת לבינוי ופיתוח אינטנסיביים על פי עקרונות וכללים המודרניים. אמנם התכניות של תקופת המנדט דאגו גם כאן לקשר החזותי עם העיר העתיקה ולהשתלבות בנוף, בעיקר על ידי הטלת חובה להשתמש באבן חומר בניה או לפחות כציפוי לקירות חוץ.

לגישה זו של הממשלה המנדטורית לתכנון ירושלים היה חלק רב בשמירה על ערכי הנוף וצביון המיוחד בבינוי העיר.

★ כשהעיר היתה מבותרת

עם הקמת מדינת ישראל וביתורה של העיר לשנים ולהפיכת חלקה העיקרי — המערבי לבירת ישראל נוצר הכרח מידי להסדיר מחדש את קווי התכנון שלה.

קו שביתת הנשק סגר על אפשרות של התפשטות העיר הישראלית בכיוון למזרח דרום וצפון ולכן נשארה רק התפשטות למערב. הרעיון המרכזי של התכנית היה יצירת עתודה רחבת ידים לקריה הממשלתית, לבית נכות ולקמפוס אוניברסיטאי הכוללים ביחד את הגרעין הייצוגי והמונומנטלי של הקומפלקס האורבני החדש. התכנית השאירה את העמקים פנויים בתור שטחים ציבוריים או חקלאיים בזמן שבניה למגורים מתרכזת על רמות ובשטחים בלבד. בדרך זו מבטיחה התכנית הכרכית למבנה, העיר מורכבת שכונות שכונות המופרדות אחת מרעותה מבחינה פיסית ולעתים קרובות גם שונות בהרכבן החברתי הדתי. תוכנית מתאר זו — מקורית ובעלת מעוף רב קבעה במידה מכרעת את דמותה של ירושלים הישראלית החדשה.

בחלקה המזרחי של ירושלים המשיכו הירדנים בבינוי על פי קווי התוכנית משנת 1943, אבל התירו במקרים רבים בינוי של מגורים, מוסדות ציבור ובתי מלון בתוך השטחים שנקבעו בתוכניות המנדטוריות כ„שמורת נוף" או היו נתונות למגבלות בניה חמורות.

★ לקראת עיר של מליון נפש

בשנה 1964 הוחלט על עריכת תוכנית חדשה לירושלים — תוכנית לטווח ארוך עד שנת 2010 שהיתה צריכה להיות מבוססת על ניתוח מעמיק של מגמות ואפשרויות לפיתוח העיר. הכוונה היתה ל„תוכנית אב" — תוכנית מדריכה ובלתי־מחייבת מבחינה משפטית שתפקידה היה לשמש רקע לתוכניות מחייבות, יותר מוגדרות ומפורטות.

עריכת התוכנית הוטלה על צוות מתכננים שבראשם עמדו ציון ואביה השמשוני ויוסף שביד. התוכנית נערכה בתנאים שהיו קיימים לפני מלחמת ששת הימים, כאשר התרחבות העיר לצפון, לדרום ולמזרח היתה בלתי אפשרית. המתכננים התלבטו בין הגישה המתירה עיור רחב מימדים בתוך החלקים על ה„פרוזדור" הסמוכים לעיר ובין הגישה השואפת לשמור על ירושלים בתור עיר מגובשת בעלת גבול חד וברור לצד האזור הכפרי.

עם מלחמת ששת הימים התנאים המוקדמים ובחלקם גם היעדים לתכנון ירושלים נשתנו שינוי מוחלט. בין היתר נפתחו שוב עתודות שטחים ואפשרויות הרחבה קיימים בכיוון מערב בלבד. בלחץ צורכי הבינוי והפיתוח הדחופים ביותר היו המתכננים נאלצים להגדיר מחדש ובמהירות את העקרונות: היעדים והקביעות הבסיסיות של התוכנית.

למעשה נשארו המתכננים נאמנים לעקרון התכנון הקודם שלהם של עיר מגובשת וזה גם בתנאי ההגדלה הניכרת של היעדים הדימוגרפיים, לגבי עיר עצמה עד כדי 500,000 ולגבי אזור מטרופוליטני עד כדי 900,000 בשנת 2010.

הקונצפציה של העיר המגובשת — בעלת גבול חד ובולט ממול האזור הכפרי נשארה כמקודם, זאת מתוך הנמקה פונקציונאלית וחזותית כאחד.

עורכי התוכנית גרסו שמרבית מהתוספת הגדולה של אוכלוסיה הצפויה לעיר חייבת להיקלט בתחום העיר הקיימת ובנויה היום וזה על כל המסקנות הנובעות מכיוון תכנוני זה מבחינת מערכת התחבורה, תשתית של מוסדות ציבור וגם ההכרח בהריסה ובינוי מחדש בצפיפות גבוהה של חלק ניכר מהרובעים הקיימים ובנויים.

במידה ומתכננים כללו בתוכנית אזורי בנוי נוספים עיקר ההתרחבות נקבע לדרום־מערב ולדרום־מזרח, בזמן שעתודות הנרחבות של השטחים בצפון — בתחום שנקבע להרחבת העיר בתכנית הירדנית האחרונה — נשארו כמעט ללא ניצול.

מרכז העסקים הראשי נשאר בתוכנית עקרונית באותו מקום בו הוא נמצא כעת — ב„משולש" ומסביב לו. באתר הזה מתירה התוכנית הגבהה ניכרת של צפיפות הבינוי ועומס התפקודים הכרוך באופן טבעי בהגדלה מסלולי התנועה הנכנסים למרכז היוצאים ממנו. במידה הם מרחיבים את שטח המרכז ההרחבה היא בכיוון לדרום ולמזרח עד החומה של העיר העתיקה ושער שכם. דאגה למרכז מסחרי תוסס אשר יהווה את המוקד של החיים העירוניים ומסוגל לעמוד בהתחרות עם תל־אביב עומדת בשורה הראשונה של יעדי התוכנית.

שדרה „ייצוגית" בעלת תפקיד סמלי אשר תחבר במישרין את הקריה הממשלתית עם העיר העתיקה ותימשך בכיוון אל הר הצופים היא מהווה קביעה חשובה נוספת של התוכנית.

★ צביון מיוחד

דמותה של ירושלים שהיא בעלת ייחוד מיוחד בתודעה היהודית העולם כולו צמודה בין שזה הגיוני או בלתי־הגיוני, בצביונה הפיסי המיוחד, בנוף והבינוי המיוחדים שהם בחלקם עתיקי יומין, ובחלקם פרי תקופות שאינן רחוקות ביותר מהתקופה שלנו, אבל בתקופות שבהן היה עדיין מקובל לבנות בשיטות והחומרים מקומיים אשר הבטיחו השתלבות נאה של הבינוי במסובב הטבעי המסורתי. צורות נוף ובינוי אלה מהוות את ה„מיוחד" בצביונה הפיסי של ירושלים. הם אינם יכולים להיווצר מחדש בתנאי עידן הטכנולוגיה של תקופתנו המביא איתו בירושלים, כמו גם בכל מקום אחר של העולם, ניבלציה וסטנדרטיזציה של הסביבה הפיסית.

מאחר ומבחינת מעמדה בתודעת היהודים וגם לא־יהודים ישנה לעיר ירושלים משמעות יחודית, „מונופוליסטית" בעולם, קשורה קשר הדוק בצביון הפיסי. הנוף והבינוי מסוימים יש גם לאלה ערך מיוחד „מונופוליסטי" בעולם. אין זה מהתבונה במידה הערכים האלה קיימים וניתן לשמור עליהם, לתת יד לחיסולם או לפגיעה בהם בצורה חמורה.

השגת „יעילות ונוחיות" מירבית בתוך עקרון ראשי וכמעט בלעדי אשר מנחה את דרכי התכנון העירוני עשוי להיות מוצדק לגבי עיר „רגילה", בין שזו בירמינגהם, דיטרויט או תל־אביב, הוא אינו משמעותי לגבי מקרה כה „מיוחד" ויוצא דופן בירושלים. במקרה זה היה צורך להעניק לשמירת ערכי נוף והצביון המיוחדים של ירושלים עדיפות ברורה מעל האספקטים התועלתיים של היעילות הכלכלית, הפונקציונאלית הטכנולוגית.

תנאים מוקדמים אחרים — חיוניים לשמירת הנוף, המיוחד של העיר היו חייבים להופיע בתוכנית כ„מגבלות" אבסולוטיות כאשר כל יתר התפקודים כמו תחבורה או בינוי מחדש היו חייבים לסגל את עצמם למגבלות האבסולוטיות האלה. תוכנית האב עם יוצא מן הכלל מצומצמים (בניית אבן, עיר העתיקה בתוך החומה ועוד מקרים אחדים) בנויה על העקרון הפוך מזה. אינטרסים של השימור הובאו בחשבון רק במידה והם אינם עמדו כנגד השגת ה„נוחיות ויעילות" כפי שגרסו אותן המתכננים ולא היוו מכשול או הפרעה להעברת עורקי תחבורה כבדים דרך העיר או להשגת דרגות צפיפות גבוהות על ידי ההריסה ובינוי מחדש של רובעי העיר הקיימים.

★ שימור נוף וירושה היסטורית

התנגשות בין האינטרסים של שימור הנוף והירושה ההיסטורית מצד אחד ובין האינטרסים של יעילות המירבית של חיים המודרניים בעיר מלווה לרוב את התכנון של ערים גדולות בעלות ירושה היסטורית חשובה. שכיח מאוד שהעיריות הנבחרות המייצגות קבוצות לחץ לביניהן המבטות לקדם „פיתוח" מידי בכל צורה שהיא אינן לרוב המגן הטוב והיעיל על ערכי הנוף וההיסטוריה בעריהן. עוד פחות מזה ניתן לקוות מבחינה זו מספרדים שדאגותיהם העיקריות הן סיכון ביידי הזול, צרכי התחבורה או ניצול מירבי ורווחי של עתודות קרקע עירוניות.

התנגשות מסויפת בין האינטרסים של השימור ובין דרישות הפיתוח המודרני היא כמעט בלתי נמנעת. בתכנון של הערים ההיסטוריות אחד מתפקידיו הראשיים של המתכנן קודם כל לנסות לצמצם את תחומי ההתנגשות לסיכסוכים המוגבלים ככל האפשר.

תכנית אב יצרת לגבי ירושלים לראשונה מסגרת כללית המביאה למקסימליזציה של ההתנגשות בין ה„ישן" וה„חדש".

במקום להרחיק את אזורי הבינוי החדשים העיקריים והתפקודים המודרניים הדינאמיים מאזורי השימור היא משאירה אותם כמעט ובתוכם ואף מקרבת אותם לחומת העיר העתיקה.

ההרחבות הניכרות של האזורים המבונים בדרומה של העיר מביאה לכך שהעיר העתיקה הופכת כמעט לנקודה המרכזית בתוך הקומפלקס העירוני המודרני ובזה נעשית גם למוקד של זרמי תנועה אדירים כאשר מרכז העסקים הראשי נבנה בקרבה לחומה של העיר העתיקה.

מסגרת כללית זו של ארגון ההתפתחות של העיר אינה משאירה סיכוי, לפי הנסיון שנרכש בתחום זה בעולם, לשמור הנוף הבנוי המסורתיים אף לא בתוך העיר העתיקה ובודאי שלא בתחומים אשר מסביבה ולא כל שכן בתוך חלקי עיר יותר חדשים בעלי צביון אפייני מיוחד.

הקונצפציה של התכנית — לקלוט את מרבית הגידול העירוני הנוסף בתוך תחום החלקים המבונים כבר כיום בעיר וזה על ידי הגברה ניכרת של הצפיפות בתוכה, בחירת כיוון להרחבת העיר ואתור של מרכז העסקים הראשי — קביעות אלה לקויות ופגיעה לא רק מבחינת מקסימליזציה של התנגשות בין ה„ישן" וה„חדש" אלא במידה לא פחותה גם מבחינות פונקציונאליות, כלכליות, חברתיות. הכוונה לבנות מחדש את רובעי העיר הקיימת תוך הגברה ניכרת של הצפיפות בתוכה מוכתבת על ידי רצון להכבע כ„חילה" העיר למרחבים הפתוחים על האופי המגובש הקומפקטי שלה. גם אם ישנם להלכה אי־אלה שיקולים לטובת הקונצפציה הזו היא ראשית כל בלתי־מציאותית בתנאי בעלות קרקע פרטית והתנאים הכלכליים וטכנולוגיים של ימינו אנו.

★ כיוון ההתרחבויות החדשות

בעייה נוספת היא כיוון ההתרחבות החדשות. לפני מלחמת ששת הימים לא היתה ברירה אלא להרחיב את ירושלים הישראלית בכוון המערב. הגבול הטבעי להרחבה זו נקבע על ידי עמק נחל שורק. היו קיימים אי־אלה קשיים בגלל המצב הטופוגרפי בתחום המערבי הזה אבל בדרך כלל ההרחבה למערב בכוון המקביל לדרכי הגישה אל ירושלים מרצועת החוף היתה הגיונית וטבעית. שטחים עירוניים חדשים היו מקיפים ממערב את הגרעין ה„ייצוגי" של העיר המודרנית המורכב מגוש הקריה הממשלתית של האוניברסיטה.

המצב נשתנה לחלוטין במלחמת ששת הימים.

העתודות העיקריות המסבות ביותר להרחבת ירושלים נמצאות כיום בצפונה מעיר הקיימת. רמות ושטחים נרחבים עם תנאי אקלים מצוינים וטופוגרפיה נוחה יחסית נמצאות בקרבה ומזרחה מהדרך הראשית המובילה לרמאללה. הם לרוב מחוסרי ערך חקלאי, גם אם אין אנו עוברים את הגבול המוניציפאלי שנקבע בשנת 1967, מכלול העתודות האלה מסוגל לקלוט בתנאי צפיפות עירונית סבירה שאינה חייבת להיות גבוהה ביותר.

במידה וגולים בגבול „חד" בין העיר ירושלים והאזור הכפרי מסביבה, „הפסד" בצפון מכאיב פחות מבולט. למעשה בתקופה השלטון הירדני ירושלים המזרחית התפתחה בצורה של „סרט" לאורך העורק הראשי אל־בירה־רמאללה ולידה התעופה בקלנדיה. תכנית מתאר הירדנית משנת 1966 העניקה גם לגיטימיזציה רשמית לכוון ההתפשטות הזה. פתיה אירבי נוסף עבור רק להחדיר, לגבש ולתת צורה להתפשטות זו שהתחילה כבר בזמן. הכוונת הפתוח הבינתיים ורב־עוצמה לצפון יוצר גם הכביה האב ולא רק להם בלבד בכוון למערב (נחל שורק), למזרח ולדרום, וזה בלי יתרון לשכן ערכי הנוף והבנוי בתוך העיר.

★ היבט למצב התחבורתי

יתרון חשוב נוסף של ההרחבה לצפון במקום ההרחבה לדרום או למזרח הוא במצבה התחבורתי. רוב זרמי התנועה המכוונים אל ירושלים מקורם באזור תל־אביב, ברצועת החוף ובמידה מצומצמת יותר בשומרון, חיפה והגליל. כוזה הדרום כ„יוצרי" התנועה אל ירושלים הכוכבים הרבה פחות. מבחינה זו המצב אינו עשוי להשתנות באופן יסודי גם במקרה של שנוי המצב הפוליטי או אכלוסי באזור. לעומת זאת יש להניח שהמשקל הכללי של זרמי התנועה הבאים מחוץ, ובמיוחד מרצועת החוף על ירושלים יגדל במידה ניכרת.

אזורי מגורים ותעשיה נוספים שיקומו בצפון, צפון־מערב או צפון־מזרח מהעיר הקיימת קולטים את זרמי התנועה האלה שמקורם במערב (או בצפון) לפני כניסתם לתוך החלקים הישנים של העיר, שלהם מערכת דרכים מוגבלת ובלתי מספיקה. לכן הרחבת העיר בכוון הזה אינה מכבידה במיוחד על מערכת הדרכים של העיר הישנה ובמיוחד אם תהיה מלווה על ידי ההעתקה של מרכז העסקים באותו כוון. יתרונות נוספים של ההרחבה לצפון, צפון־מערב וצפון־מזרח הם בהוצאות פתוח ואספקת מים יותר נמוכים ובמניעת הפצול העירוני שהוא מכוון בחלקו הגדול בין כה וכה לצפון — בסקטור הערבי ובסקטור היהודי (רמת אשכול, הגבעה הצרפתית, אזור תחנת „אגד", נוה יעקב). זאת, בניגוד ליתרונות הברורים של הרחבת העיר לצפון מבחינת תנאי תנועה ומניעת מעבר באזור העיר העתיקה ואתרי הנוף.

הרחבת העיר לדרום חודרות גם כשלעצמן לתוך השטחים עם טופוגרפיה קשה ומפוצלת יחסית המחייבים הוצאות פתוח גבוהות שנעשות לגבוהות עוד יותר בגלל הפיצול המיותר של הפתוח העירוני בין הצפון והדרום. ההרחבות בכוון הדרומי לא רק מסכנות את סכויי השמור של החלקים ההיסטוריים של ירושלים על ידי יצירת משקלי תנועה דרומה מהעיר העתיקה, אלא שהן חודרות כשלעצמן לתוך המרחב הרגיש המרכיבים מבחינת ערכי הנוף והוא המרחב בין ירושלים ובית־לחם. קשה להטיל ספק שהקמת שכונות חד־גוניים בתחום הזה מהווה סכנה לנוף זה.

★ מרכז העסקים באיזור ה„משולש"

תכנית האב מאשירה את מרכז העסקים הראשי באזור ה„משולש" מתוך הגברת עוצמתו ותפקידיו. היא מתירה את הרחבתו בצורת שלוחות או בצורה רצופה בכוון המזרחי והדרומי עד החומה של העיר העתיקה, גם על מנת לאחד את מרכז הקיים עם המרכז המסחרי אשר ממול שער שכם, כנראה שהמגמה לאחד את שני חלקי ירושלים היה חלק בקביעה זו.

לאתור הזה — מגרעות רבות. ראשית כל תנאי הגישה כאן אינם נוחים לא לגבי התנועה הבאה מחוץ לעיר ולא לגבי התנועה הנוצרת בעיר עצמה. מערכת הדרכים והחניה בתוך המרכז עצמו אינה מספיקה ואינה מותאמת לכל עומס ניכר נוסף של תפקודים עסקיים ומסחריים. מאידך ההרחבה של מערכת הדרכים בתחום הזה היא קשה ויקרה במיוחד. באחת מהאלטרנטיבות של תכנית האב הוצע לפתור את הבעיה על ידי הורדת עורקי התחבורה וחניה למינהרות מתחת פני הקרקע. פתרון כזה להלכה אפשרי מבחינה טכנית, הוא בכל זאת יקר מאוד — עובדה שטרם קיימת עיר גדולה אחת בעולם שפתרה או אף מתכוננת לפתור את בעיותיה התחבורתיות של מרכז העסקים בשיטה זו. כל ההרחבה וגדול ניכר נוסף של מרכז העסקים באתרו הנוכחי יהיה פתרון קשה והסובך המחייב להשקעות כבדות בתשתית התחבורה. כמובן הוא גם פתרון „הרסני" במידה ובקרבת המרכז עוד נמצאים רובעים ושכונות אופייניים שהם חלק מצביונה המיוחד של ירושלים.

★ עימות חזותי

עימות חזותי בין העיר העתיקה ומרכז העסקים הראשי הנבנה בקרבתה, המורכב בהכרח מבניינים רבי קומות גבוהים ובסגנון מודרני מובהק הוא כשלעצמו פגיעה בדמות ירושלים. אותו הדין לגבי ההתנגשות בין שני סגנוני חיים כה קוטביים כמו זה של העיר העתיקה ומרכז העסקים המודרני. התנאי לשמירת צביונה ובנויה המסורתיים של העיר העתיקה הוא ב„הרגעתה" ובצמצום צפיפות התושבים המופרזת בתוכה, צפיפות שאינה מאפשרת התהוות של תנאים סביבתיים וסניטריים נוחים יותר בתוכה. הורדת צפיפות זו איננו ניתן להשיג כאשר מרכז העסקים הראשי סוכן בקרבתה הבלתי־אמצעית, רובעים ישנים, הנמצאים בקרבתו הבלתי־אמצעית למרכז העסקים הראשי סובלים לרוב מצפיפות תושבים מופרזת ומהדרדרות התנאים הסביבתיים והחברתיים.

השימוש המתאים ביותר לשטחים המקיפים את העיר העתיקה ועדיין פנויים וגם אינם מיועדים להכלל לתוך הפרק הלאומי שהוקם — הוא הכחיש למוסדות תרבות ודת, בין שאלה מוסדות ישראליים כלל־יהודיים או בינלאומיים. כח המשיכה של סביבת העיר העתיקה לגבי מוסדות מסוג זה הוא רב, ועשוי רק לגבור בעתיד. מבחינה חזותית מוסדות מסוג זה המנצלים רק חלק מהמגרש ומשאירים חלקים רבים ממנו פנויים ולרוב גם דואגים לעיצוב ארכיטקטוני נאה. ולכן מתאים המרכיב המתאים ביותר לחלק ההיסטורי של העיר. מרכיב שהוא ודאי רצוי כאן משמשים למסחר ולמלונאות.

מבלי להתעלם מאותם השיקולים שיש להם משמעות לטווח ארוך יש לה לכת השיקולים המדיניים בטווח קצר המכוון לטווח ארוך, גם בזמן הגדרת ...לוס הכמותיים וגם בזמן בחירת כו... המרחביים. ראשית כל יש להניח ... „מגבלות אבסולוטיות" הנובעות מה... יחוד וצביון מיוחד של העיר — ב... אי־חציה של החלק ההיסטורי של הע... עורקי התחבורה הכבדים, הרחקת מוקד... הדינמית המודרנית וזרמי התנועה הגד... בתו של החלק ההיסטורי, מניעת הת... שמושים אינטנסיביים כגון בנייני ע... מלון מודרניים לשכונתו הבלתי אמצ... „מגבלות אבסולוטיות" חזקות אלו, כל... על רצון לשמור על יחוד וצביון מיוחד ...לים הופכות למליצות בלתי משמעות... מציאותיות.

שנית יש לנטוש את האשליה של... את עיקר הגדול הנוסף של אוכלוסיה... תחומי העיר הבנויה מכבר על ידי הג... של צפיפות המותרת ובנוי מחדש... הרובעים הקיימים.

★ תוספת האיכלוס

עיקר תוספת האיכלוס ובנוי בפי... סור היהודי והערבי כאחד חייב לה... לרבות צפון־מערב וצפון־מזרח. כאן ה... לים והדרושה בהתאמה לסגנון החיים ה... של היום. אשר בין היתר תוריד גם... התפקידים מירושלים הישנה וההיסטור... יש לקיים אי אלה מגבלות חיונית... שמירת הנוף, לרבות בניה אבן אבל... להיות כאן בצפיפות עירונית סבירה ו... ביותר.

תפקידים דינמיים ומודרניים ביו... אלה הקשורים בבניינות מירבית יעבו... לצפון או למרכז העסקים החדש בחז... נמצא באתר „השולש" על הצפון ועל... שטחים שעוד נשארו לבניה במערב... התחום של נחל שורק יש לנצל במילו... פות עירונית סבירה, שאינה חייבת לה...

לעומת זאת חיוני, בטול (או ל... צמצום קצוני) התוכנית להרחבה הג... ובדרום העיר מעבר לשטח הבנוי... לחזור במידה האפשרית לעקרון ש... בסיסי לתכנית מתאר של ירושלים... הראשונים של המנדט הבריטי, והוא... את החלק ההיסטורי של העיר לאי... עבריו על ידי אזורי בניה חדשים, אל... בגבול הנוף הפתוח המדברי.

תפקיד ה„משולש" בתוך אזור... ראשי יש לראות כמתקרב לרויה... עוד להרחבה ניכרת, ובודאי שלא ב... העיר העתיקה.

לעומת זאת יש לעודד את התפת... בכוון מערב ופתוח מרכז עסקים... ברוממה במקום אזור התעשיה הנוכח... השולט על תחום העיר „המודרנית" בחלקים הצפוניים ומערביים של מרח.

את מערכת הדרכים בתוך העיר... לראות פחות או יותר כ„נתון קבוע" לשנויים והרחבות יסודיים מסיבות... מעשיות אחרות וגם מסיבות שמירת... ובנוי קיימים. בהתאם לכושר הקבול... הדרכים זו יש להגביל את נגישות... המרכזי של העיר לגבי רכב פרטי ו... חייבים להיות מוגבלים ומבוקרים.

שנוי עקרוני זה יביא לצמצום... הכירורגיים" בתוך העיר הקיימת — קשים ומסובכים ויקרים מאוד וגם... מבחינת שמירה על הצביון והבנוי... לירושלים. יש להמנע מכל „נתוחים... בחלק היסטורי ובנוף ההיסטורי בי... העיר העתיקה. בטול ההרחבות של הב... של העיר מאפשר גם בטולו של הכו... למכוניות צפוני־דרומי על יד העי... שהשפעתו הישירה והעקיפה על החלק... של העיר אינה יכולה להיות אלא ש... הסביבה הבלתי אמצעית של העיר הע... דה ואינה מיועדת ל„שטחים הפנויים" בעיקר לעתודות למוסדות תרבות ודת.

אלה הם רק הקוים העיקריים לשנו... כות התכנון של ירושלים העשויים... פתוחה בכוון יותר הגיוני ורצוי ומה... על ערכיה הגדולים והרבים.

כ"ח באייר - יום שחרור ירושלים *

ווירה רוחנית וחיים לאמונה בישיבת ירושלים לצעירים

מאת צ. שלום

...: חינוך לאמונה בבורא עולם, לאה־
...ה וקיום מצוותיה, לאהבת ישראל
...רץ ישראל. הדרך: לימוד תורני
...ציון מעמיק בחכמת ישראל על
...ור של הרב קוק זצ"ל.

..."ישיבת ירושלים לצעירים" שליד
...רכז הרב" בירושלים.

...עוד ישיבה אחת מני רבות המפ־
...ות את מפת הארץ ומאדירות את
...תורה. אולם כבר בראשית השיחה
...ש הישיבה, הרב יעקב פילבר, על
...ל "ישיבת ירושלים לצעירים" במפת

...ה נוסדה ע"י ציבור מסוים שחש
...של ישיבה קטנה ברוח דתית־לאו־
...ית, עד אז היו שני סוגי ישיבות.
...יכונית של בני־עקיבא מצד אחד,
...קטנה של החוגים החרדים מצד שני.
...ירושלים לצעירים" עונה מצד אחד
...הציוני־לאומי, יסוד המודגש היטב
...באווירה של הישיבה, דבר שלא קיים
...קטנות, ומאידך, לימוד תורני מוג־
...לימודים כלליים.

■ לימוד ישיבתי מוגבר

...שחש בחסרונה של מסגרת ישיבתית
...שעליו מדבר הרב פילבר, הם אותם
...בוגרי הישיבות התיכוניות שעברו ל־
...בהות כמו "מרכז הרב" ואחרות
...נספחות. אלו, מעוניינים כאמור ב־
...לימודים שתשים את הדגש על לימוד
...מוגבר, ושונות על לימודים כלליים,
...ינה פוסלת אותם, כשאינם באים על
...חשבון התורה.

...הורים, רובם בוגרי ותלמידי ישיבת
..."בני" יסדו בשנת תשכ"ד את "ישיבת
...לצעירים". בשנה הראשונה מנתה
...שלש עשרה תלמידים. כיום מונה
...למעלה ממאה תלמידים מכל רחבי
...ורבים נוספים מתדפקים על פתחי
...תחים בגלל חוסר מקום. לישיבה
...תלמידים בוגרי כיתות ז' או ח'
...ומד בבחינות כניסה של הישיבה
...ראויים לדרישות הלימודיות והחינו־
...הישיבה.

...פילבר אומר "ראויים" הוא מתכוון
...שלימוד התורה בשבילם הוא מטר־
...ה, לימוד שאינו נמדד בשעות, ל־
...יש מאמץ אינטלקטואלי רב. כי זאת
...ר היום בישיבה מתחיל בשעה 6.15
...סתיים בשעה 9.30 בערב, כשרבים
...ידים ממשיכים בלימוד עצמי עד
...שעות מאוחרות של הלילה.

...התלמידים בישיבה מבוססת כאמור
...ת הלימודים של הרב קוק לישיבת
..."מרכז הרב", היא מורכבת לא רק
...גמרא, כמקובל בישיבות, אלא מקי־
...המקצועות הקשורים לתורה כמו:
...נך, הלכה, מחשבת האמונה ועוד.
...המקצועות הקשורים לחכמת ישראל
...ת, היסטוריה יהודית, תולדות ארץ
...אל.

...לבד עושה הבחנה בין לימוד גמרא
...מפרשים וחידושים המתקיימים לפני
...שמתחלק לשעור ולימוד עצמי, ובין
...גמרא עם רש"י בלבד. תלמידי ה־
...סיימים במשך השנה כמאה ושב־
עים דפים בגמרא, דבר הנחשב להישג עצום.
כמו כן מתקיימים בכל יום שעור במשנה שב־
מסגרתו מסיימים התלמידים במשך 4 שנים
יותר משלשה סדרים של המשנה.

בכל יום מתקיים שעור בתנ"ך, ובמקביל
לו מתקיים לימוד עצמי בעזרת גליונות עם
שאלות מנחות, במגמה לרכוש בקיאות ב־
ידיעת התנ"ך.

■ עבודה עצמית

מלבד השעורים בהלכה ובדינים המתקיימים
בכל יום, יש תוכנית מיוחדת בדינים הכוללת
עבודה עצמית בעזרת שאלוני הדרכה, כש־
המטרה היא ידיעת שולחן ערוך או"ח עם
משנה ברורה. וחלקים אקטואליים מיתר חלקי
השו"ע.

אכן, המעיין בתוכנית הלימודים יכול לע־
מוד מיד על העובדה כי טיפוח הלימוד ה־
עצמי, כאמצעי להעמקה ולבקיאות, הוא אחד
המאפיינים את דרכה החינוכית והלימודית של
הישיבה.

במסגרת לימודי יסודות האמונה לומדים
התלמידים מסילת ישרים, אגרות הרמב"ם,
מהר"ל, חובת הלבבות ומבחר מכתבי הרב
קוק.

מקצועות נוספים הכלולים בתוכנית הלי־
מודים של הישיבה: לשון עברית, ספרות,
היסטוריה יהודית.

"אלה הם מקצועות הלימוד שהם בגדר
תוכנית החובה בישיבה, אומר הרב פילבר.
יחד עם זאת, מאפשרת הישיבה, להורים
המעונינים בכך, להקנות לילדיהם תוכנית
השלמה בשני מקצועות: אנגלית ומתימטיקה,
במסגרת שעורים המאורגנים על ידי ועד
ההורים ליד הישיבה.

הישיבה מוכרת על ידי משרד החינוך,
ותלמידיה ניגשים בתום השנה הרביעית ל־
לימודים לבחינות בגרות ממשלתיות במק־
צועות שנלמדו בישיבה.

הרב איתן אייזמן, מראשי הישיבה מצביע
על אחד ההישגים הראויים לציון. כמעט כל
בוגרי הישיבה ממשיכים מעצמם בישיבות
גבוהות מבלי שיהיה צורך לשכנע אותם לכך.
הישג זה כשלעצמו מעיד, כדברי הרב אייזמן,
על הרמה הרוחנית והחינוכית של הישיבה.

■ אווירה רוחנית מיוחדת

על דרכה החינוכית והאווירה הרוחנית של
הישיבה שמענו גם מפי אחד התלמידים:
זאב סולטנוביץ. זאב הוא בחור בן 19 שעלה
מרוסיה לפני שלש וחצי שנים. על דרכו ל־
ישיבה מספר זאב:

"עלייתי לישראל היתה כרוכה בהתענינות
ביהדות ובתולדות עם ישראל. ידיעותי בנוש־
אים אלו היו שטחיות ביותר. לקראת עלייתי
חשתי תודעה ציונית ויהודית, אבל לא הכרה
דתית. כאשר עליתי לישראל נשלחתי ביחד
עם עולים נוספים, לתיכון הקלאי "עיינות".
באחד הימים נזדמן לי להשתתף בסמינר
מטעם "גשר" המקיים פעולות משותפות של
נוער דתי וחילוני. שם בעצם הכרתי לראשונה
את הנוער הדתי ושם הגעתי להכרה שהנוער
הדתי מהווה את ההמשך האורגני והאמיתי
של היהדות. אני מוכרח לציין שסמינר זה היה
עבורי חוויה דתית ואינטלקטואלית עצומה.
אחד המדריכים בסמינר זה היה תלמיד ישי־
בת "מרכז הרב". הוא הזמין אותי לביקור
בישיבה בשבת. באתי פעמים לישיבת ירוש־
לים לצעירים. לראשונה ראיתי מה זו ישיבה.
לראשונה ראיתי מהו לימוד תורה אמיתי,
מהו בית מדרש, ובכלל ראיתי מהם חיים
יהודיים שלמים.

הביקור השאיר עלי רושם עז. בלבי פנימה
ידעתי שכאן מקומי. אבל ההחלטה היתה
קשה. ידעתי שאני צריך לסיים את לימודי.
ידעתי גם שאמי תתנגד בתוקף ללימודי ב־
ישיבה. אולם לבסוף גמלה בלבי ההחלטה
לעשות את הקפיצה הנחשונית ולעבור לישי־
בה. התגברתי על כל הקשיים, כולל קשיים
בבית, ועברתי לישיבת ירושלים לצעירים".

■ מסירות ללא גבול

מסירותם ללא גבול של הרמ"ים ודמותם
המוסרית והרוחנית הם אשר עודדוני בראש־
שית דרכי להתגבר על כל הקשיים, אומר
זאב.

לשאלה מה יעשה בתום לימודיו, בסוף ה־
שנה, ב"ישיבת ירושלים לצעירים" עונה זאב
כדבר המובן מאליו: "אמשיך ללמוד בישי־
בה הגבוהה מרכז הרב".

הרבנים פילבר ואייזמן פורשים תוכנית
מקיפה ומסועפת של קריה חינוכית גדולת
שתוקם בפאתי מערב ירושלים. בקריה החי־
נוכית ירוכזו כל המוסדות החינוכיים החל
מגן הילדים, כולל בי"ס יסודי, חטיבת ביניים
והישיבה. כל המוסדות הללו פועלים כבר
כיום בבנינים שונים והמגמה היא לשכנם
בקריה אחת.

הרב פילבר צופה לקראת השנים הקרובות
גידול ניכר במספר התלמידים.

תחזית זו הוא מבסס על מספרם הרב של
בוגרי ישיבת "מרכז הרב" הפזורים בכל רחבי
הארץ, וכן על ההישגים החינוכיים והלי־
מודיים של הישיבה.

תוכניות הפיתוח הבינוי של הישיבה נכנסו
להילוך גבוה מתוך מגמה להיערך מבעוד
מועד לקראת קליטתם של התלמידים הרבים.
לאלו מבטיחה הנהלת הישיבה קריה חדשה
ומפוארת שתכלול את מיטב השכלולים במב־
נים, בציוד ובאמצעי לימוד.

תכנית המיתאר של ירושלים

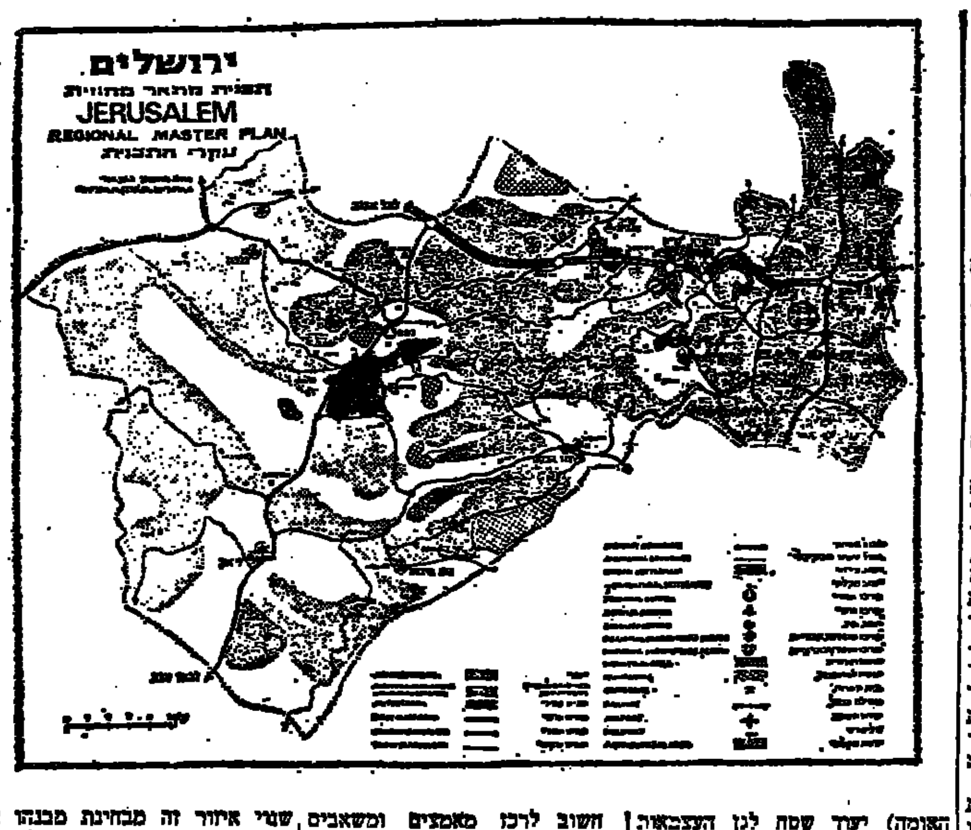

מאת כתב מיוחד

העיר ירושלים וסביבותיה, בשל
אופיים כנקודה מרכזית ל־3 הד־
תות העיקריות בעולם ובהיות
ישראל מהווים מוקד התעניינות
הן בישראל והן בעולם כולו.
איחודה מחדש של ירושלים, לא־
חר מלחמת ששת הימים, שוב הב־
היר את ירושלים כמטרופולין ה־
אמונה והרוח, המסמל חיי העם
היהודי בישראל ומרכזו העולמי.
התפתחות זו מחייבת אותנו לחשי־
בה תכנונית בדוקה ויציבה שתש־
מור את אופי עיר הנצח תוך הקפ־
דה שעיר זו שאוחדה מחדש תהיה
שלמה ומאוחדת. אל לנו לשכוח
שבאופי העיר טמונים ערכי קדושה
ואמונה אותם אנו חייבים לטפח
מחד ולשמור מאידך לא רק מבחי־
נתם הרוחנית כי אם גם מבחינתם
הפונקציונאלית. כבר נאמר בעבר
שהעידן בו אנו חיים נתגלת כמש־
חית פני ערים ומכביד החיים בהן,
וזהו תהליך כלל עולמי שאינו פוסח
על ארצנו. אך בבואנו לתכנן את
ירושלים מצווים אנו להפעיל יתר
פיקוח וביקורת כדי למנוע השחתתה.
חשיבות יתירה נודעת לצורה הט־
פוגרפית של פני הקרקע בתוך
העיר ועד היום היא מכתיבה את
חותמה על אופיה הבינוי של ה־
עיר. כמעט בכל מלוא היקפה לא
נמצא מישור מרווח אלא גבעות
ועמקים. בתכנית אגף התכנון בעלת
התוקף משנת 1959 הגבעות נועדו
לבניה והעמקים לשטחים ירוקים
גנים ופארקים.
התכנית זו יעדה שטח לקרית ה־
ממשלה, שטח לאוניברסיטה בגבעת
רם, שטח למרכז עירוני צמוד ל־
בנייני האומה, שטח למוזיאונים ב־
גבעת נוה שאנן (למרות התנגדות
משרד ראש הממשלה ועיריית ירו־
שלים אשר רצו לקחת שטח המוזי־
אונים משטח הקריה צמוד לבנייני
האומה) יעד שטח לגן העצמאות
באיזור ממילא, שטח למרכז מסחרי
לאורך רחוב יפו עד שטח ההפקר
כי תמיד ראה אגף התכנון בתכנון
את העיר כמאוחדת עם העיר העתי־
קה. סומנו איזור מלאכה ותעשיה
וכן השכונות שיש לשמור על אופין
כגון מאה שערים, שערי צדק וכו'.
בתכניות המפורטות קבע אגף ה־
תכנון את כפר פריז, ככר הכשרת
הישוב וכו'. נקבעו דרכי התחבורה
שנמצאים בחלקם עדיין בביצוע.
כל התכניות שנעשו עד כה, מזמן
המנדט, תכנית 1959 ותכנית האב,
משתדלות לשמור על אופי העיר
העתיקה. הגבלת גובה הבניינים
סביב ובקרבת החומות וכן יצירת
גן לאומי סביב החומות.
הוכנה תוכנית מתאר לאזור ה־
מיוחד של ירושלים על־ידי משרד
הפנים והעיריה. התוכנית תועבר
למתן תוקף עם גמר שמיעת התנג־
דויות.
עקרונות תוכנית המתאר לאזור ה־
עיר העתיקה, האזור המיוחד הם:
לשמור על האופי של אגן העיר
העתיקה וליצרו משיקולי הנוף ל־
רשת פארקים ושטחים פנויים, גן
לאומי יאותר סביב החומות, העמ־
קים סביב החומות נשארים כפאר־
קים וגנים כגון גיא בן הנום, עמק
יהושפט, נחל קדרון, העופל בכלל
בתוך הפארק הלאומי. המורדות ה־
מערביים של הר הצופים נשארים
בלתי מבונים על מנת להפריד בין
העיר העתיקה השטח הבנוי של
האוניברסיטה.
המורדות הפנויים ושטחי ציבור
אלה מהווים רקע לעיר העתיקה. ל־
שיקום התושבים שישנו מהעופל
אותר שטח בנייה בעל לכפר השילוח
הדומה מזרחה לו. נקבעו מגבלות
גובה הבניה ליד החומות. רשת ה־
דרכים נקבעה בהתאם לדרכים ה־
קיימות. נקבעו כללים לבניה בעיר
העתיקה.
מאז מלחמת ששת הימים הכין
צוות מיוחד את תוכנית האב לירו־
שלים, התוכנית נמצאת עתה בתה־
ליך בדיקה והמחלקה האורבנית של
העיריה מעבדת תוכנית מתאר.
המועצה הארצית אישרה תוכנית
המתאר המחוזית למחוז ירושלים
המיעדת שטחים נרחבים לבנים. ש־
מורת נוף במערבה של העיר. שט־
חי התעסוקה כגון התעשיה הכבדה
בבית שמש, דרכי התחבורה, איתור
מסדיה ושטחי נופש והבראה. ועדה
מטעם המועצה הארצית שומעת עתה
התנגדויות לתוכנית לפני מתן תוקף.
כן אישרה המועצה הארצית לאח־
רונה את התוכנית החזית לאוכלוסיה
במדינה כחלק מהתוכנית המתאר ה־
ארצית. לפי סעיף 58(א) לחוק ה־
תכנון נתנה המועצה הארצית הור־
אה לועדה המחוזית לשלב את התח־
זית בתוכנית המחוזית. לפי התחזית
גודל העיר כאשר האוכלוסיה תגיע
ל־5 מיליון ב־1992 — 530 אלף נפש.
התכנון של התוכנית המתאר יעשה
ל־600 אלף נפש.

חשוב לרכז מאמצים ומשאבים
לעבר חלקה המזרחי והצפוני של
ירושלים כי זיקתה לעבר זה תגדל.
השיכות ובניה הצפון מזרחית ה־
מחברת את נוה יעקב עם גבעת
שפירא לאיתור אזור תעסוקה לאוכ־
לוסיה זו בעטרות.

לפיתוחה הסביבתי של ירושלים
תהיה השפעה על צפון יהודה ודרום
שומרון בכל הנוגע לתחבורה, יעודי
שטחים, אתרי בניה ותעסוקה ה־
אוכלוסיה, על כן ניתן לצפות ל־
שנוי איזור זה מבחינת מבנהו ה־
פיסי ומשקלו הכלכלי ביחס ליהודה
ושומרון כולה. האגף הכין תוכנית
מתאר כללית ליהודה ושומרון.
הוקם עתה צוות מיוחד שבו מש־
תתפים הממשל, מינהל מקרקעי יש־
ראל, העיריה ואגף התכנון לתכנון
האזור המטרופוליטני של ירושלים.
הבעיות העומדות להחלטה רבות
כגון: בניה בגובה, רשת התחבורה,
תכנון מרכז עסקים ראשי, אזור שי־
קום ושמירה על שכונות בעלות אופי
מיוחד, ואזורי תעשיה ומלאכה.

מלחמת יהודים וערבים

(סוף מעמוד 7)

שמאל באוניברסיטה... שלטונות ה־
אוניברסיטה נכנעים שוב לביריונים ה־
עושה שימוש יעיל באלימות... מ־
קבלים ההלכה כביכול ניטראלית,
הבאה לאסור את חופש ההפגנה...
ובד־בבד נותנים היתר ותמורה ל־
מעשי הבריונות..."

היכן עומדת האוניברסיטה העב־
רית עצמה בתוך הקלחת הרוחות
הזו היא, המשמשת, כפי שראינו,
כמטרה לאצבע המאשימה מכל צד
(השמאל, הימין, והערבים) חייבת
כמובן, בראש וראשונה, לקיים את
המסגרת שלשמה הוקמה — במסגרת
הלימודים. וכך גם הציג בפנינו את
פני הדברים בני מושקין, דוברה,
שייצג בשעת שיחתנו גם את פרופ'
פוליאקוב, דיקנית הסטודנטים. מס־
ביר מושקין:

להנהלת האוניברסיטה אסור ל־
צדד או לדאוג לצד זה, או לצד אחר
בתוך ציבור הסטודנטים. כאן אלפי
יהודים ומלמדים — שבאו בראש
וראשונה ללמוד. וכדי שאמנם יוכלו
ללמוד — מחובתנו להרגיע את ה־
רוחות. ראשית — צריך לעשות זאת
ע"י תיאור מדויק של עובדות, מ־
עולם לא אמרנו לאנשי התאחדות ה־
סטודנטים "אל תדליקו נרות זכרון"
— זה אבסורד. הרי אנחנו מציבים
נרות אלה ודואגים להדלקתם. מ־
אידך, איסור ההפגנות הפוליטיות
(שהוא זמני ורק לצרוך השעה) לא
בא לסתום את פיות הסטודנטים ה־
ערבים. אדרבא, במשך הכישים
שנה למדו וליכדו בקמפוס בני כל
הדעות וכל העמים החיים בארץ יש־
ראל, תוך סובלנות הדדית למופת.
ואגב, אם יבואו היום או מחר סטו־
דנטים ערבים ויבקשו אישור לקיום
עצרת — לא נסרב להם. אבל הח־
לטנו לאסור שימוש במתקנים וב־
תחומים של האוניברסיטה להפגנות
בעלות אופי פוליטי ולהפרעתיות.
אנחנו מנסים ליצור אי אקדמאי
במדינת ישראל שבו אפשר יהיה
להכיל גם את הוויכוח הפוליטי ב־
מישור אקדמי ולא ברבה של תגרות
ידיים. ברור שאין להפריד בין מה
שנעשה במדינה ובין המתרחש באו־
ניברסיטה, איננו חיים בוואקום, על
מגדל שן, כחלק מדינת ישראל אנ־
חנו מאפשרים לכל צד, יהודים כ־
ערבים, לבטא את מלוא השקפותיו,
ולפרסמם בכתב ובעל־פה. יתר על
כן, בטעם דיקנאט הסטודנטים נע־
רכת בחודשים האחרונים פעולה יזו־
מה בכוונות למיפגש תרבותי בין
היהודים והערבים הגרים בהם.
לצערנו — מיעוט יהודי ומיעוט ער־
בי קיצוני, מפריע בתוכנה ופועל ב־
מכוון נגד מגמה זו של הפגישה ב־
הקבוצות ואני מודיע כי בכוונתנו ל־
נקוט בפעולות אישית נגד סטודנ־
טים קיצוניים מכל המחנות.

מחפשים תכנית "לקירוב לבבות"

שאלה: האם פרט לאיסור
ההפגנות והאירוע על הקיצוניים
(בשעת מריבה) אין לכם גם הצ־
עה קונסטרוקטיבית לשיפור
האווירה?

מושקין: אחרי התיגרה ביום ד'
שעבר, פנינו אל מומחים לדינמיקה
קבוצתית בביה"ס לעבודה סוציאלית
וביקשנו מהם שיתוו תוכנית פעולה
לקירוב הלבבות ולהרגעת הרוחות
לפתוח במקומות רגישים כמו המעו־
נות, בהם חיים ערבים ויהודים ב־
משותף. ואנחנו מחכים לתוצאות ע־
בודתם, כדי להפעילה במהירות.

כידוע, גם הממשלה נחלצה לפעו־
לה מקבילה בנושא. על שולחנה הו־
נחה השבוע ההצעה להקים ועדת
שרים מיוחדת, מורכבת מאישי כל־
כלה מהסקטור הפרטי והציבורי כדי
לסייע בקליטת אלף בוגרי אוניברסי־
טאות ערבים במשק הישראלי וכן
להפעיל את תוכנית הפעולה של מ־
כון שילוח שעיקריה: הקמה ועדה
בין אוניברסיטאית לטיפול שוטף ב־
ענייני הסטודנט הערבי והדרוזי; ה־
הקמת יחידה ליעוץ והכוון מקצועי
לסטודנט הערבי והדרוזי. ישנם מס־
פר שרים הלוחצים לקיים דיון בזה
בעניינו של הסטודנט הערבי בממ־
שלה, שכן בעיה זו נראית עתה ח־
ריפה ביותר. אבל בעקבות בקורנו
בגבעת רם התעוררו בנו ספקות ב־
אשר לקשר הישיר שבין הבעיות ה־
כלכליות והמקצועיות של הסטודנט
הערבי ובין המתחים הפוליטיים ב־
קמפוס. נדמה, שכל עוד יגברו וי־
ילכו מתחים אלה במדינה כולה, כל
עוד תהיה הסלמה בביטויים המעשי
— תשמש האווירה הסטודנטיאלית
באוניברסיטה העברית מראה מוק־
טנת של המציאות.

משרד הסעד

משרד הסעד מביא לידיעת המעוניינים את

רשימת המעונות לזקנים בכל הארץ

שקיבלו רשיון מאת שר הסעד, על פי חוק המעונות תשכ"ה (1965)

מספר סידורי	השם	המקום	הכתובת
	מחוז ירושלים		
** 1.	בית אבות קולקטיבי (משען)	ירושלים	יהושע בן גמלא 2
** 2.	בית אבות אינדיבידואלי (משען)	ירושלים	ברוריה 3
3.	בית הורים של ארגון עולי מרכז אירופה	ירושלים	קרית משה
* 4.	בית הורים של ארגון עולי מרכז אירופה	ירושלים	דרך בית לחם 52
5.	בית זקנים בכללי (הספרדי)	ירושלים	יפו 206
* 6.	ישיבה ומושב זקנים/ות לעדת הבוכרים	ירושלים	אהרון פישל 4
* 7.	בית אבות ע"ש ש. אשבל (עירוני)	ירושלים	הבצור 1
* 8.	"נוה שמחה" בית אבות מטרסדורף בע"מ	ירושלים	סורוצקין 1—5
9.	בית אבות מוסד לקשישים	באר שבע	שכונה ד'
	מחוז חיפה		
* 1.	בית אבות בני ברית	חיפה	חורב 20/22
2.	בית הורים בית יולס בע"מ	חיפה	תל מאנה 9
3.	בית הורים של ארגון עולי מרכז אירופה	חיפה	שד' מאפו 5—7
4.	בית מגורים לקשישים מחנה דוד	חיפה	המלך דוד 14
* 5.	מעון הרופא של ההסתדרות הרפואית בישראל	חיפה	נוה שאנן, גדליהו 37
* 6.	מעונות הורים סיני ותקוה	חיפה	שד' סיני 10—12
* 7.	אגודת בית אבות של הבונים החופשיים	נהריה	ז'בוטינסקי 25
* 8.	בית גרינברג	נהריה	מרגוע 22
9.	בית אבות מלב"ן	עין שמר	שער מנשה
10.	בית מגורים לקשישים	עפולה	כביש מרחביה
11.	בית זקנים לעוורים מלב"ן	פרדס חנה	
12.	המרכז הגריאטרי — בתי אבות מלב"ן (מוסד א')		
13.	המרכז הגריאטרי — בתי אבות מלב"ן (מוסד ב')	פרדס חנה	
* 14.	נוה הורים	קרית טבעון	אלכסנדר זייד 5, נוה עמל
* 15.	מעונות ובית אבות גיל בע"מ	קרית טבעון	אורנים 25
* 16.	רמת טבעון בע"מ	קרית טבעון	החורש 23—25
* 17.	מעון מלון רקפת	צפת	הארי
18.	בית אבות של הסוכנות היהודית (דיור מגן)	קרית שמונה	שפרינצק
* 19.	בית הוסן	נהריה	ויצמן 3
** 20.	מעון רעות א.ע.מ.א.	חיפה	התשבי 84
** 21.	מעון כרמל	חיפה	אידר 12
	מחוז תל־אביב		
* 1.	פנסיון ובית אבות אורלי בע"מ	תל־אביב	יוסף דילרינה 24
* 2.	בית גילה שרות נשים סוציאלי	תל־אביב	פרנקלין 4
* 3.	מרגוע ובריאות בע"מ	תל־אביב	יפו, גבעת עליה יפת 219
* 4.	בית אבות דורה	גדרה	
* 5.	נוה דב	בני־ברק	הברון 22
* 6.	סנטוריום הוד השרון	הוד השרון	הפרדס 6
* 7.	בית אבות הרצליה	הרצליה	הרב קוק 91
8.	בית סירנה (הסוכנות היהודית)	הרצליה	מדינת היהודים אזור ב'
9.	המבריא בע"מ	כפר סבא	לופין 15
10.	נוה אביב	כפר שמריהו	
11.	בית אבות בית דוד (הסוכנות היהודית)	נתניה	הרב קוק 58
12.	בית אבות מלב"ן ע"ש פרידה שיף ורבורג	נתניה	שכונת דורה
13.	בית אבות קריה צאנז	נתניה	קרית צאנז
* 14.	בתי אבות תפארת בנים בע"מ	נתניה	סמטת רמז
* 15.	פנסיון להורים בית בראון	נתניה	שד' איתמר בן אב"י 7
16.	פנסיון ספריה בע"מ	נתניה	שד' איתמר בן אב"י 7
17.	בית אבות ליאון רקנאטי	פתח תקוה	קרית בסלון, איינשטיין 28
18.	בית הורים ע"ש ד"ר ארזה ז"ל	פתח תקוה	שכונת עמישב
19.	בית מושב זקנים/ות	פתח תקוה	מונטיפיורי 32—34
* 20.	גבעת השלושה מעון עירוני לקשישים	פתח תקוה	ארלוזורוב 2
21.	בית דירות לקשישים	קרית אונו	ירושלים 37
22.	אגודת בית אבות ע"י איחוד עולי בולגריה	ראשון לציון	רמז 5
23.	בית זקנים מלב"ן ג'וינט	ראשון לציון	סוף רח' רמז
24.	נוה צבית — בית אבות ע"ש ישראל תרל"ם	רחובות	
25.	בית אבות ברמת גן בע"מ	רמת גן	שד' הילד 10
26.	בית אבות סלובין	רמת גן	הראה 116
27.	בית הורים של ארגון עולי מרכז אירופה	רמת גן	רמת חן, אלוף דוד 185
28.	בית הורים של ארגון עולי מרכז אירופה	רמת גן	רמת חן, רזיאל 28
* 29.	מעון ירחמיאל	רמת גן	האגדה 16
* 30.	מעונות מרגוע	רמת גן	שרה 14
31.	בית כנסת ובית זקנים לרבנים ברעננה ביסודו של ד"ר ש. ציטרמן	רעננה	הרצל
* 32.	רמת רחל	רמת גן	רמת חן, מיכה 15
* 33.	מעון ירחמיאל	רמת גן	קציר 24, מגדים 18
* 34.	בית הרצל	רמת גן	הרצל 84
* 35.	בית ורד	רמת גן	קריניצי 94
36.	הקתה, בית החלמה	רעננה	בורוכוב 22
** 37.	משען — אפעל (קולקטי ואינדי)	רמת אפעל	
** 38.	משען — חולון (קולקטי ואינדי)		
** 39.	משען — רמת אביב (קולקטי ואינדי)	רמת גן	

אזהרה!

אם הנך מעונין להכנס למעון לזקנים,

אם הוריך מעונינים להכנס למעון לזקנים,

שים לב אם המעון כלול ברשימת המעונות הנמצאים בפיקוח משרד הסעד.

* בתנאי שימלאו דרישות תקנות החוק

** בתהליך קבלת רשיון

משרד הסעד

רס חזני לזכרו של שר הסעד מיכאל חזני ז"ל

ועדת פרס חזני מודיעה על יסוד פרס על שמו של שר הסעד מיכאל חזני ז"ל שיינתן מדי שנה לזוכים בו ביום הזכרון של השר המנוח או בסמוך לתאריך זה היינו ב־כ"ג תמוז.

תקנון הפרס:

1. פרס חזני יינתן לעובדים מצטיינים בשרותים הסוציאליים בישראל, אשר גילו מסירות יוצאת מן הכלל לתפקידם.
2. הפרס יהיה בסך 5000 ל"י כ"א.
3. הפרס יינתן מדי שנה ל־3 עובדים שתרמו בשטח העבודה הסוציאלית.
4. הצעות למועמדים לפרס יוגשו לועדת הפרס בצורת דו"ח ב־3 העתקים עד ליום כ"ג בסיון תשל"ו.
5. ההחלטה על מתן הפרס מסורה לשיקול דעתה של הוועדה ולאישורו של שר הסעד יבחנו אותם חשיבות של הנושא, תרומתו לשרותים הסוציאליים במדינה והשלכותיו החברתיות.
6. לא מצאה הוועדה מועמדים מתאימים לקבלת הפרס רשאית היא להחליט שלא להעניקו בשנה זו או להעניקו לפחות מ־3 מועמדים.
7. אין ועדת הפרס מחויבת לנמק את החלטותיה שלא להעניק את הפרס למועמד כלשהו.
8. החלטות הועדה יתקבלו ברוב דעות.

אופן הגשת הצעה לפרס חזני

1. למזכיר הוועדה יוגש דו"ח של פעילותו של המועמד לפרס, כולל נימוקי ההצעה לפרס חזני. החומר יוגש בשלושה העתקים כשכל העתק בתיק נפרד.
2. על התיק יהיה רשום נושא הדו"ח, שם הגוף הממליץ, שם עורך הדו"ח וההמלצה ותאריך ההגשה.
3. מגיש יחתום את שמו ותאורו בסוף הדו"ח.

מבנה הדו"ח

הדו"ח יוכתב בסגנון ברור ובקיצור, יכיל את תוכן העניינים וראשי הפרקים של הדו"ח, יצויינו ההישגים של המועמד שבגינם הוא מוצע לקבלת פרס חזני.

הערה: החומר על המועמדים לפרס חזני יועבר למזכיר הוועדה לכתובת דלהלן: רח' המלך דוד 8, משרד הסעד, ירושלים.

هكذا من الأصل

★ כ"ח באייר - יום שחרור ירושלים ★

סיעת המפד"ל במועצת עירית ירושלים

בבחירות האחרונות שהתקימו למועצת עיריית ירושלים לפני כשנתיים ימים, נבחרו כחברי מועצת העיר מטעם המפלגה הדתית־לאומית בירושלים החברים: מר יוסף גולדשמידט, מר ישראל ליפל, מר דוד ברגמן, מר עמוס הרוש.

*

עם כינון הקואליציה הנוכחית לצורך ניהול העיר, חולקו התפקידים והנציגויות השונות בוועדות העירוניות, בין חברי מועצת העיר מטעם המפד"ל, כדלהלן:

מר יוסף גולדשמידט — סגן ראש העיר, חבר בהנהלת העיר הממונה על תיק התרבות ויחידת התפוצות, חבר בוועדה לשירותי בריאות הציבור, יו"ר ועדת החינוך, חבר ועדת הנוער, חבר בועדה לעליה וקליטה, חבר הועדה לפתוח, כלכלה ותיירות, חבר ועדת התפוצות.

מר ישראל ליפל — יו"ר סיעת המפד"ל, חבר הנהלת העיר, יו"ר מועצת המנהלים של החברה הממשלתית־עירונית „פרזות" בע"מ, חבר ועדת השמות העירוניים, חבר הועדה לשירותים דתיים, חבר הועדה לשירותים סוציאליים, חבר הועדה לעבודות ציבוריות, חבר ועדת החינוך, חבר ועדת הספורט, חבר ועדת בתי העלמין, חבר בוועדת מסירת עבודות תכנון.

מר דוד ברגמן — מרכז סיעת המפד"ל, חבר הנהלת העיר הממונה על המחלקה לשירותי בריאות הציבור, חבר ועדת הכספים, חבר ועדת התרבות, חבר הועדה לשיפור פני העיר, חבר הועדה להתפצות, חבר ועדת הנוער, חבר — בוועדת הספורט, חבר בוועדת פתוח, כלכלה ותיירות, חבר בועדת־המשנה למתן הלוואות.

מר עמוס הרוש — הממונה על שירותי הדת, חבר ועדת המכרזים, חבר ועדה קניות, חבר ועדת כספים, חבר ועדת המכינה לתכנון ולבנית, חבר ועדת התחבורה, חבר ועדת התרבות, יו"ר הועדה לשירותים סוציאלים, חבר הועדה לשירותים דתיים, חבר הועדה לשירותי בריאות הציבור, חבר הועדה לשיפור פני העיר, חבר הועדה לעבודות ציבוריות, חבר הועדה לעליה וקליטה, חבר ועדת הכבאות.

מאת: דוד ברגמן

מאז כינון הנהלת העיר הנוכחית היתה סיעת המפד"ל פעילה ויוזמת מרכזית בתחומי עבודה ופעולה שונים בעיר. ניתן לאמר, כי רוב ההצעות לסדר היום והשאילתות שנשאלו ע"י חברי המועצה באו מחברי הסיעה.

נציין, היוזמות השונות של החברים שהוגשו לפרקים בשם הסיעה כולה, לפרקים במשותף ולפרקים ביחידות, כדלהלן:

— מצב מלונאי ירושלים, הכרזת שר הבריאות בדבר מעמדה של ירושלים, מצב בית החולים שערי צדק (סיעת המפד"ל).

— פגיעה במוסדות יהודיים ולא יהודיים בירושלים, 100 שנה ליסוד שכונת מאה שערים, סגירת מוזיאון ישראל, אי ניצול מבנים טרומיים בשכונת נווה יעקב, לצורך לימודים. מיקום תחנת כח של חברת החשמל בירושלים, עזובה בחורשת סן־סימון בדרום ירושלים. זיהום מקורות המים בירושלים (ישראל ליפל).

— התגברות חילולי השבת בירושלים, מצב המקלטים בירושלים, אימוץ משפחות החללים והנעדרים בבירה ע"י עיריית ירושלים, הפעלת מוניות „שירות" בבירה, תכנית ספדי לעיצוב רחבת הכותל המערבי, חילול קברים בהר הזיתים, חילולי שבת בתחנת הדלק קרית היובל — קרית מנחם חילול קברי אבות, בניית כביש חדש ליד הר הזיתים, בנין קולנוע „ציון" (דוד ברגמן).

— העדר שירותים בבית העלמין בהר הזיתים בירושלים, בניה למטרת הסכרת דירות למשפחות ברוכות ילדים וזוגות צעירים, חילולי שבת במושבה הגרמנית ובקרית היובל, מערכת חימום בבתי הספר, צימצום בפתחת הכותל המערבי, מצב דיור תושבי אסבסטונים. שכונה חרדית חדשה ללא שירותים, אי כינוס ועדת האיכלוס העירונית, פיזור בי"ס מקצועי בירושלים ב־5 מבנים. מצב הבניה והשיקום בירושלים, מפגע בטיחות באזור קרית מנחם, נקיון שכונת גבעת מרדכי, מצב הדיור בירושלים, חילולי שבת בשכונת נוה צבי וגבעת מרדכי, חוסר תשומת לב למשפחות ברוכות ילדים, הזנחת השלמת עבודות הפיתוח בשכונות החדשות בירושלים, מציאת דירות ל־50 משותקים ירושלמים (עמוס הרוש).

— ביטול חוק הגנת הדייר בבתי־עסק, פגיעה בסוחרי הבירה; מתקני ספורט ראויים לשמם בבירה ומניעת חילולי שבת בשטחי הספורט, מפגעים תברואתיים ועזובה בשכונת רחביה בירושלים, הפסקת הבניה בפרוייקטים שונים בבירה, סכנת כליה על בן הנשיא בבירה, מצב שכונת האסבסטונים בירושלים, מצב המקלטים הציבוריים, אימוץ קרית ארבע, תחנת אוטובוסים במזרח ירושלים. תגבור המשמר האזרחי בבירה, הזנחת קיבוץ רמת הפרעת תחבורה לחגיגות ה־ אות, תיקון חוק העזר לסלילת כבישים, ליקויים ב קהילתי פומרנץ, כניסה ל לאתרים היסטוריים, הכנסת משמר הגבול לירושלים, שדה התעופה בעטרות, הר שער במגרש הרוסים. ניהול און ישראל, סגירת שערי ה הלאומית בפני תלמידים. כידע שוסף לחברי המועצה בית ליישוב בהר־גילה, שבה בשכונות „זכרונות־ עקב סלילת הכביש החדש, תים חיוניים בשכונת ס המורחבת, תוכנית להקמת גנות חדשות סביב ירושלים, נית לעתיד ירושלים, שינוי ראשות החברה לפיתוח היהודי, בניה בלתי חוקית ירושלים, הלוואות לסוחרי יהודים בירושלים, הפרוסת בירושלים, מחירי מינימום למסחר בירושלים, ב הספר הממ"ד בבית הכרם, בסמים בבתי הספר הת בירושלים, פיתוח שכונת בירושלים, איכלוס הרובע בעיר העתיקה, תכנית פיה לכתית לירושלים (ישראל דוד ברגמן).

— הקמת ועדת בטי כותל המערבי, סגירת ש הצם ביחס לכשפט ציב פעילות שר החוץ האמריק כת בריכה שחיה ליד שכו מטרסדורף, הקמת מתנ"ס הספר „גאולים", בקצה הרוש, דוד ברגמן).

מן הראוי לציין, כי חי מהנושאים שהועלו לעי פתרונם כתוצאה מעמיד המפד"ל על משמר ענ צוע.

במלאת שנתיים לכה קואליציה הנוכחית בעיר שלים, התברר לחברי ה חלק נכבד מההסכם הק עליו הוסכם בשעתו ב המפד"ל והעבודה, אינו ומתייחס בעיקר לשני חינוך הדת. בלוחץ נציגי בעיריית ירושלים, הוקמו שתי ועדות בנושאים מהוות ועדות פריטטיו המפד"ל וסיעת מפלגת בעיריית ירושלים.

הועדה לענייני החינוך בנציגי המפד"ל — מר י שמידט, ומר דוד ברגמ מפלגת העבודה — מר י ומר עמנואל זיסמן. ד עניני דת מורכבת מנצ ד"ל — מר ישראל ל עמוס הרוש, ומנציגי מ עבודה — מר צבי רוזן, בא אזולאי ומר עוזי ברז מתוך מפלגת העבודה ג

אכן תקוותנו עזה, ש אלה העוסקות בליבון העומדים על הפרק, יבי את תקופה חדשה ביחס ההסכם מפד"ל־מערך, ל תקין ההווה־ימני של

לסיכום: ניתן לציין סיעת המפד"ל עשו בבו תיים אלה עבודה פוריה כלל ולמען הפרט ומלאו האמנה בבנין ירושלים.

בשנה התשיעית
לשחרור בירתנו הנצחית
ירושלים
תפארתה של מדינת ישראל והעם
אשרי הדור
שזכה בגאולתה ותקומתה

לראש העיר
ותושביה
ברכת הצלחה ושגשוג כלכלי

מבואות ירושלים
ארגון קניות של מושבי העובדים
אגודה חקלאית שתופית מרכזית בע"מ

עירית ירושלים

„ירושלים והתפוצות"
הופיע
ירושלים בספרות, בשיר ובאמנות
בעברית ואנגלית

קטלוג שמושי קצר הכולל מבחר של חומר עזר ולמוד בנושאי ירושלים שניתן בדרך כלל לרכוש או לשאול בארץ ובחו"ל.
השמוש בקטלוג מקל על המורה או המדריך במציאת חומר בנושאי ירושלים.
מחיר הקטלוג: —.20 ל"י בארץ.
—.5 $ בחו"ל (כולל דמי משלוח).

הזמנות יש להפנות לפי הכתובת:
היחידה „ירושלים והתפוצות".
לשכת סגן ראש העיר מר י. גולדשמידט
עירית ירושלים
רח' יפו 22 (ת.ד. 775) ירושלים.

בית היתומות הכללי
בירושלים
מיסודו של הרב דוד וינגרטן ז"ל

תסקיר מפעולות המוסד

- **מעון לבנות**: בית למשפחה גדולה בת כשלוש מאות יתומות שעתרו ללא דואג, בו הן מקבלות מלוא צרכיהן בחומר וברוח.
- **בית־ספר יסודי**: כולל שמונה כתות לימוד ברוח הדת והמסורת ומוכר ע"י משרד החינוך, בו ניתנת תשומת־לב מירבית לבעיות הפדגוגיות הביהדות של הבנות.
- **יום לימודים ארוך**: מחוץ למסגרת בית־הספר מקיים המוסד כתות לימוד בשעות אחה"צ ע"י צוות חינוכי של מורות־מדריכות.
- **מגמה על־יסודית**: מיועדת עבור מסיימות בית"ס היסודי וכוללת: לימוד בסמינר למורות וגננות; לימוד בבתי־ספר מקצועיים; השתלבות בקורסים לפקידות, ציור ועוד.
- **השתלמות מוסיקלית**: התלמידות המצטיינות בנטה המוסיקה, משתלבות בתזמורת והמקהלה שליד המוסד ובהשתלמות בבירון של מורות למוסיקה.
- **קרנות להלוואות ול„הכנסת כלה"**: הבנות היוצאות לחיים עצמאיים מקבלות מענקים לרכישת דירה ואף הלוואות להכן ארוך לסידור ראשוני. על הפרק נמצאת גם התכנית לבניית שיכונים עבור הבוגרות.
- **התקציב השנתי**: התקציב השנתי לכלכלת המוסד עולה מעל שלושה מיליון ל"י (אינו כולל את תקציב הפיתוח). מקורות ההכנסה לכיסוי התקציב מורשתים בעיקר על חברים ואוהדים בכל אתר ואתר.
- **תקציב הפיתוח**: עם סיומו של האגף החדש הכולל . ספריה בירחבת. אולם מוסיקה, כתות לימוד וכדומה. עומדים אנו בפני ביצוע תכניות: בעונה יום לילדות בגיל הרך.

● הכתובת: שדי המאירי קרית בית הילד 207 ירושלים

עירית ירושלים

„ירושלים והתפוצות"
תיק ירושלים

תוכן ענינים:
1. חוברת „יפעת ירושלים" — הצעות לביטוי אמנותי של נושאים יהודיים. (עברית ואנגלית).
2. אוסף של 34 רשומים, ארוזים בבריכה מיוחדת.
3. ירושלים בעיני המצלמה — אוסף של 30 תמונות, מסודרים וערוכים לתערוכה (23⅓ × 33½ ס"מ).
4. 30 שקופיות צבעוניות.
5. אוסף של 30 פלקטים.
6. משחק „בנה את ירושלים".
7. אוסף של 20 גלויות.
8. מפת ירושלים.
9. סט של 6 צלומים צבעוניים (33 ס"מ × 34 ס"מ).
10. שרשרת של 20 דגלונים (ישראל וירושלים).
11. תמונה של פנורמה של ירושלים (23 ס"מ × 83 ס"מ).
12. קסטה של 12 שירי ירושלים (להדרכה ולמוד השירים).
13. „מדריך לתיק ירושלים" — הוראות מפורטות והמלצות לשימוש נכון בחומר שבתיק, כולל חומר רקע לגבי כל האספקטים של ירושלים (250 עמודים, כולל תמונות וצלומים).

מחירו של התיק —.1534 ל"י בארץ או —.200 $ בחו"ל.
הזמנות יש להפנות לפי הכתובת:
היחידה „ירושלים והתפוצות" לשכת סגן ראש העיר מר י. גולדשמידט.
רח' יפו 22 (ת. ד. 775) עירית ירושלים.

בירושלים
דירות איכות
בבית וגן, תלפיות, בקעה

★ מגרשי חניה ★ הסקה מרכזית ★ מעליות ★ ארונות מטבח ואמבטיה ★ חרסינה צבעונית ★ גג מרכזי ★ בניה מעולה בתכנון מודרני

- ביטוח מלא לכספי הרוכשים לפי חוק המכר
- משכנתא ללא הצמדה עד 50,000 ל"י לתקופה של 12 שנים.

★ נמשכת מכירת משרדים במרכז העיר
ברח' יפו פינת שרי ישראל

מפעלי עובדיה לוי
רח' שמאי 8, ירושלים
טל. 228860, 02/225848
טלפון בשטח: 02/62211
בשעות: 8.00—13.00, 16.00—19.00.

עירית ירושלים, המחלקה לתרבות
ביום חמישי כ"ז אייר תשל"ו — 27.5.1976
בשעה 7 בערב
נפתחה במלון פלזה בירושלים
במסגרת ארועי יום ירושלים תשל"ו
תערוכת הציירת לאה רייך
ירושלים
בציורי שמן
דברי פתיחה: דוד גלילי, מנהל המחלקה לתרבות
של עירית ירושלים
דברי הערכה: רבקה בצנלסון
הנעילה ביום 10.6.76
הציבור מוזמן

לעם היושב בציון
ובתפוצות ישראל
שאו ברכה
ליום
שחרור ירושלים
והחזרתה לבניה לעדי עד

מאת:
המרכז לחינוך הדתי
בישראל

רמות שפירא
מרכז נוער לחינוך ולתרבות

ברכות מאליפות
ליום שחרורה
של
ירושלים השלימה
ואיחודה כעיר שחוברה לה יחדיו
ההנהלה

ליום שחרור ירושלים
ואיחוד בירת ישראל הנצחית
יהי רצון שיקויים בימינו —
בונה ירושלים ה' נדחי ישראל יכנס
(תהילים קמ"ז)

„משה"ב"
חברה לשיכון בנין ופתוח

לתושבי ירושלים, בירתנו הנצחית
ולנצח"ל
שלוחה ברכת כל טוב
ליום שחרור עיר הקודש
חברה קדישא גחש"א
„קהלת ירושלים"

ברכותינו
ליום שחרור
ואיחוד ירושלים
נזכה במהרה לגאולה שלמה
המזכירות העולמית
של המשמרת הצעירה
המזרחי — הפועל־המ

• הופיע זה עתה! הופיע זה עתה! הופיע זה עתה! הופיע זה עתה! הופיע זה עתה! הופיע זה עתה! הופיע זה עתה! הופיע

המדריך לשמוש נכון בתכשירי וולה
תכשיר מתאים ושמוש נכון = שיער בריא ומטופח

לכבי' אינטרקוסמא — וולה בע"מ
ת"ד 1365 ירושלים
נא לשלוח לי
את המדריך לשמוש נכון בתכשירי וולה
השם: ____________
הכתובת: ____________
WELLA

WELLA
דרשו את המדריך לשמוש נכון בתכשירי "וולה", בפרפומריות, בתי־מרקחת, חנויות כל־בו, שק"ם, או ע"י תלוש ההזמנה הר"ב